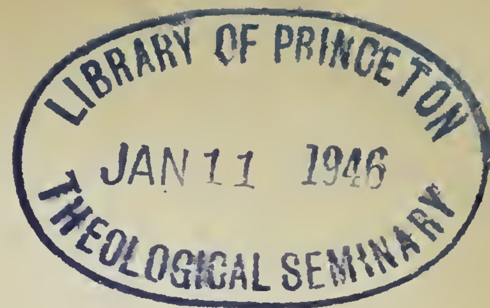

RELIQVIAE

IVRIS ECCLESIASTICI ANTIQVISSIMAE.

GRAECE EDIDIT

A. P. DE LAGARDE,

PHILOSOPHIAE DOCTOR, THEOLOGIAE LICENTIATVS, IN GYMNASIO COLONIENSI MARCHIARVM PRAECEPTOR.

MDCCCLVI

FORMIS TYPOGRAPHEI CAESAREI VINDOBONENSIS.

B. G. TEVBNERVS VENVM DAT LIPSIAE.

Βλάψων μὲν μὴ μεγάλα, δηλώσων δὲ ὧν δεόμεθα.

Ius christianum ante Constantinum inveterata potius ecclesiae *consuetudine* christianorumque moribus, quam aut episcoporum edictis aut synodorum scitis aut ulla denique certa auctoritate constituebatur. nam illo tempore νόμοι vocabantur praecepta in pentateucho collecta, sicut *leges* apud Romanos appellabantur, quae condicione populi libera latae essent. sed quamquam antiquissimis temporibus leges iudaicae tenuisse christianos videntur, quum qui ad nova sacra converterentur Iudaei veterem religionem non statim abicerent, sed superstitione in speciem severitatis corrupta christianae libertati illudere conarentur: tamen ea aetate, de qua nunc ago, pentateuchus theologiae, non iuris fons esse credebatur (comparatas leges mosaicas et romanas [1]) ecclesia non vidit nisi mancipata); neque ad nos pertinet ἐκλογὴ τοῦ παρὰ Θεοῦ διὰ τοῦ Μωϋσῆ δοθέντος νόμου τοῖς Ἰσραηλίταις, quam edidit I. B. Cotelerius [2]) totam e pentateuchi verbis compositam et quasi contextam. ἐντολαὶ autem ipsius Christi *mandata* erant non necessitate aliqua cogentis, sed divina religionis et amoris necessitudine ad sibi obsequendum invitantis et trahentis, quum iustitia christiana non imperetur, sed gignatur et e sacra quadam Christi quasi contagione ultro proveniat. διατάξεις vero et *constitutiones*, ut principibus romanis, ita apostolis adscribebantur: ita tamen, ut etsi essent qui constitutiones apostolicas ab ipsis Christi discipulis editas crederent, vix multi invenirentur qui ad eas provocare auderent. κανόνες, quos latine *regulas*, hebraice מִדֹּת possumus dicere [3]), a quibusdam quasi iure consultis christianis destinabantur eis, qui ad gubernandam ecclesiam electi habere vellent

[1]) Lex dei ed. Fr. Bluhme, Bonnae 1833. — [2]) ecclesiae graecae monumenta vol. I p. 1—27. Paris. 1677. — [3]) Ulpiani liber regularum et eiusdem fragmenta a Boeckingio edita Lipsiae anno 1855. Zunz die gottesdienstlichen vorträge der Juden p. 91, 92.

quae prout iudicandi occasio requireret possent ad exemplum trahere, neque foro scribebantur, sed scholae. quae synodi scivissent, ὅροι, ψῆφοι, δόγματα vocabantur, sed totam ecclesiam neque tenebant neque poterant tenere. accedebant *epistolae*, quas nonnullas habemus sub falsis clarissimorum virorum nominibus fictas, quasdam ab episcopis proprio periculo conscriptas: harum auctoritas omnis ex eius qui aut scripserat aut scripsisse credebatur dignitate manabat, sicut apud Iudaeos שְׁאֵלֹת וּתְשׁוּבֹת a sola scribentium sapientia et doctrina commendabantur.

Atque, ut a constitutionibus apostolicis exordiar, communis virorum doctorum fere omnium nunc invaluit opinio, eas saeculo tertio clam succrevisse et quum sex aliquando libris absolutae fuissent, septimo et octavo auctas esse postea [1]). in oriente exempla operis duo a se diversa circumferuntur, utrumque vero sex libris conficitur. nam habemus didascaliam apostolorum syriace versam [2]), quam nullis posterioris aetatis ampullis distentam esse confido: habemus vero etiam arabicam [3]) et aethiopicam [4]), a nostris editionibus graecis vix unquam longius secedentem, ita ut demonstratum videatur librum septimum et octavum adiectum non fuisse nisi opere iam corrupto. versionis syriacae particulam quandam laudatam inveni in codice musei britannici 12154 fol. 56 A.: ܡܢ ܕܝܕܣܩܠܝܐ ܕܫ̈ܠܝܚܐ ܕܬܠܬܗ ܕܥܣܪܐ, [scilicet ܕܬܠܬ ܗܠܝܢ ܠ̄ ܢܘ̈ܟܪܝܢ ܕܡܥܡܘܕܝܬܗ ܕܡܪܢ] ܒܫܒܬ ܗܘܝܠ ܫ̈ܢܝܢ ܣܟ ܡܢ ܒܪܬܘܒܬܐ. ܘܐܬܦܢܝܬ ܗܠܝܢ ܫ̈ܢܐ ܕܗܘܝܢ ܐܬܡܠܝ ܡܢ ܐܣܟܡܐ. ܘܡܢ ܒܬܪܝܢ ܬܘܒ ܗܘܐ ܣܘܓܐܐ ܬܠܬ ܫ̈ܢܝܢ. ܘܐܬܦܢܝ ܠܠܡܐ. ܘܬܘܒ ܡܢ ܬܒܝܢ ܘܡܕܒܪܐ ܠܢܒܝܐ. ܬܠܬ ܫ̈ܢܐ ܐܣܟܡܐ. ܘܬܘܒ ܡܢ ܒܬܪܝܢ ܠܠܡܐ ܕܥܒܕܬܐ ܕܫܠܡ. ܒܐܘܢܓܠܝܘܢ ܕܝܢ

[1]) codices graeci aetatem tuberunt quinque: *vindobonenses* duo, histor. graec. 46 et 47: *petropolitanus* unus, graec. 15: *parisinus* unus, reg. graec. 931: *coislinianus* unus, graec. 212, qui nunc in Thomae Phillipsii bibliothecam illatus est, Middlehilliae nunc sepultus, quum antea Parisiis sepultus iacuisset. — [2]) e codice sangermanensi syriaco 38 editam Lipsiae anno 1855. — [3]) huius codices mihi innotuerunt octo: *parisini* tres: supplem. arab. 83, scr. anno 1069 martyrum fol. 42 A — 90 A: arab. christ. 126, scr. anno 1257 mart. fol. 97 A — 203 A: suppl. arab. 78, M. Vanslebii iussu descriptus Qâhirae a. 1664 p. Chr. n. p. 97—200: *londinenses* duo: mus. britann. rich. 7207, literis syriacis scriptus a. 1730 p. Chr. n., fol. 62—119: mus. brit. rich. 7211 fol. 45 B seqq.: *oxonienses* duo: huntingdon. 458, cuius saeculo quinto decimo scripti lacunae anno 1667 suppletae sunt, fol. 88 — 172: huntingd. 31, 32, scr. a. 1680 p. Chr. n.: *vaticanus* unus 151: Assem. bibl. or. I 619 III i 278 n. 1. — [4]) the ethiopic didascalia, edited and translated by Thomas Pell Platt, London 1834.

ܕܡܛܠܬܢ. ܗܟܢܐ ܠܘܬܢ. ܕܦܪܢܣܐ ܒܡܫܝܚܘܬܐ ܕܝܠܗ ܚܫ
ܒܡܫܝܚܐ ܡܢ. ܘܢܬܘܒ ܐܘܢܢܝܐ ܕܡܫܝܚܘܬܐ ܘܗܘܢܝܢ ܬܠܬ
ܬ̈ܫܥܝܢ ܕܠܠܝܐ ܕܗܢܝܢ ܒܬܪ ܡܫܝܚܘܬܐ. ܘܒܗܘܢ ܡܢ ܡܢܬܐ ܀

v. edit. lipsiensem p. 88, 16—24. totum vero eiusdem caput alterum et vigesimum bilem movit Eusebii Renaudotii, ut adscriberet: *Hoc caput oīa q̂ continet de Paschate, ea continet contra doctrinā Latinorū, quoꝝ doctrina cū fulgeat instar solis in coelo dico ēe falsissimam doctrinā huius capitis de tēpe paschatis, quo xps passus fuit: p̄sertim* [cum] *SS. PP. Gręci dicāt Iudeos tunc comedisse Pascha it. Latini is. hic ÿ. dr̄ fuisse ex industria celebratū qđ improbabile est.* p. 131 cod. aethiopicam versionem e codice arabico punctis diacriticis non nimis bene instructo adornatam esse prima statim pagina videmus. nam occurrit ibi vocabulum ፈጸሎጣናስ:, ad quod adscripsit T. Plattius: *I have not been able to discover any probable derivation or meaning of it.* potest vero explicari, si in archetypo arabico بعلوسس exaratum fuisse sumamus, unde Aethiops نفلونس, ceteri vero تقلونس elicuerunt, quum اقلوثس i. e. ἀκόλουθοι scribendum sit. quod vereor ne cui doctiori obstare videatur transpositio foliorum nonnullorum, quae quum in codicibus nostris arabicis omnibus inveniatur, in editione aethiopica non occurrat, id M. Vanslebii testimonio refutabo, qui codices arabicos exstare auctor est a solito librorum graecorum ordine non recedentes. editiones syriaca, arabica, aethiopica inscriptae sunt διδασκαλία τῶν ἀποστόλων, vocabulo frequentissime obvio, de quo quum per me nunc non stet ut accuratius disputem, ne non quaesiisse videar, adscribo locos Clementis alexandrini, ubi legitur: pagina editionis sylburgianae anno 1592 emissae *6* 12 *18* 25 *25* 20 *31* 9. 12. 49 *39* 19/20 *46* 52 *50* 31 *53* 26/27 *76* 5. 6 *85* 41 *117* 14 *118* 13. 32 *123* 42 *124* 51 *126* 10 *127* 42 *133* 11. 40 *135* 39 *137* 41 *138* 5 *154* 2 *159* 43 *169* 22 *173* 14 *177* 49 *180* 14 *192* 42 *197* 11 *205* 46 [*207* 5] *212* 28/29 *217* 37 *220* 23 *222* 49 *234* 28 *235* 24 *246* 12 *248* 35 *261* 23 *273* 44. 48. 50 *274* 29. 47 *276* 5. 15 *280* 42 *285* 33 *286* 7. 32 *287* 12. 14. 52 *288* 26 *295* 2 *296* 12. 43 *298* 2 *299* 33 *300* 4 *310* 5. 46. 52 *311* 22 *312* 5 *319* 6. 51 *320* 14. 34 *321* 13. 48/49 *322* 20 *324* 17. 30. 36 *325* 7. 29. Lucian. fugitiv.

21 Demosthenis encom. 12 quom. hist. conscrib. 36 saltat. 11 astrolog. 1. magnopere vero *ἡ διδασκαλία τῶν ἀποστόλων* differt a *διδαχαῖς τῶν ἀποστόλων*, quas totidem fuisse crediderim quot apostolos et syriace versas servavit desertum S. Macarii nitricum. sed quum Guilelmus Cureton, quem honoris causa nomino, has *διδαχὰς* sibi edendas reservaverit, nolo longus esse de rebus, quas ab illo longe quam ego possim melius tractatum iri certum est. codex est 14644 musei britannici syriacus.

Venio nunc ad *κανόνας*, de cuius vocabuli significatione ita disputare nequeo, ut per omnes scriptores graecos qualis fuerit persequar, sed Lucianum et alexandrinum Clementem accuratius quomodo loquerentur inspexi. *κανὼν* trutinae examen, quod si rectum stat, utramque librae lancem eodem pondere pressam esse indicabit. hoc *examen* dictum voluere Romani, quasi *exagimen*, ad quod oneris aequabilitas exigeretur. hinc iunxit auctor testamenti Nephthalim 2 (Grab. I, p. 211) *σταθμῷ καὶ μέτρῳ καὶ κανόνι πᾶσα κτίσις ὑψίστου* et Lucianus Harmon. 3 (tom. I, p. 855 Reiz) *ὁ γνώμων καὶ ὁ ὀρθὸς κανών*: Hermotim. 76 (I 820) *συνόλος εὐδαίμων, ὁποῖον χρὴ τὸν κανόνα εἶναι καὶ γνώμονα τοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν βίου*: ibid. 18 (I 757) *ἔχωμεν τουτονὶ κανόνα καὶ στάθμην ἀκριβῆ τῶν τοιούτων καὶ χρὴ ἀπὸ . . . διαγιγνώσκειν*: quom. histor. conscrib. 63 (II 69) *οὗτός σοι κανὼν καὶ στάθμη ἱστορίας δικαίας*: Scyth. 7 (I 867) *οὗτός σοι ὁ ἑλληνικὸς κανών, τοῦτο δεῖγμα τῆς φιλοσοφίας ἀττικῆς*. ita ad hominem qui quasi viva virtus est transfertur *κανὼν* a Luciano Lapith. 7 (III 423) *κανόνα οἱ πολλοὶ ὀνομάζουσιν αὐτὸν εἰς τὴν ὀρθότητα τῆς γνώμης ἀποβλέποντες* et ironice Peregrin. 9 (III 331) *ὁ Πολυκλείτου κανών*. copulantur etiam *κανὼν* et *πῆχυς* Lucian. quom. histor. conscrib. 6 (II 7) *ἔχουσιν ἄμεινον συντιθέναι τὸν κανόνα τοῦτον προσάγοντες, ἤνπερ γε δόξῃ αὐτοῖς ὀρθὸς εἶναι· εἰ δὲ μή, αὐτοὶ μὲν καὶ τότε τῷ αὐτῷ πήχει ὥσπερ καὶ νῦν μετρούντων τὸ πρᾶγμα*, ubi librandi significatio in simpliciorem metiendi sensum quasi extenuata est. cf. *πῆχυς εἷς καὶ μέτρον ἀκριβὲς* Lucian. q. hist. conscr. 39 (II 53). discernendi significationem clare expressam habemus apud Clementem 151, 38 *ὁ νόμος κανὼν τυγχάνων δικαίων τε καὶ ἀδίκων*. nullam vero praepositionem saepius assumit vocabulum hocce quam *κατὰ* ad indicandam similitudinem et congruentiam aliquam, qua ad exemplum quod tanquam optimum propositum est

acceditur. ita Clemens alexandrinus κατὰ τὸν τῆς ἀληθείας κανόνα p. 204, 8. 9: 287, 17: 288, 34: κατὰ τὸν τῆς παραδόσεως κανόνα 119, 27/28: κατὰ τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας 137, 12: κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα 296, 12: 287, 24: κατὰ τὸν κανόνα τὸν γνωστικὸν 233, 13: κατὰ τὸν ὑγιῆ κανόνα 202, 27: κατὰ τὸν κανόνα τοῦ εὐαγγελίου 206, 19/20 cf. 195, 1. 2: κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν 296, 8: hebr. כְּמִדַּת Talm. Bĕrak̲ot 5 A. κατὰ τὸν Πολυκλείτου κανόνα Lucian. saltat. 75 (II 308). sed τέκτονες θατέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς τοὺς κανόνας ἀπευθύνουσι τὰ ξύλα Lucian. Icaromen. 14 (II 769); cf. ἐς τοὺς κανόνας οὓς προτεθείκατε ἀποβλέπων, πρὸς τούτους ῥυθμίζει καὶ ἀπευθύνει τὸν ἑαυτοῦ βίον id. Piscat. 30 (I 599): πρὸς τὸν ὀρθὸν κανόνα ἀπηκρίβωται id. adv. indoctum 2 (III 101). cui contrarium est παρά: Clemens 203, 14 ἡ παρὰ τὸν κανόνα ἡδονή: et dicuntur homines παραβαίνειν Clem. 320, 26 vel ὑπερβαίνειν id. 197, 18/19 τὸν κανόνα, ut dicuntur ὑπερβαίνειν ὅρους: quod tamen haud scio an ab alia vocabuli significatione ductum sit, qua κανόνες sunt cancelli. Michaeae verba vii 4 כְּחֵדֶק יָשָׁר מִמְּסוּכָה vertuntur ὡς σὴς ἐκτρώγων καὶ βαδίζων ἐπὶ κανόνος. invenio etiam κλέπτειν τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας Clem. 324, 47. κανόνα homines dicuntur vel μηνύειν Clem. 195, 41 vel προτίθεσθαι Lucian Demon. (II 375) vel παριστάναι Clem. 220, 34/35 eique quibus proponitur λαμβάνουσι Clem. 321, 40/41 et deinde ὑπὸ τὸν κανόνα eis facere quaedam ἐπιτέτραπται Clem. 220, 15. κανὼν quasi viva lex vel exemplum rei quae talis est qualis esse debet, quod si accurate imitati fuerimus ad ipsam summam perfectionem attigimus. iam vero non extimesco ne ridiculus sim, si eos canones ecclesiasticos antiquiores esse dixero, qui non imperativo modo sed vel infinitivo vel indicativo utantur: canonis enim non est iubere, sed monstrare et describere.

Quoniam de toto genere librorum ad ius christianum pertinentium dixi, nunc de singulis libris pauca dicam. de constitutionibus apostolicis fieri non potest ut loquar: nam quum eas a duabus manibus profectas esse, intexta vero fila, quamvis secerni tum non possent, ex eadem colo ducta intellexisset Usserius, unde falsarius ignatianus Ignatio telam extendit: seiungi haec quaestio a lite ignatiana nullo modo poterat. commodiori igitur haec tempori seposui. sed non possum de constitutionum apostolicarum libro octavo tacere, quem post E. Grabium multi fuere

qui ab Hippolyto romano conscriptum et postea, quum non pauca inferta fuissent, ad constitutiones apostolicas additum esse crederent. provocare solent ad libri octavi formam eam, quam e Grabii apographo primus A. Fabricius edidit, ego in hoc volumine e libro monacensi graeco 380, summorum virorum benevolentia mihi permisso, repetivi (I. II). sed libros vindobonensem, baroccianum, monacensem ex uno eodemque fonte fluxisse certum est lectionibus (ut ceteras taceam) insulsissimis hisce: *τὸ τῆς ἐκκλησίας σκεῦος* editionis meae pagina 5, 5, quum semper *ἐκλογῆς σκεῦος* Paulus vocetur, *συνηγορεῖ* p. 8, 33, *δήμου* p. 8, 26. si igitur unius codicis ex octateucho illo pseudoapostolico hausisse se librarius dicit, etiam reliquos omnes non formam libri octavi puriorem servavisse, sed ex octavo libro quae vel Iohanni scholastico vel Photio pro consilii ratione maxime arrisissent credemus transscripsisse. et se ex constitutionibus apostolicis mutuatum esse profitetur codicis monacensis librarius ed. huius p. 11 media. credi tamen potest patriarchas illos constantinopolitanos, quos haec delibavisse suspicatus sum, quaedam in suis constitutionum codicibus non habuisse, quae nos legimus, licet eam ob causam hoc veri simile non videatur, quod capita non pauca ab illis non exscripta in oriente inveniri mox videbimus. neque ex dicendi ratione quidquam facile de auctore extricaverimus. nam Hippolytus redimendus primum est e monachorum catenis, quibus miserrime lancinatus et paene in frusta dissectus vix spiritum trahit. ut est paedore obtectus vermibusque arrosus propter magnam suam iudicum reverentiam coram tribunali comparere nondum audet. multum vero abest, ut mihi velit respondere, qui non iudex sim, sed causae apparitor. videtur tamen considerandum esse, regulas sub Hippolyti nomine circumferri solitas non Romae, sed in oriente Hippolyto adscribi, ita ut in oriente etiam scriptas esse veri simile sit. iam si eaedem apostolorum constitutiones vocantur, sequitur, ut similis Hippolyto illi cum apostolis necessitas intercessisse credita sit, quam Clementi romano. Hippolytum vero *γνώριμον τῶν ἀποστόλων* nominatum invenimus in Aegypto[1]). sed praeter constitutiones apostolicas octo nunc libris

[1]) ἐν . . . βιβλιδαρίῳ ἐπιγεγραμμένῳ Ἱππολύτου τοῦ γνωρίμου τῶν ἀποστόλων εὗρον διήγημα τοιοῦτον. Palladius histor. lausiaca p. 125 ed. Meurs. a. 1616. Fabric. bibl. graec. tom. VII p. 197 n. 30 ed. Harles.

comprehensas alius etiam octateuchus clementinus aetatem tulit, non tamen in Graecia, sed in oriente superstes, cuius versiones aegyptiacas habemus duas, alteram dialecto memphitica conscriptam et ab H. Tattamo editam [1]), alteram thebanam. thebanae editionis exemplum unum tantum innotuit a Northumbriensium duce in Britanniam advectum et Tattamo donatum: Tattamus mihi transscribendum concessit. codex est recentissimus, non bombycinus, sed papyraceus, paginis constans centum et una, formis literarum eis scriptus, quas Zoega ultima aetate usurpatas fuisse docuit. codici memphitico adiecta est versio arabica, quam neque Tattamum editioni suae adiecisse neque me transscripsisse vehementer doleo. notavi tamen eum hominem qui satis inepte (ut aegyptiace loqueretur) se ⲫⲁ ⲛ̀ ⲓⲱⲧ ⲁϥϩⲟⲥ vocavit, appellari ابو طبل arabice. alia eiusdem libri exempla exstitisse olim in Aegypto videmus pagina ⲣⲟⲩ Tattami, ubi male legit editor anglicus سحه احره, quum legendum sit نسخة اخرة i. e. *exemplum aliud.* neque hoc a verbis ⲙⲁⲣⲟⲩⲉⲛⲉⲑⲏⲙⲁ ⲙ̀ⲙⲟϥ seiungendum erat, quum minime sit horum vocabulorum versio arabica, sed ab aliis ⲙ" ⲙ̀ legi dicat. ita in codice thebano p. 71 ⲡⲉⲛϭⲟⲉⲓⲥ نسخة اخرة legitur. et نسخة nihil aliud est ac ܢܘܣܚܐ et נוסח, quod vide num aegyptiacum sit. nam ut ⲛⲁϣⲧ ortum est ex ⲛ̀-ϣⲟⲧ vel ⲙⲟⲕϩ ex ⲙ̀-ⲕⲁϩ vel ⲛⲁϩϯ ex ⲉⲛ-ϩⲟⲧ, poterat etiam a radice ⲥⲁϧ ⲥϧⲁⲓ (scribere) duci ⲛ̀-ⲥⲁϧ et deinde ⲛⲟⲥϧ vel ⲛⲁⲥϧ, ut habemus ⲛ̀-ⲥⲱϧⲓ ⲉ̀ⲃⲟⲗ ὑφαντός Iohann. xix 23. vocabula nonnulla a Persis ad Aegyptios et ab Aegyptiis ad Persas migrasse certum est, ut میشه = ⲙⲏϣ quercus, خرگوش = ϧⲁⲣⲁϭⲱⲟⲩⲧⲉ ⲥⲁⲣⲁϭⲱⲟⲩϣ lepus, سبك = ⲥⲁⲃⲟⲕ paucus, آبگونه = ⲁⲃⲁϫⲏⲛⲓ vitrum. talium vocabulorum ut patriam vix indicari posse monstrem, placet ad Dosiadae aram (antholog. graec. XV 25, 7. 8) provocare tom. II p. 606 ed. F. Jacobs, ubi legitur:

ἐς γὰρ βωμὸν ὁρῇς με, μήτε ταγχούρου
πλίνθοις, μήτ' Ἀλύβης παγέντα βώλοις.

ubi Jacobsius: *μήτε τ' αὐροῦ Br. c. Salm. Fort. μήτε Δουρίου.* et scholiasta tom. III p. 626: ὁ δὲ νοῦς· οὐ γὰρ ὁρᾷς με οὔτε χρυσοῦν, οὔτε ἀργυροῦν· τάγχουρος γὰρ ὁ χρυσός. ἡ λέξις

[1]) *the apostolical constitutions or canons of the apostles in coptic. with an english translation by Henry Tattam. London 1848.*

περσικῄ, non omnino verum vidit M. Lacrozius in lexico armenico manu scripto (Lugduni Batavorum adservato) p. LXIX: *Nihil moror Graecum arae Dosiadae scholiastem, qui τάγχουρον lingua Persica aurum dici fabulatur, cuius erroris duplicem fontem fuisse censeo. Primo enim Holobolo Rhetori (id enim esse Scholiastae illius inediti nomen e Vossii observationibus in Melam II, 7 pag. 283 cognovi) fraudi fuit lectio corrupta. ita enim legit:* εἰς [ut supra] *ubi prior versus, cum Phalaecius esse debeat, Molossum pro Trochaeo habet in fine, quod notavit iam doctissimus Salmasius, qui et locum non infelici coniectura emendavit. praeterea Cosmae illius Indicopleustis* [1]), *quem Montfauconius edidit, topographiam christianam procul dubio Holobolus legerat, ubi ταγχάραν p. 139 D et p. 143 v. 4 ante finem lingua vel Axumitarum vel Afrorum barbarorum aurum dictum fuisse legitur, quem scriptorem ob oculos habuisse credo dictum Dosiadae scholiastem.* non omnino recte, inquam: τάγχρου scribendum. nam ተንካር: Iob xxviii 19 Ludolf lex. p. 265 si non aurum, certe τοπάζιον: arabice تنكار chrysocolla Freytag I p. 202 A: afghanice تنكه et تنگه aurum Dorn pushtoo-chrestomathy s. v. [2]) verum ut ad octateuchi illius clementini versiones aegyptiacas referam orationem, Georgius Cosmae presbyter, qui editionem memphiticam adornavit, se non graecum sed thebanum exemplum expressisse scribit [3]). Aethiopes eundem quem Aegyptios librum habere Vanslebii libro quodam [4]) usus vidit H. Tattamus: qui si Iobi Ludolfi ad historiam aethiopicam commentario [5]) uti vel voluisset vel potuisset, intellexisset procul dubio, Aethiopes versionem aegyptiacam thebanam vertisse. instituti mei ratio non patitur ut longus sim in his tractandis: sed qui verba ተካፈሉ : ወርቀ : ለርእሶሙ : Ludolf p. 314 med.

[1]) αὕτη ἡ Σάσου χώρα ὑστάτη ἐστὶ τῶν Αἰθιόπων, ἔνθα καὶ πολὺ χρυσίον ἐστὶ τὸ λεγόμενον ταγχάρας. Montfaucon nova collect. II p. 143 D. — [2]) ita ספיר σάπφειρος indice *çanipriya* amatus a Saturno planeta; hebr. בדלח indice *udûkhala* vel *ulûkhala* Roth-Boehtlingk I 921 bdellium; syr. בלור βήρυλλος indice *vâidûrya* Vidûra oriundus; ברקת μάραγδος ζμάραγδος indice *marakata*; hebr. כדכד Esaj. liv 11, chald. כדכדונא, syr. קרכדנא, lat. *chalcedonius* quum lexicographi syriaci cornu bestiae cuiusdam esse dicant quo cultrorum capuli induci soleant, non dubito quin indicum *khaḍgadhenu* sit i. e. cultellus, rhinoceros femina, persicum *karkadan* (χροκόττας Phot. bibl. CCL p. 456 A: καρτάζωνον Aelian. nat. hist. XVI 20), graecum κορκόδειλος vel κροκόδειλος. solent enim eadem vocabula alia aliis regionibus animalia designare. — [3]) ⲁϥⲉⲣⲙⲉⲛⲉⲩⲧⲓⲛ ⲙ̀ⲙⲟϥ ⲉ̀ ⲃⲟⲗ ϧⲉⲛ ϯ ⲁⲥⲡⲓ ⲛ̀ ⲣⲉⲙ-ⲙⲁⲣⲓⲥ ϣⲁ ϯ ⲁⲥⲡⲓ ⲛ̀ ⲣⲉⲙ-ⲛ-ⲉⲙϩⲓⲧ pg. ⲥⲓⲋ Tatt. — [4]) l'histoire de l'église d'Alexandrie 1677: Tattam preface p. v—xiii. — [5]) pg. 305—335.

aegyptissare non videt et ex sahidico (ⲙ̇ⲡⲉ)ⲧⲉⲧⲛ̄ⲡⲉϣ ⲛⲉ ⲭⲱⲣⲁ ⲉϫⲱⲧⲛ̄ expressa esse vel toties repetitum በእንተ : ከመ : ex ⲉⲧⲃⲉ ϫⲉ: eum neque in aethiopica neque in aegyptiaca lingua nimis versatum dixerim.

editio memphitica in septem libros divisa est: initio tantum canones numerantur, sed ultra canonem undequadragesimum isto dirimendi modo non proceditur. numeri canonum a Tattamo editioni adscripti e codice sahidico petiti sunt [1]).

liber primus, *qui idem est liber secundus*, p. ⲁ—ⲕⲑ eadem continet quae graece in nostri voluminis capite undecimo leguntur.

liber secundus, *qui idem est liber tertius*, p. ⲗ̓ⲁ—ϥⲁ.

liber tertius, *qui idem est liber quartus*, p. ϥⲃ—ⲣⲓⲁ eadem continet quae graece in nostri voluminis capite primo leguntur i. e. constitut. apost. VIII 1 et 2.

liber quartus, *qui idem est liber quintus*, p. ⲣⲓⲅ—ⲣⲗⲁ. const. apost. VIII 3—27 sed multis praetermissis, non nullis additis. neutiquam vero editio aegyptiaca eis omnibus caret, quae patriarchae constantinopolitani non receperunt, sed eam legem sibi scripsisse videtur, ut eiciat liturgias omnes, retineat quae de cerimoniis faciendis inveniantur. itaque e capitibus 5 et 12 editionum nostrarum servavit verba *μή τις τῶν ἀπίστων*; et quae his similia a diacono ante coenam sacram clamanda sunt. cf. p. XIII.

liber quintus, *qui idem est liber sextus*, p. ⲣⲗⲅ—ⲣⲝⲅ. const. apost. VIII 28. 30. 31. 32, 11 *πᾶς δὲ πιστὸς* — 12 *ἐδιδάξαμεν*. 33. 34. 42—46.

liber sextus, *qui idem est liber septimus*, p. ⲣⲝⲉ—ⲣⲟⲁ. const. apost. VIII 32, 1 *οἱ πρώτως προσιόντες* — 10 *διδακτοὶ θεοῦ* [2]).

liber septimus, *qui idem est liber octavus*, p. ⲣⲟⲅ—ⲥⲓⲅ. canones apostolici, huius voluminis cap. IV.

editio thebana in canones divisa est atque ita quidem, ut regulae 1—30 quae numerentur ex huius voluminis capite undecimo intellegi possit: nam codicem sahidicum in libello isto dirimendo sequutus sum.

ⲗⲁ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛ ⲉⲡⲓⲥⲕⲟⲡⲟⲥ. aethiop. § 21, Ludolf p. 323, ubi liturgia integrior.

ⲗⲃ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛⲉ ⲡⲣⲉⲥⲃⲩⲧⲉⲣⲟⲥ. aethiop. § 22, Lud. p. 327.

ⲗⲅ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛ ⲇⲓⲁⲕⲟⲛⲟⲥ. aethiop. § 23, Lud. p. 328.

[1]) preface p. xiv. — [2]) ad § 10 cf. Petri epistolam ad Jacobum datam cp. 13.

λⲇ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛ ϩⲟⲙⲟⲗⲟⲅⲓⲧⲏⲥ. aeth. § 24, Lud. p. 306.
λⲉ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛ ⲁⲛⲁⲅⲛⲱⲥⲧⲏⲥ. aeth. § 26 A.
λⲋ. ⲉⲧⲃⲉ ⲡ ϩⲩⲡⲟⲇⲓⲁⲕⲟⲛⲟⲥ. aeth. § 26 C.
λⲍ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛⲉ ⲭⲏⲣⲁ. aeth. § 25.
λⲏ. ⲉⲧⲃⲉ ⲙ ⲡⲁⲣⲑⲉⲛⲟⲥ. aeth. § 26 B.
λⲑ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛⲉ ϩⲙⲟⲧ [cod. ϩⲛⲟⲧ] ⲛ ⲧⲁⲗϭⲟ. aeth. § 26 D.
ⲙ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛ̄ ⲣⲱⲙⲉ ⲛ̄ ⲃⲉⲣⲣⲉ. ⲛⲁⲓ ⲉⲧ ⲛⲁ ϯ ⲙ̄ ⲡⲉⲩⲟⲩⲟⲓ ⲉ ϩⲟⲩⲛ ⲉ ⲧ ⲡⲓⲥⲧⲓⲥ. aeth. § 27.
ⲙⲁ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛ ⲉⲓⲟⲡⲉ ⲙⲛ ⲛ ⲉⲡⲓⲥⲧⲏⲙⲉⲓ [sic]. aeth. § 27 B. 28. 29.
ⲙⲃ. ⲉⲧⲃⲉ ⲡⲉ ⲭⲣⲟⲛⲟⲥ ⲛ ⲛ ⲉⲧ ⲥⲱⲧⲙ̄ ⲉ ⲡ ϣⲁϫⲉ ⲙⲛ ⲛ ⲥⲁ ⲛ̄ ⲉⲓⲟⲡⲉ ⲙⲛ̄ ⲛ ⲉⲡⲓⲥⲧⲓⲙⲟⲓ [sic]. aeth. § 30.
ⲙⲅ. ⲉⲧⲃⲉ ⲧ ϭⲓ ⲛ ϣⲗⲏⲗ ⲛ ⲛ ⲉⲧ ⲥⲱⲧⲙ ⲉ ⲡ ϣⲁϫⲉ. aeth. § 31.
ⲙⲇ. ⲉⲧⲃⲉ ⲧ ϩⲉ [cod. ⲑⲉ] ⲛ̄ ⲛⲁ ϭⲓϫ ⲉϫⲛ ⲛ̄ ⲕⲁⲧⲏⲭⲟⲩⲙⲉⲛⲟⲥ. aeth. § 32.
ⲙⲉ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛ ⲉⲧ [ⲛ ⲉⲧ bis scr. in codice] ⲛⲁ ϫⲓ ⲃⲁⲡⲧⲓⲥⲙⲁ. aeth. § 33.
ⲙⲋ. ⲉⲧⲃⲉ ⲙ ⲡⲁⲣⲁⲇⲟⲥⲓⲥ ⲙ̄ ⲃⲁⲡⲧⲓⲥⲙⲁ ⲉⲧ ⲟⲩⲁⲁⲃ. aeth. § 34. in codice thebano duae paginae (45. 46) ab eodem a quo cetera librario exaratae dialecto memphitica scriptae sunt, unde enoto formam ϧⲁϯ = ϩⲁⲧⲉ.
ⲙⲍ. ⲉⲧⲃⲉ ⲧ ⲛⲏⲥⲧⲓⲁ. aeth. § 35.
ⲙⲏ. ⲉⲧⲃⲉ ⲡ ⲛⲁⲩ ⲛ̄ ⲟⲩⲱⲙ. aeth. § 36 A.
ⲙⲑ. ⲉⲧⲃⲉ ϫⲉ ⲙ̄ ⲡ-ⲉⲧⲉ-ϣϣⲉ ⲁⲛ ⲡⲉ ⲉ ⲧⲣⲉ ⲛ̄ ⲕⲁⲧⲏⲭⲟⲩⲙⲉⲛⲟⲥ ⲟⲩⲱⲙ ⲙⲛ ⲙ̄ ⲡⲓⲥⲧⲟⲥ. aeth. § 36 B.
ⲛ. ⲉⲧⲃⲉ ϫⲉ ϣϣⲉ ⲉ ⲟⲩⲱⲙ ϩⲛ ⲟⲩ ⲉⲡⲓⲥⲧⲏⲙⲉⲓ ⲙⲛ̄ ⲟⲩ ⲣⲟϣⲉ. aeth. § 37.
ⲛⲁ. ⲉⲧⲃⲉ ϫⲉ ⲡ-ⲉⲧⲉ-ϣϣⲉ ⲡⲉ ⲉ ⲟⲩⲱⲙ ϩⲛ̄ ⲟⲩ ϣⲉⲡ-ϩⲙⲟⲧ.
ⲛⲃ. ⲉⲧⲃⲉ ⲡ ⲇⲓⲡⲛⲟⲛ ⲛ ⲛⲉ ⲭⲏⲣⲁ. aeth. § 38.
ⲛⲅ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛ̄ ⲕⲁⲣⲡⲟⲥ ⲉⲧⲉ ϣϣⲉ ⲉ ⲡⲣⲟⲥⲩⲛⲁⲅⲕⲉ [i. e. *προσενέγκαι*] ⲙ̄ⲙⲟⲟⲩ ⲙ̄ ⲡ ⲉⲡⲓⲥⲕⲟⲡⲟⲥ. aeth. § 39.
ⲛⲇ. ⲧ ⲉⲩⲗⲟⲅⲓⲁ ⲛ̄ ⲛ̄ ⲕⲁⲣⲡⲟⲥ.
ⲛⲉ. ⲉⲧⲃⲉ ϫⲉ ⲙ̄ⲡⲉⲧⲉ ϣϣⲉ ⲁⲛ ⲡⲉ ⲉ ⲧⲣⲉ ⲗⲁⲁⲩ ⲛ ⲣⲱⲙⲉ ⲧⲉⲡ ⲗⲁⲁⲩ ϩⲙ ⲡⲁⲥⲭⲁ ϩⲁ ⲧ ϩⲏ [ϩⲁⲑⲏ cod.] ⲛ ⲧⲉ͠ⲩⲛⲟⲩ ⲉⲧ ϣϣⲉ ⲉ ⲟⲩⲱⲙ ⲛ̄ ϩⲏⲧⲉ. aeth. § 40.
ⲛⲋ. ⲉⲧⲃⲉ ϫⲉ ⲡ-ⲉⲧⲉ-ϣϣⲉ [ⲡⲉⲧⲉⲧϣϣⲉ cod.] ⲉ ⲛ ⲇⲓⲁⲕⲟⲛⲟⲥ ⲉ ⲡⲣⲟⲥⲕⲁⲣⲧⲏⲣⲉⲓ ⲉ ⲡ ⲉⲡⲓⲥⲕⲟⲡⲟⲥ. aeth. § 41.
ⲛⲍ. ⲉⲧⲃⲉ ⲡ ⲛⲁⲩ ⲉⲧ ϣϣⲉ ⲉⲧ ϣⲗⲏⲗ. aeth. § 42.
ⲛⲏ. ⲉⲧⲃⲉ ϫⲉ ⲡ-ⲉⲧⲉ-ϣϣⲉ ⲡⲉ ⲉ ϫⲓ ⲉ ⲃⲟⲗ ϩⲛ ⲧ ⲉⲩⲭⲁⲣⲓⲥⲧⲓⲁ [sic] ⲛ̄ ϣⲟⲣⲡ ⲙ̄ ⲡ ⲥⲟⲡ ⲉⲧ ⲟⲩⲛⲁ ⲧⲁⲗⲟⲥ ⲉ ϩⲣⲁⲓ. ⲙⲡⲁⲧⲟⲩⲧⲉⲡ ⲗⲁⲁⲩ ⲛ̄ ϩⲛⲁⲁⲩ. aeth. § 43.

ⲛⲑ. ⲉⲧⲃⲉ ϫⲉ ⲛ-ⲉⲧⲉ-ϣϣⲉ ⲡⲉ ⲉ ⲣⲟⲉⲓⲥ ϩⲛ ⲟⲩ ⲱⲣϫ ⲉ ⲧ ⲉⲩⲭⲁⲣⲏⲥⲧⲓⲁ. aeth. § 44 A.

ⲝ. ⲉⲧⲃⲉ ϫⲉ ⲙ̀ ⲛ-ⲉⲧⲉ-ϣϣⲉ ⲁⲛ ⲡⲉ ⲉ ⲛ[ⲁ]ϩⲧ ⲗⲁⲁⲩ ⲉ ⲃⲟⲗ ϩⲙ ⲡ ⲡⲟⲧⲏⲣⲓⲟⲛ. aeth. § 44 B.

ⲝⲁ. ⲉⲧⲃⲉ ⲙ̀ ⲙⲁ ⲛ̀ ⲧⲱⲙⲥ. radix ⲧⲱⲙⲥ arab. دمس abscondidit, sepelivit. aeth. § 46.

ⲝⲃ. ⲉⲧⲃⲉ ⲡ ⲛⲁⲩ ⲉⲧⲉ ϣϣⲉ ⲉ ϣⲗⲏⲗ. aeth. § 47 [1]).

ⲝⲅ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛⲉ ⲭⲁⲣⲓⲥⲙⲁ ⲙⲛ̄ ⲛⲉ ⲭⲓⲣⲟⲇⲟⲛⲓⲁ. ⲉ ⲧⲙ ⲧⲣⲉ ⲗⲁⲁⲩ ϣⲟⲩϣⲟⲩ ⲙⲙⲟϥ ⲉ ϫⲱⲟⲩ. aeth. § 48—51. constitut. apost. VIII 1—3.

ⲝⲇ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛ ⲉⲡⲓⲥⲕⲟⲡⲟⲥ. aeth. § 52 A. const. apost. VIII 4 2 *ἐπίσκοπος δεῖ χειροτονεῖσθαι* . . . 3 5, 4—6 sed omissis § 6 verbis *φημὶ ἐγὼ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Πέτρου.* deinde post verba *ἀπίστων.* ⲁⲩⲱ ⲛ̀ ⲧⲉⲓ ϩⲉ ⲉⲣ ϣⲁⲛ ⲡ ⲉⲡⲓⲥⲕⲟⲡⲟⲥ ϫⲉⲕ ⲛ ⲉⲩⲭⲟⲟⲩⲉ ⲧⲏⲣⲟⲩ ⲉ ⲃⲟⲗ. ⲉⲧⲉ ϣϣⲉ ⲉ ⲧⲣⲉϥ ⲁⲁⲩ. ⲉⲓⲧⲉ ϩⲁ ⲛ ⲉⲧ ϣⲱⲛⲉ ⲙⲛ̄ ⲡ ⲕⲉ ⲥⲉⲉⲡⲉ [2]). sequitur const. VIII 11 4 *ὁ διάκονος* — 6: deinde post verba *καὶ ὁ διάκονος κραζέτω* caput libri octavi duodecimum inde a *μή τις* usque ad *ἑστῶτες ὦμεν*, omissa cohortatione illa *οἱ τὴν πρώτην εὐχὴν εὐχόμενοι προέλθετε.*

ⲝⲉ. ⲡⲣⲟⲥⲫⲉⲣⲓⲛ (i. e. ultimum vocabulum const. apost. VIII 12 1). aeth. § 52 B. const. apost. VIII 12 2. deinde: *καὶ οὕτως ὁ ἀρχιερεὺς εὐξάσθω ἐπὶ τῇ προσφορᾷ ἵνα τὸ ἅγιον πνεῦμα καταβῇ ἐπ' αὐτήν. τὸν μὲν ἄρτον ποιείτω σῶμα τοῦ χριστοῦ, τὸ δὲ ποτήριον αἷμα τοῦ χριστοῦ. καὶ τελέσας τὰς προσευχὰς πάσας, ἃς δεῖ αὐτὸν λέγειν, πρῶτος μεταλαμβανέτω ὁ ἐπίσκοπος* (const. apost. VIII 13 4), *μετ' αὐτὸν οἱ πρεσβύτεροι, μετ' αὐτοὺς οἱ διάκονοι καὶ ὁμοίως πάντες οἱ λοιποὶ κληρικοὶ κατὰ τάξιν· μετ' αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς μεταλαμβανέτω. διδοὺς δὲ ὁ ἐπίσκοπος λεγέτω, ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ. καὶ ὁ δεχόμενος λεγέτω, ὅτι ἀμήν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ διάκονος διδοὺς τὸ ποτήριον λεγέτω, ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ αἷμα τοῦ χριστοῦ· τοῦτό ἐστι τὸ ποτήριον τῆς ζωῆς. καὶ ὁ δεχόμενος ἀποκρινέσθω ὅτι ἀμήν. καὶ ψαλλέτωσαν διδόντες ἕως ἂν παύσωνται συνάγοντες πάντες. ὅταν δὲ πάντες μεταλάβωσι καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες μεταλάβωσι καὶ ἐν τῷ παύσασθαι ψάλλοντα τὸν ψάλτην, ὁ διάκονος ἀνακραυγαζέτω*

[1]) v. fragments du livre gnostique, intitulé Apocalypse d'Adam. p. par E. Renan. (extrait du journal Asiat. 1853): ubi Renanus a me iussus nostrum locum conferre cum testamento Adami hortatus est. — [2]) *καὶ ἐπειδὰν οὕτως τελέσῃ ὁ ἐπίσκοπος τὰς εὐχὰς πάσας ἃς δεῖ αὐτὸν ποιεῖν εἴτε ὑπὲρ τῶν ἀρρώστων εἴτε* [?] *ὑπὲρ τῶν λοιπῶν.* haec manifesto verba hominis sunt orationem longiorem in brevius contrahentis.

λέγων (cap. 14): *μεταλαβόντες πάντες τοῦ τιμίου αἵματος καὶ τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, εὐχαριστήσωμεν αὐτῷ ὅτι κατηξίωσεν ἡμᾶς μετέχειν* [*μετασχεῖν*? ⲙⲉⲧⲉⲭⲉ] *τῶν μυστηρίων αὐτοῦ τῶν ἁγίων καὶ τῶν ἀθανάτων, τῶν ἠριθμημένων ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἔπειτα* (15) *ὁ ἐπίσκοπος προσευχέσθω εὐχαριστῶν ἐπὶ τῷ φαγεῖν τὸ σῶμα καὶ τῷ πιεῖν τὸ αἷμα τοῦ χριστοῦ. τελέσαντος δὲ αὐτοῦ προσεύξασθαι ὁ διάκονος λεγέτω ὅτι κλίνατε τὴν κεφαλὴν ὑμῶν τῷ κυρίῳ καὶ εὐλογεῖσθε. καὶ εὐλογηθέντων αὐτῶν ὁ διάκονος λεγέτω αὐτοῖς ὅτι ἀπολύεσθε ἐν εἰρήνῃ. τὰ λειφθησόμενα δὲ ὀλίγα* [*ψιχία*?] *οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι συστελλέτωσαν σφόδρα προσέχοντες αὐτοῖς μὴ πολλὰ περισσεύσῃ, ἵνα μὴ κρίμα γένηται ἐπ' αὐτοὺς μέγα σφόδρα ὡς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς* Ἀαρὼν *καὶ τοὺς υἱοὺς* Ἡλεί, *οὓς ἐπάταξε τὸ ἅγιον πνεῦμα, διότι οὐκ ἐφυλάξαντο τοῦ μὴ καταφρονεῖν τῆς θυσίας τοῦ κυρίου. ἢ πόσῳ μᾶλλον οἱ καταφρονήσοντες τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου; ἡγούμενοι τροφὴν εἶναι σωματικὴν μόνον ἧς μεταλαμβάνουσι καὶ μὴ πνευματικήν. ταῦτα δὲ περὶ τῆς ἁγίας μυστικῆς λατρείας διατασσόμεθα ὑμῖν, ὦ ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι.*

ⲝⲋ. **ⲉⲧⲃⲉ ⲧⲉ ⲭⲓⲣⲟⲇⲟⲛⲓⲁ ⲛ̄ ⲛⲉ ⲡⲣⲉⲥⲃⲩⲧⲉⲣⲟⲥ ⲙⲛ̄ ⲛ ⲇⲓⲁⲕⲟⲛⲟⲥ.** aeth. § 53. const. VIII 16. *πρεσβύτερον δὲ χειροτονῶν, ὦ ἐπίσκοπε, τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπιτίθει, τῶν πρεσβυτέρων πάντων ἑστώτων καὶ τῶν διακόνων προσευξόμενος χειροτονήσεις αὐτόν.* (const. VIII 17) *καὶ τὸν διάκονον χειροτονήσεις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. περὶ δὲ τῶν ὑποδιακόνων καὶ τῶν ἀναγνωστῶν καὶ τῶν διακονισσῶν προείπομεν ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖν αὐτούς.*

ⲝⲍ. **ⲉⲧⲃⲉ ⲛ ϩⲟⲙⲟⲗⲟⲅⲓⲧⲏⲥ.** aeth. § 54. constit. VIII 23, sed tacito Iacobi nomine. *ὁμολογητὴς κτέ.*

ⲝⲏ. **ⲉⲧⲃⲉ ⲙ̇ ⲡⲁⲣⲑⲉⲛⲟⲥ.** aeth. § 55 A. const. VIII 24, tacito Iacobi nomine. *παρθένος κτέ.*

ⲝⲑ. **ⲉⲧⲃⲉ ⲛⲉ ⲭⲏⲣⲁ,** aeth. § 55 B. const. VIII 25, tacito Lebbaei nomine. *χήρα κτέ.*

ⲟ. **ⲉⲧⲃⲉ ⲛ ⲉⲍⲟⲣⲅⲓⲥⲙⲟⲥ** [sic]. aeth. § 55 C. const. VIII 26, rubrica omissa.

ⲟⲁ. **ⲉⲧⲃⲉ ϫⲉ ⲡ-ⲉⲧⲉ-ϣϣⲉ ⲡⲉ ⲉ ⲧⲣⲉⲩ ⲭⲓⲣⲟⲇⲟⲛⲉⲓ ⲙ̇ ⲡ ⲉⲡⲓⲥⲕⲟⲡⲟⲥ ϩⲓⲧⲛ ⲟⲩⲏⲣ**[1]) **ⲛ ⲉⲡⲓⲥⲕⲟⲡⲟⲥ.** aeth. § 56—59. const. VIII 27. 28 sed tacito Simonis nomine.

[1]) cf. nomen mauricum *Varsutina* Tertull. apolog. 2, 8 = πόση βασίλισσα. **ⲥⲟⲩⲧⲱⲛ** dirigere.

ⲟⲃ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛ ⲁⲡ[ⲁ]ⲣⲭⲏ ⲙⲛ̄ ⲛ̇ ⲣⲉⲙⲏⲧ. aeth. § 60. const. VIII 30, omissa rubrica. *πᾶσα ἀπαρχὴ προσκομίζεται κτέ.*

ⲟⲋ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛ ⲉⲧ ⲛⲁ ⲣ ϩⲟⲩⲟ ϩⲛ ⲛⲉ ⲡⲣⲟⲥⲫⲟⲣⲁ. ⲙ̇ⲡⲟⲩⲧⲁⲗⲟⲟⲩ ⲉ ϩⲣⲁⲓ ⲙ̇ ⲡ ⲛⲁⲩ ⲙ̇ ⲡ ⲙⲩⲥⲧⲏⲣⲓⲟⲛ. aeth. § 61. const. VIII 31, omissa rubrica.

ⲟⲍ. ⲉⲧⲃⲉ ⲛ ⲉⲛⲧ ⲁⲩϯ ⲙ̇ ⲡⲉⲩⲟⲩⲟⲓ ⲉ ⲙⲉⲧⲉⲭⲉ ⲉ ⲙ̣ ⲙⲩⲥⲧⲏⲣⲓⲟⲛ ⲉⲧ ⲟⲩⲁⲁⲃ. aeth. § 62. const. VIII 32 1 *οἱ πρ.* sed codex mancus, ut ultra verba *τὰ κατ' αὐτοὺς* nihil definire possimus. hoc tamen certum Aethiopem e versione sahidica vertisse: nam editio memphitica const. VIII 32 1—10 [= lib. VI] alio loco exhibet. sequuntur in aethiopico codice § 63 *de artificiis & opificiis* memph. p. ⲣⲍ̅ⲉ ed. Tatt. ⲉⲑⲃⲉ ⲛⲓ ⲧⲉⲭⲛⲏ ⲛⲉⲙ ⲛⲓ ⲓⲟⲡⲉ vel على الصنايع والاعمال arab. = const. VIII 32 5. 6: — § 64 *de concubina* etc. const. VIII 32 7: — § 65 *de omnibus fidelibus viris fœminisque evigilantibus manè, [ut] lavent manus ſuas & orent.* const. VIII 32 11 [1]): — § 66 *de omnibus fidelibus viris foeminisque [ut] convertant ſervos ſuos, & quietem à laboribus concedant illis die Sabbati & Dominicâ.* const. apost. VIII 32 12: 33 1: — § 67 *ne etiam faciant opus domeſticum die ſeptimo hebdomadis ſanctæ, nec in ſolennitate feſtorum.* const. VIII 33 2. 3: — § 68 *de tempore precum.* const. VIII 34 [2]) 1: — § 69 *Si non poſſitis accedere ad Eccleſiam [tempore perſecutionis] Epiſcopus adminiſtret S. Cœnam in domo ſua. Vir mundus mundam reddit Eccleſiam & vir profanus profanat Eccleſiam* [3]). const.

[1]) Clemens. alex. p. 227, 47/48 ἔθος τοῦτο Ἰουδαίων ὡς καὶ τὸ πολλάκις ἐπὶ κοίτῃ βαπτίζεσθαι. Exod. xix 15 γίνεσθε ἕτοιμοι ..... μὴ προσέλθητε γυναικί. Levit. xv 18. testam. Nephthalim 8 (Grab. I p. 217) καιρὸς συνουσίας γυναικὸς αὐτοῦ καὶ καιρὸς ἐγκρατείας εἰς προσευχὴν αὐτοῦ. Clemens alex. p. 198, 12. 13 οὐδὲ μὴν τὸν ἀπὸ τῆς κατὰ συζυγίαν κοίτης ὁμοίως ὡς πάλαι βαπτίζεσθαι καὶ νῦν προστάσσει ἡ θεία διὰ κυρίου πρόνοια. Pseudo-Lucian. amores 42 (II 445 Rz.) θηλύτητος εὐνή, ἀφ' ἧς ἀναστὰς ἕκαστος εὐθὺ λουτροῦ χρεῖός ἐστιν. Lucian. ψευδολογ. 23 (III p. 180) ἀπὸ τοῦ σοῦ φιλήματος καὶ ἰοῦ ἐκείνου τίς ἂν ἢ ἱεροῖς ἢ βωμοῖς προσέλθοι; τίς δ' ἂν θεὸς ἐπακούσειεν ἔτι εὐχομένου; πόσων περιρραντηρίων, πόσων ποταμῶν δεῖ; — [2]) Tertull. de orat. 25 *de tempore vero non erit otiosa extrinsecus observatio etiam horarum quarundam, istarum dico communium quae diei interspatia signant, tertia, sexta, nona, quas solennioris in scripturis invenire est.* Clemens alex. p. 306, 45/46 εἰ δέ τινες καὶ ὥρας τακτὰς ἀπονέμουσιν εὐχῇ, ὡς τρίτην φέρε καὶ ἕκτην καὶ ἐννάτην, ἀλλ' οὖν γε ὁ γνωστικὸς παρὰ ὅλον εὔχεται τὸν βίον. id. p. 80, 27. 28 πολλάκις καὶ τῆς νυκτὸς ἀνεγερτέον τῆς κοίτης καὶ τὸν θεὸν εὐλογητέον. — [3]) Tertull. de spectac. 8 *loca non contaminant, sed quae in locis fiunt:* 15 [loca] *non per semet ipsa nos inquinant, sed per ea quae illic geruntur.* ceterum cf. Lucian. Alexander s. ψευδόμαντις 38 (II 244 Reiz): πρόρρησις ἦν ὥσπερ Ἀθήνησι τοιαύτη· εἴ τις ἄθεος ἢ χριστιανὸς ἢ ἐπικούρειος ἧκει κατάσκοπος τῶν ὀργίων, φευγέτω· οἱ δὲ πιστεύοντες τῷ θεῷ τελείσθωσαν τύχῃ τῇ ἀγαθῇ. Chrysostom. homil. in ep. ad. Hebrae. ιζ tom. IV

VIII 34 2: — § 70 *De diebus, in quibus decet facere commemorationem eorum, qui obdormiverunt.* const. VIII 42—44 [1]): — § 71 *De illis qui in exilium pelluntur religionis cauſa: & de illis qui fugiunt è civitate in civitatem religionis cauſa, ut juvent eos conjunctim. De ritu Sacerdotii ejusque limitibus.* const. VIII 45 et 46.

et de versionibus octateuchi clementini illius aegyptiacis et aethiopica hactenus: syriaca autem qualis fuerit cognoscemus ex eis quae codicis sangermanensis trigesimi octavi librarius memoriae prodidit: v. reliquias iuris eccles. syr. p. ܐܣ.

p. 524 Savil. εἰπὲ δή μοι, παρακαλῶ, ἐν τοῖς ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσιν οὐχὶ ἕστηκεν ὁ κῆρυξ βοῶν μέγα καὶ ὑψηλόν· εἴ τις τούτου κατηγορεῖ; μὴ δοῦλός ἐστι; μὴ κλέπτης; μὴ τρόπων πονηρῶν; . . . . [apud christianos] οὐ λέγει· μή τις τούτου κατηγορεῖ; ἀλλὰ τί; εἰ τις ἑαυτοῦ κατηγορεῖ. ὅταν γὰρ εἴπῃ· τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις: τοῦτο λέγει· εἴ τις οὐκ ἔστιν ἅγιος, μὴ προσίτω. magnam huius homiliae partem in thebanum sermonem versam habes apud Georgium in fragmento Iohannis Romae a. 1789 edito p. 425—440. potest talis similitudo orta esse ex innata quadam sententiae veritate, quae effecit ut vel plures ultro eandem amplecterentur opinionem vel omnes, quum divolasset quasi et ex patris sui potestate exisset dictum quoddam, possent occuparc. cf. Clement. alex. p. 78, 12: τὸ τερπνὸν τῆς ἀνθήσεως οἱ καταστεφθέντες ἀπολλύουσιν· οὔτε γὰρ ἀπολαύουσι τῆς ὄψεως οἱ ἀναδούμενοι τὸν στέφανον ὑπὲρ τὰς ὄψεις οὐδὲ μὴν τῆς εὐωδίας οἱ ἀπελαύνοντες ὑπὲρ τὰς ἀναπνοὰς τὰ ἄνθη: Lucian. Nigrin. 32 ᾐτιᾶτο τῶν στεφανουμένων ὅτι μὴ ἴσασι τοῦ στεφάνου τὸν τόπον· εἰ γάρ τοι, ἔφη, τῇ πνοῇ τῶν ἴων τε καὶ ῥόδων χαίρουσιν, ὑπὸ τῇ ῥινὶ μάλιστα ἐχρῆν αὐτοὺς στέφεσθαι παρ᾽ αὐτὴν ὡς οἷόν τε τὴν ἀναπνοήν, ἵν᾽ ὡς πλεῖστον ἀνέσπων τῆς ἡδονῆς: Tertullian. de coron. mil. 5 *in capite quis sapor floris, quis coronae sensus, nisi vinculi tantum, quo neque color cernitur neque odor ducitur nec teneritas commendatur?* potest etiam aliunde. neque enim quisquam qui sani iudicii sit Ciceronis disputationes tusculanas a Luciano lectas esse crediderit propter similitudinem locorum plane geminorum tuscul. III 80 *sed nescio quo pacto ab eo quod erat propositum aberravit oratio:* necyom. 19 οὐ γὰρ οἶδ᾽ ὅπως περὶ τούτου λέγειν προθέμενος πάμπολυ ἀπεπλανήθην τοῦ λόγου. nam redire ad propositum et Luciani et Ciceronis oratio eisdem dicendi praeceptoribus usa eisdem fere verbis consuevit, neque horum tantum, sed veterum fere omnium. sed videntur christiani formula illa liturgica imitati esse cerimonias eleusinias, sicut stylitae haud scio an et in Syria non christiana fuerint (Lucian. de dea syria 28 ἐν τοῖσι φαλλοῖσι καὶ ἄνδρας ξυλίνους κατίζουσιν) et sicut Goethium carmen suum *der zauberlehrling* inscriptum e Luciano (φιλοψεύδ. 35. 36 cf. φιλόπατρ. 4), I. H. Vossium epistolam poeticam ad Goeckingium datam e P. Scriverii carmine ad G. I. Vossium misso expressisse video (veter. tragic. lat. collect. ed. Scriver. 1620). Lucianum scripta christiana legisse mihi quidem certissimum est et quum neminem videam exposuisse de re ad quaestiones isagogicas recte iudicandas gravissima, nisi si quem peritiorem negotium suscepturum intellexero ipse quae inveni editurus sum. sunt vero plerumque allusiones mordacissimae ad novum testamentum factae ut illa qua in dialogo deorum decimo (cap. 2) de Pindari carmine de solis defectu (fragm. 74) composito iocatus est (habuit vero eandem lectionem ἀτριβῆ ὁδόν, quam Philo Iudaeus, cuius vide sermones tres a I. B. Aucherio editos Venetiae a. 1822 p. 97) vel ut illa qua Clemens alexandrinus in protreptico p. 31, 46 verbis προσεκρέμασεν αἰθέρι nobis revocat in mentem psalmum quendam Valentini a Pseudo-Origene VI 37 p. 198, 79—83 servatum et ἔμμετρον quidem; quo loco scribe αἰθέρι πάντα βλέπω κρεμάμενα (πνεύματι e sequentibus irrepsit) et mox ἐξεχομένην ubi codex ἐξειχουμένην. dactylum excipit choriambus, choriambum proceleusmaticus. — [1]) eosdem sacrae scripturae scripturae locos excitavit Clemens alex. p. 67, 30—37. πελιδνός Lucian. Philopseud. 11 dialog. meretr. α 2 ιε 1 fugitiv. 19 tyrann. 28 Clem. alex. 67, 14. 34.

Absolutum est volumen mandatorum et canonum apostolicorum per Clementem Petri apostoli discipulum [datorum]; *quod ab* [Clemente] *illo in octo libros vel λόγους digestum est. nam quum antea digessisset et primo loco posuisset διατάξεις illas duas, quas apostoli quasi ipsa domini nostri verba excipientes scripserant, eas nempe quas eius testamentum nuncupabant i. e.* **A** [διάταξιν] *eam quae de τάξεσιν ecclesiae et aedificatione eius agit et de ἀκολουθίᾳ oblationis sancti sacrificii et de sacro fidelium conventu ordine peragendo et* **B** *eam, qua de τάξεσιν et secretis sancti baptismi exponitur — et quum has ut decebat primo loco posuisset, ut honore afficeret, tam quia a domino traditae essent quam propter mysteriorum quae tractarent dignitatem: — postea* **C** *tertio libro dat doctrinam apostolorum, qua verba illa continentur, quae singuli apostoli loquuti sunt: deinde τάξει quarta* **D** *admonitionem illam suam exhibuit ad eos factam qui charismata possident* [cavens], *ne ea de re superbiant: deinde τάξει quinta* **E** *διάταξιν dedit de χειροτονίαις: deinde sexto libro τάξεις et cautiones eas quas apostoli clericos et laicos fideles docuerunt, in quibus primus docet Simon cananaeus: deinde τάξει septima* **F** *διατάξεις apostolorum de cultu mystico* [agentes], *quibus de oleo et de catechumenis et de daemoniacis et de poenitentibus docet: ultimo denique loco* **G** *hanc novissimam διάταξιν posuit de canonibus ecclesiasticis* [agentem].

magnopere dolendum est, hoc opus integrum servatum non esse. libri primi et secundi quae supersunt capite huius voluminis duodecimo graece reddere conatus sum: sed vereor ne de malis syriacis graece loquutus sim deterius. liber quartus, ni omnia fallunt, idem apud Syros qui apud Aegyptios *tertius qui idem quartus* i. e. constitut. apost. VIII i et ii. nam quum primum librum a collectione sua reiecissent Aegyptii, pristinum librorum numerum ita servabant, ut novo numero veterem adderent. habebant autem exemplum ea re a syriaco discrepans, quod librum Syris tertium secundo loco exhiberet et illorum tertio primam sedem concederet. septimus Syrorum liber perditus non est, sed librarius qui in margine de novo incipientes regularum numeros apposuit p. ܟܐ 21 novi libri initium indicare oblitus est. neque dubitarem octateuchum illum clementinum plane eundem fuisse

in Syria qui in Aegypto fuisset, si de libro Syrorum secundo satis certo constaret.

liber vero Coptarum secundus, qui eadem fere tractat, quae libris IV V VI enarrantur, ita comparatus non est, ut in hanc iuris ecclesiastici antiquissimi χρηστομάθειαν recipi possit. cogitaveram de eo ceteris quos edo libellis adiciendo et quum totum opus meum affectum tantum esse scirem, non absolutum, videbar mihi aliquid praestiturus fuisse, si aliis exhiberem, quae corrigere possent nec deberent ipsi inchoare. sed variis rationibus quominus id facerem deterrebar. de linguae enim syriacae et aegyptiacae indole ea communis virorum doctorum sententia est, ut neutri nimis multum tribuatur, elegantiae tamen et accuratiae laus sit in priore paulo illustrior. et iure quidem. fuerunt enim apud Syros interpretes stupidi, neglegentes, indocti: fuerunt, qui graeca ita sibi vertenda esse crederent, ut graece verbis syriacis loquerentur et a Syro nemine intellegerentur, nisi si quis labentem simul graecitatem perdidicisset: sed neque illi ita a populi sui moribus desciverunt, ut omnino vertendi non dico artem, sed artificium perdidissent et horum opera uti facillimum erit, ubi resciverimus, quae vocabula graeca quibus syriacis exprimi soleant. poteram igitur urceum instituere et huius libri capita XII et XIII de versione syriaca graece scribere. multo vero quam syriaca et vetustior et horridior lingua aegyptiaca est, cuius pueritia, quum primam nascentis generis humani aetatem attigisse videatur, qualis fuisse potuerit nescio, effeta senectus pueris balbutientibus me iudice aptior quam hominibus enunciationes graecas versuris. et quam male habita plerumque a monachis oratio coptica! qui dum explicare student quae interpres ipse haud raro vix intellexit, verbis maiorem etiam emendando caliginem offundunt. accedit quod qui syntaxeos aegyptiacae leges exponeret nostra memoria nemo inventus est, ita ut vere dixerim semitam scabriorem haberi nullam quam eam qua per vepreta aegyptiaca in Graeciam eatur. nihilo tamen secius versionem quam confeceram editurus eram neque verebar ne nimis saepe titubaturus fuissem, et si titubassem veniam non negatum iri sperabam. homini enim errare turpe non est; sed in errore persistere nefas, errantes impedire quominus in rectam recedant et molli simul ignavia ipsum desidere, id vero etiam

flagitium est. verumenimvero primum me non decere intellexi ut versionem meam commentario non instructam exire paterer. iuvenem enim probare oportet quae credi velit; commentarium autem, ingentis molis librum, negabat se edere posse bibliopola. deinde nisi edito exemplo aegyptiaco utroque (Tattami enim liber paene inutilis) editisque etiam versionibus arabica et aethiopica rem perfici non posse constat, quum oratio coptica ita comparata sit, ut interdum una literula mutata sensus alius fiat et e versionibus illis demonstrari et debeat et possit quid in archetypis lectum sit.

iam si ad constitutionum apostolicarum librum octavum respicimus, octateuchi alterius clementini versionem thebanam inde a canone ϛ͞ϥ, versionem eiusdem aethiopicam (e codice thebano factam) a capite 48 ad caput 71 nihil continere aliud videmus quam librum constitutionum apostolicarum octavum, sed omissis liturgicis plerisque breviorem: eiusdem autem octateuchi editionem syriacam et memphiticam libris IV—VII vel III—VI eundem complecti, omissis eisdem verbis et capitibus, sed eis quae capite 32 1—10 leguntur ad finem reiectis. excipiuntur haec apud Syros, Aegyptios, Aethiopes plane ut apud Graecos regulis apostolorum ecclesiasticis. libri constitutionum octavi apud orientales non habentur capita 6—10 17—22 29 35—41: abest capitum 5 12—16 pars longe maxima. caput huius voluminis undecimum (octat. copt. I, syr. III), ut hoc addam, Bickellius cum epistola sub Barnabae nomine circumlata et constitutionum apostolicarum libro septimo pleraque communia habere demonstravit, ego ante Clementem alexandrinum scriptum esse ostendi p. 76, 7. nam quae Clemens tanquam *γραφὴν* aliquam laudat, ea neque apud Pseudo-Barnabam neque in constitutionibus leguntur. unde vero hauserit auctor quae de duabus viis profert, dubium esse nullo modo potest. nam̄ Hesiodi illa [*ἔργα* 285—290: *τὴν μέντοι κακότητα κτέ*] ut fuerint in omnium oribus[1]), ut Clemens alexandrinus (vir, ubi a legendo Stobaeo[2]) recens est, doctissimus) noverit Parmenidis doctrinam p. 246,12—14 *ὁ Ἐλεάτης Παρμενίδης . . διττῶν εἰσηγεῖται διδασκαλίαν ὁδῶν, ὧδέ πως γράφων· ἡ μὲν ἀληθείης εὐπειθέος ἀτρεμὲς ἦτορ, ἡ δὲ βροτῶν δόξαις, ταῖς*

[1]) Lucian. Hermot. 2. 25. Clem. alex. p. 204, 24—26: 236, 39. — [2]) A. Nauck trag. graec. frgm. p. 14.

οὐκ ἔνι πίστις ἀληθής: ut laudetur etiam Prodici fabula, qua Herculem ambigentem facit, utra via incedat [1]): ut lecta sit Pseudo-Cebetis tabula [2]): — tamen non ex horum aliquo, sed e psalmo primo desumpta sunt quae de viis duabus legimus. psalmus vero primus tum temporis etiam secundum nostrum simul comprehendebat: v. Act. xiii 33 *ὡς καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ψαλμῷ γέγραπται· υἱός μου εἶ σύ κτέ.* Talmud בְּרָכֹת מ׳ 9 B 10 A כָּל־פָּרָשָׁה שֶׁהָיְתָה חֲבִיבָה עַל דָּוִד פָּתַח בָּהּ בְּאַשְׁרֵי וְסִיֵּם בָּהּ בְּאַשְׁרֵי · דִּכְתִיב ·· אַשְׁרֵי הָאִישׁ · וְסִיֵּם בְּאַשְׁרֵי · דִּכְתִיב ·· אַשְׁרֵי כָּל־חֹסֵי בוֹ : — omnia sub uno quasi conspectu exhibet Clemens alexandrinus p. 239, 45—50 *δύο ὁδοὺς ὑποτιθεμένου τοῦ εὐαγγελίου* (Matth. vii 13. 14) *καὶ τῶν ἀποστόλων, ὁμοίως τοῖς προφήταις ἅπασι· καὶ τὴν μὲν καλούντων στενὴν καὶ τεθλιμμένην, τὴν κατὰ τὰς ἐντολὰς καὶ ἀπαγορεύσεις περιεσταλμένην, τὴν δὲ ἐναντίαν τὴν εἰς ἀπώλειαν φέρουσαν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον, ἀκώλυτον ἡδοναῖς τε καὶ θυμῷ· καὶ φασκόντων* (Psalm. i), *μακάριος ἀνήρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη: ὅ τε τοῦ* K[ε]*ίου Προδίκου ἐπί τε τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας μῦθος πρόεισιν καὶ Πυθαγόρας οὐκ ὀκνεῖ ἀπαγορεύειν τὰς λεωφόρους ὁδοὺς βαδίζειν κτέ.* Talmud בְּרָכֹת מ׳ 28 B יֵשׁ לְפָנַי שְׁנֵי דְרָכִים אַחַת שֶׁלְגַן עֵדֶן וְאַחַת שֶׁלְגֵיהִנֹּם וְאֵינִי יֹדֵעַ בְּאֵיזוֹ מוֹלִיכִים אוֹתִי : [3]) testamentum (XII patriarch.) Aseri 1 (spicil. Grabii I p. 224): *δύο ὁδοὺς ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, δύο διαβούλια καὶ δύο πράξεις καὶ δύο τόπους καὶ δύο τέλη. διὰ τοῦτο πάντα δύο εἰσίν, ἓν κατέναντι τοῦ ἑνός. ὁδοὶ δύο, καλοῦ καὶ κακοῦ, ἐν οἷς εἰσι τὰ δύο διαβούλια ἐν στέρνοις ἡμῶν, διακρίνοντα αὐτάς κτέ.* quae videntur componenda cum eis, quae pag. 75, 15 adcripsi.

libri huius tertii apud Syros p. ܝܒ 11 leguntur ea quae in hac editione nostra habentur p. 74, 19—77, 13. reg. *γ—ιδ*.

[1]) Xenoph. memor. β i 21 seqq. Clemens alex. p. 239, 49. 324, 19. — [2]) Lucian. de mercede conductis 42 (I p. 702) βούλομαι ὥσπερ ὁ Κέβης ἐκεῖνος εἰκόνα τινὰ τοῦ τοιούτου βίου σοι γράψαι, ὅπως ἐς ταύτην ἀποβλέπων εἰδῇς, εἴ σοι παριτητέον ἐστὶν ἐς αὐτήν. id. rhetor. praecept. 6 (III p. 5) ἐθέλω σοι ὥσπερ ὁ Κέβης ἐκεῖνος εἰκόνα γραψάμενος τῷ λόγῳ ἑκατέραν ἐπιδεῖξαι τὴν ὁδόν. δύο γάρ ἐστὸν . . — [3]) cf. etiam Clement. alex. p. 210, 8/9 τῶν ἀπαγόντων εἰς τὴν τελείωσιν τῆς σωτηρίας ὁδοὶ εὑρίσκονται δύο, ἔργα καὶ γνῶσις. id. p. 211, 10/11 οὐκ ἔστι κατὰ τὸν Αἰσχύλου Τήλεφον νοεῖν ἁπλῆν οἶμον εἰς ἀΐδου φέρειν, ὁδοὶ δὲ πολλαὶ καὶ ἀπάγουσαι ἁμαρτίαι. id. p. 124, 32/33 αἱ εἰς δικαιοσύνην ὁδοὶ . . . . . πολλαί τε καὶ ποικίλαι καὶ φέρουσαι εἰς τὴν κυρίαν ὁδόν τε καὶ πύλην. Diphilus apud eundem p. 258, 34 καθ' ᾅδην δύο τρίβους νομίζομεν, μίαν δικαίων, ἑτέραν δ' ἀσεβῶν εἶναι ὅρον. Clem. p. 315, 43 αὕτη ἡ ὁδὸς λέγεται βασιλικὴ (Num. xx 17), ἣν τὸ βασιλικὸν ὁδεύει γένος· ὀλισθηραὶ δὲ αἱ ἄλλαι παρεκτροπαὶ καὶ κρημνώδεις. id. p. 320, 45/46 ὥςπερ ὁδοῦ μιᾶς μὲν τῆς βασιλικῆς τυγχανούσης, πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων τῶν μὲν κτέ. Sibylla a͵ud eundem p. 8, 16—18 τρίβον ὀρθὴν εὐθεῖαν προλιπόντες ἀπήλθετε τὴν δι' ἀκανθῶν καὶ σκολόπων.

74 21 *δοκῇ τι ἀσύμφορον λέγειν, ἀ.* theb. *ἀσύμφορα,* ⲛ̇ ⲛ ⲉⲧ ⲉⲣ ⲛⲟⲩⲣⲉ ⲁⲛ.
27 *δευτέρα δέ· ἀγ.* nam *δεύτερον* ܕܬܪܬܝܢ est.
30 *ποιήσεις. τοῦτ' ἔστι δέ· ὃ μισεῖς ἄλλῳ οὐ ποιήσεις. τούτων κτέ.*
75 1. 2 *πορν., οὐ παιδοφθορήσεις, οὐ φαρμ., οὐ μαγεύσεις, οὐ φον.*
3 *οὐκ ἐπιθυμήσεις τὰ τοῦ πλησίον σου, οὐκ ἐπιορκήσεις, οὐ ψευδ.*
6 pro *ὑποκριτὴς* S *προσωπολήπτης. — οὐ λήψῃ.*
12 *δ. ἐριστικὸν ὁ θ.?* praestat ܕܚܪܝܢܐ pro ܕܫܪܝܢܐ scribere.
16 *ἡ ἐπιθυμία.* et 17 *ἀπόλλυσιν εἰς οὓς εἰσέρχεται· ὁδὸς.*
18 *σχῇ, ὡς ἑαυτῷ πλατύνει.*
22 *εἰς ἔργα πονηρά.*
23 °*νοντά τινι κατὰ. — ἐπιτρέψῃ.*
26 *τοῦ ἀνθρώπου.*
76 3 *γίνου ὀφιόμαντις, ἐπειδὴ ἀπάγει σε τοῦτο πρὸς.*
6. 9. 11 *γίνονται?*
10 *βλασφ. ὁ γογγυσμός, μήτε. — αὐθάδης* et vs. 11 *πραῢς* +.
14 *καὶ* prius ~.
16 *σοὶ* ~, nisi p. ܒܒ 4 ܐܝܟ . ܠܟ scribendum.
19 *τὴν ἐν χριστῷ σφραγῖδα,* sed vs. 21 *τ. δὲ αὐτὸν ὡς τὸν θεόν.*
23. 24 *αὐτῶν. κολλώμενος γὰρ ἁγίοις ἁγιασθήσῃ. τιμ. δὲ αὐτὸν.*
31 *ποιήσεις μὲν σχίσμ. — καὶ κρινεῖς.*
32 *ἐλέγξαι ὄντα ἐν παραπτώματι.*
33 *κυρίῳ οὐδὲ ἀξίας* [vel *ἐξουσίας*] *προκρίνει οὐδὲ.*
77 1 *ἔσται, ναὶ ἢ οὔ.* mox vs. 2 *τὴν χεῖρά σου.*
2. 3 *ἐὰν ἔχῃς ἐν χερσί σου, δώσεις* [ܟܒ 2 scribe ܗܒ] *λύτρ.*
3 *σου οὐδὲ διστάσεις διδόναι οὐδὲ δοὺς.*
4 *τὸ τοῦ μ. σου καλὸν ἀνταπόδομα,* nisi forte ܦܘܪܥܢܐ voluit librarius. p. ܟܒ 5 Syr. ܬܫܬܘ[ܬ]ܦ scribendum.
6 *ἐν τοῖς ἀθανάτοις.*
11 p. ܟܒ 12 ܐܠܪ[ܗ] ser. mox 12 *γίνεσθε νομοθέται, ἑαυτῶν γίνεσθε σύμβ. ἀγ., διδακτοὶ παρὰ τοῦ θεοῦ. φυλ.*

sequitur p. ܟܒ 16 liber sextus. graece

9 7 praemitt. verba *βιβλίον τῶν τοῦ* Κλήμεντος *ἕκτον. Διάταξις* [hoc ÷]. *ἐπισκόπων* ~.
9 *κἀγὼ* post *καναν.* ponitur. post *ὑμῖν* add. *ὦ ἐπίσκοποι.*
10 *ἐπίσκοπος* additur ante *ὑπὸ.*
12 *καὶ* prius ~. — *δι' ἀνάγκην* et mox *καταλάβῃ αὐτὸν,* sed *κ.* impersonaliter acceptum H. Steph. IV 1118. nam ܐܪܥ *συνέβαινε* Luc. xxiv 14 Petr. *α* iv 12 *β* ii 22 Isocrat. in

Demon. 43: *ἐνεδέξατο* id. 48: ܠܗ ܓܕܫ *πάσχει* id. 31. ܓܕܫ = גָּדִישׁ acervus mergitum Geopon. II 22 syr., جدث sepulcrum Ḥamâsa p. 472, 14: ubi mansit primaria coacervandi significatio. դաղիզ *στοιβὴ* Ruth iii 7 = עֲרֵמָה a Syris sumptum. literam שׁ ad radicem biliteram non pertinere, id ut credamus videmur invitari nomine גַּד *Τύχη* Esaj. lxv 11 = ܓܕ *Τύχη* Isocr. in Demon. 49, quum ܓܕܫ sit *ἔτυχεν*. ita גָּבִישׁ Iob xxviii 18 = ⲕⲉⲃ (ⲛ̀ ⲱⲛⲓ). sed ܢܒܪܫܬܐ نبراس lucerna, ܐܬܢܒܪܫ Athan. p. 29, 22 Cur. (quod fuere qui huc referrent) ab indico अनुभ्राश् (collustrare) descendit.

14 *τινὸς* pro *τοιαύτης*. *ψήφισμα* ÷.

16 non legitur.

17 post *χειροτονεῖ* additur *χειροθετεῖ*.

18 *ἐπισκόπου* et *πρεσβυτέρων*.

20 *δὲ* pro *γάρ*.

22 *συμπρεσβυτέρου. ὁμοίως δίδωσι συμπρεσβυτέρῳ, οὐ χειροθετεῖ, οὐ χειροτονεῖ.*

23 *ὑποβεβ. αὐτῷ, ἐάν.*

24 *εὐλογίας.*

27 *τῶν διακόνων.*

30 in vers. syr. legendum [ܗ]ܬܛܪ videtur. ܟܕ ܕܥܪܒܗ *περὶ δύσιν* de stella Geopon. II 14, cf. Euseb. theoph. *α* 17 p. 5, 19.

33 *μὴ δέ*, ubi *ἀλλὰ μὴ* scribendum videtur.

10 1 *ἔξεστιν* bene cum OV. *ἢ* pro *οὐδέ*.

2 *οὔτε κ. οὔτε λ.* numeri canonum adscripti erant in codice hi: § 1 p. 9 9—15: — § 2 p. 9 17. 18: — § 3 p. 9 19. 20: — § 4 p. 9 21—23: — § 5 p. 9 24—28: — § 6 p. 9 29—31: — § 7 p. 9 32—33: — § 8 p. 10 1. iam nulli adscripti sunt.

3 praem. *Ματθαίου.*

4 *Ἐγὼ Ματθαῖος διατάσσομαι περὶ ἀπαρχῶν καὶ δεκατῶν πᾶσαν.* alias *διατροφὴ* ܪܘܙܢܐ = ռոճիկ = روزه, unde رزق ar.

8 *ἐξεταζομένων* ÷. ܐܬܡܦܣ Athanas. p. 48, 1 Cur. *κατεπονήθη* Petr. *β* ii 7, *ἐκολαφίσθη* Cor. *α* iv 11.

10 *ὁ αὐτὸς Ματθαῖος περὶ περισσευμάτων λέγει.*

11 *γνώμην* +. cf. Luciani Timonem 57 (I p. 174) *εἴ τις φιλόσοφος εἴη, διμοιρίαν ἢ τριμοιρίαν φέρεσθαι δίκαιος.* partes fiunt decem. *ἐκ τῶν μυστηρίων* ??

16 *δὲ* pro *γάρ*.

18 *Διατάξεις Παύλου τοῦ ἀποστόλου.* sequitur ed. graec. p. 12, 15 *Πᾶς κτὲ* = const. VIII xxxii 11 seqq.

12 16 non liquet utrum *ἐργόχειρον* an *ἔργον* legerit Syrus. *ἐπιτελέσαι* non videtur in *ποιῆσαι* mutandum esse. nam ܥܒܕ nequaquam semper *ἐποίησε*, sed *μετήει* Euseb. theoph. V 9 p. 178 2: *κατώρθωσε* ib. V 16 p. 182 1: *διέθηκε* Didasc. p. 2 12: *κατεσκεύασε* Geop. 6 A 10 etc. *τις* ∾.

18 quum interpres aegyptiacus retinuisset ⲡⲣⲟⲥⲉϫⲉ, librarius ⲡⲣⲟⲥⲉⲩϫⲏ correxisse sibi visus est et Arabs يكفوا vertit. Tatt. p. ⲣⲗⲅ. Aethiops male a Ludolfo intellectus (lex. p. 97) ይትመየጥዎሙ ፡ ለአግብርቲሆሙ ፡ convertantur ad servos suos, quod Galli dicunt prendre égard à. ተመየጠ ፡ ወኸተ ፡ *ἐστράφη πρὸς* Ioh. xx 14. — *οἰκέταις αὐτῶν εὐμενῶς.*

20. 21 *Διατάξεις Πέτρου καὶ Παύλου περὶ σχολάσεων* [ܒܛܠܐ *σχολὴ* Euseb. theoph. V 2 p. 174 11] *ἔργου, ἀργεῖν* [praestat [ܕ]ܢܒܛܠܘܢ scribere v. 24] *δούλους ἑκάστῃ ἑβδομάδι δύο ἡμέρας, σάββατον καὶ κυριακήν, καὶ σχολάζειν τῇ ἐκκλησίᾳ.*

22 *Παῦλος καὶ Πέτρος.* — *τοὺς λαοὺς* ∾.

13 2 *διὰ τὸ δημιουργίας* et *Τὴν δὲ μεγάλην.*

5 *συγχ. ἢ καὶ ἀναστήσας.*

9 *ἀπροσδόκητον* non est in Syro, sed *ἀτελεύτητον* vel simile quid. potest vero ܣܘܦܬܢܐ nullo negotio mutari in ܣܘܟܬܢܐ ut sit *ἀπροσδόκητον*. nam ܣܟܝ *προσεδόκησε* Geopon. 4 A 26 Act. xxviii 6 Luc. i 21 Petr. β iii 12. 14: *ἐξεδέξατο* Hebr. xi 10 Iac. v 7: *προσεδέξατο* Hebr. xi 35 Marc. xv 43 Luc. ii 25. 38 xxiii 51: xii 36 [*ἀπεκαραδόκησε* Philipp. i 20]: *ἀπεξεδέξατο* Cor. α i 7 Rom. viii 19 Hebr. ix 28. Isocr. in Demon. 14 pro *ἂν εὔξαιο* Syrum *ἂν ἀναδέξαιο* legisse non est cur credamus.

10 *δ. καὶ γεννηθῆναι.* — *λόγον, Ἰησοῦν χριστόν, ἐκ.* [ܕ]ܐܠܗܐ scribendum, nisi *τὸν θεὸν λόγον* habuit S.

11 *πάλιν τὴν* vel *ἔτι τὴν.*

13 *παρακλήτου πνεύματος.*

14 *τὸν μαρτυρήσαντα,* nisi ܕܐܣܗܕܗ scribendum.

16 *χρ. ἦσαν* [?] *καὶ αὐτοὶ πνεύματος.*

17 *τοῦ μάρτυρος.*

19 rubrica praemittitur *περὶ καιροῦ εὐχῶν. Παύλου ἀποστόλου.*

20 *μέν, εὐχαριστοῦντες ὅτι.* mox 21 *τρίτῃ δὲ ὥρᾳ.*

23 post *χριστὸς* additur *καὶ νυγέντος αὐτοῦ ἐν τῇ πλευρᾷ αὐτοῦ ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.* Ioh. xix 34. ܐܬܪܕܝ non solet graecum *ἐξῆλθεν* reddere, quod est ܢܦܩ. fortasse igitur *κατέβη* scribendum. *ἐννάτῃ δέ, ὅτι πάντα τὰ κτίσματα κεκ.*

24 *σταυρωθέντος.*

26 *μεθημερινοῦ κόπου.* facile pluralis restituitur.

14 1 *Εἰ δὲ μή.*

3 *εὐσεβὴς* et *ἀσεβῶν* cum OV. Tertullian. de fuga in persecut. 14 *si colligere interdiu non potes, habes noctem, luce Christi luminosa adversum eam. non potes discurrere per singulos: sit tibi et in tribus ecclesia.*

5 *φεῦγε ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ βεβηλωθῇς ἐν αὐτῷ ἀπ' αὐτῶν.*

6 ܚܣܝ̈ܐ *ὅσιοι.* vehementer vereor ut ܚܣܝܐ sit semiticum, sed a Graecis transsumptum; nam Pael est ܚܰܣܺܝ ut ܬܰܟܶܢ a *τέχνη*, ܛܰܟܶܣ a *τάξις*, ܣܰܠܓܶܣ a *συλλογισμός*, ܩܠܣ a *κλέος*. *ὅσιος* indice *svatya* esse debuisse expositum est in libro zur urgeschichte der Armenier p. 6. nam स्व् indicum graece et ʽϝ et σφ potest dici, arice semper 𐬓 خو ք dicitur, ut स्वञ्ज् = *σφίγγειν* = քդնել. *svatya* vero parsice 𐬓𐬉𐬱 [Spiegel Parsi gr. p. 70], persice خود ipse; *ὅσιος* is qui sui ipsius est neque culpa aliqua tenetur. contra *ἱερὸς* = इषिर् (alacer) esse docuit A. Kuhnius zeitschr. für vergleich. sprachforschung II III, sed loco ad sua probanda gravissimo usus non est: laudat Homeri illud Iliad. π 407 *ἱερὸς ἰχθύς*, omisit eiusdem *Ἀργείων ἱερὸς στρατὸς αἰχμητάων* et *λαθὼν ἱεροὺς πυλαωροὺς* ibid. ω 681. explicant vero Graeci optime *ἱερὸς* per *ἄφετος* Plutarch. moral. p. 981 D. nam इष् est *ἱ-ἔναι*. de vocabulo indico v. Boehtlingk-Roth WB. I p. 827. 828. *ἅγιος* denique est venerandus a radice यज् *ἅζειν*. dicitur *ἀνόσιος* et *ἀνίερος*, sed nunquam *ἀνάγιος*, quia eum qui veneratione indignus est necesse non est ut dicamus venerandum non esse, sed sufficit ut non veneremur.

7 *μηδὲ* bis. *ἅμα* ∼?

9. 10 *φησὶν* ante *ὦσι* vs. 9 et *ὁ κύριος* ∼.

11 *κατηχουμένων.*

12 ante *τίς* additur: *οὐ γὰρ δίκαιον τὸν μεμυημένον καὶ κοινωνὸν τῶν μυστηρίων μετὰ τοῦ ἀμυήτου συμμολύνεσθαι. Πιστὸς μετὰ αἱρετικοῦ μηδὲ κατ' οἶκον προσευχέσθω.*

13 post *ἀποβ.* rubrica: *περὶ τῶν ἡμερῶν τῶν κοιμηθέντων τίνας δεῖ ἐπιτελέσαι. Παύλου ἀποστόλου, ὡς δὲ ἐν ἄλλοις ἀντιγράφοις, Ἰακώβου ἀποστόλου.* deinde *ἐπιτελείσθω δὲ τρ.*

15 ad *ὑπόμν.* m. rec. add. *καὶ παραμυθίαν.*

16 *τριακοστὰ* pro *τεσσαρακοστά.*

17 *γὰρ* ∼.

18 *μνείας αὐτοῦ καὶ διδ. . . . . ὑπ. αὐτῷ.* et v. 19 *αὐτοῦ.*

20 *τὰ τοῦ κόσμου τούτου δῷς. — ὀνήσεις αὐτόν.*

20. 21 *ὃς γὰρ περιὼν ἐχθρὸς ἦν τοῦ θεοῦ, δῆλον ὅτι καὶ μεταστάς.*

23 ante *Ἐν* rubrica: *περὶ τοῦ κληθῆναι κληρικοὺς εἰς τὰς μνείας τῶν κοιμηθέντων.* utrum *μνείαις* an *μνήμαις* habuerit Syrus non liquet.

24 *θεοῦ ἵνα δύνησθε καί.*

25 *μεταβάντων?* ܥܒܪ Athan. ܦ 21 Cur. = Sap. vii 27. (Ath. 51, 20.) *μετήει* Euseb. theoph. ε 8 pg. 177, 8. *μεταστὰς* modo fuerat ܕܐܫܬܢܝ ܡܢ ܗܪܟܐ vs. 20.

27 *τοὺς ἀτάκτως πολιτευομένους.*

28 ad *δυνάσται* in margine cod. syr. m. rec. adscriptum: *δυνατῶς ἐτασθήσονται* e Sap. vi 6.

29 *οὐκοῦν καὶ οἱ ἐπίσκοποι καί οἱ πρ.*

15 3. 4 quae lunulis inclusa sunt post *παροινῶσιν* ponuntur.

3 *οὐκ* ∼ et ad *ἄλλως* adscr. *κακῶς.* ut videtur *τὸ ὑβρίσαι.*

5 *φησι; μὴ πῖνε.*

6 *τῶν κληρικῶν?* sed ܠܩܠܝܪܘ tunc esse debebat. ܒܩܠܝܪܘܣ igitur scribendum.

8 *τοῦ θεοῦ ἡμῶν* ∼. sed *ἡμῶν* ad *κυρ.* pro more add.

9 *εἴρηται.*

10 *σύντριμμα.*

11 *κατασκοπούντων* +. ܕܘܩܐ *σκοπὸς* v. pg. 90. ܡܕܘܩ *προκύπτων* Geopon. syr. XI 10: ܢܕܘܩ *ἐκκύψῃ* ib. XII 18 p. 72 A 17: ܐܬܬܕܘܩ *συνεκόπη* [sic] Geop. II 27: ܕܘܩ *παρέκυψε* Petr. α i 12. ܐܕܘܩ *παρέκυψε* Luc. xxiv 12 Ioh. xx 5. 11. ܡܕܡ *δυνατὸς* Act. xviii 24. — *πότος γίνεται.* deinde

rubrica Περὶ τῶν διωκομένων καὶ φευγόντων διὰ πίστιν καὶ πῶς βοηθείας καὶ παρακλήσεως ἀξιωθήσονται. ubi vs. 14 ܢܬܒܝܐܘ[ܘ]ܢ edere debebam.

12 *ἐκ πόλεως εἰς πόλιν.* p. ܒܬ 16 ܗ ante ܒܬܠ positum dele.

13 post *προσλαμβάνεσθαι* additum *μετὰ τιμῆς* videtur, qood vereor ut unquam in graeco fuerit.

15 *ἀνεξάρνητος* ܕܠܐ ܠܐ, quum vulgo ܕܠܐ ܟܦܘܪܐ vertatur.

17 *ἐντ. τοῦ κυρίου ἡμῶν πλ.* — sequitur:

10 18 *Διάταξις* [÷] *Παύλου τοῦ ἀποστόλου. κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ περὶ τῶν νεωστὶ τῷ μυστηρίῳ προσιόντων. κἀγὼ Παῦλος ὁ τῶν ἀποστόλων ἐλάχιστος τάδε διατάσσομαι ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις περὶ κανόνων. Α. περὶ τῶν πρώτως προσιόντων τοῖς μυστηρίοις.*

19 *τοῖς μυστηρίοις.* mox 21 *λόγῳ· καὶ οἱ.*

22 *πρ. αὐτοὺς μαρτ. αὐτοῖς ἀκρ.* — ante *ἐξε.* rubrica: Β. *Περὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν.* pg. ܠ 6 ܢܬܚܫܒ corrigendum videtur.

24 *δοῦλος πιστοῦ καὶ ἐὰν μὴ ᾖ πιστοῦ δοῦλος. καὶ ἐὰν μὲν πιστοῦ δοῦλος ὑπάρχῃ, ἐρωτάσθω κτέ.*

25 post *αὐτῷ* ante *εἰ* add. *καὶ εἰ μὲν μαρτυρεῖ, προσδεχέσθω. καὶ*

26 *εἰ . . . . προσδ.* ∾.

26. 27 *εἰ δὲ ἐθνικοῦ ᾖ οἰκέτης.*

28 ad λόγος in mg. add. *τῆς πίστεως.* — *ὁ ἀνὴρ* ∾.

11 1 regula Syri tertia hic incipere debebat. numerus non adscriptus. Syri Δ p. 11, 3: ΕΖ p. 11, 4 (numerus ς desideratur): Η p. 11, 8: Θ p. 11, 11: Ι p. 12, 4: ΙΑ p. 12, 6: ΙΒ p. 12, 8: ΙΓ p. 12, 9: ΙΔ p. 12, 11: ΙΕ p. 12, 13.

3 vocabulum *μαστροπεύειν* a Semitis petitum: nam استعرب (cuius participium est مستعرب) obscoene loquutus est, appetivit marem. ita חברה *ἅβρα*, פילגש *παλλακίς*. cogitavi etiam de vocabulis lydicis *βάστιζα κρόλεα* [zur urgeschichte der Armenier p. 38] e coniugatione eadem explicandis. *βαστιζὰκ ῥολεά* (= citius veni) posset esse باستعزاق اعل sed imperativo ad formam hebraicam הָבָה קוּמָה propius accedente. Galli nostris diebus ع saepe per *rgh* exprimunt. notum عزق celeriter ivit: sed استعزق (celeriter ire voluit) nondum in scriptoribus inventum.

6 λουδεμπιστὴς non est in Syro, sed ὑαλοκαταπότης ὑαλοπότης vel tale quid. nam ܒܠܥ κατέπιε Matth. xxiii 24 Petr. α v 8. ܐܬܒܠܥ κατεπόθη Hebr. xi 29 Cor. β ii 7: v 4.

9 μηδὲ συκοφαντεῖν. — ἀλλ' ἀρκείτωσαν αὐτῷ τὰ διδόμενα ὀψώνια.

10 δὲ ubi nos μὲν et postea δὲ ∼.

11 αἰσχροποιὸς cf. ܟܐ 10 ܢܘ 23. ܥܫܩܪ ex αἰσχρὸς ortum? βλὰξ non habet Syrus, sed βλαπτικὸς ni fallor. ܥܫܩ ἐσυκοφάντησε Luc. iii 14, p. 11 9. de his vocabulis posset integrum volumen scribi et magnopere cuperem ut scriptum esset. ante ὀχλαγωγὸς Syrus φαρμακός. nam μάγος bis non potuit legisse. ܚܪܫ μάγος Act. xiii 6. 8: περίεργα πράξας Act. xix 19: φαρμακὸς Apoc. xxi 8 xxii 15.

12 in huius versus loco substituuntur ἀστρολόγος [addita explicatione: sive somniorum interpres :ܦܫܪ scr.?], μάντις, θηρεπαοιδός, λώταξ, περιάμματα deinde 13 ποιῶν ἢ περιάμματα ἔχων ἢ περικαθαίρων ἢ οἰ. ἢ συμβ. ἢ π. ἑρμ. [1]).

12 1 praemittitur ἢ ὀρνιθόμαντις vel ὀρνιθοσκόπος. deinde ἢ φυλαττόμενος συναντήσεις ἢ λώβας ὄψεων ἢ ποδῶν ἢ ἄλλου μέλους [de מחוק v. zur urgeschichte der Armenier p. 7 fin.] ἢ ὀρν.

2 legisse Syrum ea credo quae nos edidimus, sed παρακροάματα explicavit: ἀ κ ρ ο ά μ α τ α *quae tanquam symbolica auribus inferuntur, quum vera non sint.* ubi ܡܬܕܡܝܢ emendavi. nam ܐܬܕܡܝܘ ἐμιμήσατο ἀπεμιμήσατο. post συμβ. ante χρ. vero add. ἢ βόμβων [p. 81, 22] ἢ κωδωνισμῶν ἢ ἄλλων τοιούτων παρατηρήσεων. — δοκιμ. +.

3 οὖν ἀπ' αὐτῶν προσδεχέσθωσαν.

7 παυσάσθω ἀπ' αὐτῆς. facile erat rel. syr. ܠܐ 23 ܢܦܪܘܫ in ܢܦܘܫ mutare, sed Isocr. in Demon. 24 ܠܐ ܬܦܪܘܫ πειρῶ διαμένειν. — ἐλευθέρα ἐστιν, ἐκγ.

10 ἢ ἱπποδρομίοις ἢ ἀγῶσιν.

12 post ἔχῃ add. περὶ τὸ πρᾶγμα.

[1]) de παλμοῖς v. Mureti varias lectiones ix 6: H. Fleischer über das vorbedeutende gliederzucken bei den morgenländern in libro: abhandl. der k. sächsischen gesellschaft der wissenschaften I. reliq. iur. syr. p. קלא 13. Parei lex. plaut. p. 451. 551. Iacobi responsa a me edita eis qui mythologiae semiticae operam daturi sint utilia fore credo, inprimis si cum libris iudaicis comparare velint. sic § 17 cf. cum מ' ברכות 18ª fin. המוליך עצמות ממקום למקום הרי זה לא יתנם בדסקיא [δισάκιον Burm. ad Petron. 31] ויתנם על גב חמור וירכב עליהם מפני שנוהג בהם מנהג בזיון ואם היה מתירא מפני נכרים ומפני לסטים מותר וכדרך שאמרו בעצמות כך אמרו בספר תורה :

13 ἔμπειρος vix legit S. πεπυρωμένος Apoc. iii 18 ineptum.

14 pro ܒܙܒܢܐ legendum est ܒܙܢܐ. nam ܙܢ τρόπος = pers. زن = arm. զան = gr. γένος radicis जन्. cf. rel. ܦܘ 1.

15 φησί, διδακτοί.

Venio nunc ad librum Syrorum octavum rel. syr. p. ܟܒ 15 — ܣ 26, huius voluminis cap. IV. inscriptus est liber apud Syros Βιβλίον τῶν τοῦ Κλήμεντος ὄγδοον. αἱ διατάξεις [÷] τῶν ἀποστόλων αἱ διὰ Κλήμεντος τοῖς ἔθνεσι πεμφθεῖσαι. κανόνες ἐκκλησιαστικοί.

20 13 Ἐπίσκοπος οὖν χειροτονεῖται.

14 Πρεσβύτερος δε. — χειροτονείσθω ~.

16 τὴν alterum ~ et mox ἐπὶ θυσίᾳ cum προσενέγκῃ coniunctum.

18 τὰ ἐπιτηδευτὰ τῶν ἀνθρώπων — σπέρματα ὀσπρίων.

21 1 τῷ καιρῷ τῷ δέοντι ante πλήν. — χ. καὶ σταφυλῆς.

2 δὲ ~. προσάγειν?

3 καὶ ἔλαιον et τὴν ἁγίαν λυχν. sed ἁγίας ~.

6 ἐπιμ. καὶ τοῖς.

9 δὲ τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ.

12 ante εἰ add. ἐφ' ἑαυτόν: h. e. ἀναλαμβανέσθω. pro μὴ S ἀναλαμβάνει.

15 κλήρου, ubi nos καταλόγου.

16 ἱερ. προσφορᾶς, γενομένης συναγωγῆς καὶ ἁγιασμοῦ, μὴ μετ.: ἢ τήν.

17 εὔλογος ÷, cf. 22 12. — τ. ἢ εἰ μὴ λέγῃ.

22 4 ante κληρικὸς additur κληρικῷ.

6 ἀφ. ἢ ὁ δεκτός.

7 ἀφοριζέσθωσαν οἱ δεξάμενοι αὐτόν.

9 § ιγ S regulae ιβ adnexuit, ita ut canon noster ιδ illi sit ιγ.

11 καταλεῖψαι et καὶ ἑτέρᾳ. mox 12 εἰ μή ποτέ τις?

15 κρίσει καὶ κλήσει π. cf. p. 81, 1 not. γίνεσθαι ~.

16 ὅλως τῆς τάξεως καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν. cf. p. 29 14.

17 παρὰ γν. τ. ἰ. ἐπ. post παροικίᾳ v. 18/19.

18 καὶ εἰς ἑτ. ἀπελθὼν καὶ. et 19 λειτ. καὶ μάλιστα εἰ πρ.

20 ἐπαν. ~. — Ἐπιμένων δὲ cum κοινωνείτω vs. 21 coniunctum.

21 μόνον pro μέντοι.

23 1 regula XIV continuatur.

2 αὐτ. σφραγισθεῖσαν κώλυσιν cf. Appian. b. civil. I 1.

4 regula Syri XV. numeri iam duobus minores in S.

5/6 et 9 *τῆς τάξεως τῆς ἱερατικῆς.*

24 1 Εὐνοῦχος ÷. et 2 post *ἄξιος* S *εἶναι ἐπίσκοπος* addit.

11 *ἐκδικήσει ὁ κύριος δὶς.* mox *δὲ* ∼. p. ܟܓ 23 ܐܟܢ scr.

14. 15 *τύπτοντας* et *ἐθέλοντας.* — vs. 15 *ἀδικοῦντας.*

17 *ἀντέτ. καὶ λοιδορούμενος.*

25 5 fin. add. *αὐτόν.*

11 *ἐπισκ. μόνος χωρίς.*

12 *ἐν μηδενὶ κατεγνωσμένου* [Steph. IV 1040] *τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ.*

13 *φίλαρχος καὶ τύραννος. τύραννος γάρ.*

15 in syriaco scribe ܘ[ܕ]ܬܪ̈ܬܝܢ pag. ܟܗ 25. *δευτέραν ἢ καί.*

17 *ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ.*

26 1 *κατὰ συγκυρίαν* ܠܓܕܫ ut Luc. x 31.

4 *γραμμάτων συστατικῶν.* — *ἐπιφερομένων* Syro genus medium est. — *δὲ* ∼. — *αὐτῶν γράμματα, ἄν.*

6 *καὶ εἰ δὲ μ.* — *ἐπιχορηγοῦντες.*

7 *γὰρ* ∼. ܒܣܠܒܐ = בְּשַׁגַּם Genes. vi 3? cf. Ephr. Syr. tom. III p. 484 D graec.

9 *καὶ οὕτως ἡγεῖσθαι.* et 10 *ἕκαστον αὐτῶν ὅσα.*

12 *γὰρ* ∼. vs. 13 quae post *θεὸς* leguntur absunt: vs. 14. 15 ∼.

17 *πόλεις ἢ χώρας.*

19 *γνώμην* ut supra p. 10 11.

27 11 *αὐτὰ ἐν φόβῳ θεοῦ καὶ ὡς.* et 13 *πέν. ὦσιν, ἐπιχ. αὐτοῖς ὡς.*

14 ܠܒܕܪ *κατηνάλωσεν* Isocr. in Demon. 18. *ἐξέτιλε* Geopon. XIII i 12. *διετέλεσεν* Isocr. l. l. 9 *ἐπετέλεσεν* ibid. 34.

24 *ἔχειν* ubi nos *ὑπομένειν.* pro *μήτε ἢ* bis *μηδὲ.*

26 *πράγματα διαπαρατριβῆς ἐμπίπτειν.* mox *περιβάλλεσθαι* Syro genus medium.

28 1 *ἔχειν πάντων τῶν.* et 3 *δέοι καὶ περί.*

4 *δεομ. μεριζόμενα διά.* et 5 *καὶ χορηγεῖσθαι* ∼.

9 *προσμένοντας.*

10 *στρ. τὶς τοῖς ἰδίοις.* numerus *μ* in margine codicis syriaci nusquam adscriptus. canon *μβ* graecus Syris est *μα.*

13 *παυσάσθω* per duo vocabula redditum et add. *ἀπ' αὐτῶν.*

15 add. in fine *ὡσαύτως καὶ λαϊκός.*

17 ante *ἢ* add. *ἀπ' αὐτοῦ.*

19 *τι* ∼.

23 *Σατανᾶν* ubi nos *Βελίαρ.*

24 ad canonem ܡܘ syriacum adscripta sunt haec verba: *Dicunt omnia ea quae notam ⸓ habent appictam ab Arianis ad canones addita esse.* comprehenduntur autem canone Syrorum quadragesimo sexto regulae nostrae μζ μϑ ν et deinceps ea verba, quae ad pg. 29, 13 exhibiturus sum.

29 5 regula μη graeca infra sequitur v. p. XXXI.

8. 9 μὴ τρίτον μ. μ. ἐπιτελέσει τὸ βάπτισμα, ἀλλ᾽ ἅπαξ μόνον τὸ εἰς.

13 sequuntur haec: διδαχθήτω οὖν ὁ βαπτιζόμενος ὅτι ὁ ἀγέννητος θεὸς οὐδὲ ἐσταυρώθη οὐδὲ γένεσιν ἀνθρώπου ὑπέμεινε, βασιλευόμενος μὴ ὑπάρχων μηδὲ ἑτέρου γνώμῃ ἢ καταλείψει (alluditur ad Matth. xxvii 46) ὑπεύθυνος. ἀλλ᾽ οὐδὲ ὁ παράκλητος ἄνθρωπος ἐγένετο καὶ οὕτω παρῆν, ἀλλ᾽ οὐδὲ πάθος ὑπέμεινεν ὁ σάρξ μὴ γενόμενος (οὐ γὰρ ἦν ἀρχιερεύς): ἀλλ᾽ ὁ μονογενὴς υἱὸς μόνος ἐγένετο μὲν ἄνθρωπος διὰ φιλανθρωπίαν, ἔπλασε δὲ ἑαυτῷ σάρκα ἐκ τῆς παρθένου (ἡ γὰρ σοφία ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον [1]) ὡς κτίστης), τὸν δὲ σταυρὸν ὑπήνεγκεν ὡς εἰκὼν συγχωρήσει τοῦ πατρός [ܠ 3 ܒܫܘܒܩܢܘܬܐ scribe. in his enim nolebam quidquam mutare in editione, quod exemplum plane unicum habebam], ἐρρύσατο δὲ τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς προσδοκηθείσης ὀργῆς ὡς ἀρχιερεύς. βαπτίζομεν οὖν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς οὐχ ὡς ἀνθρώπου γενομένου, οὐδὲ ὡς παθόντος, οὐχ ὡς ἀρχιερέως τινός, ἀλλ᾽ ὡς αὐθέντου, εὐδοκήσαντος μὲν ἐν τῇ γενέσει, συγχωρήσαντος δὲ τὸ πάθος, δεξαμένου δὲ πρεσβείαν ἀρχιερέως. ἐν δὲ τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ, οὐχ ὡς αὐθέντου, οὐχ ὡς δεξαμένου, οὐχ ὡς συγχωρήσαντος, ἀλλ᾽ ὡς ὑπομείναντος γένεσιν, ὡς ὑπενεγκόντος σταυρόν, ὡς ἀποθανόντος καὶ ἀναστάντος. ἐν δὲ τῷ ὀνόματι τοῦ παρακλήτου οὔτε ὡς πατρὸς οὔτε ὡς υἱοῦ, ἀλλ᾽ ὡς μάρτυρος (ὡς ἐν εὐδοκίᾳ θεοῦ) καὶ τῆς συγχωρήσεως καὶ τῆς ἐν πᾶσιν ὑπακοῆς τοῦ μονογενοῦς. οἱ οὖν οὐχ οὕτως βαπτίζοντες ὡς μὴ εἰδότες τὸ μυστήριον τῆς εὐσεβείας καθαιρείσθωσαν. ὁ γὰρ λέγων πεπονθέναι τὸν πατέρα βαρύτερα τῶν Ἰουδαίων ἀδικεῖ, τῷ χριστῷ καὶ τὸν πατέρα συμπροσηλῶν. ὁ δὲ ἀρνούμενος τὸν κύριον δι᾽ ἡμᾶς ἄνθρωπον γενόμενον καὶ ὑπενεγκόντα σταυρὸν θεομάχος ἐστὶ καὶ πολέμιος τῶν ἁγίων. ὁ γοῦν τὸν παράκλητον πατέρα ὀνομάζων [2]) ἢ υἱὸν ἄνους ἐστί· τὸν ὑπη-

[1]) Proverb. ix 1. — [2]) alii νομίζων.

ρέτην τοῦ μονογενοῦς ἴσον ἐν δημιουργίᾳ [1]) καὶ συνεπιμελητήν, καὶ ἴσον ἐν συννομοθεσίᾳ καὶ συγκρίτην, καὶ μεσίτην τῆς ἀναστάσεως ἢ τὸν ἀρχιερέα ἰσότιμον τῷ υἱῷ ἢ τῷ πατρὶ ἀποδεικνύει ἢ δύο ἀνάρχους δοξάζει ἢ δύο πατέρας λέγει, παρακούσας τοῦ εἰπόντος· ὁ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς ἐστιν [2]). ταῦτα δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν Σίμων ὁ μάγος ἐτύπωσε καὶ παρέδωκεν, ἐπισπασάμενος ἐφ᾽ ἑαυτὸν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν καὶ λαοπλάνον καὶ ἀνάστατον καὶ ἕνα γε τριονόματον εἶναι θεὸν ἀσεβῶς ἐγράψατο, ποτὲ [ܠܘ 8] δὲ καὶ τὸ πάθος τοῦ χριστοῦ καὶ τὴν γένεσιν ἀπέκοψεν. ὑμεῖς δέ, ὦ ἐπίσκοποι, εἰς ἕνα θεὸν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα τρίτον βαπτίσατε κατὰ τὴν τοῦ κυρίου γνώμην καὶ τὴν ἡμετέραν ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι διάταξιν. sequitur nunc canon noster μη numero 47 distinctus, ubi Syrus ἐκβαλὼν praebet, ἢ prius non agnoscit.

29 14 regula 48 Syrorum. pro καταλόγου Syrus ἀριθμοῦ καὶ τῆς τάξεως ut p. 22 16. cf. 31, 3.

19 non ὡσαύτως sed οὕτως.

30 2 ἑορτῶν οὐκ ἐσθίει κρέα καὶ οὐ πίνει οἶνον, sed haec quidem explicatio est.

2. 3 βδελ . . . . ἄσκησιν ∾.

6 καταλύσαντος. et 7 ἐπ. ἀδίκως, καθ. ἄρχοντα γὰρ τοῦ.

10 κωφὸν ἢ χωλὸν.

11 χλευάσει +. Euseb. theoph. ε 34 ܕܒܙܪܘܐ scr.

13 post αὐτοὺς additur καὶ διδάσκων. ex explicatione.

15 πρ. ἐνδεεῖ τινι ὄντι κληρικῷ.

16 ἐπιχορηγῇ +. post ἀφορ. S ὡς φονεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἐπιμένων τῇ πονηρίᾳ καθαιρείσθω: vs. 17 ∾.

18 ψευδεπίγραφα ÷.

22 ἀ. ἢ Ἰουδαίου. et 23 ὄνομα τῶν χριστιανῶν, ἀφοριζέσθω.

31 1 μετάνοιαν δὲ ἐπιδείξας.

3 vocabulum κατάλογος solet torquere interpretem nostrum: h. l. posuit ὅλως λογιζόμενος ἐν ἀριθμῷ ἱερατικῷ.

5 ἀπεῖπεν +.

8 ἑνὸς σαββάτου: καθ. — ἐὰν δὲ λ. ᾖ, ἀφ. ita etiam vs. 12.

11 κρούσῃ καὶ ἀπὸ.

[1]) haec omnia sine alterius codicis opera vix ad liquidum adduci poterunt. עבוד est ποιητής Iacob. i 22. 23. 25 iv 11 Rom. ii 13: rel. ם 20: κτίστης rel. p. נג 2 עד 15: δημιουργός Hebr. xi 10. hinc עבודותא debet esse δημιουργια. ita verti ac si להו p. נג 23 male e praecedentibus repetitum esset. — [2]) Deut. vi 4.

18 χειροτονήσας αὐτόν.
19 μὴ δείξοι ὅτι π. αἱρετικῶν τινος ἔχει τὴν πρώτην χειροτονίαν.
32 3 καὶ παρασκευήν.
7 de voce ξένια dubito: mox ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. et vs. 8 λαϊκὸς ἤ.
9 ἐθνῶν ἢ λύχνον εἰς συναγωγήν. vs. 10 ἐν . . . ἅπτοι ∾.
11 ἁγίας ∾.
13 ἁγιασθὲν post ὀθόνην. vox ὀθόνη semitica: cf. עָטָה.
14 φωρ. τοῦτο ποιῶν. mox 15 ἐπιτιμάσθω [ut p. 33, 11] +. καὶ ἀφοριζέσθω.
16 κατηγορούμενον. — παρὰ πιστῶν καὶ ἀξιολήπτων ἀνθρώπων, sed παρὰ Syro *apud*.
18 virgula post αὐτοῦ transfertur.
20 αὐτὸν καὶ δύο.
33 1 καταφρονῶν.
2 κατὰ τοῦ τοιούτου τὰ δοκοῦντα αὐτῇ. mox κερδᾶναί τι τῶν φυγοδικιῶν.
3 προσδέχεσθαι = προσδεχέσθω.
7 οὓς αὐτὸς βούλεται. in margine ad οὓς adscriptum ὡς.
8 ἐπισκοπῆς αὐτοῦ π. mox vs. 9 τὴν τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίαν.
10 κληρονομίας.
12 ἤ, ἢ τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν αὐτοῦ τυφλός, ἢ τὸ σκέλος αὐτοῦ πεπληγμένος καὶ χωλεύων, ἄξιος.
13 ἔστιν ∾. mox 15 ἢ pro καί.
34 3 ἢ . . . καθαιρείσθω ∾; in horum verborum loco substituuntur: εἰ δὲ μή, ἐξωθείσθω.
7. 8 χειροτονίας βαθμόν. — καὶ vs. 7 ∾. ܘܪܘܐ ?
8 ὡς pro οἷος. — συγχωροῦσιν αὐτῷ et mox ἐλευθεροῦσι et ἐξαποστέλλουσι.
10 τοῖς τῆς στρατείας ut videtur. σχολάζων +.
11 ἀμφότερα ποιεῖν, κατέχειν ῥωμ. κτέ.
12 καθαιρεῖσθαι δεῖ.
16 ἅγ. ταῦτα. — διαθήκης οὕτως· Μωϋσέως βιβλία πέντε, singulorum librorum nominibus omissis.
18 τῆς . . . ἡμερῶν ∾, sed in margine m. rec. τοῦτ᾽ ἔστι ספר דבר ימין literis syriacis scripta.
19 Ἐσθήρ, ἕν· Ἰουδίθ, ἕν· Τωβίτ, ἕν· Μακκαβαίων, γ· Ἰώβ, ἕν· βίβλος ψαλμῶν ρνα, ἕν· Σολομῶντος βιβλία ε, omissis eorum nominibus.

35 1 verbis primis, ut dixi, omissis *προφητῶν ιβ, ἕν· Ἡσαΐου, ἕν·* bene.

2 *δὲ* ~. — *ὑμῖν ὡς πρὸς διδαχὴν τῶν παιδῶν ἔστω.*

3 *μανϑ . . . . . νέους* ~ et deinde *ἡ σοφία.*

4 *ἔστι δὲ τῆς.* — *εὐαγγέλια μὲν δ, ὡς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν εἴπομεν,* Ματϑ. *κτέ.*

5. 6 *ιδ·* Ἰακώβου *ἐπιστολὴ α,* Πέτρου *β,* Ἰωάννου *γ,* Ἰούδα *α.*

7 *καὶ τὰ διατεταγμένα ὑμῖν, ὦ ἐπίσκοποι, δι' ἐμοῦ.*

8 *καὶ ἐν.* — *προσπεφωνημένα, ᾱ.*

9 *αὐτοῖς μυστικά· ἔτι καί.* — *πράξεις* ÷.

10 *καὶ* pro *δὲ.*

11 *μὲν* add. ante *αὐτοῖς.*

14 *ἀγέννητος* pro *ἀΐδιος.* post *ὅλων* add. *ἐν χριστῷ.*

15 *εἰρ. καὶ ἐν.* — *ἑνώσει* pro *σϑενώσει,* servato *καὶ.* ante *εἰς* add. *ὑμᾶς.*

16 *ἀμ. καὶ ἀνεγκλήτους.* deinde *ὑμᾶς* add. ante *τῆς.*

18 *αὐτοῦ* ~. — *δι' οὗ.*

19 init. add. *καὶ τὸ κράτος.* mox *ϑεῷ καὶ πατρὶ.* et *τῷ παρακλ.* ~. in capite sexto haec lectionis varietas annotanda est:

37 14—17 *αὐϑ.* ~. p. ܒܣܡ seqq. in horum loco substituitur: *Πάλιν ἡ σύνοδος τῶν πζ ἐπισκόπων ἡ γενομένη ἐν* Καρχηδόνι *πόλει τῆς* Ἀφρικῆς *ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ἁγίου* Κυπριανοῦ *τοῦ ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος.*

18 numerus *πζ* pro *πδ.* — *ἐκ τῆς ῥωμαικῆς γλώσσης.*

19 *καλ. σεπτ.* ÷. ante *συναχϑέντων* puncto distinxit S.

20 init. *ἐπισκόπων πολλῶν* add.

21 post *λαοῦ* comma posuit S. mox Ἰουβαϊανοῦ atque ita semper.

23 *αἱρετικούς, ἔτι δὲ καὶ τούτων ἃ ἀντέγραψεν* Ἰουβαϊανὸς *πρὸς* Κυπριανόν: *ἀναγκ. ἡγησ.* omisso *δὲ.* Syrus *ϑεόφιλε* nomen proprium esse non credidit.

24 *ὡς οὐ μόνον ὁ μακ.* Κυπριανὸς. mox *τοὺς αἱρετικοὺς καὶ τοὺς σχισματικοὺς.*

26 *τοὺς αἱρετικοὺς καὶ τοὺς σχισματικοὺς.*

29 *πζ* pro *πδ.*

30 *ἐπίσκοπος ἦν· τὰς δὲ ἀποφάσεις.* ubi *ἀποφάσεις* ÷.

31 *ἐπισκόπων τὰς ἐπιστολὰς τὰς γραφείσας?*

32 *βαπτ. τῶν αἱρετικῶν, ἔτι δὲ καί.*

34. 35 ~.

38 1 *περὶ . . . αἱρετικούς* ∾. inscripsit S *ἡ ἐπιστολὴ τῶν ἐπισκόπων.* — *Λιβεράριος, Ἀλδώνιος.*

2 *Ἰούλιος, Πρ., Κεκίλιος, Π.*

3 *Μάρκος, Σουκένσος.*

4 Demetrius a Syro *Δήτριος* scriptus, sed litera ܡ addita Demetrium habebimus. ita pro ܘܐܝܛܪܘܣ videtur ܘܡܐܝܛܪܘܣ scribendum.

5 *Σατουρν. . . . ἄλλος* prius ∾.

6 *Γοργοτῖνος, Σιδᾶτος τοῖς ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν Οὐανιαρίῳ, Μαξιμιανῷ, Σατουρνίλῳ.* sed *Μαξιμιανῷ* etiam vs. 7.

8 *Σατουρνιλίῳ.* — *Ἀντ., Ἰουγουτιανῷ* omisso *καί.*

9 *ἀγ. ἀδελφ.* ∾.

9. 10 *Πάντες ὁμοῦ συναχθέντες, ὦ ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ ἡμῶν, καὶ ἐν κοινοβουλίῳ ὄντες, ἀνέγνωμεν τὰ γράμματα τὰ ἀφ'.*

11 *αἱρετικοῖς καὶ [παρὰ] τοῖς σχισματικοῖς.*

12 *καὶ* additur ante *ἐρχομένων.*

13 *βαπτιζόμεθα, ἐν ᾗ ἀναγεννώμεθα.*

14 init. *ἐκεῖ τὰ αὐτὰ ἡμῖν πράττοντας.* et mox *τῶν . . . κανόνων.*

15 *κρατεῖν, ὅπως συγκοινωνοὶ ἡμῶν ἦτε καί.*

16 *θελήσητε. Οὐ πρόσφατον.* cf. *προσφάτως* mart. Polyc. 4.

17 *προσφέρομεν ὑμῖν, ἀλλά.*

19 *δεδοκιμασμένην* ⊹. *καὶ ἐν ᾗ παρατηρουμένῃ κοινωνοῦμεν.*

20 *συζεύγνυμεν τοῦτο, καὶ νῦν ἀσφαλῶς τιθέντες* (?) *ἅπερ* omisso *ἀσφαλῶς* postea. ܐܠܘܬ Athan. 19 10 26 17 25 24 36 7 37 6 40 20 46 17. 19 ܕܝ 20 ܕܒ 23 ܠܝ 11 ܒܘ 12: ܐܬܬܠܘܬ ib. 50 22.

22 *καὶ* ∾.

23 *ὑπάρχει.*

26 fin. *καὶ* ∾. et mox *ὑπὸ τῶν ἱερέων.*

39 1 *ἰδίῳ* ∾. *ἀνθρώπου* ∾.

2 *διὰ δὲ Ἰεζεκιήλ.*

12 *εἰ μὴ τοῦτο, εἰ μὴ ἐν . . . δοθῆναι ταύτην μὴ δύνασθαι.*

14 pg. ܗܘ 1 ܠܫܘܐܠܐ si scriptum non est, esse debet.

15 *ὁμολογῆσαι* pro *ἐκδικῆσαι.* mox *τι ὅλως αὐτοῖς.*

17 *λαβὼν χάρισμα μέτοχος.*

18 *εὐχαριστία* ÷. *ὅπου* pro *ὅθεν*; cf. vs. 20: pg. 40, 20. 22.

23 *εὐχαριστίαν* ÷. *μεμνῆσθαι* pro *μὴ ἀγνοεῖν*? 24 *ἁμαρτωλῶν.*

27 pg. ܗܘ 19 ܕܒܟܒܕ scribendum. — *ἱερεὺς ὤν.*

28 τῆς ἁγίας γραφῆς.

40 3 βουκοληθείς (+) τις καὶ ἔξω βαπτιζόμενος ἐν τῷ.

4 αὐτὸς. ita fortasse etiam M. nam ̊ et τὸ et τὸς esse potest.

8 ἐν μέρει ἐλλιπῆ εἶναι καὶ ἐν μέρει ὑπ. — ὑπερισχύειν +.

9 εἰ δὲ οὐκ ἐδυνήθη.

11—13 ἐκκλησίας, ἣν ὑπὸ . . . . ἀρχῆθεν λέγει ἑνικῶς καὶ μὴ πληθυντικῶς τεθεμελιῶσθαι. καὶ διὰ κτέ.

14 ἀδόκιμα +. cf. 42, 11.

15 καὶ αἱρετὸν ∾. παρὰ τῷ κυρίῳ ἢ τοῦτο ἢ ἄλλο τῶν ὑπ'.

16 αὐτοῦ ἔδειξε λέγων ἐν. ܩܘܡ παρεστήσατο Euseb. theoph. ε 13: παρέστησε Act. i 3: κατέστησε Isocr. Demon. 49: ἐδήλωσε ibid. 11: ἔδειξε Ioh. xx 20 Luc. iv 5 xxiv 40 Act. x 28 Mth. iv 8 etc.

18 σκορπίζει με. mox ἔγραψεν, non προσέγραψεν ni fallor.

23 κυρίου οἱ καὶ ἀντίχριστοι.

24 δοῦναι ἐν τῷ.

25 ἀξίωμα +.

26 χορηγοῦντες?

28 ἀπορρῖψαι ἀφ' ἡμῶν.

30 ἐπὶ γνῶσιν et virgula ante δοῦναι ponitur.

31 θειῶν δυνάμεων ἐκρίναμεν μυστήρια.

41 1 K. λέγει: sed h. l. et ܗܘܐ 20 non ܐܡܪܬܿ sed ܐܡܪܬ݂ scribendum. ἡμῖν pro μοι. mox μετριότητος ἡμῶν.

4 ἔγραψα, ἀντισυλλογιζόμενος ὅ?

6 ἐκκλησίᾳ τῷ τῆς ἐκκλησίας βαπτίσματι.

7 γρ. τοῦ αὐτοῦ 'Ιουβαϊανοῦ.

8 ἡμῖν λέγει ὅτι οὐ μόνον συνεπευδόκησε καὶ συνηρέσθη τοῖς ἀφ' ἡμῶν, ἀλλὰ.

9 τῆς ἀληθείας? — οὖν νῦν περὶ αὐτοῦ τούτου τὸ τί.

12 τυραννικὴ αὐθάδεια.

19 quum geographus non sim, licet sint qui me esse velint, facere non possum, ut quo loco oppida in his actis nominata sita fuerint quaeram. sed quum literae syriacae theologis et geographis ignotae esse soleant, hebraicis literis scribam, quae Syrus habet. hic igitur ἀπὸ תיסבי πόλεως legitur. — ἐν μιᾷ ἐκκλησίᾳ.

21 ἐκεῖ pro ὄντως. — ἀληθείας post πίστις ponitur.

23 ἐ. οὐδὲ πίστις ἐστί, ὅπου πάντα ψευδῆ ἐστιν.

24 μυστήρια. — στόμα καὶ ἡ γλῶσσα. λοιμ. καὶ μεστὰ ἰοῦ θανάτου. ܦܣܡ zur urgesch. d. Armenier 475.

26 post ἀντίχρ. add. εὐλογεῖ κατάρατος.

29 ὑπ. ἢ οἱ.

30 πάντα εἰ ψευδῆ ἐστιν ἃ εἶπον περὶ τῶν αἱρετικῶν· εἰ δὲ τισὶν.

31 neque συνευδοκεῖν neque συνδραμεῖν, sed πείθεσθαι αὐτοῖς.

42 4 Πρῖμος mox 5 αἱρέσεων? αὐτὸν ∾ et βαπτίζεται.

10 אדראמונטום etiam S, quum Adramyttus sit חֲצַרְמָוֶת حضرموت.

11 ἀδόκιμον +. cf. 40, 14.

12 Νούατος (Novatianos esse apud Bar Bahlulum non vidit E. Castellus p. 548 ed. Mich.) ἀπὸ תאנובאדים εἶπεν.

13 ◦ροῦσιν ὅτι ἓν μόνον ἐστὶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σωτήριον βάπτισμα.

17 ἀπὸ τοῦ κλήρου αὐτῶν ἐλθόντας λαϊκοὺς.

19 εἶπεν· Τὸ βάπτισμα ὅ.

20 αἱ θεῖαι γραφαί.

22 Σολομῶντος περὶ αὐτῶν· ὅς.

23 ποιμαίνει ἀν. καὶ αὐτὸς διώκει ὄρνεα.

27 ἀλλοτρίας μὴ πῖθι, ἵνα.

28 σοι ἔτη ζωῆς· καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἐν θείῳ λογίῳ ὁ κ.

30 ἔστι δὲ τὸ et 31 ἐπιφ. ἐπάνω τῶν ὑδάτων.

32 οὖν λογίζονται vel ἐνθυμοῦνται. et 33 λαμβάνοντας.

43 1 σαφές ἐστι φανερὸν καὶ σαφὲς εἶναι ἑκάτερον.

2 πνεύματος. δεῖ et 3 λέγωνται θεοῦ.

5 κλήσεως ἡμῶν.

6 ἐν μιᾷ ἐκκλησίᾳ.

10 ἐστιν, ὡς λέγει ὁ ἀπόστολος. — δὲ ∾.

12 ζῆλος, θυμὸς, θόρυβοι, διχοστασίαι.

13 δὲ pro οὖν.

14 αἱρ. καὶ τοὺς σχισματικούς· διὰ τοῦτο.

15 ἐκκλ. ἀμώμου βαπτ.

16 ἁμαρτωλῶν καὶ σαρκικῶν, abiecta voce εἰσιν.

17 κατακριθήσονται +.

18 Οὐανουάριος vel Βανουάριος ἀπὸ לאמבי.

26 πορεύθητε οὖν μαθητεύσατε? vs. 28 οὖν ∾: ἔστι δὲ.

31 μανέντας καὶ μωρανθέντας καὶ ἔξω.

32 βαπτίζειν καὶ ἁγιάζειν προσερχομένους τῇ ἐκκλησίᾳ ὀφείλομεν.

33 קרנסקים ἀπὸ קריטא. pro Κρήτης certum videtur Κίρτης reponendum esse.

44 1 ἔτι δὲ καί. — τοσαύταις μαρτυρίαις.

2 ὥστε ὡς ἀξίως πάντας ἡμᾶς πεισθῆναι.

6 καὶ ἔπειτα ἀποστάντων. οὗτοι γάρ.

8 Νικόδημος ἀπὸ סארגאמון. literam ܐ graecum ε exprimentem saepius invenire est. cf. vs. 11 et p. 38, 8: 46, 20. atque etiam ubi loco α graeci ponitur, apud Syros interdum degeneravit. ita ܦܝܪܡܘܢܪܝܢ scriptum invenimus Cast. p. 729, quod est παραμονάριος et ܦܐܪܡܘܢܪܝܢ in canonis chalcedonensis secundi versione syriaca. tali scribendi pravitate factum est, ut interdum de vocabulorum a populis iaphetiticis acceptorum origine ambigi possit. *fossatum* فسطاط factum est, *follis* (de quo videndus Salmasius est scr. rei augustae p. 8) فلس (quod male ὀβολὸς esse voluerunt), ἰδιώτης عذيوط Freyt. III 126[b], *sextarius* = ξέστης قسط ܩܣܛ, de quibus v. Pocockium ad Maimon. port. Mosis p. 404 [ܩܣܛ κοτύλη Geop. ζ 9], ἡμίνα Geop. ια 19 vel ἡμίμναιον ib. ιγ 46 ܗܡܝܢܩ, quum ܗܡܝܢܩ cingulum persicum هميان sit, σωλὴν ܣܘܠܝܢ Geop. β 23, σῆραγξ ܣܝܪܢܓ Cast. p. 619, φάττα vel φάσσα Clem. alex. 181, 39 ܦܐܬܬܐ Cast. p. 699 = ܒܬܐ ib. p. 91 = بط = բադ. atque eo difficilior quaestio est, quod in lingua graeca habentur vocabula, quae a populis semiticis ad Iones pervenisse videri possint: χηραμὸς Clem. alex. p. 29, 49: 93, 8. 18 خورم Freyt. I 480[b]: κιβωτὸς (ἐκ τοῦ ἑβραικοῦ ὀνόματος θηβωθὰ καλουμένη Clem. alex. p. 241, 4) תֵּיבָה ⲑⲏⲃⲓ ⲧⲏⲃⲉ: πράσος ܟܪ̈ܬܐ كراث Freyt. IV 23[a], πάγος فج Ḥamâs. p. 39, 23. inprimis vero vocabula quaedam a litera μ incipientia semiticae originis suspicionem movent. de μαστροπὸς v. ad p. 11, 3. μάνδαλος hebraice מַנְעוּל vocatur, μάνδρα arabice محضر coll. hebr. חָצֵר [N etiam in urbis Adramytti nomine p. 42, 10], μανδύη persicum esse dicitur (Pollux. VII 60 Eustath. Odyss. xix 28), sed מַד a LXX semper per μανδύας redditur, μάχαιρα מְכֵרָה Genes. xlix 5, μάταξα cf. cum اعتكس et عكاس funis, μαγγανεία מַנְגִּינָה (cf. جنّة) proprie incantatio. μέγαρον eodem quo *tugurium* refero, ad גור scilicet, μέσαβος dubitans ad عصب

ܒܪܟ ligare, *μαγάδις* (genet. *μαγάδιδος*) ad מַחֲלַת ማሕሌት: cithara.

9 *ἀναβαπτισθῶσιν.*

16. 17 *ἐκφεύγοντας . . . προσερχομένους.* mox 18 *φίλους αὐτοῦ.*

19 in editione syriaca ܒܠ 12 ܠܡܥܒܕܐ [ܒܕ] scribendum.

23 *Σούκενσος ἀπὸ* אבירדנאדמאניקיאני.

25 *δοῦναι. εἰ μὴ δύνανται πνεῦμα ἅγιον δοῦναι, ἐπεί.*

27 *ἀπὸ* תוכאבירי. — *κύριος καὶ θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς χριστός.*

28 *καὶ θ. ἡμ. ∾.* — *ἐκκλ. καὶ οὐκ.* mox *τῶν αἱρέσεων.*

30 *καὶ οὐχ.*

45 1 *ἀπὸ* תורבורון.

5 *τις εἰς τὴν . . . . πλάνην καθεθείς*, ut videtur. radices habemus ܛܫ ܛܠܫ ܛܪܫ omnes cognatas et litera liquida infixa (cf. اقتل a قتل) e ܛܫ ortas. ܛܫ̊ *ἤλειψε* Geopon. *ιγ* 59: *ἔχρισε* ib. *δ* 2: *περιέχρισε* ib. *δ* 7: *ἐπέχρισε* ib. *ιγ* 37: ܛܘܫ *ἐμόλυνε* Apoc. iii 4. cf. rel. ܢܒ 7. — ܛܘܠܫ Athan. ܢܓ 4: *μολυσμὸς* rel. ܢܫ 17: *σπίλος* Ephes. v 27: ܛܘܠܫܐ ܕܠܐ *ἀμόλυντος* Sap. vii 22: *ἄσπιλος* Timoth. *α* vi 14 Petr. *α* i 19 rel. ܣܘ 18: *ἀμίαντος* Hebr. vii 26 Iacob. i 27: ܬܛܠܫܬܐ contaminatio Euseb. *ε* 14: ܛܘܠܫ *ἀργιλλώδης* Geopon. *ιβ* 2: ܛܘܠܫܘܬܐ *τὸ κολλῶδες* vel *ἡ ἰκμὰς* ib. *γ* 8: *ε* 1. — ܛܪܫ *ἔβρεξε* ib. *δ* 2: *ιγ* 17. — ܒܠܚܘܕܐ ܬܛܪܘܫ cf. *καθεὶς* ib. *ιγ* 54. apud Arabes طرس طلس طمس delendi sensum habent, qui e linendi significatione facile oritur. neque tamen ܛܫ primaria huius radicis forma est, sed טח. apud targumistas habemus טַשְׁטֵשׁ eodem sensu quo apud Aegyptios ⲑⲉⲥⲑⲱⲥ occurrit [*φυρμὸς* Ezech. vii 23], ⲑⲟϩ *ταράσσεσθαι* Psalm. cviii 22: Iohann. v 7: ϣⲑⲉϩ *πλάτεια* Genes. xix 2 Mtth. vi 5 Apoc. xi 8 = ܫܛܐ. platea enim turbarum sedes. literae שׁ arctissimam videmus cum ךְ et ח affinitatem intercedere. cf. ܟܠܬܐ = ϣⲉⲗⲉⲧ *νύμφη*, כָּלִיל = ϣⲗⲓⲗ *ὁλόκαυστον*, كركر = ϣⲉⲣϣⲱⲣ evertere: חָבֵר = ϣⲃⲏⲣ amicus, חמיר = ϣⲉⲙⲏⲣ fermentum, חָם = ϣⲟⲙ socer, חַלָּשׁ = ϣⲗⲱⲟⲩϣ debilis, פַּח = ⲫⲁϣ decipula. linendi significationem in radice coptica in H exeunte fuisse constat e forma abstracta ⲑⲱϩ-ⲥ *ἄλειμμα* Esaj. lxi 3 Dan. x 3. atque ut ⲃⲁⲡⲧⲓⲥⲙⲁ ⲁⲛⲁⲑⲉⲙⲁ ab Aegyptiis additis prono-

minibus in verbum mutari possunt, ita etiam ܛܘܫ. habemus igitur ܛܘܫ *ἀλείφειν* Ezech. xiii 10 xxii 28: *χρίειν* Dan. ix 24 Amos vi 6: ܛܐܫ *ἀλείφειν* Dan. x 3: *χρίειν* Psalm. xliv (מו) 8 lxxxviii (פט) 21 Esaj. lxi 1 et suffixo integriore ܛܐܫܝ *ἀλείφεσθαι* Mich. vi 15. pulmo dictus Syris ܛܚܠ quod nunquam desinat moveri. Geop. *ιγ* 40: ܡܛܚܠ ܛܚܠܐ ܀ ܠܚܫ̈ܐ ܗܠܝܢ ܕܗܘܝܢ ܠܛܚܠܐ ܚܠܐ ܚܪܝܦܐ ܟܕ ܡܫܚܢ ܘܡܫܬܝܢܘܬܐ ܡܣܠܡ = *περὶ πνευμονίας. τὰ ἐν τῷ πνεύμονι συνιστάμενα πάθη ὄξος δριμὺ χλιανθὲν καὶ ἐγχυθὲν ἰᾶται.* ܛܚܠ *πνευμονία* neminem spero fore, etiam si quis maxime gesenisset et nolit veritatem videre, qui a ܛܚܠ *πνεύμων* descendere neget. hinc اطحل qui colorem pulmonis habet Ḥamâsa p. 97, 7. eodem refero טְחוֹן mola, unde postea ortum טחן molere et טחות hebr. verum haec hactenus.

6 *λαβεῖν. τούτῳ δέ τις μὴ βαπτισθείς.*

8 *Προυατιανὸς ἀπὸ* סופאטיאי.

10 *ἔχειν ὁ αἱρετικὸς*, sed *καὶ* ∾.

12 *τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ.*

13 מונואלוס *ἀπὸ* גירבי.

14 *ἡμῖν ἐστιν, ἢ καὶ ἔστι καί.* — mox 15 *ἁγίας τριάδος.*

17 *οὖν* ∾ sed cf. p. 43, 28. — *μὴ* pro *μήτε.*

18 *δεῖ οὖν ἐρχομένους.*

20 *καρκινώδης* cancro similis per ܡܥܩܡܐ redditum, quod in nostro libro saepius pro *στρεβλὸς* ponitur, in N. T. pro *ἐξεστραμμένος* Tit. iii 11: *διεστραμμένος* Phil. ii 15 Luc. ix 41 Act. xx 30: *σκολιός* Act. ii 40. ܡܥܩܡܢܘܬܐ *διαστροφὴ* ܟܒ 2: *στρεβλότης* ܝܘ 17. sed *οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν*, hinc *καρκινώδης* noster interpretatus est incedens ut cancer i. e. incurvus.

21 *ἀπὸ* מילים. — *αἱρέσεων.* mox *ἐν κτέ* ad *ἐρχ.* relatum.

23 *ἀπὸ* איפון ריגיון.

24 *θεοῦ* pro *χριστοῦ.*

26 *Διατίους ὁ Σαιάδης* apud Syrum *Διατιοῦσος ἀπὸ Ἄδης.* — *ἐστιν, λέγομεν ὅτι αἱρετικῷ.*

28 *Πριβᾶτος ἀπὸ* סופיבוס. *Ὁ δόκιμον κρίνων π. τ. αἱρ. καὶ εὐσεβὲς β.*

29 *τί ἄλλο ποιεῖ ἤ.*

46 2 αἱρετικῶν ὅτι ἡμεῖς.
3 ἐκδικοῦμεν +. δύνανται. verte: *dicere „in nomine Christi"*.
4 ἐναντίοι χριστοῦ ὄντες.
5 ἀπὸ קומאדרון. rad. قمد e κωμῳδία orta Cast. p. 804.
7 δι' ὃ ἀκυρῶ ἀ. Gal. iii 17: Mth. xv 6. — τοῦ βαπτ.?
8 δεῖν ∾. ὅταν δὲ πρός.
9 λούσωνται. — φωτισθῶσι, τότε οὐ.
10 εἰρ. οἶδα αὐτούς, οὐδέ.
11 οὐ πλάνους. nam νόθος est ܢܘܟܪܝ Hebr. xii 8. alterum πλάνους esse genetivum credebat S.
12 χωρὶς τῶν γενομένων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.
13 πιστῶν καὶ ἔπειτα πλανηθέντων καί. — τῶν αἱρέσεων.
14 ἐπανελθόντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν μόνη.
15 יאנוארנום ἀπὸ תוביקום.
17 προκαθηδράσθη ἡ πίστις.
18 βάπτισμα αὐτῆς αὐτῇ μόνῃ.
22 κλίνει pro μένει nostro etiam S. ܪܟܢ κέκλικε Luc. xxiv 29. ܐܪܟܢ ἔκλινε Ioh. xix 30. ܡܪܟܢ ܪܫܗ Geop. ιγ 17 κάτω ἔνευσεν. ܡܪܟܢ εἴκει Isocr. in Demon. 31 cf. Didasc. p. 50, 25.
25 αἱρ. βάπτισμα μὴ ἐχόντων.
26 אונקטורינום.
29 ἀπὸ תויני.

47 4 διαστροφὴ αὐτῶν ἡ. mox 5 ἀπὸ אורוקי. Ἡμεῖς οἱ?
6 καὶ ∾. mox 7 αὐτοῦ; ὡς δῆλον ὅτι περί.
10 νεκρῶν.
11 ἐπιγινώσκουσιν ἀπὸ τῆς. mox 12 ἑνὶ pro ἐν ᾗ.
18 אוקראטנום ἀπὸ תאנון.
20 ܒ 20 ܐܟܪ scribe. — οὖν ∾.
24 ante οὐ χάρις S καὶ addidit. mox ἐκπορεύεται?
26 non καθολικῷ, sed ὁλοκλήρῳ vel ὁλοσχερεῖ.
28 ἀπὸ אואני.
29 ἀλήθεια· οὐκ εἶπεν· ἐγώ εἰμι ἡ συνήθεια. ὥστε. videtur Libosus alludere ad Ciceronis versum illum notissimum: *cedant arma togae, concedat laurea linguae.* cf. § νϛ p. 51, 17. Tertullian. de spectac. 21 *ethnici, quos penes nulla est veritatis plenitudo.* Clemens alex. p. 35, 12. 13 ὁ λόγος τῆς συντρόφου καὶ κοσμικῆς συνηθείας ἐξαρπάζων τὸν

ἄνθρωπον, εἰς δὲ τὴν μονότροπον τῆς εἰς θεὸν πίστεως σωτηρίαν παιδαγωγῶν [1]). — vs. 30 *ἀλλὰ νῦν.*

48 1 *Λουκῖνος? ἀπὸ* תאויסטום.

2 alluditur ad notissimum illud Christi dictum *γίνεσθε δόκιμοι τραπεζῖται* Clemens alex. p. 153, 37 [2]).

3 *ἀεὶ δεῖ.*

5 *Εὐγένιος ἀπὸ* אמדרון.

7 *Μεκόρα* non dubito quin punice מְקֹר [3]) i. e. *πηγὴ* fuerit et Felicem ad sedis suae nomen allusisse crediderim. *εἶπεν· Εἴ τις τ. κ. τῶν θ. γρ. ἕποιτο, δεῖν αὐτὸν τοὺς αἱρ. . . . . βαπτίζειν ἀποφαίνομαι.*

10 *τῆς ἁγίας ἐκκλησίας.*

10. 11 ܢܒܥ *ἥλατο* Ioh. iv 14 de aqua dictum. hoc igitur certum *χορηγεῖν* non lectum fuisse in exemplo a Syro verso, sed *ἅλλεται* fortasse. pro *ὁ μιᾶς* habuit *ὁμοίως*. sed persanari locus nisi a medico et perito et audaci nequit. mox vs. 12 *δῆλόν* et *μηδὲ . . . μηδὲ.*

16 *Ἄλλος Ἰανουάριος. — πάντων τῶν ἀνθρώπων ὁ.*

18 *δὲ* pro *γάρ. — αἱρέσεις. — διάφορα?*

23 *ἀπὸ* תאסבתי.

27 *τὸ ἴδιον αὐτῆς ἀπονέμοντες.*

28 in codice syriaco si pag. ܟܛ 15 ܘܦܣܩܐܝܬ non legitur, a me restitutum oportebat.

[1]) Grabe spicileg. I p. 289 Κλήμεντος Ῥώμης. Διαφορὰ τυγχάνει ἀληθείας καὶ συνηθείας· ἡ μὲν γὰρ ἀλήθεια γνησίως ζητουμένη εὑρίσκεται· τὸ δὲ ἔθος, ὁποῖον ἂν παραληφθῇ, εἴτε ἀληθὲς εἴτε ψευδές, ἀκρίτως ὑφ᾽ ἑαυτοῦ κρατύνεται. ἐν αἷς γὰρ ἕκαστος ἐκ παιδόθεν ἐθίζεται, ταύταις ἐμμένειν ἥδεται κτέ. ultima quae adscripsi verba e poeta iambico sumpta. tu vide num haec pertineant ad homiliarum (IV 18 p. 129, 17 Dressel) recensionem illam a Syris servatam. ad homilias haec verba ne ei quidem retulerunt, qui data opera de homiliis egerunt. ceterum censeo de recognitionibus et homiliis clementinis quaeri vix posse, versione syriaca nondum edita: quam ut publici iuris faciat, G. Curetonem enixe rogatum velim. neque in his tractandis Iudaeorum libri neglegendi sunt. quid enim? Aquilam aliquem cognitum habent Iudaei (תלמוד ירושלמי : דמאי IV 6) Hadriani imperatoris ex sorore nepotem ad sacra mosaica conversum eodem modo, quo in homiliis clementinis Aquila ille a Petro in sodalitatem christianorum receptus Faustinus esse agnoscitur Καίσαρι πρὸς γένος ὤν hom. XII 8 XIII 11. — [2]) cf. καθάπερ τοὺς δοκίμους τραπεζίτας τὸ κίβδηλον νόμισμα τοῦ κυρίου ἀπὸ τοῦ παραχαράγματος διακρίνοντες id. p. 320 34/35 et apud eundem p. 157, 33—35 ἔστι γὰρ δόκιμον νόμισμα καὶ ἄλλο κίβδηλον, ὅπερ οὐδὲν ἔλαττον ἀπατᾷ τοὺς ἰδιώτας, οὐ μὴν τοὺς ἀργυραμοιβούς, οἳ ἴσασι μαθόντες τό τε παρακεχαραγμένον καὶ τὸ δόκιμον χωρίζειν καὶ διακρίνειν. et p. 325, 17 αἱ παραχαραχθεῖσαι αἱρέσεις. nostri voluminis p. 17, 5 παρακεκομμένη ἱερωσύνη et Lucian. quom. histor. conscrib. 10 ἀργυραοιβικῶς ἕκαστα ἐξετάζοντες, ὡς τὰ μὲν παρακεκομμένα εὐθὺς ἀπορρίπτειν κτέ. — [3]) nolo מקור scribere, quum ו in dialecto Hebraeorum ibi tantum locum habeat, ubi in Syrorum et Arabum dialectis diphthongus *au* inveniatur, contra o *defective* scriptum respondeat syriaco o, chaldaico â. arabico 'â.

29 π. βαπτίσματα καὶ προβαπτίσματα. et vs. 30 ἀριθμεῖται.

49 1 Ουϊτέντιος ἀπὸ אובארי.

2 ἐὰν δὲ πρὸς τὸν κύριον μετανοοῦντες πρὸς τὴν ἐκκλησίαν θ. ἐ., ἔχουσι.

3 κύριος ὡς ἐν διδαχῇ.

7 °ζειν καὶ ἔπειτα.

9 οὐ θαυμαστὸν εἰ ∼, in quorum loco Οἱ αἱρετικοὶ substituitur.

10 ἀληθείας. οὗτοι ἑαυτοῖς ἐκδικοῦσιν.

12 °θείας ὄντες τοῖς αἱρ. συν. καὶ ἐναντίοι γίνονται τοῖς χριστιανοῖς.

15 Σάτιος ἀπὸ סיקיליבי.

25 Ἴαβος.

26. 27 oratio graeca intellectu facilis: syriacam mutare nolui, quum librarius syriacus legisse videatur ὥστε τοὺς .... ἀρνεῖσθαι δεῖν καὶ ἐν κτέ.

50 1 Πελαγιανὸς.

3 ἐκκλησία prius ∼.

5 ἀπὸ מידילי.

7 πόλεως ∼.

9 ἀπὸ סאקא. ܐܬܛܠܛܠ ἐκλυδώνισε Eph. iv 14 (cf. Geop. γ 8. 13, ubi de arborum transpositione agitur. Athan. ܢܕ 20), quum ἐκίνησε sit ܒܚܫ Geop. ια 16 (ἐτάραξεν ib. ια 19. 20) agitandi significatione. cf. ܒܘܚܫ κίνησις ib. ια 17. 13.

11 καταργεῖ.

17 μηδὲ δῆσαι.

18 ἀπὸ תיני. ܚܙܩ ligavit Ioh. xx 7: περιεζώσατο Eph. vi 14: ἀνεζώσατο Petr. α i 13. deinde sarcinas collegit et se ad iter faciendum accinxit: ἀπεδήμησε Mth. xxi 33 xxv 14. 15 Marc. xii 1 xiii 34. cf. Athan. ܩ 12: ܩܓ 6. 19: remotus fuit ib. 45, 15: ܚܙܩ ܒ ib. 52, 13: ܐܬܚܙܩ ib. ܠܓ 26.

19. 20 τὴν δὲ παρατιθ. ... φυλάττοι.

21 ὁ δὲ κύριος. mox vs. 22 τὴν νύμφην τὴν ἑαυτοῦ?

25 κοινὸν λέγων τῷ βαπτίσματι τῶν αἱρετικῶν, τήν.

27 לומום ἀπὸ אסואני.

28 λέγων ὅτι καὶ.

30 Σατουρνῖλος, ut videtur, et Οὐικτοριανῆς.

31 οὐ δὲ εὑρίσκω = *non vero invenio* Syrus.

51 1 ἀντιχρίστους ÷.

3 Σατουρνῖλος, ut videtur. sed cf. ܦܠ 16. ἀπὸ אוקי.

8 βαπτίζοντες πρότερον καί.

9 ἀπὸ זאמי id est Ζάμης. — οὐδαμῆ ἐστιν εἰ μή.

11 ἐκκλ. λέγεται τὸν αἱρετικὸν ἀναβαπτίζειν (12), ὅτι.

12 προκρίνει lectum a Syro non fuisse paene certum est. προκόπτει est ܪܒܐ Luc. ii 52: ܐܘܣܦܘ ܠܗ Timoth. β ii 16, iii 13: ܐܬܐ ܠܩܕܡܘܬܗܘܢ ib. iii 9: ܚܒܪ Rom. iii 12: ܐܬܬܘܬܪ Galat. i 14, ita ut neque hoc vocabulum lectum esse a Syro crediderim, sed προφασίσεται. cf. p. 69, 17. ante καὶ S ܘܬܬܚܒܪܠ addit: καὶ μέμψεται. mox γενήσεται.

15 βαπτίσμα αὐτῆς οἶδα.

17 ἀπὸ תאדאזום.

20 ἀπὸ תילפי.

23 χλευαζέτωσαν +. ܫܒܪ semiticum esse non credo. persice enim شبر (subrufus) et de vulpe [ܦܣܟܠܝܪ] et de equo dicitur, quam vocem littuanice *syweida* (vulpes) factam credo. [Nesselm. 466.] hinc ܫܒܪ ἀλωπεκίζειν vel vulpinari. formam huius vocabuli aricam antiquo tempore Σκάμανδρος fuisse videmus e nomine fluminis illius troiani, quod graeca forma dicebatur Ξάνθος et dici etiam Ξοῦθος poterat. nam ξάνθος : ξοῦθος = зѫбъ Miklosich p. 52 B: зубъ = γομφίος. radix vero vix alia esse potest ac क्षम्, ut color significetur qualis terrae solet esse. omnium vero gravissimum videtur, quod Apollo Sminthius, qui Troiae colebatur, quum Graeci haberent ξανθὸν Ἀπόλλωνα, a muribus nomen accepisse dicitur, quum شندل Qazwinio teste murium species sit (Freytag lex. arab. II p. 358 A) et Σμίνθιος possit explicari e bactrico 𐬰𐬆𐬨𐬋, persico زمين, indico क्ष्मा क्षम् terra (cf. praeter χθὼν et χθαμ-αλὸς etiam ψάμαθος?) et radice धा τι-θέ-ναι. in lingua armenica ցամաք est terra, ցամաքային χερσαῖος Sap. xix 18, ցամաքեալ ξηρός (quod vocabulum graecum haud scio an ad ξαίνω redeat), ցամաքիլ ψυγῆναι Matth. xxiv 12. [երկիր non dubito quin assyriacum sit, dictum ex *עֲקָרִיר. terram assyriace עקר dici I. Oppertus auctor est. forma פעליל: cf. ܙܗܪܝܪ splendor Athan. 36, 25: ܟܒܪܝܪܝ ἀγελαῖος Euseb. theoph. ε 2: θηριώδης ib. ε 4. 17. cognatae formae ܦܫܩܘܫ ψαθαρὸς Geopon. β 25:

ܦܪܘܟ ψιχίον — ܦܪܟ κατέαξε Geop. δ 5: ἔψωξε Luc. vi 1 et ܦܪܟܟ διέλυσε Geop. γ 11, ܡܬܦܪܟܟ εὔθρυπτος ib. ι 11, ψαφαρὸς ib. β 3: ܫܪܘܪܐ κῶλον rel. ܡܒ 14: ܒܪܘܪ σπάργανα Sap. vii 4 et ܒܪܘܬܐ ἐλάτη Geop. δ 2, sed ܒܪܘܘܬܐ μελία ib. γ 13 μηλέα ib. ι 3 cf. Հաղորան et Հաչուրան sorbum.] *terrigenas* fore hostes Scamandro Apollinis oraculum promiserat [1]). versa vero ab Homero nomina troiana in graecum sermonem esse videmus inde, quod Hectorem Dareum appellatum fuisse scimus (Hesych. s. v. Δαρεῖος coll. Herod. VI 98.) a radice 𐎭 quasi coercitorem. 𐎭 = pers. داشتن imper. دار habere.

24. 25 ܐܬܟܬܫ plerumque ἠγωνίσατο, sed etiam ἤθλησε, συνέβαλε, ἐμαχέσατο. legit S οἱ γὰρ ἀντὶ vel ὑπὲρ τῶν . . . . β. ἀγῶνα ἐνιστάμενοι vel ἀγωνισάμενοι.

28 ἑαυτῶν δύνανται, ἡμῶν οὐ δύνανται. καὶ διὰ τοῦτο.

30 Ῥογατιανὸς ἀπὸ אוסא. mox 31 τὰς αἱρέσεις?

52 1 ἀπὸ בוליסבימיום.

2. 3 προδιδούς τι ἄλλο ἢ τὴν νύμφην χριστοῦ, Ἰουδαῖος γίνεται!

8 καὶ prius ∾. cf. quae ad pg. 47, 29 adnotavi.

8. 9 ὅτι ἀεὶ τὴν συνήθειαν vel ἀπὸ τῆς συνηθείας ὁ λόγος τῆς ἀληθείας ἐκκλίνει. radices ܣܛܐ נטה ܫܛܐ ܢܛܐ separari nullo modo possunt. nam ܢܛܐ syriacum e Graecorum lingua desumptum est, in geoponicis νοτὶς vel ܢܘܛܝܣ vel ܢܘܛܣ verti solet. ܣܛܐ de sagitta dicitur aberrante peš. Reg. II ii 19, ubi in hebr. נטה est. ἐξέκλινε rel. ܣܛ 14 Athanas. ܐܝ 6 Rom. iii 12: ἐξετράπη εἰς Timoth. α i 6 v 15 β iv 4: ܐܣܛܝ effecit ut deflecteretur a via = ἀπέστησεν Act. v 37. ܗܘܝܬ ܒܡܣܛܐ ܒܗ περιΐστασο Athan. η 13. נטה = خطئ aberravit a σκοπῷ Iudic. xx 16 = חטא deflexit Genes. xxxix 21 Esaj. lxvi 12. ܫܛܐ sensum primarium perdidisse videatur. est enim ἐμωράνθη Rom. i 22 i. e. ita egit ut propositum nunquam attingeret: ἐξέστη Athan. p. 43, 5. eodem pertinet طأطأ Ḥamâsa 576, 5 effecit ut iret: טֵאטֵא eiecit everrit Esaj. xiv 23. ܠܛܠܛ λήμη Geop. ιγ 17.

13 ἀπὸ אונבא. — καὶ ∾.

15 Ἄλλος Ἰουλιανὸς ἀπὸ מארקליני.

[1]) Serv. ad Vergil. Aen. III 108: Strabo XIII i 64: Tzetz. Lycophr. 1302—1308: Eustath. Iliad. α 39.

18 *ἀληθές.*

19 *ἀπὸ* אסורא.

19. 20 *καὶ χριστὸς εἷς ∾.*

26 *ὅπερ μὴ ἔχει? — ἀπολέσας.*

28 *ἔλαβον, διὰ τοῦτο περιέμεινα.* mox vs. 30 *αἱρέσεων.*

31 ܘܠܐ *δεῖ, δίκαιόν ἐστι, καθήκει;* vix unquam *κέκριται.*

53 2 *[πρό]δηλον* +.

3 *τοὺς* ante *ἐλθόντας* vs. 4 ponitur et *ἀπὸ* h. l. videtur abesse.

7 *θεοῦ πατρὸς καὶ ἑνὸς Ἰησοῦ.*

8 ܒܗ 22 [ܘ]ܥܕܬܐ scribo, ut sit: *καὶ μία ἐκκλησία ἐστὶ καὶ ἓν β.* mox vs. 9 non *λύεσθαι*, sed *ἀποδοκιμάσαι ἡμᾶς* [Mth. xxi 42 #: Petr. *α* ii 4] vel *ἀθετῆσαι ἡμᾶς* [Gal. iii 15] vel *ἐξουθενῆσαι ἡ.* [Act. iv 11] vel *ἀκυρῶσαι ἡ.* [Marc. vii 13] vel *ἀπείπασθαι ἡ.* [Cor. *β* iv 2] = ܕܣܘܠܐ.

12 *πράττοντες τοὺς ἀνόμως παρὰ.*

14 *βαπτίσματι βαπτίσωμεν καὶ ἔνθα . . . δέδοται, ἁγιασθῶσιν.*

18 סאוליאנום *ἀπὸ* זאופאלי. mox vs. 19 *ὅπερ μὴ?*

24 Οὐΐκτωρ, ut videtur, *ἀπὸ Ὀκτάβου.* vs. 26 *αἱρέσεως.*

28 *Δήλη* +. mox 29 *ἀπόφ. ὃς ἀποστείλας τ. ἑ. ἀποστόλους αὐτοῖς.*

30 *ἐπέτρεψεν* [+], *οἷς.*

31 *πιστεύοντας* et mox 32 *τὴν ἐκκλησίαν ἔχοντες.*

54 1 *τὴν ἐξουσίαν οὐδένα βαπτίζειν.*

5 *χρ. μὴ βαπτισθέντες.* et *ἁμαρτιῶν* (6) *αὐτῶν μὴ λαβόντες.*

7 *ἁμαρτ. αὐτῶν ἔλαβον, ὅτι προσδεχόμεθα τοὺς αἱρετικοὺς χωρὶς τοῦ τῆς ἐκκλησίας βαπτίσματος.*

9 *ὀφείλουσι κοινωνεῖν.*

12 *ὁ γὰρ λέγων*

17 Μήτιος. id enim voluisse videtur S מיאיטיום suo.

18 *σαφές* + cf. 53, 2. 28.

19 *τινα βαπτίσαι*, ut videtur. — *τυφλῶν αὐτῶν ὄντων.*

21 אויא. — *παρὼν συναρέσκομαι.* deinde § *πδ.* Πόμπιος.

22 *Λεπτ. εἶπον· Ὅπερ ἐνετείλαντο ἡμῖν οἱ πατέρες ἡμῶν σώματι μὲν.*

23 *πνεύμ. δὲ παρ. ∾! τοῦτο καὶ κρίνομεν.*

24 *ἡμῶν ἔκριναν, πάντως τοὺς.*

26 regula est 86 apud Syrum. § 85 Diogae verba continet i. e. eadem est quae octogesima quarta syriaca.

27 *χωριζόμεθα.*

29 regula πζ Syrorum. ἀπόφασιν ÷ et ὁλοκλήρως +.
30 συνεπίσκοπον +.
55 1 αἱρετικοὺς τοὺς κατὰ. — verba καὶ ἀποστολικὴν ∾.
3 ἀντιχρίστων ÷. excipiuntur haec versione syriaca epistolarum ad Quintum et ad Philum, id est Fidum (ΦΙΛΟΣ ΦΙΔΟΣ) datarum. hae vero epistolae quum graece non inveniantur et Latina hoc toto volumine non curem, aliis comparandae cum Cypriani verbis relinquuntor. absoluta epistola Fido missa subscribitur: *finita est synodus quam episcopi celebraverunt Carthagine Africae urbe octoginta septem tempore sancti Cypriani episcopi et martyris: quae omnia tunc quidem e sermone romano in sermonem graecum versa sunt, nunc vero anno 998 Graecorum* [i. e. Seleucidarum] *e graecis syriaca facta sunt.* venio nunc ad epistolam Petri alexandrini:
63 12 *Πάλιν ἐκ τῆς κατηχήσεως τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ μάρτυρος περὶ τῶν διωγμῷ ἐμπεσόντων· περὶ τοῦ τοὺς πεσόντας εἰς τὴν παγίδα τοῦ διαβόλου μετανοοῦντας τελείως καὶ ἑκουσίως πρὸς ἡμᾶς ἑλκῦσαι. τοὺς θηρευθέντας ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ, παραπηδῶντας καὶ φεύγοντας ἀπ' αὐτοῦ ἐν πάσῃ τῇ δυνάμει αὐτῶν, αναθηρεύσωμεν, μᾶλλον προσευχόμενοι ὑπάρχειν αὐτοῖς τὴν εἰς τὸν θεὸν πίστιν καὶ συνείδησιν ἀγαθὴν ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν λέγοντι· γίνεσθε οἰκτίρμονες, καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν. καὶ μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. καὶ μὴ καταδικάζετε, ἵνα μὴ καταδικασθῆτε. καὶ ἀπολύετε καὶ ἀπολυθήσεσθε. δίδοτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν. μέτρον πεπιεσμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. τῷ γὰρ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν* [1]. *Δεῖ οὖν καὶ τὰ μέτρα ὁρισθῆναι τῆς ἐν τῇ μετανοίᾳ ἰάσεως, διότι ἐκ περισσοῦ ἀκούομεν ὅτι οὐ πᾶν τραῦμα τῇ αὐτῇ ἐμπλάστρῳ* [2] *θεραπεύεται. ἐφ' οἷς δεῖ ἡμᾶς πάντας ἀεὶ προσέχειν τῷ κυρίῳ λέγοντι· προσεχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς καὶ ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς αἰφνιδίως ἡ ἡμέρα ἐκείνη ὡς παγίς. ἐπεισελεύσεται γὰρ ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς· ἀγρυπνεῖτε δὲ ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι ἵνα κατισχύσητε ἐκφυγεῖν πάντα*

[1]) Luc. vi 36—38. — [2]) *սպեղանի.* Ignat. ad Polycarp. 2.

ταῦτα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου[1]. vs. 12. 13 ~. *προσενεχθεῖσιν ἔμπροσθεν τῶν κριτῶν καί.* vocabulum *βάσανος* a Lydis ad Graecos pervenisse credo. nam lapidem lydium a Lydis[2]) nomen accepisse rationi consentaneum est. radicem habemus בחן, plerumque de metallis examinandis adhibitam Ierem. ix 6 Zachar. xiii 9: ܒܚܢ *διηρευνήσατο* Euseb. theoph. ε 15. ab hac radice dictum credo *βάσανον* quasi examinatorem et Indos, qui eundem पाषाण vocant et rem et vocabulum ex occidente accepisse censeo. de literarum ח et שׂ permutatione supra egimus p. XXXVIII. quod vero de Basanitidis et basaltis lapidis nomine ex eadem radice explicando cogitavi (basaltem enim eodem modo quo lapidem lydium auri puritatem indicare a collega quodam meo didiceram): id propter Plinii verba recte factum non est XXXVI 7 scribentis: *invenit Aegyptus in Aethiopia quem vocant basaltem, ferrei coloris atque duritiae, unde et nomen ei dedit.* nempe a בַּרְזֶל ferrum, ubi ר additum sicut in שַׁרְבִיט = שֵׁבֶט [rad. בט = बध् cogn. חָבַט = ܚܒܛ *ἐξετίναξε* Geopon. γ 12]. eodem pertinent radices semiticae ordini verborum indicorum septimo respondentes: דונ liquefieri, דֹּנָג cera: כַּף manus, כָּנָף ala: בַּק evacuavit, בָּלַק vacuum reddidit: ܕܫ *ἐπάτησε*, דָּרַשׁ i. e. درس trivit — et in lingua arabica forma verbi octava, ad cuius similitudinem formatae sunt radices عتد ex عد paratus fuit, כָּתֵף humerus ex כַּף vola manus cf. F. Hitzig ad Esaj. ix 18 p. 120. id vero negare nequeo, neque aegyptiace neque aethiopice ferrum vocabulo appellari, quod hebraico et aramaico ברזל ܦܪܙܠ simile sit. aeg. enim ⲃⲉⲛⲓⲡⲓ vocatur vel ⲡⲉⲛⲓⲡⲉ i. e. Nubii dei Typhonis lignum, cf. Plutarch. Isid. Osir. 62; aethiopice ኀጺን :, quum سرين securis esse dicatur, կացին Reg. α xiii 21 *ἀξίνη* sit. verum haec hactenus: *βάσανος* a Syris vertitur ܫܢܩܐ Euseb. theoph. ε 9. 16 Petrus igitur, si Syrum sequamur, scripsit: *βασάνους τε αὐτάρκως χαλεποὺς ὑπομεμενηκόσι καὶ ἀφορήτους καὶ ἑτέρας ἀνάγκας δεινὰς καὶ πολλάς, ὕστερον κτέ.* ceterum ed. syr. p. ܝܛ 25 ܡܣܝܒܪܢܘܬܐ scribendum.

[1]) Luc. xxi 34—36. — [2]) Hesych. s. v. βασανιστής.

20 *ἀντιμάχεσθαι* +. *κατὰ τὴν αὐτῶν προαίρεσιν.*

23 *αὐτῶν τρίτον.* — *καταπ. ἐπὶ τῇ πτώσει αὐτῶν. προσεπιτιμηθήτω.*

64 1 *πρ. ὡς εἰς ὑπόμνησιν.* — *ἡμέρας, καθ᾽ ἅσπερ.*

2. 3 *μετὰ τὸ βαπτισθῆναι* ∼.

4 virgula ante *διαγυμν.* ponitur. radix ܚܨܢ eodem modo quo ܥܠܒ p. XXXVIII alias radices procreavit. et primarius quidem sensus in constringendo fuit, unde ܚܘܨܢ fascia, ܚܨܝܢ *πυκνός. πυκνότης* deinde ad animum transfertur, unde ܚܨܝܢܘܬܐ robur fere idem quod ܚܠܨܝܢܘܬܐ *ἀρετὴ* Isocr. Dem. 7. 8. 11. 50. (ܚܠܨܝܢ Curet. spicil. ܟܐ 25 et p. 100: Eus. theoph. *α* 2.) ܚܡܨܝܢ de eis dicitur, quae sive acore sive amaritudine labra adstringant: ܬܚܡܨܝܢܘܬܐ *αἰδὼς εὐλάβεια.* cf. חרץ Hebraeorum.

6 *ὕπαγε ὀπίσω, σατανᾶ.*

9 *τὰς ἐν παντὶ* cf. Lucian. Toxar. 29 *τοῦ οἰκήματος ἡ δυσοσμία:* Tertullian ad martyres 2 *triste illic exspirat, sed vos estis odor suavitatis.*

11 *χωρὶς πολλῶν βασάνων.* — *αἰχμ. καὶ διὰ π.*

12 *τυφλ. διεφθαρμένοις.* post *ἐπαρκέσει* add. *εἰς.*

18 *τούτου ἕνεκεν?*

28 *ἀφ᾽ οὗ* ∼. et vs. 29 *ἔκκοψον οὖν αὐτήν.*

30 in editione syriaca p. ܦܐ 19 scribe ܐܬܒ̇ܪ̇.

31 *καρπὸν ἐν τούτῳ τῷ ἔτει τῷ μέλλοντι* vel potius *εἰς τὸ μέλλον,* quae verba vs. 32 absunt. ita lectum testantur versiones coptica, thebana, aethiopica: eaedem concinunt in vertendo *εἰς τὸ μέλλον altero anno* ⲛ̇ ϯ ⲕⲉ ⲣⲟⲙⲡⲓ, ⲛ̄ ⲧ ⲕⲉ ⲣⲟⲙⲡⲉ, ለዓም፡. sed versio syriaca et armenica verba *εἰς τὸ μέλλον* eodem quo codex monacensis loco exhibent. vs. 32 *καὶ εἰ δὲ.*

65 1 *τε καὶ καρποὺς ἀξίους.*

3 *δὲ* pro *γὰρ. ἀπεγνωσμένοις καὶ γενομένοις ἀμετανοήτοις.* — *τε* ∼. *δέρμα* ܡܫܟܐ, quam vocem armenice մաշկ, thracice *μόλξις* vel *μόξις* dici monstratum est z. urgesch. der Arm. p. 22. 39.

6 *ξηραίνονται.* — *ἀποπληροῦσι οὖν οὗτοι ἐπ᾽.*

12 *γάρ* ∼. — 16 concinit Syrus cum p.

19 *πολλὴν θλῖψιν καὶ στενοχωρίαν.* ܐܘܠܨܢܐ Athanas. 46, 7: ܥܩܐ 2. cf. Rom. ii 9 viii 35.

20 *βουλ. καὶ ἔμφρονα.* — *ἐπιβουλὰς ἐπιτελεῖ* ad *παιδία* relatum. *ὡς* primum vs. 21 ∾.
22 *βαλόντες.*
25 *ἐπεὶ* — *πράξαντας* ∾.
66 2 *καὶ αὐτοῖς.*
6 *καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτῶν* ∾.
7 *μαθήσεσθε.* et vs. 8 *χριστὸς* add. post *Ἰησοῦς.*
11 *δούλους ἑαυτῶν χριστιανοὺς ἀ. ἑ. ὑπ. τοῦτο λέγομεν ὅτι οἱ μὲν δ.*
13 *δὲ* ∾. et vs. 14 non *ἐν*, sed *ἐνί.*
15 *μανθ. γοῦν. τοῦ.* — *δοῦλοι τοῦ κυρίου ποιεῖν.*
17 °*στος ὅτι ἂν ποι.* — *δοῦλός ἐστιν.*
20 *προσωποληψίαν ὑποκρίσεως ἐνδειξάμενοι? ὑμοδούλους αὐτῶν θῦσαι.*
21 *τοῦ ἁγίου ἀποστόλου.* mox 22 *καὶ* ∾.
25 *καὶ* prius ∾. *Σκύθαι* Armenis Սկիւթք Macc. *β* iv 47. Syris ܣܩܘܬܝܐ. mox 26 *κατ.*, *ὅτι θελήσαντές γε.*
27 *οἱ* ∾. *ἡμῶν ἐπαφίεσαν* [Geop. *ιγ* 47] *ἐπί.*
29 *πάλιν* ∾.
67 1. 2 *ἐκπεπτωκόσιν, ἑαυτοῖς δὲ εὐθέως* (ܡܚܕܐ p. 71, 8 Geopon. *ια* 12) *πάλιν προσεληλυθόσι καὶ ἐγγίσασιν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ὁμολ.* omisso *τε* deleta virgula ante *ἐμβεβλ.* posita.
3 *εὔλογον* +.
5 *τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ χριστοῦ καὶ τῇ π. τῶν λόγων.*
8 *καὶ* ∾.
11 *ἑλκῦσαι* non legisse Syrum certum est. ad hoc enim verbum vertendum utuntur vocabulis ܢܓܕ Ioh. vi 44 xii 32 xxi 6. 11 Act. xvi 19 et ܫܡܛ (de ܣܦܣܪܐ = [illegible] gladio dictum) Ioh. xviii 10. ܢܓܕ *ἕλκει* rel. syr. ܝ 20. hoc loco *ἐπιβουλεῦσαι* habuit coll. vs. 19 gr., p. ܣܗ 18 syr. in N. T. libris vox *ἐπιβουλεύειν* non legitur, *ἐπιβουλὴ* vertitur ܐܦܪܣܘܢܐ Act. ix 24 vocabulo bactrico, cf. [illegible] Journal Asiatique 1840 p. 24 (ubi *τμῆσις προθέσεως*), ܢܟܠܐ Act. xx 3. 19, ܒܡܟܝܢܘܬܐ ܢܟܠܐ Act. xxiii 30. cf. ܟ 20 et ܟܓ 23. post *ἐπιβουλεῦσαι* S addit *πολλοῖς.*
14 *μὴ προσσχοῦσιν.*
16 *λέγειν*, deleta virgula ante *καὶ* posita. vs. 17 *δὲ καὶ ἀγν.*
18 *ἀναχωρήσεις* +.
22 *ξύλων καὶ ἔλεγε πρός. λῃστὴς* ܠܣܛܐ, bactrice [illegible].

23 *οἱ* ∾.

25 *θείων* ∾. — *ἐπιστηρίζων* +.

28 *γὰρ* pro *δὲ* et vs. 29 *δὲ* ∾, *φησί* post *βασιλεῖς* ponitur.

30 *ἐπειδὴ* ni fallor. — *ἀπὸ τόπου εἰς τόπον.*

68 2 *καὶ* ∾ et 3 *θέλει* in versione syriaca non legitur, sed non dubito quin ܗܘ 9 ܠܐ ܨܒܐ ܪ̈ܒܐ ܗܘܐ ܕܫܠܝܚ scribendum sit.

8 *οὕτω Ἰωάννης ὑπὸ Ἡρώδου μαχαίρᾳ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπετμήθη. οὕτω.* et 10 *χριστοῦ* pro *Ἰησοῦ.*

11 *παρακαλῶν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ λέγων.* — *ἁμαρτίαν ταύτην.*

12 *Ἰάκωβος δεύτερον συγκλεισθεὶς* cf. Galat. iii 23. nam *συνέλαβε* vertitur ܐܚܕ Matth. xxvi 55 Marc. xiv 48 Luc. xxii 54 Ioh. xviii 12 Act. i 16 xii 3 xxiii 27 xxvi 21: ܨܕ Luc. v 9. — *ὑπὸ . . . ἀπετμήθη* ∾. vs. 13 *πρόκριτος* +.

17 utrum *ἀπεκείρατο* an *ἀπετμήθη* S legerit, vix liquere arbitror.

18 *ὃς ἐν αὐτοῖς τούτοις ἐν οἷς ἐκ. κατέληξε*, sed servato *ὅτι.*

19 *χεῖρας Ἀρέτα τοῦ.*

23 *ἡμᾶς εἰσελθεῖν.*

25 *πρὸς τὸ κατάλογον πράσσειν.*

26 *διηγουμένους περὶ τούτων ὁ χρόνος.*

27 *κλήρου πρὸς τὸν ἀγῶνα αὐτομολ.*

28 *καὶ εἶτα πάλιν ἀναπαλ.* et 29 *χριστοῦ* pro *κυρίου.*

69 1 *καὶ ἀγωνίσματα*; sed si ܒܗ 21 ܕܬܟܬܘܫ̈ܐ scripserimus, lectio eadem erit in Syro quae in Graeco.

2 *κάλλιον* +.

3 *δὲ* ∾. — *ἀναγκαῖόν ἐστι?*

6 *εἶναι ἀεὶ ἐν.* mox *εἱρκτῇ* vereor ne nomen geographicum corruptum sit cf. p. 73, 5. anne *Συρτικῇ*? epistola enim a Petro scripta non est quae in pandectas reciperetur, sed praesentibus malis ex re nata remedium comminiscebatur.

9 *ἀναισθήτως ἔχουσιν.*

10 *ἄπταιστοι* Syrus in margine, in ipsa versione *ἀναίτιοι*, si ܣܟܠܘܬܐ cogitaverimus esse *αἰτίαν* Isocr. in Demon. 37, *αἰτίαν αἰσχρὰν* ib. 23.

11 *λόγον πραχθείσῃ πράξει αὐτῶν.*

12 *καὶ ἑαυτοὺς μωμησάμενοι* ∾. — *οὐ* pro *οὐκέτι.*

14 *ἡ κοινωνία τῆς προσφορᾶς μετ'.*

15 *ἀμφότερα ταῦτα γινομένη.*

17 *τινες* ∾. — *ἀφορμὴν τοῦ κανόνος ἤτοι τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἐπιτιμίας.*

18 διωκόμενοι pro ὑπεκλελυμένοι, ut videtur.

20 γὰρ ∾.

27 καὶ ζήλῳ ἐνεχόμενοι καὶ ἀκούοντες τῆς φωνῆς τῆς ἐνηχούσης (?) καταπ. scripsi ἐνεχόμενοι, ut similitudinem ἐνηχούμενοι illius graeci retinerem. ܪܬܚ est ἔζεσεν Athanas. 28, 25 ܚܡ 10 ܫܚܢ 17 Geop. ια 16: ܐܪܬܚ ἔζεσε ib. δ 2: ἐθέρμανε ib. δ 7. partic. ܪܳܬܶܚ θερμὸς ib. ια 4. sed vix primaria incalescendi significatio. nam si damus ܫܪܬܚ nil esse nisi formam Šafʿel vocis ܪܬܚ, concedere debebimus ܡܫܪܬܚ plane idem significare quod متّخ ideoque pervenire nos ad formam רח simplicissimam.

28 ἀντικείμενον Σατανᾶν ἔσπευδον. — μὴ καὶ δοκῇ.

29 ἡττηκέναι ἢ καὶ λανθάνειν.

30 ἐγκαρτερούντων +.

31 βασάνους καὶ τῶν ὀξειῶν μαχαιρῶν καὶ τὰς φλ.

32 ἐν τοῖς ὕδασι ? — καὶ τοῖς δὲ κατὰ π.

70 1 ἐπαξιοῦσιν quod R reponere volebat, S videtur legisse.

3 post καταβασ. Syrus eadem addit quae Rp.

11. 12 ταλανισμῶν ὧν ὡμολόγησαν, οὐ μὴν [cf. p. 71, 16] ἀλλ' ὅτι καὶ μετέγνωσαν οὗτοι καὶ ἀπωδύραντο τὸ πεπρ.

13 ἔτι δὲ.

14 μεμαρτύρηνται εὐπολίτευτοι γενόμενοι. βίῳ +.

17 καὶ ἐάν τις γάρ.

18 δίκαιον, τὸν κύριον ἡμῶν.

19 ὑπὲρ ∾.

20 πρὸς τὸ παντάπασι μὴ ἐνοχληθῆναι καὶ ἀδικηθῆναι ὑπὸ τοῦ διωγμοῦ καὶ ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ πάσης κ. ܠܗܐ Athanas. ܠܠ 14 ܟܠ 27. sed haec versio est, non lectionis varietas.

21 ἔστιν ἡμῖν ἔγκ. et ἔγκλημα +. et vs. 22 γὰρ ∾.

24 καίτοι εἰδότες ὅτι λέγει ὁ κύριος ἡμῶν. — ὠφελεῖται.

26 ἐφάνησαν οὖν οἱ.

71 3 ἀναγιγνώσκομεν τοὺς καταληφθέντας καὶ συρέντας.

4 μετὰ πεισμονῆς. vs. 8 τε ∾, ut vs. 21?

12 πάλιν ὅτε συνήρπασαν. mox βουλομένου αὐτοῦ εἰσελθεῖν.

16 αὐτόν, φησίν, οἱ μαθηταί. et 19 προσσχοῦσι.

23 τοῦ pro οὗ: deinde vs. 25 post κυρίου punctum ponitur.

72 1 ἐπιζητήσας αὐτὸν καί. — ἀνακρίνων . . . . . ἐκέλ. ἀπολυθῆναι καὶ ἀπελθεῖν. mox καὶ δι' αὐτοὺς οὐδεμία.

7 ἄγγελος κυρίου ἐποίησεν ἐκφυγεῖν.
9 ὀνόματος αὐτοῦ.
13 °θέντες καὶ προνομευθέντες ὑποτεταγμένως.
16 in codice syriaco apices accentuum ita positi sunt, ut ὅθεν cum ἀνθρώπῳ connectatur sensu ἀπὸ τοῦ νῦν; quod in lingua syriaca ferri poterat, in graeca sustineri nullo modo potest. — πρὸς τὸν ἀσσύριον βασιλέα ἡ.
17 τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας. — χρηματισθέντες γάρ.
18 φησίν ante κατ' ponitur.
27 sequuntur in editione syriaca haecce: Ταῦτα πολλὰ στενάξας, ἀγαπητοί μου, καὶ ἐπικλαύσας τοῖς ἐντυχοῦσι κακοῖς ἐν τάχει ἔγραψα, ἵνα καὶ πάλιν ἀναμνησθῶμεν ὅτι λέγει ὁ κύριος ὕστερον (Iohann. xvi 33) ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε. ἀλλὰ θαρσεῖτε: ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. διὰ τούτου πάλιν πολὺ παραμυθούμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν τοὺς ἐπταικότας. θῶμεν τὸ γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς γενομένους ἐν αἰχμαλωσίᾳ, λέγοντος πρὸς αὐτούς (Baruch iv 27. 28)· θαρσήσατε, τέκνα, καὶ βοήσατε πρὸς τὸν θεόν. ἔσται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἐπάγοντος ὑμᾶς εἰς αἰχμαλωσίαν μνεία ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ ἐγένετο ἡ διάνοια ὑμῶν εἰς τὸ πλανηθῆναι ἀπὸ τοῦ θεοῦ, δεκαπλασίως ἐπιστραφέντες ἐπ' αὐτὸν ζητήσατε αὐτόν. κατὰ τὸν ἕτερον προφήτην (Esaj. lv 6. 7) τὸν λέγοντα· ζητήσατε τὸν κύριον καὶ ἐν τῷ εὑρίσκειν αὐτὸν ἐπικαλέσασθε αὐτόν· ἡνίκα δ' ἂν ἐγγίζῃ ὑμῖν, ἀπολιπέτω ὁ ἀσεβὴς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ ἀνὴρ ἄνομος τὰς βουλὰς αὐτοῦ. οὕτω γὰρ ἐγγιζόντων ὑμῶν [καὶ] στησάντων διαθήκην ὡς ἡ γυνὴ ἡ ἁμαρτωλὸς ἡ μαρτυρουμένη ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Λουκᾶ (vii 38) στάντων τε ὀπίσω τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ δάκρυσι πολλοῖς ἐκ μετανοίας καὶ μεταστροφῆς ἐν σχίσει καρδίας βρεχόντων τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς [plur. S.] ὑμῶν ἐκματτόντων διὰ καρπῶν ἀξίων μετανοίας ἔργων ἀγαθῶν ἔν τε τῷ μνησθῆναι ὑμᾶς καὶ τοῦ λόγου τοῦ λέγοντος (Ierem. ii 36) ὅτι καὶ ἐντεῦθεν ἐξελεύσῃ καὶ αἱ χεῖρές σου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου, ἀπαύστως τε καταφιλούντων τοὺς πόδας αὐτοῦ διὰ πολλῆς ἀγάπης ἄνευ προσωποληψίας, καὶ ἀλειφόντων αὐτοὺς μύρῳ ἐν τῇ εὐωδίᾳ τῇ προσγενομένῃ αὐτοῖς διὰ τῆς ἐπιστροφῆς: ἐρεῖ καὶ περὶ ὑμῶν ὁ δεσπότης ὁ χρηστὸς καὶ ἐλεήμων πρὸς τοὺς ψιθυρίζοντας αὐτοὺς διψύχους λεπρούς,

τοὺς ὀλίγον πιστεύσαντας καὶ μηδὲν τοιοῦτο ποιήσαντας τῷ κυρίῳ ἡμῶν, τοὺς ἐκδικοῦντας ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὡς καὶ πρὸς Σίμωνα λεπρόν· οὗ χάριν λέγω ὑμῖν ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν αἱ πολλαί, ὅτι ἠγαπήσατε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, καὶ ὀλίγον ἀγαπᾷ. εἰ οὖν καὶ ὅροι τινὲς καὶ γένη καὶ τρόποι μετανοίας κατεστάθησαν, ἀλλά γε πίστις θερμὴ ἑνὸς ἑκάστου καὶ σπουδὴ ἀληθινὴ καὶ στερεὰ (μάλιστα καὶ ἔργων ἀγαθῶν συμμαρτυρούντων αὐτοῖς [sic], τῶν τε πρὸ τοῦ μεγάλου πειρασμοῦ τούτου καὶ τῶν μετὰ τὸν πειρασμόν) καὶ ἀναστροφὴ καθαρὰ ἐν χριστῷ δυνατώτεραι καὶ κραταιότεραί εἰσι πρὸς ἴασιν· ᾧπερ τρόπῳ καὶ ἡ γυνὴ ἡ πεπληγμένη ἡ αἱμορροοῦσα ἐν πίστει μεγάλῃ ἐγγίσασα προέλαβεν ἴασιν πρὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀρχισυναγώγου, ἁψαμένη τοῦ κυρίου ἡμῶν. διὰ τοῦτο καὶ ἐξερχόμενοις εἰς τελείωσιν [?] [1]) ἀναγκαῖόν ἐστι τοῖς μὲν κατηχουμένοις οὖσι διδόναι βάπτισμα, τοῖς δὲ λαϊκοῖς κοινωνεῖν, ἐνδεικνυμένοις [ἐνδειξαμένοις var. lect. in marg. scr.] καρποὺς ἀξίους μετανοίας. ταῦτα δὲ πάντως τοῖς τε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τοῖς ἐκ τοῦ κλήρου πεπτωκόσιν, εἰ δοκεῖ καὶ ὑμῖν, ἐπικριθήτω· εἰ καὶ γέγραπται ὅτι δυνατοὶ δυνατῶς ἐτασθήσονται [Sap. vi 7]. ὁ γὰρ ἐλάχιστος ἄξιος ἀφέσεως ἐλέους ἐστι καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, πλέον ἀπαιτήσουσιν αὐτόν. ἀλλ' ἀρκεῖ αὐτοῖς, τοῦτ' ἔστι δὲ τοῖς ἐκ τοῦ κλήρου, ἡ ἄλλη ἐπίθεσις ἐν περισσείᾳ ἐπιτιμίας ὅτι οὐκέτι δύνανται ἅψασθαι λειτουργίας καὶ οὐκ αὐτοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ καταξιωθέντες τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὕστερον δὲ πεσόντες, ἐκτὸς εἴ τις πάλιν κατέβη εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ἐνίκησε καὶ τῇ ἰδίᾳ ἑαυτοῦ ὑπομονῇ. ἀνεγκλήτους γὰρ εἶναι τοὺς τῷ λαῷ προεστῶτας θέλει ὁ θεῖος λόγος. καὶ τῷ διδάσκοντι διδαχὴν φανερὰν καὶ ἀκριβῆ· ὁ δέ, φησί, ποιῶν καὶ διδάσκων, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν [2]). διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ ἀπόστολος κατηχεῖ Τιμόθεον λέγων (Timoth. α iv 12)· μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ.

73 4 ἀνιέρῳ σώματι. — ἔγραψαν ἡμῖν.

[1]) שלם plerumque τέλος, vel ἔκβασις Hebr. xiii 7: πέρας ib. vi 16: συντέλεια Mth. xiii 39. 40. 49: xxiv 3: xxviii 20: τελείωσις Luc. i 45. — [2]) Matth. v 19. ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ? cf. testam. Levi 13 fin. p. 168 Gr. ὃς ἐὰν διδάσκῃ ταῦτα καὶ πράσσῃ.

5 δὲ et virgulam non agnoscit S. — συλλειτουργοὶ τοιοῦτοι): συμμαρτ.

9 κινηθῆναι ὅλως εἰς.

11 συλλ. ἡμῶν πάλιν. — ταχθήσεται οὖν ἐν.

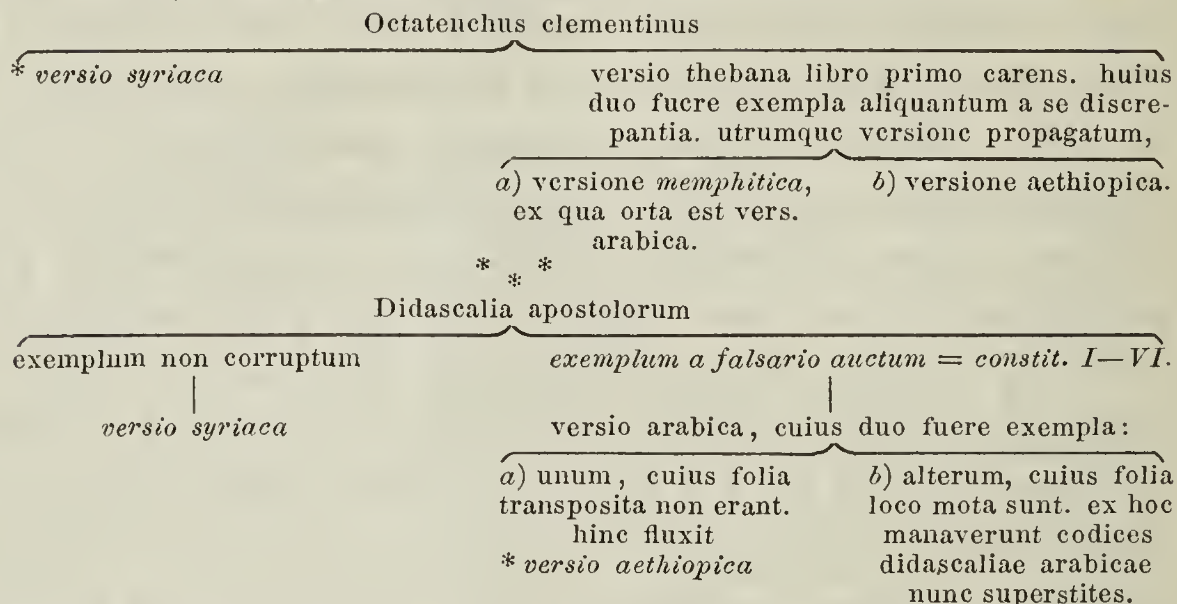
16 sequuntur post μαρτύρων haecce: παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωογονοῦντος τὰ πάντα καὶ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν [dele puncta ribbui] ἄσπιλον ἀνεπίληπτον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀφθαρσίαν καὶ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον (Timoth. α vi 13—16). ἐρρῶσθαι ὑμᾶς περιπατοῦντας κατὰ τὸν τύπον τῶν κηρυξάντων [male p. ܨܘ 26 literam ܠ inserui] ἐν τῇ μεγαλειότητι τοῦ λογίου τῆς πίστεως ὑπὲρ μετανοίας καὶ βασιλείας οὐρανῶν, ἐν κυρίῳ προσεύχομαι, ἀγαπητοί μου.

restat ut me duas res hac editione assequendas mihi proposuisse breviter exponam, primum ut libros qui recte vivendi quasdam christianis quasi regulas traderent essentque Petro alexandrino antiquiores uno volumine comprehensos exhiberem, deinde ut docerem qua singula verba auctoritate legerentur. ac principio quidem in colligendis libris ita versatus sum, ut constitutiones apostolicas seponerem, sed non simul reicerem quae ex octavo libro in νομοκανόνα suum Graeci transsumpsissent. adieci quaecunque nancisci poteram opera falso apostolis tributa, quae duo habeo nondum satis a theologis considerata (V. XI), duo plane nova (XII. XIII): quae etsi apostolorum non sunt, ab eis qui antiquissimae ecclesiae historiae scribendae operam dant legi tamen merebuntur. addidi praeterea epistolas quae vocantur canonicas et synodi carthaginiensis editionem graecam tertia iam parte locupletiorem. alter locus erat de audiendis testibus, quorum ad fidem iureconsultorum meorum verba exigendi fuissent. quo in negotio ita versari conatus sum, ut posthabitis fontibus latinis colligerem quae certa viderentur ex editionibus veteribus graecis, libris bodleianis a M. Routhio excussis, monacensi tricentesimo octogesimo a me ipso inspecto efficeremque ut ne quis me codicibus meis defuisse diceret, quum codices mihi defuisse ipse

quererer. versionem vero syriacam ita contuli, ut lectionis varietas inde desumpta, quae cetera incertior esset, cum varietate e codicibus graecis petita non uno loco exhiberetur. omnino non id egi, ut eam orationis formam indagarem quae posset ex auctorum calamis exiisse, sed ut aliis viam commodiorem redderem qua ad nativam horum librorum integritatem cognoscendam possent pervenire. de toto meo consilio quid ego plura commemorem? quasi vero dubium sit, quin multi potuerint inveniri, quibus quae ego nunc edo longe melius edere licuisset. verum ita rem se habere intellegebam, ut qui me ipso rem melius acturi fuissent reperirentur multi, qui vero gerendam suscipere vellet nemo haberetur. deterruit, ni fallor, hos librorum manu scriptorum, qui sub censum venirent, per omnes universae Europae bibliothecas dissitorum numerus, quos qui excuteret neminem esse arbitrarentur, omnes vero adhibendos esse censerent: alii ad legum harumce macilentiam et quandam quasi umbraticam tristitiam nauseabant, quarum editionem non foro, sed scholae destinari necesse esset. quid multa? accinxi me ad opus non faciendum, sed inchoandum, homo obscurus et qui nullam gloriae iacturam facturus essem, si humane egissem. neque tam mihi molestum erit reprehendi operam meam, quam iucundum requiri a viris doctis legum christianarum editionem ad librorum manu scriptorum quotquot supersunt omnium fidem exactam. me certe, qui apparatum locupletiorem congesserit, habebit cui laude dignissimus videatur. plurima facienda super esse non est quod negem: sin quae ego feci ita facta esse viris doctis probavero ut iterando in his labore non egeatur, erit quod mihi gratuler. quod vero huic praefationi non pauca inseruerim quae etsi cum rebus tractandis cohaererent omitti tamen potuissent, eius rei veniam apud eos consequuturum me esse speraverim, qui iuvenem decere censeant, ut se impigrum ad laborem et arenae non plane imperitum esse ostendat. calcaria non secus odi quam eos qui calcaribus incitandi sunt: ipse freno coerceri quam stimulo aliquo agitari malo. neque haec edidi nisi ut quae postea editurus essem melius edere et hoc meo edendi usu et aliorum reprehensione discerem. asellos post diaria dabo, si qui in retia forte inciderint. nunc mihi in eo sunt omnia, ut aliquo tandem nomine dignum me esse ostendam, qui in philologorum numerum recipiar.

dabam Berolini a. d. XVIII kal. septembres.

Ne paginae albedine laedantur oculi, subiungo lectorum commoditati consulturus quasi εἰκονισμὸν quendam, cognationum gradus ante oculos ponentem:

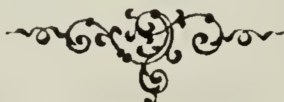
ea quae edita sunt literarum forma ad dexteram inclinatarum distinxi. quae integra non manserunt asterisco notata sunt.

∾ significat non legi id post quod ponitur.

+ indicat vocabulum aliquod graecum duobus syriacis redditum esse.

÷ docet interpretem syriacum explicationem vocabulo addidisse.

oratio graeca edita a nobis est ad fidem libri graeci monacensis 380, a cuius codicis auctoritate quantum fieri poterat rarissime recessum est.

I.

Διδασκαλία τῶν ἁγίων ἀποστόλων περὶ χαρισμάτων.

Τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας ἡμῖν παραδιδόντος μυστήριον καὶ προσκαλουμένου Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ θεοῦ πατρὸς αὐτοῦ (καθὼς αὐτός φησιν εὐχαριστῶν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν πιστευσάντων· ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις, τὸ ἔργον ὃ δέδωκάς μοι τελειώσας) καὶ περὶ ἡμῶν λέγοντος τῷ πατρί· πάτερ ἅγιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἀλλ' ἐγώ σε ἔγνων καὶ οὗτοί σε ἔγνωσαν: εἰκότως ὡς ἂν τετελειωμένων ἡμῶν φησιν ἅπασιν ἅμα περὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ διδομένων χαρισμάτων διὰ τοῦ πνεύματος· σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι, γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς, ὄφεις ἀροῦσι κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ, ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι καὶ καλῶς ἕξουσιν: τούτων τῶν χαρισμάτων πρότερον ἡμῖν δοθέντων τοῖς ἀποστόλοις μέλλουσι τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλειν πάσῃ τῇ κτίσει, ἔπειτα τοῖς δι' ἡμῶν πιστεύσασιν ἀναγκαίως χορηγουμένων. οὐκ [εἰς τὴν τῶν ἐνεργούντων ὠφέλειαν, ἀλλ'] εἰς τὴν τῶν ἀπίστων συγκατάθεσιν ἐγίνετο, ἵνα οὓς οὐκ ἔπεισεν ὁ λόγος, τούτους ἡ τῶν σημείων δυσωπήσῃ δύναμις. τὰ γὰρ σημεῖα οὐ τοῖς πιστοῖς ἡμῖν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων. οὐ γὰρ τὸ δαίμονας ἐκβάλλειν ἡμέτερον κέρδος, ἀλλὰ τῶν ἐνεργείᾳ χριστοῦ καθαιρομένων, καθὼς αὐτός που παιδεύων ἡμᾶς ὁ κύριος δείκνυσι λέγων· μὴ χαίρετε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑπακούουσιν, ἀλλὰ χαίρετε ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν οὐρανῷ: ἐπειδὴ τὸ μὲν αὐτοῦ δυνάμει, τὸ δὲ ἡμετέρᾳ εὐνοίᾳ καὶ σπουδῇ, δῆλον ὅτι βοηθουμένοις ὑπ' αὐτοῦ. οὐκ ἐπάναγκες οὖν πάντα πιστὸν ἐκβάλλειν δαίμονας ἢ νεκροὺς ἀνιστᾶν ἢ γλώσσαις λαλεῖν, ἀλλὰ τὸν ἀξιωθέντα χαρίσματος ἐπί τινι αἰτίᾳ χρησίμῃ εἰς σωτηρίαν τῶν ἀπίστων δυσωπουμένων πολλάκις οὐ τὴν τῶν λόγων ἀπόδειξιν, ἀλλὰ τὴν τῶν σημείων ἐνέργειαν, ἀξίων ὄντων σωτηρίας.

Cod. mon. p. 62—65. — 5 φησιν αὐτός codex, sed literis α et β supra versum scriptis voces in eum quem ego exhibui ordinem redactae sunt. Johann. xvii 6ª 4ᵇ. — 7 Johann. xvii 25. — 8 videtur σει (σ' εἰ?) exaratum fuisse: tinea impedivit, quominus accuratius statuerem. — 10 Marc. xvi 17. — 12 κεναῖς. — 13 ad οὐ . . . βλάψῃ refero quod in margine habetur: γρ. καὶ οὐδὲν αὐτοὺς ἀδικήσει. — 16 χωρηγουμένων. — 22 Luc. x 20.

οὐδὲ γὰρ πάντες οἱ ἀσεβεῖς ὑπὸ τῶν θαυμάτων ἐντρέπονται. καὶ τούτου μάρτυς αὐτὸς ὁ θεός, ὡς ὅταν λέγῃ ἐν τῷ νόμῳ ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις καὶ οὐ μὴ πιστεύσωσιν. οὔτε γὰρ οἱ Αἰγύπτιοι ἐπίστευσαν τῷ θεῷ, Μωϋσέως τοσαῦτα σημεῖα καὶ τέρατα πεποιηκότος, οὔτε τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων τῷ χριστῷ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν αὐτοῖς θεραπεύσαντι. καὶ οὔτε ἐκείνους ἐδυσώπησε ῥάβδος ψυχουμένη εἰς ὄφιν καὶ Νεῖλος αἱματούμενος, οὔτε τούτους τυφλοὶ ἀναβλέποντες καὶ χωλοὶ περιπατοῦντες καὶ νεκροὶ ἀνιστάμενοι. καὶ τῷ μὲν ἀνθίσταντο Ἰαννὴς καὶ Ἰαμβρής, τῷ δὲ Ἄννας καὶ Καϊάφας. οὕτως οὐ πάντας δυσωπεῖ τὰ σημεῖα, ἀλλὰ μόνους τοὺς εὐγνώμονας, ὧν καὶ χάριν εὐδοκεῖ ὁ θεὸς ἐπιτελεῖσθαι δυνάμεις ὡς σοφὸς οἰκονόμος οὐ τῇ τῶν ἀνθρώπων ἰσχύϊ, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ βουλήσει. ταῦτα δέ φαμεν ἐπὶ τῷ μὴ ἐπαίρεσθαι τοὺς λαμβάνοντας χαρίσματα τοιαῦτα κατὰ τῶν μὴ λαβόντων, χαρίσματα δὲ λέγομεν τὰ διὰ τῶν σημείων, ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος πιστεύσας διὰ χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν εἰς αὐτόν τε καὶ τὸν ἄχραντον αὐτοῦ πατέρα καὶ τὸ πανάγιον καὶ ζωοποιὸν αὐτοῦ πνεῦμα, ὃς οὐκ εἴληφε χάρισμα πνευματικόν. αὐτό τε γὰρ τὸ ἀπαλλαγῆναι πολυθέου ἀσεβείας καὶ πιστεῦσαι θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ χάρισμά ἐστι θεοῦ, τό τε ἀπορρῖψαι τὸ ἰουδαϊκὸν κάλυμμα καὶ πιστεῦσαι ὅτι εὐδοκίᾳ θεοῦ ὁ πρὸ αἰώνων μονογενὴς ἐν ὑστέρῳ καιρῷ ἐκ παρθένου γεγέννηται δίχα ὁμιλίας ἀνδρὸς καὶ ὅτι ἐπολιτεύσατο ὡς ἄνθρωπος ἄνευ ἁμαρτίας, πληρώσας πᾶσαν δικαιοσύνην τὴν τοῦ νόμου, καὶ ὅτι οἰκείᾳ συγχωρήσει καὶ βουλῇ σταυρὸν ὑπέμεινεν, αἰσχύνης καταφρονήσας, θεὸς ὢν λόγος, καὶ ὅτι ἀπέθανε καὶ ἐτάφη καὶ ἀνέστη διά τριῶν ἡμερῶν καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἕως τεσσαράκοντα ἡμερῶν παραμείνας τοῖς ἀποστόλοις καὶ πληρώσας πᾶσαν διάταξιν ἀνελήφθη ἐπ᾽ ὄψεσιν αὐτῶν πρὸς τὸν ἀποστείλαντα αὐτὸν θεὸν καὶ πατέρα. ὁ ταῦτα πιστεύσας οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ἀλόγως, ἀλλὰ κρίσει καὶ πληροφορίᾳ, χάρισμα εἴληφεν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ πάσης αἱρέσεως ἀπαλλαγείς. μὴ οὖν τις τῶν ποιούντων τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα κρινέτω τινὰ τῶν πιστῶν μὴ ἀξιωθέντα ἐνεργεῖν. διάφορα γάρ εἰσι τὰ τοῦ θεοῦ χαρίσματα παρ᾽ αὐτοῦ, διὰ χριστοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος διδόμενα, καὶ σὺ μὲν εἴληφας τοῦτο, ἐκεῖνος δὲ ἄλλο τι. ἢ γὰρ λόγον σοφίας ἢ γνώσεως ἢ διακρίσεως πνευμάτων ἢ πρόγνωσιν τῶν μελλόντων ἢ λόγον διδακτικὸν ἢ ἀνεξικακίαν ἢ ἐγκράτειαν ἔννομον. καὶ γὰρ Μωϋσῆς, ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, ἐν Αἰγύπτῳ

2 Esaj. xxviii 11. Corinth. I xiv 21. — 13 ἐπέρεσθαι, sed αι m. pr. inter versus additum.

ἐπιτελῶν σημεῖα οὐ κατεπήρθη τῶν ὁμοφύλων καὶ θεὸς κληθεὶς οὐκ ἠλαζονεύσατο κατὰ τοῦ ἰδίου προφήτου Ἀαρών. ἀλλ' οὔτε ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς, ἡγησάμενος μετ' αὐτὸν τοῦ λαοῦ καὶ ἐν τῷ πρὸς Ἰεβουσαίους πολέμῳ στήσας τὸν ἥλιον κατὰ Γαβαὼν καὶ τὴν σελήνην κατὰ φάραγγα Ἐλῶν διὰ τὸ μὴ αὐταρκεῖν πρὸς τὴν νίκην τὴν ἡμέραν, ἐπήρθη κατὰ τοῦ Φηνεὲς καὶ τοῦ Χαλέβ. οὔτε Σαμουὴλ τοσαῦτα παράδοξα σημεῖα ποιήσας παρ' οὐδὲν ἡγήσατο τὸν θεοφιλῆ Δαβίδ, καίτοι ἀμφότεροι προφῆται καὶ ὃς μὲν ἀρχιερεύς, ὃς δὲ βασιλεύς. καὶ ἑπτὰ χιλιάδων ὑπαρχουσῶν ἁγίων ἐν Ἰσραὴλ τῶν μὴ καμψάντων γόνυ τῇ Βάαλ, μόνος Ἠλίας ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ τούτου μαθητὴς Ἐλισσαῖος θαυματουργοὶ γεγόνασιν, ἀλλ' οὔτε Ἠλίας τὸν οἰκονόμον Ἀβδιοῦ ἐξεμυκτήρισεν, φοβούμενον μὲν τὸν θεόν, οὐ ποιοῦντα δὲ σημεῖα, οὔτε Ἐλισσαῖος τὸν ἑαυτοῦ μαθητὴν φρίττοντα τοὺς πολεμίους ὑπερεῖδεν. ἀλλὰ γὰρ οὔτε Δανιὴλ ὁ σοφός, δεύτερον ῥυσθεὶς ἐκ στόματος λεόντων, οὐδὲ οἱ τρεῖς παῖδες ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς ἐξουδένωσαν τοὺς λοιποὺς τῶν ὁμοφύλων. ἠπίσταντο γὰρ ὅτι οὐ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει τῶν δεινῶν περιεγίνοντο, ἀλλὰ τῇ θεοῦ ἰσχύϊ καὶ σημεῖα ἐπετέλουν καὶ τῶν δυσχερῶν ἀπηλλάττοντο. οὐκοῦν μηδεὶς ὑμῶν ἐπαιρέσθω κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, κἂν προφήτης ᾖ κἂν θαυματοποιός. εἰ γὰρ δοθείη μηκέτι ποῦ τινα εἶναι ἄπιστον, περιττὴ λοιπὸν ἔσται ἡ τῶν σημείων ἐνέργεια. τὸ μὲν γὰρ εἶναι εὐσεβῆ ἐκ τῆς τοῦ τινὸς ἐννοίας, τὸ δὲ θαυματοποιὸν ἐκ τῆς τοῦ ἐνεργοῦντος δυνάμεως, ὧν τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ἡμᾶς ὁρᾷ, τὸ δὲ δεύτερον θεὸν τὸν ἐνεργοῦντα δι' ἃς προείπομεν αἰτίας. οὐκοῦν μήτε βασιλεὺς ἐξουθενείτω τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατηγοὺς μήτε ἄρχοντες τοὺς ὑπηκόους. μὴ ὄντων γὰρ τῶν ἀρχομένων περιττοὶ οἱ ἄρχοντες καὶ μὴ ὄντων στρατηγῶν οὐ σταθήσεται ἡ βασιλεία. ἀλλὰ μηδὲ ἐπίσκοπος ἐπαιρέσθω κατὰ τῶν διακόνων ἢ τῶν πρεσβυτέρων μήτε μὴν οἱ πρεσβύτεροι κατὰ τοῦ λαοῦ. ἐξ ἀλλήλων γὰρ ἔστιν ἡ σύστασις τοῦ συναθροίσματος. ὅ τε γὰρ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι τίνων εἰσὶν ἱερεῖς; καὶ οἱ λαϊκοὶ τίνων εἰσὶ λαϊκοί; καὶ τὸ μὲν εἶναι χριστιανὸν ἐφ' ἡμῖν, τὸ δὲ ἀπόστολον ἢ ἐπίσκοπον ἢ ἄλλο τι οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ διδόντι θεῷ τὰ χαρίσματα. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω διὰ τοὺς ἀξιωθέντας χαρισμάτων ἢ ἀξιωμάτων, ἐκεῖνο δὲ προστίθεμεν τῷ λόγῳ ὅτι οὔτε πᾶς ὁ προφητεύων ὅσιος οὔτε πᾶς ὁ δαίμονας ἐκβάλλων ἅγιος. καὶ γὰρ καὶ Βαλαὰμ ὁ τοῦ Βεὼρ ὁ μάντις προεφήτευσε δυσσεβὴς ὢν καὶ Καϊάφας ὁ ψευδώνυμος ἀρχιερεύς· πολλὰ δὲ καὶ ὁ διάβολος λέγει καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν δαίμονες καὶ οὐ παρὰ τοῦτο μέτεστιν αὐτοῖς εὐσεβείας

35 δυσεβής. ita 4, 6 quo loco in mg. περὶ δυσεβῶν βασιλέων καὶ ἐπισκόπων. 13, 24 recte.

σπινθήρ. ἀγνοίᾳ γάρ εἰσι κεκαλυμμένοι δι' ἑκούσιον κακόνοιαν. δῆλον οὖν ὅτι οἱ ἀσεβεῖς, κἂν προφητεύωσιν, οὐκ ἀποκαλύπτουσι διὰ τῆς προφητείας τὴν ἑαυτῶν ἀσέβειαν οὐδὲ οἱ δαίμονας ἐκβάλλοντες ἐκ τῆς τούτων ὑποχωρήσεως ὁσιωθήσονται. ἀλλήλους γὰρ ἀπατῶσι, καθάπερ καὶ οἱ τὰς παιδιὰς γέλωτος ἕνεκεν ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τοὺς προσανέχοντας αὐτοῖς ἀπολλύουσιν. οὔτε γὰρ βασιλεὺς δυσσεβὴς βασιλεύς ἔτι ὑπάρχει, ἀλλὰ τύραννος, οὔτε ἐπίσκοπος ἀγνοίᾳ ἢ κακονοίᾳ πεπιεσμένος ἔτι ἐπίσκοπός ἐστιν, ἀλλὰ ψευδώνυμος, οὐ παρὰ θεοῦ, ἀλλὰ παρὰ ἀνθρώπων προβληθείς, ὡς Ἀνανίας καὶ Σαμαίας ἐν Ἰσραὴλ καὶ Σεδεκίας καὶ Ἀχίας, οἱ ἐν Βαβυλῶνι ψευδοπροφῆται. ἀλλὰ γὰρ καὶ Βαλαὰμ ὁ μάντις τιμωρίαν ἔτισε διαφθείρας τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῷ Βεελφεγὼρ καὶ Καϊάφας ὕστερον αὐτοφονευτὴς ἑαυτοῦ γέγονε καὶ οἱ υἱοὶ Σκευᾶ, ἐπιχειροῦντες δαίμονας ἐλαύνειν, ὑπ' αὐτῶν τραυματίαι γενόμενοι ἔφυγον ἀπρεπῶς καὶ οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ Ἰούδα ἀσεβήσαντες παντοίαν τιμωρίαν ἔτισαν. δῆλον οὖν ὡς καὶ οἱ ψευδώνυμοι ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι οὐκ ἐκφεύξονται τὴν παρὰ θεοῦ δίκην. ῥηθήσεται γὰρ αὐτοῖς· καὶ νῦν ὑμεῖς, οἱ ἱερεῖς, οἱ φαυλίζοντές μου τὸ ὄνομα, παραδώσω ὑμᾶς εἰς σφαγὴν ὡς Σεδεκίαν καὶ Ἀχίαν, οὓς ἀπετηγάνισε βασιλεὺς Βαβυλῶνος, ὥς φησιν Ἱερεμίας ὁ προφήτης. ταῦτα δέ φαμεν οὐ τὰς ἀληθεῖς προφητείας ἐξουθενοῦντες (ἴσμεν γὰρ αὐτὰς κατ' ἐπίπνοιαν θεοῦ ἐν τοῖς ὁσίοις ἐνεργεῖσθαι), ἀλλὰ τὸ θράσος τῶν ἀλαζονευομένων καταστέλλοντες καὶ προστιθέντες ἐκεῖνο ὅτι τῶν τοιούτων περιαιρεῖ ὁ θεὸς τὴν χάριν. ὑπερηφάνοις γὰρ ὁ θεὸς ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Σίλας μὲν οὖν καὶ Ἄγαβος ἐφ' ἡμῶν προφητεύσαντες οὐ παρεξέτειναν ἑαυτοὺς τοῖς ἀποστόλοις οὔτε ὑπερέβησαν τὰ ἑαυτῶν μέτρα, καίτοι θεοφιλεῖς ὄντες. προεφήτευσαν δὲ καὶ γυναῖκες, τῷ μὲν παλαιῷ Μαρία ἡ Μωϋσέως καὶ Ἀαρὼν ἀδελφή, μετὰ δὲ ταύτην Δεββῶρα καὶ μετ' αὐτὴν Ὀλδὰ καὶ Ἰουδίθ, ἡ μὲν ἐπὶ Ἰωσίου, ἡ δὲ ἐπὶ Δαρείου. καὶ ἡ μήτηρ δὲ τοῦ κυρίου προεφήτευσε καὶ Ἐλισάβετ ἡ συγγενὴς αὐτῆς καὶ Ἄννα. καὶ ἐφ' ἡμῶν αἱ Φιλίππου θυγατέρες, ἀλλ' οὐκ ἐπήρθησαν κατὰ τῶν ἀνδρῶν αὗται, ἀλλ' ἐφύλαξαν τὰ ἴδια μέτρα. οὐκοῦν καὶ ἐν ὑμῖν, κἂν γυνή τις ᾖ κἂν ἀνὴρ καὶ τύχῃ τοιαύτης χάριτός τινος, ταπεινοφρονείτω, ἵνα ἐπ' αὐτῷ εὐδοκῇ ὁ θεός. ἐπὶ τίνα γάρ, φησίν, ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ πρᾶον καὶ ἥσυχον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;

2 προφητεύουσιν. — 3 εὐσέβειαν legendum. — 17 Malach. i 6. — 19 Jerem. xxxvi (כט) 22. — 23 περιαίρει. Petr. I v 5. — 28 ἰουδήθ. — 34 Esai. lxvi 2. — τὸν πρᾶον καὶ ταπεινόν codex, sed ita ut β et α superscriptis eum quem ego exhibui ordinem restituerit.

II.

Διατάξεις τῶν αὐτῶν ἁγίων ἀποστόλων περὶ χειροτονιῶν, διὰ Ἱππολύτου.

1. Ἅμα τοίνυν ὑπάρχοντες ἡμεῖς οἱ δώδεκα τοῦ κυρίου ἀπόστολοι τάσδε τὰς θείας ὑμῖν ἐντελλόμεθα διατάξεις περὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ τύπου, συμπαρόντος ἡμῖν καὶ τοῦ τῆς ἐκλογῆς* σκεύους Παύλου τοῦ συναποστόλου ἡμῶν καὶ Ἰακώβου τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν λοιπῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἑπτὰ διακόνων. πρῶτος οὖν ἐγὼ Πέτρος ἐπίσκοπον χειροτονεῖσθαι διατάσσομαι, ὡς ἅμα πάντες διεταξάμεθα, ἐν πᾶσιν ἄμεμπτον, ἄριστον, ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐκλελεγμένον, οὗ ὀνομασθέντος καὶ ἀρεσθέντος συνελθὼν ὁ λαὸς ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ καὶ τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ συνευδοκείτω, ὁ δὲ πρόκριτος τῶν λοιπῶν ἐρωτάτω τὸ πρεσβυτέριον καὶ τὸν λαόν, εἰ αὐτός ἐστιν, ὃν αἰτοῦνται εἰς ἄρχοντα, καὶ ἐπινευσάντων πάλιν ἐρωτάτω, εἰ μαρτυρεῖται ὑπὸ πάντων ἄξιος εἶναι τῆς μεγάλης ταύτης καὶ λαμπρᾶς ἡγεμονίας, εἰ τὰ κατὰ τὴν εἰς θεὸν αὐτῷ εὐσέβειαν κατώρθωται, εἰ τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια πεφύλακται, εἰ τὰ καθ' ἑαυτὸν καλῶς ᾠκονόμησεν, εἰ τὰ κατὰ τὸν βίον ἀνεπίληπτος ὑπάρχει. καὶ πάντων ἅμα κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλ' οὐ κατὰ πρόληψιν μαρτυρησάντων τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι, ὡς ἐπὶ δικαστῇ θεῷ καὶ χριστῷ, παρόντος δηλαδὴ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ λειτουργικῶν πνευμάτων, ἐκ τρίτου πάλιν πυθέσθω, εἰ ἄξιός ἐστιν ἀληθῶς τῆς λειτουργίας, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. καὶ συνθεμένων αὐτῶν ἐκ τρίτου ἄξιον εἶναι, ἀπαιτείσθωσαν οἱ πάντες σύνθημα καὶ δόντες προθύμως ἀκουέσθωσαν. καὶ σιωπῆς γενομένης εἷς τῶν πρώτων ἐπισκόπων ἅμα καὶ δυσὶν ἑτέροις πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου ἑστώς, τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων σιωπῇ προσευχομένων, τῶν δὲ διακόνων τὰ θεῖα εὐαγγέλια ἐπὶ τῆς τοῦ χειροτονουμένου κεφαλῆς ἀνεπτυγμένα κατεχόντων, λεγέτω πρὸς θεόν·

2. Εὐχ. χειροτονίας ἐπισκόπου.

Ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ὁ γινώσκων τὰ πάντα πρὶν γενέσεως, σὺ ὁ δοὺς ὅρους ἐκκλησίας διὰ λόγου χάριτός σου, ὁ προορίσας τε* ἀπ' ἀρχῆς γένος δίκαιον ἐξ Ἀβραάμ, ἄρχοντάς τε καταστήσας, τό τε ἁγίασμά σου μὴ

1 Cod. mon. p. 65—73. — 5* ἐκκλησίας MOV. — 7 ἐγώ φημι. ἐπ. V. — 8 ὡς ἅ. π. δ. ∾ OV. — 10 ἀρέσκοντος OV. — 14. 15 ἡγεμονείας OV. — 15 κατόρθωται M. — 17 ὑπάρχῃ OV. — 18 μαρτυρισάντων OV. — 25 καὶ ∾ OV. — 29 Ευχή OV. et ita semper. — 32 πρ. γενέσθωσαν OV. — 33* τὸ OV. — 34 ἄρχ. καὶ ἱερεῖς κατ. OV.

καταλιπὼν ἀλειτούργητον, ὁ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου εὐδοκήσας ἐν οἷς ἠρετίσω δοξασθῆναι· καὶ νῦν ἐπίχεε τὴν παρὰ σοῦ δύναμιν τοῦ ἡγεμονικοῦ πνεύματος, ὅπερ διὰ τοῦ ἠγαπημένου σου παιδὸς Ἰησοῦ χριστοῦ δεδώρησαι τοῖς ἁγίοις σου ἀποστόλοις, οἳ καθίδρυσαν τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τόπον ἁγιάσματός σου εἰς δόξαν καὶ αἶνον ἀδιάλειπτον τοῦ ὀνόματός σου. καρδιογνῶστα πάντων, [δὸς] ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον, ὃν ἐξελέξω εἰς ἐπισκοπὴν σου τὴν ἁγίαν, καὶ ἀρχιερατεύειν σοι ἀμέμπτως, λειτουργοῦντα νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἀδιαλείπτως τε ἱλάσκεσθαι τῷ προσώπῳ σου καὶ προσφέρειν σοι τὰ δῶρα τῆς ἁγίας σου ἐκκλησίας καὶ τῷ πνεύματι τῷ ἀρχιερατικῷ ἔχειν ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας κατὰ τὴν ἐντολήν σου, διδόναι κλήρους κατὰ τὸ πρόσταγμά σου, λύειν τε πάντα σύνδεσμον κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκας τοῖς ἀποστόλοις, εὐαρεστεῖν τέ σοι ἐν πραότητι καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ, προσφέροντά σοι ὀσμὴν εὐωδίας διὰ τοῦ παιδός σου Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, μεθ' οὗ σοι [δόξα,] κράτος, τιμὴ σὺν ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

3. Περὶ *χειροτονίας πρεσβυτέρου.*

Ἐγὼ ὁ φιλούμενος ὑπὸ τοῦ κυρίου διατάσσομαι ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις· πρεσβύτερον χειροτονῶν, ὦ ἐπίσκοπε, τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐπιτίθει αὐτός, τοῦ πρεσβυτερίου παρεστῶτός σοι καὶ τῶν διακόνων, καὶ ἐπευχόμενος λέγε·

4. Εὐχ. *χειροτονίας πρεσβυτέρου.*

Κύριε *παντόκρατορ, ὁ βασιλεὺς ἡμῶν, ὁ διὰ χριστοῦ τὰ πάντα δημιουργήσας καὶ δι' αὐτοῦ τῶν ὅλων προνοῶν· ἐπίβλεψον καὶ νῦν ἐπὶ τὴν ἁγίαν σου ἐκκλησίαν καὶ αὔξησον αὐτὴν καὶ* * *πλήθυνον τοὺς ἐν αὐτῇ προεστῶτας καὶ δὸς δύναμιν πρὸς τὸ κοπιᾶν αὐτοὺς λόγῳ καὶ ἔργῳ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ λαοῦ σου. καὶ ἔπιδε ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον τὸν ψήφῳ καὶ κρίσει τοῦ κλήρου παντὸς εἰς πρεσβυτέριον ἐπιδοθέντα καὶ ἔμπλησον αὐτὸν πνεῦμα χάριτος καὶ συμβουλίας τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ κυβερνᾶν τὸν λαόν σου ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ· ὃν τρόπον ἐπεῖδες ἐπὶ λαὸν ἐκλογῆς σου καὶ προσέταξας* Μωϋσεῖ *αἱρετίσασθαι πρεσβυτέρους, οὓς ἔπλησας πνεύματος, ὅπως ἐμπλησθεὶς ἐνεργημάτων ἰαματικῶν καὶ λόγων διδακτικῶν ἐν πραότητι παιδεύῃ σου τοῦτον εἰλικρινῶς ἐν καθαρᾷ διανοίᾳ καὶ ψυχῇ θελούσῃ καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ σου ἱερουρ-*

1 καταλειπὼν. — 2 ἠρετήσω M, ἡρετήσω „*MS*". — 3 πνεύματός σου OV. — 6 δὸς praebent OV, ∾ M. — 8. 9 ἀδ. ἱλ. τὸ πρόσωπόν OV. — 10 ἀναφιέναι OV. — 12 δέδωκας OV. — 15 δόξα praebent OV, ∾ M. — 23 παντοκράτωρ MOV. — 25 * καὶ ∾ OV. — 26 ἔργῳ καὶ λόγῳ OV. — 29 συμβουλείας MOV. — 30 ἐπίδες MOV. — 31 αἱρετήσασθαι MOV. Num. xi 16. — 32 ἰατικῶν OV. — 33 σου [τὸν λαὸν] τοῦτον Fabricius.

γίας ἀμώμως ἐκτελῇ διὰ τοῦ χριστοῦ σου, μεϑ' οὗ σοι δόξα καὶ σέβας σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

5. Περὶ χειροτονίας διακόνου.

Ἐγὼ Φίλιππος διατάσσομαι· διάκονον καταστήσεις, ὦ ἐπίσκοπε, ἐπιϑεὶς αὐτῷ τὰς χεῖρας, παρεστῶτός σοι παντὸς τοῦ πρεσβυτερίου καὶ τῶν διακόνων, καὶ ἐπευξάμενος λέγε·

6. Εὐχ. χειροτονίας διακόνου.

Ὁ ϑεός, ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἀληϑινός, ὁ ἀψευδὴς καὶ πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους σε ἐν ἀληϑείᾳ, ὁ φοβερὸς ἐν βουλαῖς, ὁ σοφὸς διανοίᾳ, ὁ κραταιὸς καὶ μέγας, εἰσάκουσον προσευχῆς ἡμῶν, κύριε, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε, τὸν προχειριζόμενόν σοι εἰς διακονίαν, καὶ πλῆσον αὐτὸν πνεύματος καὶ δυνάμεως, ὡς ἔπλησας Στέφανον τὸν πρωτομάρτυρα καὶ μιμητὴν τῶν παϑημάτων τοῦ χριστοῦ σου, καὶ καταξίωσον αὐτόν, εὐαρέστως λειτουργήσαντα τὴν ἐγχειρισϑεῖσαν αὐτῷ διακονίαν ἀτρέπτως, ἀμέμπτως, ἀνεγκλήτως, μείζονος ἀξιωϑῆναι βαϑμοῦ διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ χριστοῦ σου, τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ σου· μεϑ' οὗ σοι δόξα, τιμὴ καὶ σέβας σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

7. Περὶ χειροτονίας διακονίσσης.

Ἐγὼ Βαρϑολομαῖος διατάσσομαι· διακόνισσαν καϑιστῶν, ὦ ἐπίσκοπε, ἐπιϑήσεις αὐτῇ τὰς χεῖρας, παρεστῶτός σοι τοῦ πρεσβυτερίου καὶ τῶν διακόνων καὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ εὐχόμενος ἐρεῖς·

8. Εὐχ. χειροτονίας διακονίσσης.

Ὁ ϑεός, ὁ αἰώνιος, ὁ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς δημιουργός, ὁ πληρώσας πνεύματος ἁγίου Μαριὰμ καὶ Δεββῶραν καὶ Ἄνναν καὶ Ὀλδάν, ὁ μὴ ἀπαξιώσας τὸν μονογενῆ σου υἱὸν γεννηϑῆναι ἐκ γυναικός, ὁ καὶ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου καὶ ἐν τῷ ναῷ προχειρισάμενος τὰς* φρουροὺς τῶν ἁγίων σου πυλῶν· αὐτὸς καὶ νῦν ἔπιδε ἐπὶ τὴν δούλην σου τήνδε, τὴν προχειριζομένην εἰς διακονίαν, καὶ δὸς αὐτῇ πνεῦμα ἅγιον καὶ καϑάρισον αὐτὴν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος πρὸς τὸ ἐπαξίως ἐπιτελεῖν αὐτὴν τὸ ἐγχειρισϑὲν αὐτῇ ἔργον εἰς δόξαν σὴν καὶ ἔπαινον τοῦ χριστοῦ σου· μεϑ' οὗ σοι ἡ δόξα καὶ προσκύνησις σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

1 ἐκτελεῖ M. — 5 σου OV. — 10 post κύριε OV addunt καὶ ἐνώτισαι τὴν δέησιν ἡμῶν. — 13 τῶν ∾ OV. — 18 ἀμήν ∾ OV. — 20 ὦ ∾ OV. — 29* τοὺς M, τὰς φρουρὰς OV. — 34 ἡ ∾ OV. — 35 ∾ OV.

9. Περὶ χειροτονίας ὑποδιακόνου.

Ἐγὼ Θωμᾶς διατάσσομαι· ὑποδιάκονον χειροτονῶν, ὦ ἐπίσκοπε, ἐπιθήσεις ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα καὶ εὐχόμενος ἐρεῖς·

10. Εὐχ. χειροτονίας ὑποδιακόνου.

Δέσποτα θεέ, δημιουργὲ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς, ὁ καὶ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου τοὺς νεωκόρους ἀναδείξας τῶν ἁγίων σου σκευῶν φύλακας· αὐτὸς καὶ νῦν ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε, τὸν προχειρισθέντα ὑποδιάκονον, καὶ δὸς αὐτῷ πνεῦμα ἅγιον πρὸς τὸ ἐπαξίως ἐφάπτεσθαι τῶν λειτουργικῶν σου σκευῶν καὶ ποιεῖν τὸ θέλημά σου διὰ παντὸς διὰ τοῦ χριστοῦ σου· μεθ' οὗ σοι δόξα, τιμὴ καὶ σέβας σὺν τῷ ἁγίῳ σου πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

11. Περὶ ἀναγνώστου.

Ἀναγνώστης καθίσταται, ἐπιδιδόντος αὐτῷ βιβλίον τοῦ ἐπισκόπου. οὐδὲ γὰρ χειροθετεῖται.

12. Περὶ ὁμολογητῶν.

Ἐγὼ Ἰάκωβος Ἀλφαιοῦ διατάσσομαι· ὁμολογητὴς οὐ χειροτονεῖται. γνώμης γὰρ τοῦτο καὶ ὑπομονῆς. τιμῆς δὲ μεγάλης ἐπάξιός ἐστιν, ὡς ὁμολογήσας τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων. ἐὰν δὲ χρεία αὐτοῦ εἰς ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον γένηται, χειροτονεῖται. εἰ δέ τις ὁμολογητὴς μὴ χειροτονηθεὶς ἁρπάσῃ ἑαυτῷ ἀξίωμα τοιοῦτον, ὡς διὰ τὴν ὁμολογίαν, ὁ τοιοῦτος καθαιρείσθω. οὐ γάρ ἐστιν, ἐπείπερ ἤρνηται τὴν χριστοῦ διάταξιν καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.

13. Ὁ αὐτὸς περὶ παρθένων.

Ἐγὼ Ἰάκωβος Ἀλφαιοῦ διατάσσομαι· παρθένος οὐ χειροτονεῖται. ἐπιταγὴν γὰρ κυρίου οὐκ ἔχομεν. γνώμης γὰρ ἔστι τὸ ἔπαθλον, οὐκ ἐπὶ διαβολῇ τοῦ γάμου, ἀλλ' ἐπὶ σχολῇ τῆς εὐσεβείας.

14. Περὶ χηρῶν.

Κἀγὼ Λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος τάδε περὶ χηρῶν διατάσσομαι· χήρα οὐ χειροτονεῖται, ἀλλ' εἰ* μὲν ἐκ πολλοῦ ἀπέβαλε τὸν ἄνδρα καὶ σωφρόνως καὶ ἀκαταγνώστως ἔζησε καὶ τῶν οἰκείων ἄριστα ἐπεμελήθη, ὡς Ἰουδὶθ καὶ Ἄννα αἱ σεμνόταται, κατατασσέσθω εἰς τὸ χηρικόν. εἰ δὲ νεωστὶ ἀπέβαλε τὸν ὁμόζυγον, μὴ πιστευέσθω, ἀλλὰ χρόνῳ ἡ νεότης κρινέσθω. τὰ γὰρ πάθη ἔσθ' ὅτε καὶ συγγηρᾷ ἀνθρώποις, μὴ ὑπὸ κρείττονος χαλινοῦ εἰργόμενα.

3 ἐπ' αὐτῷ OV. — 4 Εὐχὴ ἐπὶ χειροτονίᾳ ὑπ. OV. — 11 τῷ, σου et τῶν αἰώνων ∾ OV. — 19 γένηται post αὐτοῦ OV. — 20 αυτῷ OV. — 22 τὴν τοῦ χ. OV. χεῖρον M. — 24 ὁ 'Α. OV. — 26 δήμου M „MS“, ego γάμου ex editis petivi. — 29* ἢ „MS“. — 31 ἐπιμελήθη M. ἰουδὴθ M. — 32 νεοστὶ M. — 33 συνηγορεῖ MOV, ego συγγηρᾷ ex editis arcessivi.

15. Ὁ *αὐτὸς περὶ ἐπορκιστῶν.*

Ἐπορκιστὴς οὐ χειροτονεῖται. εὐνοίας γὰρ ἑκουσίου τὸ ἔπαθλον καὶ χάριτος θεοῦ, διὰ χριστοῦ, ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁ γὰρ λαβὼν χάρισμα ἰαμάτων δι' ἀποκαλύψεως ὑπὸ θεοῦ ἀναδείκνυται, φανερᾶς οὔσης πάσης τῆς ἐν αὐτῷ χάριτος. ἐὰν δὲ χρεία γένηται αὐτοῦ εἰς ἐπίσκοπον ἢ εἰς πρεσβύτερον ἢ εἰς διάκονον, χειροτονεῖται. *

16. Σί*μωνος τοῦ καναναίου ὑπὸ πόσων ἐπισκόπων ὀφείλει χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπος.*

Κ*ἀγὼ* Σί*μων ὁ καναναῖος διατάσσομαι ὑμῖν, ὑπὸ πόσων ὀφείλει χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπος. ὑπὸ τριῶν ἢ δύο ἐπισκόπων ὀφείλει χειροτονεῖσθαι. ἐὰν δέ τις ὑπὸ ἑνὸς χειροτονηθῇ ἐπισκόπου, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας. ἐὰν δὲ ἀνάγκη ὑπὸ ἑνὸς καταλάβῃ χειροτονηθῆναι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι πλείονας παραγενέσθαι, διωγμοῦ ὄντος ἢ ἄλλης τοιαύτης αἰτίας, ψήφισμα κομιζέσθω τῆς ἐπιτροπῆς πλειόνων ἐπισκόπων.*

17. Τ*οῦ αὐτοῦ κανόνες ἐκκλησιαστικοί.*

Ἐπίσκοπος εὐλογεῖ, οὐκ εὐλογεῖται, χειροτονεῖ, προσφέρει, εὐλογίαν α
παρὰ ἐπισκόπων λαμβάνει, παρὰ δὲ πρεσβυτέρου οὐδαμῶς.

Ἐπίσκοπος καθαιρεῖ πάντα κληρικὸν ἄξιον ὄντα καθαιρέσεως πλὴν β
ἐπισκόπου. μόνος γὰρ οὐχ οἷός τε.

Π*ρεσβύτερος εὐλογεῖ, οὐκ εὐλογεῖται, εὐλογίας δέχεται παρὰ ἐπισκόπου* γ
καὶ συμπρεσβυτέρου, χειροθετεῖ, οὐ χειροτονεῖ, οὐ καθαιρεῖ, ἀφορίζει δὲ
τοὺς ὑποβεβηκότας, ἐὰν ὦσιν ὑπεύθυνοι τῇ τοιαύτῃ τιμωρίᾳ.

Διάκονος οὐκ εὐλογεῖ, οὐ δίδωσιν εὐλογίαν, λαμβάνει δὲ παρὰ ἐπισκόπου δ
καὶ πρεσβυτέρου, οὐ βαπτίζει, οὐ προσφέρει, τοῦ δὲ ἐπισκόπου ἢ τοῦ
πρεσβυτέρου προσενεγκόντος, αὐτὸς ἐπιδίδωσι τῷ λαῷ, οὐχ ὡς ἱερεύς,
ἀλλ' ὡς διακονούμενος ἱερεῦσιν. τῶν δὲ ἄλλων κληρικῶν τὸ τοῦ διακόνου
ἔργον ποιῆσαι οὐδενὶ ἐξόν.

Διακόνισσα οὐκ εὐλογεῖ, ἀλλ' οὐδέ τι ὧν ποιοῦσιν οἱ πρεσβύτεροι ἢ οἱ ε
διάκονοι ἐπιτελεῖ, ἀλλ' ἢ τοῦ φυλάττειν τὰς θύρας καὶ ἐξυπηρετεῖσθαι
τοῖς πρεσβυτέροις ἐν τῷ βαπτίζεσθαι τὰς γυναῖκας, διὰ τὸ εὐπρεπές.

Διάκονος ἀφορίζει ὑποδιάκονον, ἀναγνώστην, ψάλτην, διακόνισσαν, ἐὰν ϛ
δέῃ τι τοιοῦτον, μὴ παρόντος πρεσβυτέρου.

5 πᾶσι OV. — 6 * hoc loco teste Fabricio insertae leguntur in libro vindobonensi αἱ διαταγαὶ αἱ διὰ Κλήμεντος καὶ κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. Χαίρετε κτέ. v. canones aegyptiacos. — 7 καν. διάταξις ἀπὸ πόσων ὀφείλει OV. — 12 καὶ alterum ∾ OV (?). καταλάβοι OV. — 17 seqq. numeros nullos in margine notavit Fabricius. — 18 πρεσβυτέρων OV. — 19, 22 καθαίρει M. — 26 προσενεγκ. OV ante ἢ vers. 25. — 27 ἱερεῦσι OV. — 33 impetravit a se Fabricius, ut pro δέῃ ex OV (?) δὲ ἢ daret.

ζ Ὑποδιακόνῳ οὐκ ἐξῆν ἀφορίσαι οὔτε μὴν ἀναγνώστῃ ἢ ψάλτῃ οὐδὲ διακονίσσῃ, οὐ κληρικόν, οὐ λαϊκόν. ὑπηρέται γάρ εἰσι διακόνων.

η 18. Περὶ ἀπαρχῶν καὶ δεκατῶν.

Ὁ αὐτὸς Σίμων ὁ κανανaῖος διατάσσομαι πᾶσαν ἀπαρχὴν προσκομίζεσθαι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς διακόνοις εἰς διατροφὴν αὐτῶν, πᾶσαν δὲ δεκάτην προσφέρεσθαι εἰς διατροφὴν τῶν λοιπῶν κληρικῶν καὶ τῶν παρθένων καὶ τῶν χηρῶν καὶ τῶν ἐν πενίᾳ ἐξεταζομένων. αἱ γὰρ ἀπαρχαὶ τῶν ἱερέων εἰσὶ καὶ τῶν αὐτοῖς ὑπηρετούντων.

19. Περὶ εὐλογιῶν.

ϑ Τὰς περισσευούσας ἐν τοῖς μυστηρίοις εὐλογίας κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου ἢ τῶν πρεσβυτέρων οἱ διάκονοι διανεμέτωσαν τῷ κλήρῳ, τῷ ἐπισκόπῳ μέρη τέσσαρα, τῷ πρεσβυτέρῳ μέρη τρία, τῷ διακόνῳ μέρη δύο, τοῖς δὲ ἄλλοις, ὑποδιακόνοις ἢ ἀναγνώσταις ἢ ψάλταις ἢ διακονίσσαις, μέρος ἕν. τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ἕκαστον τιμᾶσθαι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν. ἡ γὰρ ἐκκλησία οὐκ ἀταξίας, ἀλλ' εὐταξίας ἐστὶ διδασκαλία.

20. Παύλου τοῦ ἁγιωτάτου διατάξεις κανόνων ἐκκλησιαστικῶν.

Οἱ πρώτως προσιόντες τῷ μυστηρίῳ τῆς εὐσεβείας διὰ τῶν διακόνων προσαγέσθωσαν τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τὰς αἰτίας ἐξεταζέσθωσαν, οὗ χάριν προσῆλθον τῷ κυριακῷ λόγῳ· οἱ δὲ προσενέγκαντες μαρτυρείτωσαν, ἀκριβώσαντες τὰ κατ' αὐτούς. ἐξεταζέσθω δὲ αὐτῶν ἀκριβῶς καὶ ὁ τρόπος καὶ ὁ βίος καὶ εἰ δοῦλοί εἰσιν ἢ ἐλεύθεροι. καὶ ἐὰν ᾖ τις δοῦλος, ἐρωτάσθω ὁ δεσπότης αὐτοῦ εἰ μαρτυρεῖ αὐτῷ· εἰ δὲ μή, ἀποβαλλέσθω, ἕως ἂν ἄξιον ἑαυτὸν ἐπιδείξῃ τῷ δεσπότῃ· εἰ δὲ μαρτυρεῖ αὐτῷ, προσδεχέσθω. Ἐθνικοῦ οἰκέτης διδασκέσθω εὐαρεστεῖν τῷ δεσπότῃ, ἵνα μὴ βλασφημῆται ὁ λόγος. εἰ μὲν οὖν ἔχει ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἢ ἡ γυνὴ ἄνδρα, διδασκέσθωσαν ἀρκεῖσθαι ἑαυτοῖς· εἰ δὲ ἄγαμοί εἰσι: μανθανέτωσαν μὴ πορνεύειν, ἀλλὰ γαμεῖν ἐννόμως. εἰ δὲ ὁ δεσπότης αὐτοῦ, πιστὸς ὢν καὶ εἰδὼς ὅτι πορνεύει, οὐ δίδωσιν αὐτῷ γυναῖκα ἢ τῇ γυναικὶ ἄνδρα: ἀφοριζέσθω.

1 ἔξεστιν OV. — 2 εἰσιν OV. — 7 κ. τ. χ. ∾ OV. — 9 ἐξυπηρετουμένων OV. — 13. 14 πρ. μ. δύο OV. [c]) τῷ διακ. μέρος ἕν Fabricius, qui adscripsit: [c]) *in margine codicis MS.* [utrum O an V?] *nescio an alia manu.* — 17 sequitur in monacensi spatium vacuum duodecim versuum. — 18 Περὶ χειροτονιῶν καὶ ἑτέρων ἐκκλησιαστικῶν καταστάσεων. [καταστ. ∾ V]. Παύλου τοῦ ἁγίου ἀποστόλου διατάξεις περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν. Κἀγὼ Παῦλος ὁ τῶν Ἀποστόλων ἐλάχιστος τάδε διατάσσομαι ὑμῖν τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις [ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις V.] περὶ κανόνων· OV. — 19. 20 δ. τῶν Κανόνων OV. — 21 οἵ τε OV. — 22 μαρτ. αὐτοῖς, ἀ. OV. — 24 post δοῦλος OV addunt: εἰ μὲν πιστοῦ δοῦλος ὑπάρχῃ. — κύριος pro δεσπότης OV. — 25 pro εἰ altero OV ἐάν. eidem ἑαυτὸν ἄξιον. — 26. 27 εἰ δὲ ἐθνικοῦ ἢ οἰκ. OV. — 27 Tit. ii 5. — 28 ὁ ἀνὴρ ∾ OV. — 29 ἑαυτ. καὶ σωφρονεῖν. εἰ OV.

Ἐάν τις δαίμονα ἔχῃ, διδασκέσθω μὲν τὴν εὐσέβειαν, μὴ προσδεχέσθω δὲ εἰς κοινωνίαν, πρὶν ἂν καθαρισθῇ. εἰ δὲ θάνατος κατεπείγει, προσδεχέσθω. Εἴ τις πορνοβοσκός, ἢ παυσάσθω μαστροπεύειν ἢ ἀποβαλλέσθω. Πόρνη προσιοῦσα ἢ παυσάσθω ἢ ἀποβαλλέσθω. Εἰδωλοποιὸς προσιὼν ἢ παυσάσθω ἢ ἀποβαλλέσθω. Τῶν ἐπὶ σκηνῆς ἐάν τις προσίῃ ἀνὴρ ἢ γυνὴ ἢ ἡνίοχος ἢ μονομάχος ἢ σταδιοδρόμος ἢ λουδεμπιστὴς ἢ ὀλυμπικὸς ἢ χοραύλης ἢ κιθαριστὴς ἢ λυριστὴς ἢ ὄρχησιν ἐπιδεικνύμενος ἢ κάπηλος ἢ παυσάσθωσαν ἢ ἀποβαλλέσθωσαν. Στρατιώτης προσιὼν διδασκέσθω μὴ ἀδικεῖν, μὴ συκοφαντεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ τοῖς διδομένοις ὀψωνίοις. πειθόμενος μὲν προσδεχέσθω, ἀντιλέγων δὲ ἀποβαλλέσθω. Ἀρρητοποιός, κίναιδος, βλάξ, μάγος, ὀχλαγωγός, ἐπαοιδός, λώταξ ἤτοι ὁ καταδαπανῶν ἐν τοῖς αἰσχροῖς τὸν βίον αὐτοῦ, περιάμματα ποιῶν, περικαθαίρων, οἰωνιστής, συμβολοδείκτης, παλμῶν ἑρμηνεύς,

Manu prima explicationes vocabulorum rariorum in margine adiectae sunt: λουδεμπιστὴς ὁ τῶν παιγνίων ἄρχων· λοῦδα γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις εἰσὶ τὰ παίγνια. εἴρηται δὲ καὶ λουδεμπαίκτης. ἀρρητοποιὸς ὁ αἰσχρουργός, ὁ ἄλεκτα ποιῶν. κίναιδος ὁ πόρνος καὶ ἀνδρόγυνος, καὶ ὄρνεον ἡ λεγομένη ἴυγξ ᾗ αἱ προαγωγοὶ χρῶνται πρὸς φίλτρα. βλὰξ παρ' Ἀθηναίοις ὁ προβατώδης. λώταξ θυμελικός τις. περικαθαίρων ὁ διὰ θυσιῶν δοκῶν λύειν νόσους ἢ ἁμαρτίας. συμβ. ὁ διὰ συμβόλων ἀποδεικνύς τι πονηρόν. παλμῶν ἑρμηνεὺς ὁ ἐν τῷ ἐκπηδᾶν τι τοῦ σώματος ἐκ πλεονασμοῦ αἵματος ἢ ἐνδείας πνεύματος συμβήσεσθαί τι τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν ἢ πονηρῶν μαντευόμενος. Pagina codicis 74 haec habentur: Σχο. τῶν ὄπισθε γεγραμμένων δύο κεφαλαίων τῶν ἐκ τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων, ὧν ἡ ἀρχή· κείμενον. Τῶν ἐπὶ σκηνῆς. κείμενον. Καὶ ἀρρητοποιός. Σχο. Λουδεμπιστὴς ἑρμηνεύεται ὁ διακορητὴς ἤγουν ὁ παρθενοφθόρος. λοῦδος γὰρ παρὰ τῇ Ῥωμαίων διαλέκτῳ ἡ φθορά. Ἀρρητοποιὸς δὲ ὁ τὰ ἀπηγορευμένα χριστιανικῇ πολιτείᾳ διαπραττόμενος. Ἡ δὲ λώταξ φωνὴ ποία τίς ἐστιν; ἐκ τοῦ ἀποτελουμένου λεγομένη. ἔστι δὲ τοιοῦτόν τι τὸ λεγόμενον· ἐπιδεικνύμενοί τινες τὸ παλαιὸν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, βαυκάλια στρογγύλα πληροῦντες οἴνου εἰς ὕψος ἀνέπεμπον. καὶ εἴπερ ἠχή τις ἐγένετο ἐν τῷ ἀναφέρεσθαι τὸ βαυκάλιον, σημεῖον τοῦτο ἐποιοῦντο τῆς ἀγάπης τῷ ποιῷ τοῦ ἤχου τὸ ποσὸν συμμετροῦντες αὐτῆς. Περιαμματοποιὸς δὲ λέγεται ὁ περιάπτων τισὶ δέλτους γεγραμμένας μετ' ἐπῳδῶν εἰς φυλακὴν τοῦ τινὸς ἢ καὶ ἄλλα τινὰ οὕτω λεγόμενα φυλακτά. Περικαθαίρων λέγεται ὁ ὕδασιν ἐπιρραίνων ἐσκευασμένοις μετ' ἐπῳδῆς, εἰς κάθαρσιν δῆθέν τινα. Οἰωνιστὴς ὁ ἐν τῇ πτήσει τῶν ὀρνέων τὴν τοῦ συμφέροντος ἢ τοὐναντίου ἔκβασιν λογιζόμενος. Μαστροπὸς ὁ ἰδιωτικῶς λεγόμενος μαυλιστής. Συμβολοδείκτης ὁ τὰς συναντήσεις τε καὶ ὑπαντήσεις μήνυμά τι (scriptum est μηνύματι) τιθέμενος τῶν ἐσομένων αὐτῷ. Παλμῶν ἑρμηνεὺς νοείσθω σοι ὁ τοῖς ἐρωτῶσιν ἐπιλύων τὰς διαφόρους

1 ἔχει OV. — 2 καθαρισθείη OV. κατεπείγῃ OV. — 3 πορν. εἴη, η OV. τοῦ μαστρ. OV. — 4 „προσιᾶσα *MS.*“ Fabric. — verba εἰδωλ. — 5 ἀποβ. in margine manu prima, praemissa voce κείμενον et signo *w* eo loco inserta, quo exhibui. — 5 προσείῃ OV. — 6 λουδεμπέκτης „*MS.*“ teste Fabricio, qui λουδεμπαίκτης edi curavit. — 7 ἢ λυριστὴς ∾ OV. — 9 μηδὲ συκοφ. OV. — 10 ὀψ. τοῖς διδομένοις αὐτῷ. πειθ. οὖν πρ. OV. — 11 ὀχλ. ∾ OV. post ἐπ. OV ἀστρολόγος, μάντις, θηρεπαοιδός, λώταξ, ὀχλαγωγός, περικαθαίρων, οἰωνιστής, συμβολοδιδάκτης, π. ἑ.

φυλαττόμενος ἐν συναντήσει λώβας ὄψεων ἢ ποδῶν ἢ ὀρνίθων ἢ γαλῶν ἢ ἐπιφωνήσεων ἢ παρακροαμάτων συμβολικῶν χρόνῳ δοκιμαζέσθωσαν. δυσέκνιπτος γὰρ ἡ κακία. παυσάμενοι οὖν προσδεχέσθωσαν, μὴ πειθόμενοι δὲ ἀποβαλλέσθωσαν. Παλλακή τινος ἀπίστου δούλη ἐκείνῳ μόνῳ σχολάζουσα προσδεχέσθω· εἰ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους ἀσελγαίνει, ἀποβαλλέσθω. Πιστὸς ἐὰν ἔχῃ παλλακήν, εἰ μὲν δούλη ἐστί, παυσάσθω καὶ νόμῳ γαμείτω, εἰ δὲ ἐλευθέρα, ἐκγαμείτω αὐτὴν νόμῳ· εἰ δὲ μή, ἀποβαλλέσθω. Ἑλληνικοῖς τις ἔθεσιν ἐξακολουθῶν ἢ ἰουδαϊκοῖς μύθοις ἢ μετατιθέσθω ἢ ἀποβαλλέσθω. Θεατρομανίᾳ εἴ τις πρόσκειται ἢ κυνηγίοις ἢ ἱπποδρομικοῖς ἀγῶσιν, ἢ παυσάσθω ἢ ἀποβαλλέσθω. [α] Ὁ μέλλων κατηχεῖσθαι τρία ἔτη κατηχείσθω. εἰ δὲ σπουδαῖός τις ᾖ καὶ εὔνοιαν ἔχῃ, προσδεχέσθω, ὅτι οὐχ ὁ χρόνος, ἀλλ᾽ ὁ τρόπος κρίνεται. Ὁ διδάσκων εἰ καὶ λαϊκὸς εἴη, ἔμπειρος δὲ τοῦ λόγου καὶ τὸν τρόπον σεμνός, διδασκέτω. ἔσονται γὰρ πάντες διδακτοὶ θεοῦ. Πᾶς πιστὸς ἢ πιστὴ ἕωθεν ἀναστάντες ἐξ ὕπνου πρὸ τοῦ τὸ ἐργόχειρον ἐπιτελέσαι νιψάμενοι προσευχέσθωσαν· εἰ δέ τις λόγος κατηχήσεως γίνεται, προτιμησάτωσαν τοῦ ἔργου τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας. Πιστὸς ἢ πιστὴ τοῖς οἰκέταις εὐμενῶς προσεχέτωσαν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσι διεταξάμεθα καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἐδιδάξαμεν.

21. Πέτρου καὶ Παύλου τῶν ἁγίων ἀποστόλων διατάξεις περὶ τοῦ φυλάττειν ἕκαστον τάξιν καὶ λειτουργίαν.

Ἐγὼ Πέτρος καὶ Παῦλος διατάσσομεν ἐργάζεσθαι τοὺς λαοὺς πέντε ἡμέρας, [β] σάββατον δὲ καὶ κυριακὴν σχολαζέτωσαν τῇ ἐκκλησίᾳ

κινήσεις τῶν μελῶν οἷον ὤμου ἢ ὀφθαλμοῦ ἢ ἄλλου τινὸς μέρους ἢ μορίου τοῦ σώματος. παλμὸς γὰρ ἡ κίνησις. Τὸ δὲ κίναιδος ὄνομα τὸν πόρνον παριστάτω σοι (παρὰ γὰρ τὸ κινεῖν τὰ αἰδοῖα λέγεται) ἢ τὸν ἑτέροις, ὥς τινες λέγουσι, τὴν τῶν αὐτῶν κίνησιν ὑπεξάπτοντα. Βλὰξ δὲ ὁ τρυφηλὸς καὶ διακεχυμένος ἐστί. Ἀλόγοις δὲ μιγνυμένους τοὺς ἀλογευομένους ἢ καί ποτε τοῦτο διαπραξαμένους καὶ ἀποσχομένους. Τὸν δ᾽ ἐκ τοῦ σατανικοῦ ἔρωτος ἀσπασμὸν τῶν ἀρρένων διὰ τῆς τῶν γλωσσῶν ἐμβολῆς μιασμὸν χειλέων ἴσθι καλεῖσθαί τε καὶ εἶναι, ὡς ὁ μέγας Βασίλειός φησιν ἐν ο κανόνι. ad extrema in margine adscriptum est: ἐκ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ τοῦ ἁγίου Βασιλείου.

α) Περὶ τούτου ζήτει τῆς β συνόδου κανόνα ζ, τῆς ς κανόνα κε καὶ ϡε καὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου κανόνα ε καὶ πδ. — β) τὸ περὶ τοῦ σαββάτου ἀναιρεῖ

1 ὄψεως OV. ἢ ποδῶν ∾ OV. — 3 παυσ. δὲ πρ. OV. — 4 Παλλακῆς „MS." — 5. 6 ἀσελγαίνῃ OV. — 6 παλλ., ἐὰν μὲν δούλην, π. OV. — 7 ἐλευθέραν, γαμείτω OV. — 8 ante Ἑλλ. OV: ἐὰν δὲ καὶ πιστῷ [πίστει „MS." teste Fabricio] δούλῳ συναφθῇ, ἢ παυσάσθω ἢ ἀποβαλλέσθω. — ἔθεσίν τις OV. — 9 Θε. usque ad pg. 12, 11 ἀποβ. OV post κρίνεται pg. 12, 13. — 12 τις εἴη OV. — ἔχει M, ἔχει περὶ τὸ πρᾶγμα OV. — ὅτι οὐ χρόνος OV. — 13 ἀλλὰ τρόπος OV. — 14. 15 Johann. vi 45. — 15. 16 πρὸ τοῦ ἔργον ἐπ. OV. cf. Justinian. Novell. ρλγ p. 203 med. ed. Haloand. — 16. 17 ἐὰν δ. τ. λόγου κατήχησις γένηται, προτιμησάτω τοῦ OV. — 18 ἢ ἡ OV. — 19 ἐπιστ. διετάξαμεν M. — 20. 21 διατ. περὶ ἀργίας δούλων OV. — 22 Ἐ. Παῦλος καὶ Πέτρος διατασσόμεθα OV. — δούλους pro λαοὺς OV.

διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς εὐσεβείας. τὸ μὲν γὰρ σάββατον εἴπομεν δημιουργίας τρόπον ἔχειν, τὴν δὲ κυριακὴν ἀναστάσεως. Τὴν μεγάλην ἑβδομάδα πᾶσαν καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἀργείτωσαν οἱ δοῦλοι, ὅτι ἡ μὲν πάθους ἐστίν, ἡ δὲ ἀναστάσεως, καὶ χρεία διδασκαλίας, τίς ὁ παθὼν καὶ ἀναστὰς ἢ τίς ὁ συγχωρήσας καὶ ἀναστήσας. Τὴν ἀνάληψιν ἀργείτωσαν διὰ τὸ πέρας τῆς κατὰ χριστὸν οἰκονομίας. Τὴν πεντηκοστὴν ἀργείτωσαν διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν δοθεῖσαν τοῖς πιστεύσασιν εἰς χριστόν. Τὴν τῶν γενεθλίων ἑορτὴν ἀργείτωσαν διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἀπροσδόκητον χάριν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι, γεννηθῆναι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ κόσμου. Τὴν τῶν θεοφανίων ἑορτὴν ἀργείτωσαν διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἀνάδειξιν γεγενῆσθαι τῆς τοῦ χριστοῦ θεότητος, μαρτυρήσαντος αὐτῷ τοῦ πατρὸς ἐν τῷ βαπτίσματι καὶ τοῦ παρακλήτου ἐν εἴδει περιστερᾶς ὑποδείξαντος τοῖς παρεστῶσι τὸν μαρτυρηθέντα. [α] Τὰς ἡμέρας τῶν ἀποστόλων ἀργείτωσαν. διδάσκαλοι γὰρ ὑμῶν εἰς χριστὸν κατέστησαν καὶ πνεύματος ὑμᾶς ἠξίωσαν ἁγίου. Τὴν ἡμέραν Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος ἀργείτωσαν καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων μαρτύρων, τῶν προτιμησάντων χριστὸν τῆς ἑαυτῶν ζωῆς.

22. Εὐχὰς ἐπιτελεῖτε ὄρθρου καὶ τρίτῃ ὥρᾳ καὶ ἕκτῃ καὶ ἐννάτῃ καὶ ἑσπέρας καὶ ἀλεκτοροφωνίας. ὄρθρου μέν, ὅτι ἐφώτισεν ἡμᾶς ὁ κύριος, παραγαγὼν τὴν νύκτα καὶ ἐπαγαγὼν τὴν ἡμέραν. τρίτῃ δέ, ὅτι ἐν αὐτῇ ἀπόφασιν ἀπὸ Πιλάτου ἔλαβεν ὁ κύριος. ἕκτῃ δέ, ὅτι ἐν αὐτῇ ἐσταυρώθη ὁ χριστός. ἐννάτῃ, ὅτι πάντα κεκίνητο τοῦ δεσπότου σταυρουμένου, φρίττοντα τὴν τόλμαν τῶν δυσσεβῶν Ἰουδαίων [καὶ] μὴ φέροντα τὴν τοῦ κυρίου ὕβριν. ἐφ' ἑσπέρας δὲ εὐχαριστοῦντες ὅτι ἡμῖν ἔδωκεν ἀνάπαυσιν καθημερινῶν κόπων τὴν νύκτα. ἀλεκτρυόνων δὲ κραυγῇ διὰ τὸ τὴν ὥραν εὐαγγελίζεσθαι τὴν

ὁ κθ κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, περὶ δὲ τῆς κυριακῆς ζήτει τῶν βασιλικῶν νομίμων βιβλίον ζ, τίτλον ιζ, κεφάλαιον ιθ καὶ τοῦ βασιλέως κυρίου Λέοντος νεαρὰν νδ, θεσπίζουσαν παρὰ πάντων ἀδιαστόλως τιμᾶσθαι τὴν ἁγίαν κυριακὴν ἡμέραν. — α) ζήτει τὴν πη νεαρὰν τοῦ βασιλέως κυρίου Λέοντος τυποῦσαν τιμᾶσθαι καὶ τὰς μνήμας τῶν θείων πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας Ἀθανασίου καὶ Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ θεολόγου καὶ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, Ἰωάννου τοῦ χρυσοστόμου, Κυρίλλου καὶ Ἐπιφανίου.

1 εἴπομεν ∾ OV. — 2 λόγον pro τρόπον OV. — δὲ μεγ. OV. — 5 συγχωρ. καὶ ἀναστάς M. — 6 χρ. ἀναστάσεως M. — 8 δωρηθεῖσαν pro δοθεῖσαν OV. — χρ. Ἰησοῦν OV. — 9. 10 χ. δεδ. ἀνθρ. OV. — 10 καὶ γενν. OV. — λόγον Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ἐκ OV. — 11 τῶν Ἐπιφανίων OV. — 16 κατεστάθησαν OV. — 19 capiti 22 praemittunt OV rubricam Περὶ Εὐχῶν. — 20 μὲν εὐχαριστοῦντες ὅτι γε ἐφ. OV. ἡμῖν pro ἡμᾶς „*MS*“ Fabricii. — 22 ἀπόφασις M, ἀπόφασιν ἐν αὐτῇ ὑπὸ Πιλ. OV. — 23 ὁ ∾ OV. — ἐνν. δέ, ὅτι ἐν αὐτῇ τὰ πάντα OV. — 25 [καὶ] ∾ MOV. — τὴν post κυρίου OV. ἐφ' ∾ OV. — 26 δέδωκεν OV. — ἀν. τῶν μεθημερινῶν OV. Cobet variae lectiones p. 281.

παρουσίαν τῆς ἡμέρας εἰς ἐργασίαν τῶν τοῦ φωτὸς ἔργων. Εἰ μὴ δυνατὸν ἐν ἐκκλησίᾳ προϊέναι διὰ τοὺς ἀπίστους, κατ' οἶκον συνάξεις, ὦ ἐπίσκοπε, ἵνα μὴ εἰσέρχηται ἀσεβὴς εἰς ἐκκλησίαν εὐσεβῶν. οὐχ ὁ τόπος γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἁγιάζει, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος τὸν τόπον. ἐὰν δὲ ἀσεβεῖς κατέχωσι τὸν τόπον, φευκταῖός σοι ἔστω διὰ τὸ βεβηλῶσθαι ὑπ' αὐτῶν. ὡς γὰρ ὅσιοι ἱερεῖς ἁγιάζουσιν, οὕτως οἱ ἐναγεῖς μιαίνουσιν. εἰ δὲ μήτε ἐν οἴκῳ ἅμα μήτε ἐν ἐκκλησίᾳ συναθροισθῆναι δυνατόν, ἕκαστος [παρ'] ἑαυτῷ ψαλλέτω, ἀναγινωσκέτω, προσευχέσθω, ἢ καὶ ἅμα δύο ἢ τρεῖς. ὅπου γὰρ ἂν ὦσι, φησὶν ὁ κύριος, δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. Πιστὸς μετὰ κατηχουμένου μηδὲ κατ' οἶκον προσευχέσθω. τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; Πιστὸς ἢ πιστὴ δούλοις συναφθέντες ἢ ἀφιστάσθωσαν ἢ ἀποβαλλέσθωσαν. **23.** [a] Ἐπιτελείσθω τρίτα τῶν κεκοιμημένων ἐν ψαλμοῖς καὶ προσευχαῖς διὰ τὸν διὰ τριῶν ἡμερῶν ἐγερθέντα καὶ ἔννατα εἰς ὑπόμνησιν τῶν περιόντων καὶ τῶν κεκοιμημένων καὶ τεσσαρακοστὰ κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον (Μωϋσῆν γὰρ οὕτως ὁ λαὸς ἐπένθησε) καὶ ἐνιαύσια ὑπὲρ μνείας αὐτῶν διδόσθω ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς πένησιν εἰς ἀνάμνησιν αὐτῶν. Ταῦτα δὲ περὶ εὐσεβῶν λέγομεν. περὶ γὰρ ἀσεβῶν ἐὰν τὰ τοῦ κόσμου δῷς πένησιν, οὐδὲν ὀνήσεις αὐτούς. ᾧ γὰρ περιόντι ἐχθρὸν ἦν τὸ θεῖον, δῆλον ὅτι καὶ μεταστάντι. οὐ γὰρ ἔστιν ἀδικία παρ' αὐτῷ. δίκαιος γὰρ ὁ κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησε καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. **24.** Ἐν δὲ ταῖς μνήμαις* αὐτῶν καλούμενοι μετὰ εὐταξίας ἐστιᾶσθε καὶ φόβου θεοῦ ὡς δυνάμενοι καὶ πρεσβεύειν ὑπὲρ τῶν μεταστάντων. πρεσβύτεροι γὰρ καὶ διάκονοι χριστοῦ ὑπάρχοντες νήφειν ὀφείλετε πάντοτε καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἑτέρους, ἵνα δύνησθε τοὺς ἀτάκτους νουθετεῖν. λέγει γὰρ ἡ γραφή· οἱ δυνάσται θυμώδεις εἰσίν· οἶνον μὴ πινέτωσαν, ἵνα μὴ πιόντες ἐπιλάθωνται τῆς σοφίας καὶ ὀρθὰ κρίνειν οὐ δύνωνται. οὐκοῦν καὶ οἱ πρε-

α) περὶ τῶν τρίτων, θ καὶ μ ἄλλην αἰτίαν παρὰ τὴν συνήθη καὶ καθωμιλημένην.

2 προςιέναι OV. — οἴκων „*MS*" Fabricii. — 3 εὐσεβὴς et ἀσεβῶν OV. — 5 ἐὰν — τόπον ∾ OV? — 6 ἀπ' αὐτῶν OV. — οἱ ὅσιοι OV. — 8 [παρ'] ∾ MOV. — 9 Matth. xviii 20. γὰρ ἐὰν MOV, v. Hermannum ad Vigerum 313. ὦσιν OV. — 10 τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐκεῖ OV. — 11 μήτε M. — 12 Cor. II vi 14. — 12 ante τίς OV: οὐ γὰρ δίκαιον τὸν μεμυημένον μετὰ τοῦ ἀμυήτου συμμολύνεσθαι. Εὐσεβὴς μετὰ αἱρετικοῦ μηδὲ κατ' οἶκον προσευχέσθω. — 12. 13 Πιστὸς . . . ἀποβαλλ. ∾ OV. capiti 23 inscriptum Περὶ μνημοσύνων apud OV. — 17 Deut. xxxiv 8. — ἐνιαύσεια M. — 18 αὐτῶν. καὶ διδ. OV. — 20 ὠνήσεις M. ὀν. αὐτόν. OV. — 22 Psalm. x (א') 7: vix comparandus Esaj. lxii 11. Tertullian. de idolol. 20 *sicut scriptum est: ecce homo et facta eius*, quo loco v. Pamelium. Θεός pro κύριος OV. — 23 capiti 24 inscriptum Περὶ τοῦ μὴ μεθύσκεσθαι OV. * μνείας OV. — 27 Prov. κδ 72, 73 (לא 4, 5). — 29 δύνανται M. οὐ μὴ δ. OV. — οὐκ οὖν καὶ οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ Πρ. OV.

σβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι μετὰ τὸν θεὸν τὸν παντοκράτορα καὶ τὸν ἠγαπημένον αὐτοῦ υἱὸν δυνάσται ὑπάρχουσι τῆς ἐκκλησίας. τοῦτο δέ φαμεν οὐχ ἵνα μὴ πίωσιν (ἄλλως γὰρ οὐκ ἔστιν ὑβρίσαι τὸ ὑπὸ θεοῦ γενόμενον εἰς εὐφροσύνην), ἀλλ' ἵνα μὴ παροινῶσιν. οὐ γὰρ εἶπεν ἡ γραφὴ μὴ πίνειν* οἶνον, ἀλλὰ τί φησι; μὴ πίνειν* οἶνον εἰς μέθην. καὶ πάλιν· ἄκανθαι φύονται ἐν χειρὶ τοῦ μεθύσου. Τοῦτο δὲ οὐ περὶ τῶν ἐν κλήρῳ μόνον φαμέν, ἀλλὰ καὶ περὶ παντὸς λαϊκοῦ χριστιανοῦ, ἐφ' οὗ ἐπικέκληται τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ αὐτοῖς γὰρ εἴρηκε· τίνι οὐαί; τίνι θόρυβος; τίνι ἀηδίαι καὶ λέσχαι; τίνος πελιδνοὶ οἱ ὀφθαλμοί; τίνι συντρίμματα διὰ κενῆς; οὐ τῶν χρονιζόντων ἐν οἴνῳ καὶ κατασκοπούντων ποῦ πότοι γίνονται; 25. Τοὺς διωκομένους διὰ πίστιν καὶ εἰς πόλιν ἐκ πόλεως φεύγοντας διὰ τὸ μεμνῆσθαι τῶν λόγων τοῦ κυρίου προσλαμβάνεσθε. ἐπιστάμενοι γὰρ ὅτι τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής, ἀποδιδράσκουσι καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων προσίενται, ἵνα ἀνεξάρνητον ἐφ' ἑαυτοῖς τὸ ὄνομα τοῦ χριστοῦ διατηρήσωσιν. ἐπικουρεῖτε οὖν αὐτοῖς τὰ πρὸς χρείαν, ἐντολὴν κυριακὴν πληροῦντες.

26. Περὶ εὐταξίας.

Τοῦτο δὲ κοινῇ πάντες παραγγέλλομεν, ἕκαστον ἐμμένειν ἐν τῇ αὐτῷ δοθείσῃ τάξει καὶ μὴ ὑπερβαίνειν τοὺς ὅρους. οὐ γάρ εἰσιν ἡμέτεροι, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ. ὁ ἀκούων γὰρ ὑμῶν, φησὶν ὁ κύριος, ἐμοῦ ἀκούει καὶ ὁ ἐμοῦ ἀκούων ἀκούει τοῦ ἀποστείλαντός με. καὶ ὁ ὑμᾶς ἀθετῶν ἐμὲ ἀθετεῖ, ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. εἰ γὰρ τὰ ἄψυχα γενόμενα τὴν εὐταξίαν ἀποσώζει (οἷον νύξ, ἡμέρα, ἥλιος, σελήνη, ἄστρα, στοιχεῖα, τροπαί, μῆνες, ἑβδομάδες, ὧραι) καὶ δουλεύει τῇ διατυπωθείσῃ χρείᾳ κατὰ τὸ εἰρημένον· ὅριον ἔθου, ὃ οὐ παρελεύσεται· καὶ πάλιν περὶ τῆς θαλάσσης· ἐθέμην δὲ αὐτῇ ὅρια, θεὶς κλεῖθρα καὶ πύλας, εἶπον δὴ αὐτῇ· μέχρι τούτου ἐλεύσῃ καὶ οὐχ ὑπερβήσῃ: πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς ὀφείλετε μηδὲν τολμᾶν παρακινεῖν τῶν ὑμῖν κατὰ γνώμην

2 post υἱόν OV: καὶ τὸ πανάγιον αὐτοῦ πνεῦμα. — 3 πίνωσιν OV. Sirac. xxxiv 27. καὶ pro οὐκ OV. ὑπὸ τοῦ θεοῦ OV. — 5 ** μὴ πιεῖν OV. — Aggae. i 6. — 6 Prov. xxvi 9. — τοῦ ∾ OV. — 8 τοῦ Κυρίου OV. τοῦ θεοῦ ∾ OV. — 9 Prov. xxiii 29, 30. εἴρηται OV. θόρυβοι OV. πέλιδνος Fabricio deberi crediderim, non OV. — 10 ἐγχρονιζόντων OV. — 11 κατασκοπευόντων OV. capiti 25 in OV praemittuntur verba Περὶ τῶν διωκομένων διὰ πίστιν. — 12 μεμν. τὸν λόγον OV. — 13 Matth. xxvi 41. — τὸ ∾ OV. — 15 προΐενται OV. — 16 πρὸς τὰς χρείας OV. — 17 pro κυρ. πλ. OV: τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκπληρῶτες (sic). — 18 post εὐτ. OV addunt: διδασκαλία πάντων τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. — 19 παραγγέλομεν M. — 19. 20 τάξει τῇ δοθείσῃ αὐτῷ, abiecta praepositione OV. — 21 Luc. x 16. — ὁ ὑμῶν γάρ, φησιν ὁ Κ., ἀκούων OV. — 25 „*deest* ἡμέραι *in MS*“ Fabricius, qui ἡμέραι ante ὧραι adiecit. — 26 Psalm. ργ 9 (קד). — παρελεύσονται edi curavit Fabricius, qui „*MS*“ παρελεύσεται habere testis est. — 27 Job xxxviii 10. — περιθεὶς καὶ κλ. OV. — 28 εἶπα δὲ αὐτῇ OV. — 29 ὑμ. οὐδὲν ὀφείλετε τ. OV.

θεοῦ παρ' ἡμῶν ὁρισθέντων; ἀλλ' ἐπειδὴ πάρεργον οἱ πολλοὶ καὶ τοῦτο ἡγήσαντο εἶναι, συγχέειν δὲ τὰς τάξεις καὶ τὴν ἐφ' ἑκάστῳ χειροτονίαν παρακινεῖν τολμῶσιν, ὑφαρπάζοντες ἑαυτοῖς ἀξιώματα μὴ δεδομένα καὶ ἐπιτρέποντες ἑαυτοῖς τυραννικῶς, ἃ μὴ ἔχουσιν ἐξουσίαν διδόναι, καὶ διὰ τοῦτο παροργίζουσι μὲν τὸν θεόν, ὥσπερ οἱ υἱοὶ Κορὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Ὀζίας, παρ' ἀξίαν ἐπιθέμενοι ἄνευ θεοῦ τῇ ἀρχιερωσύνῃ καὶ γενόμενοι οἱ μὲν πυρίφλεκτοι, ὁ δὲ κατὰ τοῦ μετώπου λεπρός, παροξύνουσι δὲ καὶ χριστὸν Ἰησοῦν τὸν διαταξάμενον, λυποῦσι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀκυροῦντες αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν: εἰκότως τὸν ἐπηρτημένον κίνδυνον τοῖς τὰ τοιαῦτα πράττουσι προειδόμενοι καὶ τὴν εἰς τὰς θυσίας καὶ εὐχαριστίας ἀμέλειαν ὑφ' ὧν οὐκ ἐχρῆν προσαγομένας ἀσεβῶς, παίγνιον ἡγουμένων τὴν ἀρχιερατικὴν τιμήν, ἥτις μίμησιν ἔχει τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ βασιλέως ἡμῶν: ἀνάγκην ἔχομεν καὶ τοῦτο παραινέσαι. ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τῆς ἑαυτῶν ματαιότητος. λέγομεν δὴ ὡς Μωϋσῆς, ὁ τοῦ θεοῦ θεράπων, ᾧ ὁ θεὸς ἐνώπιος ἐνωπίῳ ὡμίλει, ὡς εἴ τις λαλήσῃ πρὸς ἑαυτοῦ φίλον, ᾧ εἶπεν· οἶδά σε παρὰ πάντας, ᾧ κατὰ πρόσωπον ὡμίλει καὶ οὐ δι' ἀδήλων ἢ ἐνυπνίων ἢ ἀγγέλων ἢ αἰνιγμάτων, οὗτος, ἡνίκα τὴν θείαν νομοθεσίαν διετάσσετο, διεῖλε, τίνα μὲν χρὴ ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων [ἐπιτελεῖσθαι], τίνα δὲ ὑπὸ τῶν ἱερέων, τίνα δὲ ὑπὸ τῶν Λευϊτῶν, ἑκάστῳ τὴν οἰκείαν [καὶ] προσήκουσαν τῇ λειτουργίᾳ θρησκείαν ἀπονείμας· καὶ ἅπερ μὲν τοῖς ἀρχιερεῦσι προσετέτακτο ἐπιτελεῖν, τούτοις τοὺς ἱερέας οὐ θεμιτὸν ἦν προσιέναι, ἅπερ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν ὥριστο, τούτοις οἱ Λευῖται οὐ προσήεσαν, ἀλλ' ἕκαστος ἅσπερ παρείληφεν ὑπηρεσίας περιγεγραμμένας ἐφύλαττεν. εἰ δέ τις πέρα τῆς παραδόσεως προσιέναι ἐβούλετο, θάνατος ἦν τὸ ἐπιτίμιον. τοῦτο δὲ μάλιστα διέδειξε* καὶ ἡ κατὰ τὸν Σαοὺλ πεῖρα, ὃς θῦσαι νενομικὼς δίχα τοῦ προφήτου καὶ ἀρχιερέως Σαμουὴλ ἐπεσπάσατο εἰς ἑαυτὸν ἁμαρτίαν καὶ κατάραν ἀναπόβλητον καὶ οὐδὲ τὸ κεχρῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ εἰς βασιλέα ἐδυσώπησε τὸν προφήτην. ἐναργεστέρᾳ δὲ τῇ πράξει διέδειξεν ὁ θεὸς τὰ κατὰ τὸν Ὀζίαν οὐκ ἐν μελετισμῷ ἤγουν ἀναβολῇ τὰς ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ εἰσπραξάμενος δίκας. ὁ γὰρ τῆς ἀρχιερωσύνης καταμανεὶς καὶ τῆς βασιλείας ἀλλότριος κατέστη καὶ τῆς ζωῆς. τὰ δὲ ἐφ' ἡμῶν ἴσως οὐκ ἀγνοεῖτε.

3 ἐφαρπάζοντες OV. ἀξ. τὰ μὴ OV. — 9 εἰκότος M. — 12 εἴ τις μίμ. M. — μίμ. περιέχει OV. — 13 τοῦ ∾ OV. ἔσχομεν OV. — 14 vox ὀπίσω m. pr. in margine M scripta. Tim. I v 15. — 15 λέγωμεν OV. — 16 λαλήσει M. — πρὸς τὸν ἑ. OV. Exod. xxxiii 11, 17. — 17 διὰ δήλων MOV. אורים? — 19. 20 quae uncis inclusa ∾ M, 20 [καὶ] etiam OV. — 21 ἀπονήμας M. — 22 τοῖς ∾ OV. — 23 προσίεσαν MOV. — ἕκ. ὥσπερ εἴληφεν OV. — 24 περιγεγραμμένοις „*MS*" Fabricii. — παραδώσεως M. — 25 * in margine M καὶ ἐδίδαξε. — 27 ἐσπάσατο OV. — 28 τὸ οὐ κεχρ. OV. — 29 ἐνεργεστέρᾳ fuerat, sed α m. pr. supra versum additum in M, tuentur ἐνεργεστέρᾳ OV. — 30 οὐχ ἐμμελισμῷ OV. ἀναβολὴν M, quod haud scio an ferri possit. verba ἤγ. ἀν. ∾ OV. — 32 καὶ τ. ζ. ∾ OV. — δὲ καὶ ἐφ' OV.

ἴστε πάντως ἐπισκόπους παρ' ἡμῶν ὀνομασθέντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους εὐχῇ καὶ χειρῶν ἐπιθέσει, τῇ διαφορᾷ τῶν ὀνομάτων καὶ τὴν διαφορὰν τῶν πραγμάτων δεικνύοντας. οὐ γὰρ ὁ βουλόμενος παρ' ἡμῖν ἐπλήρου τὴν χεῖρα*, ὥσπερ ἐπὶ τῆς κιβδήλου τῶν δαμάλεων ἐπὶ τοῦ Ἱεροβοὰμ παρακεκομμένης ἱερωσύνης, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ μὴ θεσμός τις ἦν καὶ τάξεως διαφορά, ἤρκει ἂν δι' ἑνὸς ὀνόματος τὰ ὅλα ἐπιτελέσαι· ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ κυρίου διδαχθέντες ἀκολουθίαν πραγμάτων τοῖς μὲν ἐπισκόποις τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐνείμαμεν, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις τὰ τῆς ἱερωσύνης, τοῖς δὲ διακόνοις τὰ τῆς πρὸς ἀμφοτέρους διακονίας, ἵνα ᾖ καθαρῶς τὰ τῆς θρησκείας ἐπιτελούμενα. οὔτε γὰρ διάκονον προσφέρειν θυσίαν θεμιτὸν ἢ βαπτίζειν ἢ εὐλογίαν μικρὰν ἢ μεγάλην ποιεῖσθαι, οὔτε πρεσβύτερον χειροτονίας ἐπιτελεῖν. οὐ γὰρ ὅσιον ἀνεστράφθαι τὴν τάξιν. οὐ γάρ ἐστιν ὁ θεὸς ἀκαταστασίας, ἵνα οἱ ὑποβεβηκότες τὰ τῶν κρειττόνων ἀσπάζωνται τυραννικῶς, μᾶλλον δὲ σφετερίζωνται, νομοθεσίαν καινὴν ἀναπλάττοντες ἐπὶ κακῷ τῷ ἑαυτῶν, ἀγνοοῦντες ὅτι σκληρὸν αὐτοῖς πρὸς κέντρα λακτίζειν. οὐ γὰρ ἡμᾶς ἢ τοὺς ἐπισκόπους πολεμοῦσιν οἱ τοιοῦτοι, ἀλλὰ τὸν τῶν ἁπάντων ἐπίσκοπον καὶ τοῦ πατρὸς ἀρχιερέα Ἰησοῦν χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν. ὑπὸ Μωσέως μὲν γὰρ τοῦ θεοφιλεστάτου κατεστάθησαν ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ Λευῖται, ὑπὸ δὲ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡμεῖς οἱ δέκα τρεῖς ἀπόστολοι, ὑπὸ δὲ τῶν ἀποστόλων ἐγὼ Κλήμης καὶ ἐγὼ Ἰάκωβος καὶ σὺν ἡμῖν ἕτεροι, ἵνα μὴ πάντας καταλέγωμεν, κοινῇ δὲ ὑπὸ πάντων ἡμῶν πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι καὶ ὑποδιάκονοι καὶ ἀναγνῶσται. πρῶτος τοίνυν ἀρχιερεὺς ὁ μονογενὴς χριστός, οὐχ ἑαυτῷ τὴν τιμὴν ἁρπάσας, ἀλλὰ παρὰ τοῦ πατρὸς κατασταθείς· ὃς γενόμενος ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς καὶ τὴν πνευματικὴν θυσίαν προσφέρων αὐτῷ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ πρὸ τοῦ πάθους ἡμῖν διετάξατο μόνοις τοῦτο ποιεῖν, καίτοι τοιούτων σὺν ἡμῖν καὶ ἑτέρων ὄντων εἰς αὐτὸν πεπιστευκότων· ἀλλ' οὐ πάντως πᾶς ὁ πιστεύσας ἤδη καὶ ἱερεὺς κατέστη ἢ ἀρχιερατικῆς ἀξίας ἔτυχε[ν]. μετὰ δὲ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ ἡμεῖς προσενεγκόντες κατὰ τὴν διάταξιν αὐτοῦ θυσίαν καθαρὰν καὶ ἀναίμακτον προεχειρισάμεθα ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν, ὧν εἷς ἦν Στέφανος ὁ μακάριος μάρτυς, οὐκ ἀπολειπόμενος ἡμῶν κατὰ τὴν

1 ἴστε γὰρ π. OV. — 3 δεικνύοντες OV. — 4 * χρείαν M. Reg. III xiii 33. — 6 εἰ μὲν μὴ OV. — τάξεων OV. — 7 ἐπιτελεῖσθαι. ἀλλ' OV. — 7. 8 ἀκολουθείαν OV. — 8 ἐνήμαμεν M. — 10 ἀμφοτέροις OV. — ἵν' OV. — 11 διακόνῳ OV. — 12 πρεσβυτέρῳ contra „*MS*“ scripsit Fabricius. — 13 Corinth. I xiv 33. — 14 ἀσπάζ. ∾ OV. — 15 μᾶλλον δὲ ∾ OV. — σφετερίζονται M. — ἐπι τῷ κ. OV. — 16 τῷ ∾ OV. — Act. xxvi 14. — 18 πάντων OV. — Χριστὸν Ἰησοῦν OV. — 19 ἀπὸ Μωυσέως OV. — ἀρχ. κατεστ. OV. — 21 Ἐγὼ Ἰάκ. κ. ἐ. Κλ. OV. — 24 τῇ φύσει post τοίνυν Fabr. contra „*MS*“ fidem adiecit. — 30 ἔτυχε MOV. — 31 προσεχειρεσάμεθα OV.

εἰς θεὸν εὔνοιαν, ὃς τοσοῦτον τὴν θεοσέβειαν τῇ πίστει ἀνεδείξατο καὶ τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν ἀγάπην, ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ δοῦναι καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, πρὸς τῶν κυριοκτόνων Ἰουδαίων λίθοις βληθείς· ἀλλ' ὅμως ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἀνήρ, ὁ τῷ πνεύματι ζέων, ὁ τὸν χριστὸν ὁρῶν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ καὶ τὰς οὐρανίους πύλας ἀνεῳγμένας, οὐδαμοῦ φαίνεται τοῖς μὴ ἀνήκουσι τῇ διακονίᾳ χρησάμενος ἢ θυσίαν ἀνενεγκὼν ἢ χεῖρας ἐπιθείς τινι, ἀλλὰ τὸ τῆς διακονίας τάγμα φυλάξας μέχρι τέλους. οὕτως γὰρ ἔπρεπε τῷ τοῦ χριστοῦ μάρτυρι τὴν εὐταξίαν ἀποσώζειν. εἰ δὲ Φίλιππον τὸν διάκονον καὶ Ἀνανίαν τὸν πιστὸν ἀδελφὸν αἰτιῶνταί τινες, ὅτι ὁ μὲν τὸν εὐνοῦχον ἐβάπτισεν, ὁ δὲ ἐμὲ Παῦλον: ἀγνοοῦσιν αὐτοί, ὃ λέγομεν ἡμεῖς. εἴπομεν γὰρ ὅτι οὐχ ἑαυτῷ τις ἁρπάζει τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ θεοῦ λαμβάνει, ὡς Μελχισεδὲκ καὶ Ἰακώβ, ἢ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, ὡς Ἀαρὼν παρὰ Μωσέως. οὐκοῦν καὶ Φίλιππος καὶ Ἀνανίας οὐχ ἑαυτοὺς προείλαντο, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ χριστοῦ προεχειρίσθησαν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ ἀσυγκρίτου. διά τοι τοῦτο διδάσκωμεν καὶ παρεγγυώμεθα πᾶσι τοὺς ἐπισκόπους καὶ διδασκάλους ἡμῶν, πείθεσθαι αὐτοὺς καὶ ὑποκύπτειν τοῖς λόγοις αὐτῶν. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες. ἡ γὰρ τιμὴ ἡ πρὸς αὐτοὺς γινομένη πρὸς αὐτὸν τὸν χριστὸν καὶ θεὸν ἡμῶν ἀναβαίνει. ἐκείνου γάρ εἰσιν οἱ λόγοι· ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει καὶ ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται. ὁ δὲ ἀντιπίπτων ταῖς ὑμετέραις διδασκαλίαις, μᾶλλον δὲ τοῦ χριστοῦ, αὐτὸν τὸν Ἰούδαν μιμεῖται καὶ σὺν αὐτῷ τῷ πυρὶ τῷ αἰωνίῳ καταδικασθήσεται.

III.

Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Παμφίλου ἐκ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ τῶν ἀποστόλων συνόδου, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῶν συνοδικῶν αὐτῶν κανόνων. μέρος τῶν ὑπ' αὐτοῦ εὑρεθέντων εἰς τὴν Ὠριγένους βιβλιοθήκην.

α Μετὰ τὴν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἀνάστασίν τε καὶ ἀνάληψιν τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας Γαλιλαίους ἐκάλουν οἱ τότε ἄνθρωποι· συνοδεύσαντες οὖν οἱ ἀπόστολοι ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς

1 πρὸς θεὸν OV. — ἐνεδείξατο OV. — 5 οὐρανίας OV. — 6 τ. διανοίᾳ χρ. OV. — 8 οὕτω OV. — 9 διάκ. ἡμῶν κ. OV. — 13 τοῦ ∾ OV. — 14 Μώυσεως OV. — 15 προείλοντο, ἀλλ' OV. — 16 quae inter διά τοι et finem media, serius adscripta sunt in M, ∾ OV. — 17 Hebr. xiii 17. — 18 ψ. ἡμῶν M. — 19 ἀποδόσοντες M. — 21 Luc. x 16. — 23 μιμῆται M. — 23 Qui primus haec integra e codice monacensi p. 59, 60 protulit J. G. Bickellius quaedam male legit, quae tacitus correxi. ante Bickellium attigerat Fr. Turrianus (pro canon. apostol. I 25 p. 123—128 ed. Colon. 1573) libro usus, ut ipse dicit, antiquissimo. in quo transscribendo retinuit σ in fine vocabulorum, quod ne cui antiquum videatur remitto lectores ad Cobeti var. lect. p. 94. ordo canonum in Turriani codice hic fuisse videatur: α—γ, ς—θ, δ. ε. integros edidit T canonem δ et ε, integram praeterea rubricam. — 25 ante μέρος distinguendi signum nullum posuit T. 26 — ὑπ' αὐτοῦ ∾ T.

Συρίας ἐχρημάτισαν τοὺς Γαλιλαίους χριστιανοὺς ἐν πρώτοις ὀνομάζεσθαι καὶ ἔθνος ἅγιον, βασίλειον ἱεράτευμα κατὰ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐπωνυμίαν.

β Τοῦ μὴ περιτέμνεσθαι τοὺς βαπτιζομένους κατὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων νομοθεσίαν, ὡς τοῦ θείου βαπτίσματος ὄντος περιτομῆς ἀχειροποιήτου ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, ἀποβαλόντας τὴν παλαιότητα τῆς ἁμαρτίας.

γ Τοῦ εἰσδέχεσθαι ἀπὸ παντὸς ἔθνους καὶ γένους τοὺς σωζομένους ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ τοῦ κηρυχθῆναι εἰς πάντα τὰ ἔθνη τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

δ Τοῦ μηκέτι πλανᾶσθαι τοὺς σωζομένους εἰς τὰ εἴδωλα, ἀλλ᾽ ἀντεικονίζειν τὴν θεανδρικὴν ἄχραντον χειροποίητον στήλην τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἀντικρὺ τῶν εἰδώλων καὶ Ἰουδαίων καὶ μηκέτι πλανᾶσθαι εἰς εἴδωλα μηδὲ ὁμοιοῦσθαι Ἰουδαίοις.

ε Τοῦ μὴ ἐξομοιοῦσθαι χριστιανοὺς Ἰουδαίοις ἕνεκεν ἀποχῆς βρωμάτων, ἀλλὰ καὶ ὑείων ἀπογεύεσθαι, τοῦ κυρίου θεσπίσαντος ὅτι τὰ εἰσπορευόμενα εἰς τὸ στόμα οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ὡς ἐκ τῆς καρδίας ἐξερχόμενα· καὶ ἵνα μὴ κατὰ γράμμα ἀκολουθῇ, ἀλλὰ πνευματικῶς καὶ ἀναγωγικῶς πολιτεύηται. ἡ γὰρ κτηνώδης συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων τὸν μὲν ὗν βδελύσσεται, τῇ δὲ πονηρίᾳ συνέχεται κατὰ τὸν προφητικὸν λόγον ὅτι ἐχορτάσθησαν ὑείων καὶ ἀφῆκαν τὰ κατάλοιπα τοῖς νηπίοις αὐτῶν. ὁμοίως καὶ τῶν ὀστρακοδέρμων καὶ ἀλεπιδώτων ἰχθύων ἀκώλυτον τοῖς χριστιανοῖς ἀπογεύσασθαι. νοεῖται γὰρ καὶ οὕτως πνευματικῶς τὴν ἀσύνετον αὐτῶν καρδίαν ὀστράκου δίκην ἀποβαλλομένην τὰ τῆς ἀληθείας κηρύγματα αἰνιττόμενος.

ς Τοῦ μὴ φιλαργυρεῖν χριστιανούς, τοῦ κυρίου λέξαντος· μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ μάλιστα ἐξ ἀδίκων πόρων. γέγραπται γάρ· οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν καὶ οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

ζ Τοῦ μὴ ἐμπαθῶς ἔχειν χριστιανὸν ἕνεκεν γαστριμαργίας καὶ τοῦ ἀπέχεσθαι ἀσελγῶν θεάτρων καὶ μήτε ὀμνύειν προπετῶς, τοῦ κυρίου

1 Act. xi 26. — 2 Petr. I ii 9. Exod. xix 6. — 6 ἀποβαλόντες M. — 11 τοῦ μὴ πλ. et ἀλλὰ T. — 11-13 Gregorius episcopus Pisinuntinus anno 787 in concilio nicaeno altero canonis quarti partem priorem laudavit, praemissis verbis: ἐν τῇ κατὰ Ἀντιόχειαν συνόδῳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἴρηται. sed nec εἰς τὰ εἴδωλα nec χειροποίητον habet et in voce χριστοῦ subsistit. — 15 τοῖς ἰουδ. T. — 16 Τὸ μὴ M. — 17 Matth. xv 11. — 21 μὲν ∾ T. — 22 Psalm. ις (י') 14 ubi Arabs Maronita et Aethiops υἱῶν = בנים. — 23 ἀφῆκεν T. — 23. 24 καὶ ὀστρακόδερμον καὶ ἀλεπίδωτον ἰχθὴν ἀκ. τ. χρ. εἶναι εἰσ τὸ ἀπογεύεσθαι T. — 25 οὕτω T. — 26 ἀποβαλλομένους M, ἀποβάλλεσθαι T, ἀποβαλλομένων a Bickellio male in M lectum ferri posset. — αἰνιττ. ∾ T. — 27 Matth. vi 19. — 29 Matth. vi 24. — 30 δύνασθαι M. — 32 Matth. v 34—37.

λέξαντος μὴ ὀμόσαι ὅλως μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ, μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως, μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναί, ναί, οὔ, οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.

η Τοῦ ἀπέχεσθαι πάντα χριστιανὸν εὐτραπελίας, αἰσχρολογίας καὶ βλασφημίας καὶ ὅσα ἐθνικὰ ἔθη. καὶ μὴ συνομοιοῦσθαι αὐτοῖς πρὸς τὸ μὴ ἀπατηθῆναι τοὺς ἁπλουστέρους.

θ Τοῦ μὴ φαγεῖν χριστιανὸν αἷμα, ἀλλ' ἀπέχεσθαι αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας.

IV.

Κανόνες τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

α Ἐπίσκοπος χειροτονείσθω ὑπὸ ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν.

β Πρεσβύτερος ὑπὸ ἑνὸς ἐπισκόπου χειροτονείσθω καὶ διάκονος καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

γ Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος παρὰ * τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν τὴν ἐπὶ τῇ θυσίᾳ προσενέγκῃ ἕτερά τινα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἢ μέλι ἢ γάλα ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα ἐπιτηδευτὰ ἢ ὄρνεις ἢ ζῶά τινα ἢ ὄσπρια παρὰ τὴν

1 ὀμῶσαι M. — 4 ὀμώσ. et μέλαινα M. — 8 ἐθνηκά M. — 10 πνηκτοῦ M. Act. xv 19. — post πορνείας distinctione nulla, ne minima quidem, posita in codice haec sequuntur: θεσπίσαντες. καὶ κανόνας διὰ κλήμεντος διαφόρων κεφαλαίων τὸν ἀριθμὸν πε. excipiuntur haec synodorum tredecim brevi enarratione. — 12 Ad canones apostolicos edendos usum sum libro monacensi p. 153—161 (M): parisino regio graeco 1324, anno MCV p. Chr. n. scripto, p. 51 C bis seqq. (r): meermanniano in usum G. A. Spangenbergii collato, v. corpus iuris civilis ed. a Spangenbergio anno MDCCIIIC tomo altero, p. 808—814 (m): editione Zonarae parisina anni MDCXVIII pag. 1—45 (P): editione patrum apostolicorum cotelerio-clericiana anni MDCCXXIV (tomo priori, pg. 442—454) quam indico litera C, quum litera c significem lectiones in eiusdem margine notatas, loco unde sumptae sint non indicato: editione novellarum justinianearum haloandriana anni MDXXXI pg. 231—224 i. e. 234 (H). sed caveant qui opera mea usuri sunt, ne quid e silentio meo concludant in testibus em, quorum m cum H consentire censendus esset, si quis eum accurate collatum esse posset sibi persuadere. ac me ipsum excusatum velim, si in conferendo regio graeco vel erravero vel minus me quam cupiam accuratum praestitero. nam et in arte, quum hunc executerem, rudior eram neque mihi transscribenti tempus satis suppetebat, qui syriacis et arabicis colligendis intentus essem et bibliothecae parisiensis gazis undequaque distringerer. ceterum lectiones marginis coteleriani (c) ex HP plerumque desumptae sunt, ita ut eorum usus fere nullus sit. neque eas libro meo adjunxissem, nisi de quadam mea neglegentia (etsi illa nulla futura fuisset) clamores cieri noluissem. scholia graeca e libro monacensi petita sunt. K. τ. ἁγ. καὶ πανσέπτων ἀποστόλων H et addito numero πε P. Κανόνες οἱ λεγόμενοι τῶν ἁγίων ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος πε r. Κανόννες ἐκκλησιαστικοὶ τῶν αὐτῶν ἁγίων ἀποστόλων C. — 13 χειροτ. post ἐπισκ. C. — 14 χειροτ. ∾ C. — 16 *κατὰ M. — τὴν ὑπὸ κυρίου C, sed c ut nos. — 17 τὸ τοῦ θεοῦ θυσ. C, sed c ut nos. — 18 σικ. ἤ τινα ἐπιτηδ. c, Haloander in *notis recogniti operis:* (H*) „σίκερα *deest* ἤ τινα“. post σίκερα comma posuit C. — ὄρνια pro ὄρνεις r? — ὡς ante παρὰ addunt Hc.

διάταξιν: καθαιρείσθω, πλὴν νέων χίδρων[α] ἢ σταφυλῆς τῷ καιρῷ τῷ
δέοντι. μὴ ἐξὸν δὲ ἔστω προσάγεσθαί τι ἕτερον πρὸς τὸ θυσιαστήριον
ἢ ἔλαιον εἰς τὴν λυχνίαν καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας προσφορᾶς.[β]
Ἡ ἄλλη πᾶσα ὀπώρα εἰς οἶκον ἀποστελλέσθω ἀπαρχὴ τῷ ἐπισκόπῳ δ
καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ θυσιαστήριον. δῆλον δὲ, ὡς ὁ
ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐπιμερίζουσι τοῖς διακόνοις καὶ τοῖς λοιποῖς
κληρικοῖς.[γ]
Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλ- ε
λέτω προφάσει εὐλαβείας· ἐὰν δὲ ἐκβάλλῃ, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ
καθαιρείσθω.
Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμ- ς
βανέτω· εἰ δὲ μή, καθαιρείσθω.
Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος τὴν ἁγίαν τοῦ πάσχα ἡμέραν ζ
πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελέσῃ, καθαιρείσθω.[δ]
Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ η
ἱερατικοῦ προσφορᾶς γενομένης μὴ μεταλάβοι, τὴν αἰτίαν εἰπάτω· καὶ
ἐὰν ᾖ εὔλογος, συγγνώμης τυγχανέτω. εἰ δὲ μὴ λέγῃ: ἀφοριζέσθω, ὡς
αἴτιος βλάβης γενόμενος τῷ λαῷ καὶ ὑπόνοιαν ἐμποιήσας κατὰ τοῦ
προσενέγκαντος ὡς μὴ ὑγιῶς προσενέγκαντος.
Πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς καὶ τῶν γραφῶν ἀκούοντας, μὴ παρα- θ

α) In summo margine post alia quaedam nunc mutila: Χίδρα λέγονται ἅπαντες οἱ νεαροὶ καρποὶ τῶν ὀσπρίων καὶ τῶν σιτινίων καρπῶν οἷον κριθαί τε καὶ ζειαί. διάφορος δέ ἡ ζειά. ζειὰ γὰρ καὶ τὸ γυμνόκριθον ὀνομάζεται καὶ ἡ σίκαλις οὐ πολλοῖς ἐκφωνουμένη [ἐκφον⁰ cod.] ὑπὸ τοὺς σιτονίους καὶ ἡ ὄλυρα, ἣν καὶ βρῶμόν φασι, καὶ ἡ ὄρυζα καὶ ὁ ἔλυμος [ἔλιμος codex] ὁ πίστος. ταύτας δέ φασι τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν προσφέρουσιν ἐν τῷ ναῷ τοῦ εὐλογηθῆναι ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐν τῇ θείᾳ ἱερουργίᾳ ἐν καιρῷ ἰδίῳ τῆς συλλογῆς αὐτῶν.

β) σημείωσαι καὶ τὸν κη κανόνα τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ, τὸν λβ καὶ τὸν νζ.

γ) ὅρα καὶ τὸν ιη τῆς ἐν Νικαίᾳ.

δ) ἀναγίνωσκε καὶ τὸν λη τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.

1 διάταξιν κυρίου ποιῶν, καθ. Hc. ante πλὴν punctum posuit H, τῷ καιρῷ τῷ δέοντι ante πλὴν C, sed c ut nos. — χύδρων H, χίδρων m, πυρῶν H*, χίδ. ἢ στάχυας σίτου ἢ σταφ. C, qui στάχυος suasit. ἢ στάχ. σίτ. ∾ c. — 2 δὲ et ἕτερον ∾ C, sed c ut nos. ἕτερόν τι P. — εἰς pro πρὸς HP. — 3 καὶ pro ἢ C, sed c ut nos. — τὴν ∾ H, sed habet Spangenbergius. τ. ἁγίαν λυχν. C, sed c ut nos. τῷ et ἁγίας ∾ H. τῆς θείας ἀναφορᾶς C, sed cm ut nos. — 4 ἡ δὲ ἄλλη C, sed δὲ non praebet c. — 6 ἐπιμ. καὶ τοῖς C, καὶ non agnoscitur a c. — 9 ἐκβάλλει H, ἐκβαλῇ Cr. — 11. 12 ἀναλαμβανέσθω Cr, sed c ut nos. — 12 μήγε C, sed μὴ c. — 14 ἐπιτελέσει HPc. — 15 ἢ prim. ∾ P. — 17 ἐὰν εὔλογος ᾖ HCr, ἂν ᾖ εὔλ. P. — λέγει Hr, λέγοι P, sed λέγῃ m. — 18 γινόμενος HP, γενηθεὶς C, γενόμενος c. — ἐμποιήσας etiam m, ποιήσας H. — 19 ὡς μ. ὑ. πρ. ∾ HPcr. — ὑγ. ἀνενεγκόντος C. — 20 post πιστοὺς C addit εἰς τὴν ἁγίαν Θεοῦ ἐκκλησίαν. sed c „*Hæ sex voces desunt in aliis*“, ut πιστ. adnumeravisse videatur. τῶν ἱερῶν γρ. C, sed ἱερῶν ∾ c.

μένοντας δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει, ὡς ἀταξίας ἐμποιοῦντας τῇ ἐκκλησίᾳ ἀφορίζεσθαι χρή.[α]

ι *Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται, οὗτος ἀφοριζέσθω.*[β]

ια *Εἴ τις καθῃρημένῳ κληρικὸς ὢν ὡς κληρικῷ συνεύξηται *: καθαιρείσθω καὶ αὐτός.*

ιβ *Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀφωρισμένος ἤτοι ἄδεκτος ἀπελθὼν ἐν ἑτέρᾳ πόλει δεχθῇ ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν, ἀφοριζέσθω καὶ ὁ δεξάμενος καὶ ὁ δεχθείς.*[γ]

ιγ *Εἰ δὲ ἀφωρισμένος εἴη, ἐπιτεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμὸς ὡς ψευσαμένῳ καὶ ἀπατήσαντι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.*

ιδ *Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν ἑτέρᾳ ἐπιπηδᾶν, κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται, εἰ μή τις εὔλογος αἰτία ᾖ τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν, ὡς πλέον τι κέρδος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ εὐσεβείας συμβάλλεσθαι· καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων καὶ παρακλήσει μεγίστῃ γίνεσθαι.*

ιε *Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν, ἀπολείψας τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου εἰς ἑτέραν ἀπέλθοι καὶ παντελῶς μεταστὰς διατρίβοι ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ: τοῦτον κελεύομεν μηκέτι λειτουργεῖν, εἰ μάλιστα προσκαλουμένου αὐτὸν τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ ἐπανελθεῖν οὐχ ὑπήκουσεν, ἐπιμένων τῇ ἀταξίᾳ. ὡς λαϊκὸς μέντοι ἐκεῖσε κοινωνείτω.*

α) *ὅρα καὶ τὸν β τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.*

β) *ὅρα τὸν β τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.*

γ) sequitur in codice: Σχόλιον. *Γράμματά εἰσι συστατικά, ἃ καὶ ἀπολυτικὰ λέγεται, τὰ συνιστῶντα τὴν ἱερωσύνην τῷ προκομίζοντι· ἢ συστατικὴ ἐπιστολή ἐστιν ἡ κινηθεισῶν τινων κατηγοριῶν καὶ εἰς συκοφαντίαν ἀπελε[γ]χθεισῶν τὸ ἀνεπίληπτον τῷ ἐπιφερομένῳ προσμαρτυροῦσα· εἰρηνικὴ δὲ ἔστιν ἡ ἄνευ σκανδάλου τινὸς τοῦ ἐπικομιζομένου ἐγχειριζομένη ὑπὸ τοῦ προέχοντος πρός τινας ἀποφέρεσθαι.*

1 ὡς ἂν ἀταξίαν C, ὡς ἀταξίαν HP. in m erat ἀταξίας (quod praebet etiam c), sed m. rec. °αν emendavit. — 2 τῆς ἐκκλησίας cm, sed in m dativus superinductus est. — 3 προσεύξηται m, sed a correctore idem συνεύξηται. — καὶ αὐτός pro οὗτος C, καὶ οὗτος c? — 4 κληρικῷ pro κληρικὸς H*c. — ὢν ∾ H. — ὡς ∾ Pc. — * literae η in M m. pr. ε superscriptum est, m °η. — 7 ἀφωριζέσθωσαν οἱ δεξάμενοι C: sed c=M, nisi quod ἀφωριζ. scribitur. — 9 ᾖ pro εἴη C, εἴη c. — ἀποτεινέσθω P. — ἀφωρισμός P. quae inter Εἰ et ἀφορισμὸς media, canoni ιβ adnexuit H. quae in hoc canone ιγ post ἀφορισμὸς sequuntur ∾ H. discrepat ab H hoc loco m, quo post δεχθείς „*nouus canon*" hic legi dicitur: εἰ δὲ ἀψωρισμένος εἴη, ἐπιτινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφωρισμός, ὡς ψευσαμένῳ καὶ ἀπαιτήσαντι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. — 10 τὴν ∾ CPr. — τοῦ ∾ C. — 11 pro ἑαυτοῦ H αὐτοῦ, P αὐτοῦ. ἑαυτοῦ m. — ἤτοι et vocabulum alterum brevissimum adscriptum in mg. M, quod equidem legere non poteram. — 12 ᾖ ἡ τ. C. — 13 ποιῆσαι C. — ὡς εἰς πλέον P. — πλεῖόν C. — τι ∾ c, cetera=M. — 15 γίν° ∾ HPC. — 17 παρὰ γν. τ. ἰδ. ἐπισκ. post παροικίᾳ HPCr. — 18 ἀπέλθῃ HC, ἀπέλθοι etiam m. — διαστάς c. — διατρίβῃ C, διατρίβει H, διατρίβοι Spangenberg. — 19 μάλιστα εἰ H. — 20 τοῦ et αὐτοῦ ∾ C, ἐπανελθεῖν post αὐτὸν C, sed c ut nos. — οὐκ H. — Ἐπιμ. cum κοιν. v. 21 conjunxit H.

Εἰ δὲ ὁ ἐπίσκοπος, παρ' ᾧ τυγχάνουσι, παρ' οὐδὲν λογισάμενος τὴν ις
κατ' αὐτῶν ὁρισθεῖσαν ἀργίαν δέξεται αὐτοὺς ὡς κληρικούς: ἀφο-
ριζέσθω ὡς διδάσκαλος ἀταξίας.
Ὁ δυσὶ γάμοις συμπλακεὶς μετὰ τὸ βάπτισμα ἢ παλλακὴν κτησάμενος ιζ
οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὅλως τοῦ κατα-
λόγου τοῦ ἱερατικοῦ. [α]
Ὁ χήραν λαβὼν ἢ ἐκβεβλημένην ἢ ἑταίραν ἢ οἰκέτιν ἢ τῶν ἐπὶ ιη
σκηνῆς οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὅλως
τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.
Ὁ δύο ἀδελφὰς ἀγαγόμενος ἢ ἀδελφιδῆν οὐ δύναται εἶναι κληρικός. ιθ
Κληρικὸς ἐγγύας διδοὺς καθαιρείσθω. [β] κ

α) ζήτει τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου κανόνα ζ, τῆς ἐν Λαοδικείᾳ κανόνα α, τῆς ἕκτης κανόνα γ, τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανόνα δ, ιβ, ιη καὶ νγ.

β) sequitur in M: Σχόλιον. Διττὸν τὸ τῆς ἐγγύης πρᾶγμα. λέγεται γὰρ ἐγγύη τὸ ἀπό τινός τινα οἰκειώσασθαι καὶ ἀναλαβεῖν τοῦ μὴ ἀποδρᾶναι χάριν, ἵνα πάλιν δοθῇ τῷ παραθεμένῳ ὑπὸ τοῦ ἀναλαμβανομένου· ὃ γίνεται ἐπὰν ὕποπτον ᾖ τὸ ἐκδιδόμενον πρόσωπον καθ' οὗ ἡ ἐγγύη λέγεται. καὶ ἄλλως πάλιν ἐγγύη τὸ πρὸς συνθήκην τινὰ καὶ ὁμολογίαν κατακλείειν, ὡς εἰ τόδε ἀπαντήσοι, τόδε πάσχειν· ὡς εἴπερ εἴ τις διατείνοιτο εἰ ὕσει εἰς τὴν αὔριον, τοῦδέ τινος ἀξιοῦσθαι. τὴν μὲν οὖν πρώτην ἐγγύην οὐ μόνον οὐκ ἀπόβλητον, ἀλλὰ καὶ ἐπαινετὴν ἴσμεν καὶ τοῖς παλαιοτάτοις τῶν πατέρων εὔλογον. τί γὰρ σπουδαιότερον τοῦ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν ὁμογενῶν καὶ φυλετῶν θεῖναι· τὴν δὲ δευτέραν τῶν σφαλερῶν ἄγαν καὶ ἀποβλήτων καὶ πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἢ πρὸς ἀποκλήρωσιν καὶ τύχην καὶ τὸ τούτων αἴσχιστον μαντείαν ἀποκλίνουσαν, ὃ καὶ βλαβερώτατον πάντη καθέστηκε. τί γὰρ εἰ πονηρῷ δαίμονι συνεργούμενον τὸ ἐγγυηθὲν οὕτως ἐπισυμβαίη βλάβης ἕνεκεν τῶν ἐγγυομένων; τοῦτο οὖν ἀπαγορεύει ἡ παροῦσα ἱερὰ διάταξις ὡς σφαλερὸν καὶ μᾶλλον ἐθνικῇ κληδόνι ἀνῆκον, οὐχὶ χριστιανῶν εὐσεβείᾳ. δείκνυσι τὸ τοῦ ἔργου θεομισὲς ὁ κριτὴς Ἰεφθάε καὶ τὸ κατ' αὐτὸν ἐπὶ τῇ φιλτάτῃ πάθος, ὅπερ εἰ καὶ μή τινος πρὸς ἐγγύην ἐκβιαζομένου, ἀλλ' οὖν πρὸς τὴν αὐτοῦ γνώμην κατεγγυηθέν, ἐπὶ τοῦτο προὔβη κακοῦ ὡς τοῖς ἄλλοις φυλάξασθαι τοῖς μετέπειτα πολὺν λόγον παρασχεῖν. καὶ ∻ ἐν τῇ τετάρτῃ δὲ πράξει τῶν ἐν Χαλκηδόνι πραχθέντων καὶ ἡ ἁγία σύνοδος καὶ οἱ συνεδρεύοντες αὐτοῖς ἐνδοξότατοι ἄρχοντες διελάλησαν τοὺς αἰγυπτίους ἐπισκόπους ἐγγύας προσεδρείας παρασχεῖν ἢ τούτων ἀποροῦντας ἐξωμοσίᾳ καταπιστευθῆναι. ὅσα μέντοι πολιτικοῖς νόμοις περὶ τούτου εἴρηται, εὑρήσεις ἐν τῷ λδ κεφαλαίῳ τοῦ θ τίτλου τοῦ παρόντος βιβλίου ∻, εὑρήσεις δὲ καὶ ἐν νεαρᾷ ρκγ, βιβλίῳ γ τῶν βασιλικῶν, τίτλῳ α, κεφαλαίῳ λθ καὶ μ. schol. Ma signo ∻ ad alterum ∻ invenitur etiam in m, nisi quod δὲ abest, χαλκηδόνει scribitur et δὶ ἐλάλησαν, προσεδρίας, ἐξωμόσια, μέντοι τοῖς πολ., ἡ ῥῆσις pro εὑρήσεις et ἐνάτου pro θ.

1 ὁ ∾ H, agnoscit m. — ἐπίσκοπος, ᾧ παρατυγχάνουσϊ H. — τυγχάνουσιν C. — ἡγησάμενος C, λογισάμενος c. — 2 ἀργίαν ∾ m, sed serius in eiusdem margine additum est. — δέξηται C, δέξεται c. — 7 οἰκέτην P, m=M. — 10 ἀδελφὴν Mmr, sed in margine M γρ. καὶ ἀδελφιδὴν. etiam m a correctore ἀδελφιδῆν.

κα Εὐνοῦχος εἰ μὲν ἐξ ἐπηρείας ἀνθρώπων ἐγένετό τις ἢ ἐν διωγμῷ ἀφῃρέθη τὰ ἀνδρῶν ἢ οὕτως ἔφυ καὶ ἔστιν ἄξιος: γινέσθω.[α]

κβ Ὁ ἀκρωτηριάσας ἑαυτὸν μὴ γινέσθω κληρικός. αὐτοφονευτὴς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δημιουργίας ἐχθρός.

κγ Εἴ τις κληρικὸς ὢν ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσει, καθαιρείσθω. φονεὺς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ.

κδ Λαϊκὸς ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσας ἀφοριζέσθω ἔτη τρία. ἐπίβουλος γάρ ἐστι τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς.

κε Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἐπὶ πορνείᾳ ἢ ἐπιορκίᾳ[β] ἢ κλοπῇ ἁλοὺς καθαιρείσθω καὶ μὴ ἀφοριζέσθω. λέγει γὰρ ἡ γραφή· οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τῷ αὐτῷ. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.[γ]

κϛ Τῶν εἰς κλῆρον προσελθόντων ἀγάμων κελεύομεν βουλομένους γαμεῖν ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνον.

κζ Ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον τύπτοντα πιστοὺς ἁμαρτάνοντας ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας καὶ διὰ τῶν τοιούτων φοβεῖν ἐθέλοντα καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν. οὐδαμοῦ γὰρ ὁ κύριος τοῦτο ἡμᾶς ἐδίδαξε· τοὐναντίον δὲ αὐτὸς τυπτόμενος οὐκ ἀντέτυπτε, λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει.[δ]

α) ὅρα καὶ τὸν α κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ.

β) in summo margine m. pr. Σχόλιον. Ἐπίορκός ἐστιν ἤγουν ὁ ὀμνύων ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου ψευδῶς· ἔστι δὲ κεφάλαιον ξζ τῆς ϛ ἑκατοντάδος τῶν γνωστικῶν κεφαλαίων τοῦ ἁγίου Μαξίμου καὶ ζ· paucas quae sequebantur literas tinea delevit.

γ) sequitur: Σχόλιον. Σημείωσαι ὅτι ἀφορισμός ἐστι καὶ τὸ ἐν ἐπιτιμίοις γενέσθαι τοῖς ἐκβάλλουσι τῶν θείων περιβόλων καὶ πρὸς τὴν τῶν μετανοούντων καθιστᾶσι χώραν. ⸖ Ἰδοὺ ἐνταῦθα κωλύει κατὰ ταὐτὸν ἀφορίζεσθαί τινα καὶ καθαιρεῖσθαι (M καθαίρεσθαι). τὸ αὐτὸ δὲ λέγει καὶ ὁ ἅγιος Βασίλειος ἐν τῷ γ καὶ λβ κανόνι. inde a signo ⸖ habetur etiam in m, nisi quod ἰδοῦ, καταυτὸν, ἀφορίζεσθαι τινὰ legitur, δὲ abest et postea ἐν τῷ τρίτῳ καὶ εἰκοστῷ καὶ τριακοστῷ δευτέρῳ αὐτοῦ κάνονι habetur.

δ) τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει α καὶ β, καν. θ. καὶ τῆς Ἀντιοχείας καν. ε. ζήτει καὶ τὸ κϛ κεφάλαιον τοῦ θ τίτλου. sequitur in codice post ἠπείλει: Σχόλιον. Εἰς αὐτὸν δῆλον ὅτι ἁμαρτάνοντας, οὓς καὶ τύπτει διὰ τοῦ ἐντεῦθεν φόβου τὸ μὴ καὶ ἑτέρους τὰ ὅμοια εἰς αὐτὸν πλημμελεῖν προσδιορθούμενος,

2 ἀ. καὶ οὕτως ἔφυγε „*alius*“ apud c. — post ἄξιος Cr addunt ἐπισκοπῆς. — γενέσθω C, ἐπίσκοπος γινέσθω c. — 3 ὁ ἑαυτὸν ἀ., μὴ C. — ἀκροτηριάσας M. — αὐτοφόντης C, αὐτοφονευτὴς etiam c. — 4 ἑαυτοῦ ∾ C, habet c. — 5 φονεὺς etiam m, φονευτὴς Hc. — 7 ἔστιν volebant Cm. — 9 ὃ pro ἐπὶ C, sed c ἐπί. — καὶ κλοπῇ H, sed ἢ κλ. m. — 10 Nahum i 9. — 11 ἐπὶ τὸ αὐτὸ HPCr, post quae addit ἐν θλίψει C, contra quam c. — δὲ ∾ PC, habet c. ὁμοίως καὶ [δὲ c] οἱ λοιποὶ κληρικοὶ τῇ αὐτῇ αἱρέσει ὑποκείσθωσαν H „*al.*“ apud c. ex m Spangenbergius, qui Haloandri editionem expressit, ad illius ὁμοίως adnotavit ὡς αὕτως. — 12 προσελθόντων etiam m et „*al.*“ apud c, προεληλυθότων H et „*al.*“ apud c, προελθόντων P et „*al.*“ apud c, παρελθόντων C. — 13 μόνους HPC, μόνον c. — 15 δῒ τοιούτων H, διὰ τούτων r. — ἐθέλοντας c, θέλοντα H. — 16 πρωςάττομεν P, προςάττομεν H. — ταῦτα C, τοῦτο c. — ἡμᾶς post γὰρ C. — ἐδίδαξεν m. — 17 ἀντέτυπτεν m. — Petr. I ii 23.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος καθαιρεθεὶς δικαίως κη
ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας: οὗτος παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς ἐκκλησίας.

Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένηται κθ
ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος: καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας καὶ ἐκκοπτέσθωσαν παντάπασι καὶ* τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου. [α]

Εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς λ
ἐκκλησίας γένηται: καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. [β]

Εἴ τις πρεσβύτερος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου χωρὶς συναγάγῃ λα
καὶ θυσιαστήριον ἕτερον πήξῃ, μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ: καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος. τύραννος γάρ ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί, ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται. οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν. ταῦτα δὲ μετὰ μίαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην παράκλησιν τοῦ ἐπισκόπου γινέσθω. [γ]

Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος ὑπὸ ἐπισκόπου γένηται ἐν ἀφορισμῷ, λβ
τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἑτέρου δεχθῆναι, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ

ὑπεναντία ποιῶν τῷ κελεύοντι νόμῳ παρέχειν καὶ τὴν λοιπὴν σιαγόνα τούτῳ, ὃς ἐξ αὐθαδείας ἡμῖν κατὰ κόρρης ἤνεγκεν, ἀκατασχέτῳ θυμῷ ληφθείς, τὴν πληγήν. ὁ τοιοῦτος οὖν ἔνοχος τῷ ἱερῷ τούτῳ νόμῳ, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος ὅς τὸν εἰς ἱερὰ παρανομοῦντα σώφρονι μάστιγι, καλῶς γε ποιῶν, σωφρονίζει, ἔχων αὐτόν τε τὸν κύριον σύμφωνον τῳ ἔργῳ, ὁπηνίκα τῷ ἐκ σχοινίου φραγελλίῳ τοὺς ἱεροκαπήλους ἀπήλασε τοῦ νομικοῦ ἱεροῦ καὶ τὸν ἐπιστρέφεσθαι τοῖς φοβουμένοις τὸν κύριον καὶ γινώσκουσιν αὐτοῦ τὰ μαρτύρια (Psalm. ριη [קיט] 79) προσευχόμενον, καὶ δὴ αὐτοὺς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς νομοφύλακας, οὓς ἐκδίκους λέγουσιν, ἄνωθεν ἐκ πατέρων ἐκδικεῖν τὰ τοιαῦτα τεταγμένους. ⸭ Ἰδοὺ ἐνταῦθα δύο ἐπιτίμια ἐπήγαγε τῆς καθαιρέσεως καὶ τῆς ἀκοινωνησίας. inde a signo ⸭ habet m, sed ἰδοῦ et ἐπήγαγεν scr.

α) in marg. ἀναγίνωσκε τῆς ἐν Χαλκηδόνι κανόνα β, τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ κβ κγ. τῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ β, δ ε ιθ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ὑφ' αὐτὸν ἐπισκόπους ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου Βασιλείου. sequitur post Πέτρου: Σχόλιον. Σημείωσαι περὶ καθαιρέσεως καὶ ἀφορισμοῦ τῶν διὰ χρημάτων χειροτονούντων καὶ χειροτονουμένων καὶ τῶν μεσιτείᾳ ἀρχόντων κοσμικῶν γινομένων ἐγκρατῶν ἐκκλησίας. Ἰδοὺ ἐνταῦθα δύο ἐπιτίμια ἐπήγαγε τῆς καθαιρέσεως καὶ τῆς ἀκοινωνησίας.

β) seq.: Καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως. in mg.: καὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ β, κα. γ.

γ) Ὅρα τῆς ἐν Γάγγρᾳ κανόνα ς· τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ κανόνα ε· τῆς ἐν Λαοδικείᾳ κανόνα νη· τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ κανόνα λα καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ κανόνα ι.

2 ἐφάψασθαι C, ἅψασθαι c. — 3 οὗτος ∾ HP. — 6 ἐκκοπτέσθω HPCr. — * καὶ ∾ Hmc. — παντάπασιν ante ὡς posuerunt HP. — 9 γένηται ἐκκλησίας H. — ἀφοριζέσθωσαν H*c. — 11 συναγωγὴν H. — 12 ἕτερον ∾ H, legitur ἕτερον in m. — πήξει MHr, πήξῃ m. — κατεγνωκὸς P, καταγνοὺς H, κατεγνωκὼς etiam m. — κλ. καὶ ὅσοι M. — 13 ἢ pro καὶ c. — 14 ὡσ. δὲ ∾ C, habet c: δὲ ∾ HP. — 15 δευτ. ἢ καὶ C, sed c non agnoscit illud ἤ. — 16 παράκλησιν post ἐπισκόπου C. — 17 ἐν ἀφορισμῷ etiam m, ἀφορισμένος Hc, ἀφωρισμένος P. — 18 ἐξῆναι P. — δέχεσθαι Hc, δεχθῆναι etiam m.

ἀφορίσαντος αὐτόν, εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσῃ ὁ ἀφορίσας αὐτὸν ἐπίσκοπος.[α]

λγ Μηδένα τῶν ξένων ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων ἢ διακόνων ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι. καὶ ἐπιφερομένων δὲ αὐτῶν, ἀνακρινέσθωσαν. καὶ ἐὰν μὲν ὦσι κήρυκες τῆς εὐσεβείας, προσδεχέσθωσαν· εἰ δὲ μήγε, τὰ πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς ἐπιχορηγήσαντες εἰς κοινωνίαν αὐτοὺς μὴ προσδέξησθε. πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται.[β]

λδ Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης, ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει καὶ ταῖς ὑπ᾽ αὐτὴν χώραις. ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι. οὕτως γὰρ ὁμόνοια ἔσται καὶ δοξασθήσεται ὁ θεὸς διὰ τοῦ κυρίου ἐν ἁγίῳ πνεύματι, ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα.[γ]

Περὶ χειροτονούντων ἔξω τῆς ἑαυτῶν ἐνορίας.

λε Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας. εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην: καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν.[δ]

λϛ Εἴ τις χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ: τοῦτον ἀφωρισμένον

α) ζήτει τὸν ἐν Νικαίᾳ κανόνα ε. schol. in summo margine p. 156 M scriptum nunc mutilum.

β) sequitur Σχόλιον. Συστατικὴ ἐπιστολή ἐστι καὶ τὸ λοιπὸν προεγράφη εἰς τὸν ιβ κανόνα. Κοινωνικὴ ἐπιστολή ἐστιν ἡ κατακριθεῖσί τισιν ὑπὸ συνόδου ἐπὶ αἱρέσει ὡς οἱ τὰ Ἀπολιναρίου φρονοῦντες παρὰ τῆς δυτικῆς συνόδου, εἶτα διορθωσαμένοις καὶ μεταμαθοῦσι τὴν ἀλήθειαν διδομένη αὐτοῖς. φησὶ γὰρ ὁ θεολόγος· δείξουσι δὲ πάντως ὅτι ἐδέχθησαν ἢ διὰ τόμου συνοδικοῦ ἢ δι᾽ ἐπιστολῆς κοινωνικῆς. οὗτος γὰρ τῶν συνόδων ὁ νόμος.

γ) sequitur Σχόλιον. Ὅτι ἕκαστος ἐπίσκοπος τὰ ἐπιβάλλοντα ἑαυτῷ ποιεῖ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ. habet etiam m, nisi quod σχόλ. ∾ et in fine ἑαυτοῦ.

δ) Ὅρα τὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ κανόνα ιγ καὶ κβ καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ κανόνα η.

1 ἀφωρίσαντος P. — τελευτήσει H, τελευτήση m. — 4 γραμμάτων post συστ. addit C, contra quam c. — προσδέχεσθε C, προσδέχεσθαι c. — δὲ ∾ HP, habet etiam m. — 5 εἰ m, ubi nos ἐάν. — ὦσιν m. — 6 μήγε: τὴν χρείαν αὐ. H. μήγε, τὰ πρὸς χρείαν αὐ. P. χρείαν etiam in c ad τὰς χρείας adscriptum est: m ut nos. — 7 γάρ καὶ κατὰ C. — 8 τὸν ἑαυτοῖς πρ. r. — 10 πράττειν ∾ C, habet c. — τῇ ἑαυτοῦ C. — 11 ὑπ' αὐτῷ H, ὑπ' αὐτὴν etiam m. — μηδ' P. — 12 οὕτω HC. — 13. 14 H=M, sed τοῦ ∾ cum Pr et ὁ πατ. seqq. ∾ cum C. διὰ Χριστοῦ ἐν τῷ ἁγ. C. — 13 καὶ ∾ P. — verba ὁ πατὴρ κτέ agnoscunt etiam cm. — 14 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον P. — 15 ∾ HPCr. — 16 αὐτοῦ H, αὐτῷ P, ἑαυτοῦ etiam m. — 17 ἢ pro καὶ C, sed c καί. — ἐλεγθείη P, ἐλεχθείη M. — 18 τὴν ∾ C. — 19 καὶ prius ∾ r.

τυγχάνειν, ἕως ἂν καταδέξηται. ὡσαύτως καὶ πρεσβύτερος καὶ διάκονος. εἰ δὲ ἀπελθὼν μὴ δεχθείη, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μοχθηρίαν: αὐτὸς μὲν ἔστω ἐπίσκοπος, ὁ δὲ κλῆρος τῆς πόλεως ἀφοριζέσθω, ὅτι τοιούτου λαοῦ ἀνυποτάκτου παιδευταὶ οὐκ ἐγένοντο. [α]

Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν ἐπισκόπων καὶ ἀνακρινέτωσαν λζ
ἀλλήλους τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας καὶ τὰς ἐμπιπτούσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν, ἅπαξ μὲν τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς, δεύτερον δὲ Ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ. [β]

Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φρον- λη
τίδα καὶ διοικείτω αὐτά, ὡς τοῦ θεοῦ ἐφορῶντος. μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαί τι ἐξ αὐτῶν ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ θεοῦ χαρίζεσθαι. εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγείτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολείτω.

Οἱ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτε- λθ
λείτωσαν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν κυρίου καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος.

Ἔστωσαν φανερὰ τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα (εἴγε καὶ ἴδια ἔχει) μ
καὶ φανερὰ τὰ κυριακά, ἵν' ἐξουσίαν ἔχῃ τῶν ἰδίων τελευτῶν ὁ ἐπίσκοπος οἷς βούλεται καὶ ὡς βούλεται [γ] καταλεῖψαι καὶ μὴ προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διαπίπτειν τὰ τοῦ ἐπισκόπου ἔσθ' ὅτε γυναῖκα καὶ παῖδας κεκτημένου ἢ συγγενεῖς ἢ οἰκέτας. δίκαιον γὰρ τοῦτο παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις τὸ μήτε τὴν ἐκκλησίαν ζημίαν τινὰ ὑπομένειν ἀγνοίᾳ τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μήτε τὸν ἐπίσκοπον ἢ τοὺς [αὐτοῦ] συγγενεῖς προφάσει τῆς ἐκκλησίας δημεύεσθαι ἢ εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίᾳ περιβάλλεσθαι.

α) ζήτει τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ κανόνα ιη, τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ κανόνα ιζ καὶ ιη, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει α καὶ β κανόνα ις καὶ τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ συστάση[ς] καὶ τὴν ζ σύνοδον ἐπιβεβαιωσάσης κανόνα β καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι κανόνα κη.

β) sequitur: τοῦτ' ἔστιν Ὀκτωβρίου μηνός.

γ) γρ. καὶ ὧν βούλεται.

1. 2 ὡσαύ. κ. πρ. κ. δ. ∾ H, habet etiam m. — 2 ἀπελθὼν ∾ H, habet etiam m. — 3 αὐτὸς μενέτω ἐπ. HPc et margo libri meermanniani, in quo ipso exstat scriptum μὲν ἔστω. — 6 καὶ ἀνευρινέτωσαν c. — 7 ἀλλήλοις P. — 8 τῆς τετάρτης ἑβδομάδος P. — 11 τοῦ ∾ H. — 13 εἶεν etiam c, ὦσιν C. — ἐπιχωρηγείτω M; fuerat hoc etiam in m, sed correctum est. — ὡς πέν. ante ἐπιχορ. C. — 14 τούτου C. — ἀπεμπολίτω C, ἀπεμπολάτω r. — 15 κ. οἱ διάκ. HPC. — 16 λ. τοῦ κυρίου HPC. — 18 Ἔστω voluerunt HPCr. — 19 ἵνα H. — ἔχοι P. — τῶν ἰδίων etiam m, τὰ ἴδια HPc. — 20 post [ἐπί]σκοπος C: ὡς βούληται καὶ οἷς βούλεται. c ut nos. — 23 τοῦτο ∾ H, habet etiam m. — 24 [μή τε τὸν ἐπίσκοπον] C. — 25 αὐτοῦ post τοὺς addunt HPCr. — δημεύεσθαι etiam m, in cuius tamen margine m. rec. πημαίνεσθαι. et hoc tuentur HPc. — ἢ καὶ εἰς HPCr. — 27 δυσφημίαις HPc.

μα Προστάσσομεν τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων. εἰ γὰρ τὰς τιμίας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ πιστευτέον, πολλῷ ἂν δέοι περὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι, ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν πάντα διοικεῖσθαι τοῖς δεομένοις διὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καὶ χορηγεῖσθαι μετὰ φόβου θεοῦ καὶ πάσης εὐλαβείας. μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων (εἴγε δέοιτο) εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτοῦ χρείας καὶ τῶν ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον αὐτοὺς ὑστερεῖσθαι. ὁ γὰρ νόμος τοῦ θεοῦ διετάξατο τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντας * ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τρέφεσθαι, ἐπείπερ οὐδὲ στρατιώτης ποτὲ ἰδίοις ὀψωνίοις ὅπλα κατὰ πολεμίων ἐπιφέρεται.[α]

μβ Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος κύβοις σχολάζων καὶ μέθαις ἢ παυσάσθω ἢ καθαιρείσθω.

μγ Ὑποδιάκονος ἢ ἀναγνώστης ἢ ψάλτης τὰ ὅμοια ποιῶν ἢ παυσάσθω ἢ ἀφοριζέσθω.

μδ Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος τόκους ἀπαιτῶν τοὺς δανειζομένους ἢ παυσάσθω ἢ καθαιρείσθω.[β]

με Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος αἱρετικοῖς συνευξάμενος μόνον ἀφοριζέσθω. εἰ δὲ καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ὡς κληρικοῖς ἐνεργῆσαί τι καθαιρείσθω.[γ]

μς Ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον αἱρετικῶν δεξαμένους βάπτισμα ἢ θυσίαν καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν. τίς γὰρ συμφώνησις χριστῷ πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;

μζ Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα ἐὰν ἄνωθεν βαπτίσῃ ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν ἐὰν μὴ

α) sequitur: Σχόλιον. Ἀναγκαῖαι χρεῖαι διατροφαὶ καὶ ἐνδύματα, ὡς καὶ ὁ μακάριός φησι Παῦλος ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πρὸς Τιμόθεον πρώτης ἐπιστολῆς· ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.

β) περὶ λαμβανόντων τόκους.

γ) ἀναγίνωσκε τῆς ἐν Λαοδικ[ε]ίᾳ κανόνα λγ.

1 τὸν ∾ H. — ἢ τῶν vaticanus Zonarae? — 3 πολλοῦ c. — μᾶλλον post ἂν addit c, μᾶλλων H. — συστέλλεσθαι c. — 4 ἀξίαν pro ἐξουσίαν P. — πάντα ∾ H. — καὶ ante τοῖς addunt HP. — τῶν ∾ HP. — 5 καὶ prius ∾ HP, habet m. — ἐπιχωρηγεῖσθαι m, ἐπιχορηγεῖσθαι HPCr. — 6 καὶ ∾ r. — 7 αὐτῷ H, m αὐτοῦ, sed m. rec. idem °τῷ. — 8 αὐτὸν pro αὐτοὺς c. — ὑστερῆσθαι m. — 9 * ὑπηρετοῦντας H, παραμένοντας C, etiam mc ut nos, nisi quod in mg. m Haloandri lectionem m. rec. adscriptam praebet. — 10 δεατρέφεσθαι H. — στρατιῶταί ποτε H. — 11 κ. πολ. ante ἰδίοις vs. 10 P. — ἐπιφέρονται H, ἐπιφέροται m. — 14 ἢ ψάλτης ante ἢ ἀναγν. HP. — τὰ ∾ C. — 15 post ἀφ. addunt HPC ὡσαύτως καὶ λαϊκός, ubi λαϊκοί c, οἱ λαϊκοὶ H. — 18 συνευξόμενος H, sed m ut nos. — 21 post πρεσβ. C addit ἢ διάκονον, quae verba non habet c. — δεξάμενον Hc, ita a correctore etiam m, in quo δεξαμένους scriptum erat. — 22 Cor. II vi 15. Χριστοῦ c, τοῦ Χριστοῦ H, sed Χριστῷ m. — 23 Βελίαλ c et Spangenberg. Βελιαρ H, Βελίαρ m. — πιστοῦ c. — 24 κατ' H. κατὰ etiam m. — 25 παρ' αὐτῶν ἀσ. r?

βαπτίσῃ: καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν τοῦ κυρίου θάνατον καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας ψευδιερέων.[α]

Εἴ τις λαϊκὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβάλλων ἢ ἑτέραν λάβοι ἢ μη
παρὰ ἄλλου ἀπολελυμένην: ἀφοριζέσθω.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος κατὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν μὴ μθ
βαπτίσει εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, ἀλλὰ εἰς τρεῖς ἀνάρχους ἢ εἰς τρεῖς υἱοὺς ἢ εἰς τρεῖς παρακλήτους: καθαιρείσθω.[β]

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος μὴ τρία[γ] βαπτίσματα μιᾶς μυήσεως ν
ἐπιτελέσει, ἀλλὰ ἓν βάπτισμα τὸ εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου διδόμενον: καθαιρείσθω. οὐ γὰρ εἶπεν ὁ κύριος· εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίσατε, ἀλλά· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.[δ]

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου να
τοῦ ἱερατικοῦ γάμου καὶ κρεῶν καὶ οἴνου οὐ δι' ἄσκησιν, ἀλλὰ διὰ βδελυρίαν ἀπέχεται, ἐπιλαθόμενος ὅτι πάντα καλὰ λίαν καὶ ὅτι ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ βλασφημῶν διαβάλλει τὴν δημιουργίαν: ἢ διορθούσθω ἢ καθαιρείσθω καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποβαλέσθω· ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας οὐ νβ
δέχεται, ἀλλὰ ἀποβάλλεται: καθαιρείσθω, ὅτι λυπεῖ χριστὸν τὸν εἰπόντα· χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.[ε]

α) sequitur: Σχόλιον. Ἀντὶ τοῦ ἐξ ἀρχῆς καὶ κατὰ τὸ ὁλόκληρον. τοῦτο δὲ λέγει, ἐπειδή τινες τῶν ἀπὸ αἱρέσεων ἐπιστρεφόντων βαπτίζονται μὲν οὐχὶ τελείως, μυρίζονται δὲ ὡς καὶ τοῦ θείου μυρισμοῦ μέρους ὄντος βαπτίσματος. μὴ βουλόμενος ὁ κανὼν ὑπὸ ἔγκλησιν κεῖσθαι τὸν ἢ ὀρθῶς μὲν βαπτισθέντα, διὰ τινὰ δὲ περιπέτειαν τῷ θείῳ αὖθις ἁγιαζόμενον μυρισμῷ ἢ καὶ τὸ ἀτελὲς τῶν βεβαπτικότων βάπτισμα διὰ τούτου τελούμενον προστίθησι τὸ ἄνωθεν.

β) ζήτει τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κανόνα α καὶ ε, τῆς ἐν Ἐφέσῳ κανόνα ζ.

γ) τρία βαπτίσματα ἀντὶ τοῦ τρεῖς καταδύσεις. Ἀναγίνωσκε καὶ τὸν νθ κανόνα τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ, ἐν ᾧ εὑρήσεις, πῶς χρὴ τοὺς βαπτιζομένους βαπτίζειν.

δ) sequitur: Ἕως ὧδε ἡ Ῥωμαίων κρατεῖ ἐκκλησία.

ε) Ὅρα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κανόνα ζ, τοῦ ἁγίου Βασιλείου

1 Rom. vi 3. — 2 τῶν ψευδ. H, sed τῶν ∾ m. — 3 ἐκβαλλών M, ἐκβαλών Cr. — ἢ prius ∾ HPCr. — λάβῃ H, λάβοι etiam m. — 4 παρ' H. — 6 Matth. xxviii 19. — βαπτίσῃ HC. — ἀλλ' H, sed ἀλλὰ etiam m. — 7 utrumque εἰς ∾ HP, habet m. — 9 ἐπιτελέσῃ C et Spangenbergius. — ἀλλ' H, sed ἀλλὰ etiam m. — τὸ ∾ PHr, sed τὸ habet etiam m. — 12 πατέρος C. — 13 post πν. addit C, quae in c non legi testatur, haecce: ὑμεῖς οὖν, ὦ ἐπίσκοποι, εἰς ἕνα πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τρίτον βαπτίσατε, κατὰ τὴν τοῦ κυρίου γνώμην καὶ τὴν ἡμετέραν ἐν πνεύματι διάταξιν. — 15 διὰ ∾ H, habet etiam m. — 16 ἐπιλανθανόμενος C. — ἄρρεν C. — 19 ἀποβαλλέσθω HPCr. — 21 προσδέχεται HPCr. — ἀλλ' PC. — τὸν ∾ H, ante χρ. habet C, τὸν Χρ. τὸν P: ut nos etiam m. — 22 χ. ἐπιγίνεται ἐν τῷ οὐρ. ἑνὶ praetermisso ἐπὶ H, ἐν τῷ οὐρ. etiam P: m praebet γίνεται et in mg. tantum ἐπιγίνεται, cetera vero et P et m ut nos. Luc. xv 7.

νγ Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἑορτῶν οὐ μεταλαμβάνει κρεῶν καὶ οἴνου, βδελυσσόμενος καὶ οὐ δι' ἄσκησιν: καθαιρείσθω, ὡς κεκαυτηριασμένος τὴν ἰδίαν συνείδησιν καὶ αἴτιος σκανδάλου πολλοῖς γινόμενος.

νδ Εἴ τις κληρικὸς ἐν καπηλείῳ φωραθείη ἐσθίων, ἀφοριζέσθω πάρεξ τοῦ ἐν πανδοχείῳ ἐν ὁδῷ δι' ἀνάγκην καταλύοντος.[α]

νε Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει τὸν ἐπίσκοπον, καθαιρείσθω. ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.[β]

νς Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει πρεσβύτερον ἢ διάκονον, ἀφοριζέσθω.

νζ Εἴ τις κληρικὸς χωλὸν ἢ κωφὸν ἢ τυφλὸν ἢ τὰς βάσεις πεπληγμένον χλευάσει, ἀφοριζέσθω· ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

νη Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ τῇ ῥᾳθυμίᾳ καθαιρείσθω.

νθ Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος, τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεοῦς ὄντος, μὴ ἐπιχορηγεῖ τὰ δέοντα: ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ καθαιρείσθω, ὡς φονεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

ξ Εἴ τις τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία ὡς ἅγια ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσιεύοι ἐπὶ λύμῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου: καθαιρείσθω.[γ]

ξα Εἴ τις κατηγορία γένηται κατὰ πιστοῦ πορνείας ἢ μοιχείας ἢ ἄλλης τινὸς ἀπηγορευμένης πράξεως καὶ ἐλεγχθείη: εἰς κλῆρον μὴ προαγέσθω.

ξβ Εἴ τις κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον Ἰουδαίου ἢ Ἕλληνος ἢ αἱρετικοῦ ἀρνήσεται, εἰ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ χριστοῦ: ἀποβαλλέσθω· εἰ δὲ

κανόνα ε, ὅπως χρὴ δέχεσθαι τοὺς ἀπὸ αἱρετικῶν προσερχομένους, καὶ τὸν λδ, ὅπως τὰς μοιχευθείσας γυναῖκας.

α) Ζήτει τῆς ἐν Λαοδικείᾳ κανόνα κδ καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ κανόνα μ [καὶ τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ ἕκτης συνόδου κανόνα θ.] quae [] inclusa man. recent. scripta.

β) sequitur: Σχόλιον. Ἐξ αὐθαδείας δῆλον ὅτι καὶ ἀλαζονείας, ἀλλ' οὐκ ἄξια ὕβρεως πράξαντα.

γ) ἀναγίνωσκε καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ κανόνα ξγ.

2 ἢ οἴνου C, sed c καὶ οἴνου. — 2. 3 βδ. κ. οὐ δ. ἄ. ∾ C, habet c. — 3 κεκαυςηριασμένος C, κεκαυτηρισμένος H. — οἰκείαν pro ἰδίαν P. — συνείδησιν in m a correctore, quum συνήδεισιν scriptum fuisset. — 5 καπειλείῳ m, sed η supra versum scriptum. — φωραθῇ C, optativus apud c. — 6 π. δι' ὁδοῦ ἀν. c. — καταλύειν C, καταλύοντος *vel* καταλύσαντος c, m καταλύοντα *„at poſtremae literae recentior manus impoſuit* ος, *in margine vero* καταλύσαντα *adſcripſit“*. καταλύσαντος HP. — 7 ἀδίκως addit post ἐπίσκ. C, non habet c. — γὰρ post ἄρχ. addunt HPCr. — φησὶ ante τοῦ addit C, non addit c, post σου vs. 8 habet r. Exod. xxii 8. Act. xxiii 5. — 10 κληρικὸς ∾ HP, habetur in m. ἢ τυφλὸν in margine M. — ἢ τὸν τὰς C. — 11 χλευάζει H, χλευάσῃ C. — 13 τῇ ἀμελείᾳ καὶ ῥᾳθ. cm, nisi quod m a prima manu ἀμελίᾳ habet. — 16 ἐπιχορηγῇ C. — 17 ὡς ὁ φον. P. — αὐτοῦ H. — 19 δημοσιεύει HPC. ut nos etiam m. — λοίμῃ c, λύμοι m. — 20 κατεγορία P. — 21 ex r annotavi ἐλεγθείη (?), ἐλεγχθῇ C. — προαγέσθω etiam m, ἀγέσθω H. — 23 ἀρνήσηται Cm. — τοῦ ∾ H. — pro ἀποβ., quod praebet etiam c, ἀφοριζέσθω C, ἀποβαλέσθω P.

τὸ ὄνομα τοῦ κληρικοῦ, καθαιρείσθω· μετανοήσας δέ, ὡς λαϊκὸς δεχθήτω.[α]

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου ξγ
τοῦ ἱερατικοῦ φάγῃ κρέα[β] ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ ἢ θηριάλωτον ἢ θνησιμαῖον: καθαιρείσθω. τοῦτο γὰρ ὁ νόμος ἀπεῖπεν. εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

Εἴ τις κληρικὸς εὑρεθῇ τὴν κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων ἢ τὸ σάβ- ξδ
βατον πλὴν τοῦ ἑνός: καθαιρείσθω. εἰ δὲ λαϊκός, ἀφοριζέσθω.

Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς εἰσέλθοι εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν ξε
προσεύξασθαι: καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω.

Εἴ τις κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κρούματος ξς
ἀποκτείνῃ: καθαιρείσθω διὰ τὴν προπέτειαν αὐτοῦ. ἐὰν δὲ λαϊκός, ἀφοριζέσθω.[γ]

Εἴ τις παρθένον ἀμνήστευτον βιασάμενος ἔχει, ἀφοριζέσθω. μὴ ξζ
ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ ἑτέραν λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν ἣν ᾑρετίσατο, κἂν πενιχρὰ τυγχάνῃ.[δ]

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος δευτέραν χειροτονίαν ξη
δέξεται παρά τινός: καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, εἰ μήγε ἄρα συσταίη ὅτι παρὰ αἱρετικῶν ἔχει τὴν χειροτονίαν. τοὺς γὰρ παρὰ τῶν τοιούτων βαπτισθέντας ἢ χειροτονηθέντας οὔτε πιστοὺς οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν.[ε]

α) Ζήτει τῆς ἐν Νικαίᾳ τὸν ια καὶ τὸν ιβ καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν ζητουμένους.

β) in margine inferiori: Τοῦτο περὶ τῶν ἐσθιόντων τὸ αἷμα τῶν ζώων φησίν, ὃ ἐν τοῖς ἐντέροις μετὰ τὸ σφάξαι αὐτὰ ἐμβάλλοντες ἐσθίουσι[ν]. ψυχὴ γὰρ τοῦτο τοῦ κτήνους λογίζεται. καὶ ἁπλῶς καὶ περὶ τῶν πνικτῶν λέγει.

γ) sequitur: Σχόλιον. Εἰ δὲ μὴ φονεύσει κρούσ. . . . . καὶ μάλιστα· εἰ δὲ μὴ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις κρούσει, τοῦ κζ κανόνος τὸν καὶ ἁπλῶς τύπτοντα κἂν μὴ πατάξῃ καθαιροῦντος· ἐστὶν οὖν εἰπεῖν ὡς οὐκ ἐναντιοῦνται· ἄλλο γὰρ τὸ ἑκόντα καὶ σὺν αὐθαδείᾳ τύπτειν καὶ ἄλλο τὸ μάχῃ συντυχόντα καὶ ἐκ περιστάσεως ἢ καὶ ἀμυνόμενον εἰς τὸ πολλάκις κροῦσαι συνενεχθῆναι.

δ) ὅρα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ κανόνα ια.

ε) τῆς ἐν Καρθαγένῃ κα. μη. sequitur post δυνατόν: Σχόλιον. Ὅτι τοὺς παρὰ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας ἀναχειροτονεῖ ὁ κανὼν οὗτος τὴν χειροτονίαν

4 κρέας Cr, κρέα c. — 5 καὶ post γὰρ addit C. — ἐὰν pro εἰ C. — 6 ᾖ pro εἴη C. — 7 εὑρέθη H, sed Spangenb. ut nos. — νηστεύων ∾ C. — 8 post ἑνὸς add. μόνου, νηστεύων C, μόνου etiam HPr. — ἐὰν pro εἰ C. — λαϊκὸς ᾖ, C. — 9 εἰσέλθῃ HP, εἰσέλθοι etiam m. — 10 συνεύξασθαι Hc et a correctoris manu etiam m, in quo antea προσεύξασθαι fuerat. — καὶ ante καθαιρ. addit P. — 11 καὶ ante ἀπὸ addit C, ∾ c. — κρούματος c, κρούσματος HCr. — 12 ἀποκτείνει H, ἀποκτείνας cm, ἀποκτείνοι Spangenbergius. — post αὐτοῦ HP Εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη: ἐὰν etiam m. — post λαϊκὸς addunt ᾖ Cm. — 14 ἔχοι c. σχῇ C, sed etiam ἔχει in c notatum. — 15 καὶ post ἣν addit C. — 15. 16 ᾑρετίσατο H, κατῃρετίσατο m, καθῃρετίσατο r, κατηρετήσατο M. — 16 πενηχρὰ M. — 18 δέξηται C. — 19 εἰ μὴ δείξοι, παρὰ αἱρετικῶν αὐτὸν ἔχειν τ. χ. C, sed c=M. — τὴν ∾ H, habet m. — 20 τῶν ∾ HC, habet m.

ξθ Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὑποδιάκονος ἢ ἀναγνώστης ἢ ψάλτης τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν * οὐ νηστεύοι ἢ τετράδα ἢ παρασκευήν: καθαιρείσθω, ἐκτὸς εἰ μὴ δι' ἀσθένειαν σωματικὴν ἐμποδίζοιτο· ἐὰν δὲ λαϊκὸς ᾖ, ἀφοριζέσθω.

ο Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν νηστεύοι μετὰ Ἰουδαίων ἢ ἑορτάζοι μετ' αὐτῶν ἢ δέχεται παρ' αὐτῶν τὰ τῆς ἑορτῆς ξένια, οἷον ἄζυμα ἤ τι τοιοῦτον: καθαιρείσθω. εἰ δὲ λαϊκός, ἀφοριζέσθω.

οα Εἴ τις χριστιανὸς ἔλαιον [ἀπενέγκοι] εἰς ἱερὸν ἐθνῶν ἢ συναγωγὴν Ἰουδαίων ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν ἢ λύχνους ἅπτοι: ἀφοριζέσθω.

οβ Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀφέληται κηρὸν ἢ ἔλαιον: ἀφοριζέσθω καὶ τὸ ἐπίπεμπτον προστιθέτω μεθ' οὗ ἔλαβεν.

ογ Σκεῦος χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν ἁγιασθὲν ἢ ὀθόνην μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετεριζέσθω. παράνομον γάρ. εἰ δέ τις φωραθείη, ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ. [a]

οδ Ἐπίσκοπον κατηγορηθέντα ἐπί τινι παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων, καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων. κἂν μὲν ἀπαντήσοι καὶ ὁμολογήσοι, ἐλεγχθέντος αὐτοῦ ὁριζέσθω τὸ ἐπιτίμιον. ἐὰν δὲ καλούμενος μὴ ὑπακούσῃ: καλείσθω καὶ δεύτερον, ἀποστελλομένων ἐπ' αὐτὸν δύο ἐπισκόπων. ἐὰν δὲ καὶ οὕτως μὴ ὑπακούσοι, καλείσθω καὶ τρίτον, δύο πάλιν ἐπισκόπων ἀποστελλομένων πρὸς αὐτόν. ἐὰν αὐτῶν μὴ δεχόμενος. habet etiam m, nisi quod σχόλιον ~, κανῶν et μη δεχόμ' ξθ νος scribitur.

α) ὅρα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει α καὶ β κανόνα α καὶ ι καὶ ἐκ τῆς πρὸς Δόμνον ἐπιστολῆ[ς] κανόνα β τοῦ ἁγίου Κυρίλλου.

1 ἢ ὑποδιάκονος ~ HPC, habent cm. — 2 * τοῦ πάσχα add. HPc. — οὐ νηστεύοι ~ H, οὐ πιστεύει H*, οὐ νηστεύει PC. m ut nos. — 4 εἰ (Εἰ H) δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφ. HP. m ut nos. — 5. 6 c=M, sed C Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ ἄλλος κληρικός, νηστεύει. — 6 νηστεύει H et a correctore m, in quo νηστεύοι fuerat. — τῶν post μετὰ addit H, quod non agnoscit m. — ἑορτάζει C, συνεορτάζει Hc. ἑορτάζοι etiam m, sed a correctore idem ἑορτάζει. — 6. 7 δέχοιτο P. — 7 παρ' ~ C, habet c. — τι ~ H. — τοιοῦτόν τι H, sed m=M. — 8 λαϊκὸς ᾖ, C. — 9 ἀπενέγκοι ~ M, ἀπενέγκῃ HP. — ἱερὸν etiam m, ἱερὰ H. — εἰς post ἢ addunt HPCr. — 10 ἢ ante ἐν C, sed c (licet ἑορταῖς praetermissum sit oscitantia, ni fallor, Clerici) =M. — ἅπτει HP, ἅψῃ C. — 11 ἀφέληται etiam m, ἀφέλοιτο Spangenbergius. — 12 καὶ ÷ ἔλ. ~ Hc. — 13 Σκεῦος ἀργυροῦ, ἢ χρυσοῦ, ἢ ὀθόνης, ἁγιασθέν, μηδεὶς C. ut nos etiam c, nisi quod vel ἢ vel καὶ ante ἀργ. legi dicit, ubi ἢ m, καὶ H. — 15 ἀφοριζέσθω m, sed in margine ἀφορισμῷ. — 16 παρὰ etiam c, ὑπὸ C. — pro ἀνθρώπων C καὶ πιστῶν προσώπων, sed c=M. — 17 τῶν ~ HP, habet m. — ἀπαντήσῃ HP, ἀπαντήσοι etiam m. — 18 ὁμολογήσοι etiam cm, nisi quod et hoc vocabulo et in praecedente ἀπαντήσοι ultimis literis in m superscriptum est η: ὁμολογήσῃ HP, ἀπολογήσοιτο C. — pro ἐλ. αὐ., quod praebet etiam m, HPc ἢ ἐλεγχθείη, nisi quod °θείη pro more suo P. — ἐξοριζέσθω rm, ὁρίζεσθαι HPc. — ἐὰν δὲ etiam m, εἰ δὲ HP. — 19 ὑπακούσῃ m a correctore. idem a prima manu et C ὑπακούσοι, ὑπακούσει P. — ἐπὶ H, etiam m ἐπ'. — inter δεύτερον et ἐὰν vers. 20 δύο ἐπισκόπων ἀποσταλέντων πρὸς αὐτόν· C, sed c=M. — 20. 21 verba ἐὰν ÷ αὐτὸν ~ H, habet m. — 20 οὕτω PC. — ὑπακούσῃ P, ἐπακούσῃ c, ἐπακούσοι (sed η super οι scripto) m. — 21 ἀποσταλέντων C, στελλομένων P, mc=M.

δὲ καὶ οὕτως καταφρονήσας μὴ ἀπαντήσοι: ἡ σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα, ὅπως μὴ δόξῃ κερδαίνειν φυγοδικῶν.

οε Εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ ἐπισκόπου αἱρετικὸν μὴ προσδέχεσθε, ἀλλὰ μηδὲ πιστὸν ἕνα. ἐπὶ στόματος γὰρ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.

ος "Οτι μὴ χρὴ τὸν ἐπίσκοπον τῷ ἀδελφῷ ἢ τῷ* υἱῷ ἢ ἑτέρῳ συγγενεῖ χαριζόμενον τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονεῖν ὃν βούλεται. κληρονόμους γὰρ τῆς ἐπισκοπῆς ποιεῖσθαι οὐ δίκαιον, τὰ τοῦ θεοῦ χαριζόμενον πάθει ἀνθρωπίνῳ. οὐ γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ὑπὸ κληρονομίαν ὀφείλει τιθέναι. εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσει: ἄκυρος μὲν ἔστω ἡ χειροτονία, αὐτὸς δὲ ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.[α]

οζ Εἴ τις ἀνάπηρος ᾖ τὸν ὀφθαλμὸν ἢ τὸ σκέλος πεπληγμένος, ἄξιος δὲ ἔστιν ἐπισκοπῆς: γινέσθω. οὐ γὰρ λώβη σώματος αὐτὸν μιαίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός.[β]

οη Κωφὸς δὲ ὢν καὶ τυφλὸς μὴ γινέσθω ἐπίσκοπος, οὐχ ὡς μεμιασμένος, ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίζοιτο.

οθ 'Εάν τις δαίμονα ἔχῃ: κληρικὸς μὴ γινέσθω, ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω. καθαρισθεὶς δὲ προσδεχέσθω καὶ ἐὰν ᾖ ἄξιος, γινέσθω.[γ]

π Τὸν ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντα καὶ βαπτισθέντα ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς οὐ δίκαιόν ἐστι παρ' αὐτὰ προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον. ἄδικον γὰρ τὸν μηδέπω πεῖραν ἐπιδειξάμενον ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον, εἰ μή που κατὰ θείαν χάριν τοῦτο γένηται.[δ]

α) ζήτει τῆς ἐν 'Αντιοχείᾳ κανόνα κγ.

β) ζήτει τῆς ἐν Νικαίᾳ κανόνα α.

γ) ὅρα τοῦ ἁγίου Τιμοθέου κανόνα γ.

δ) sequitur: Σχόλιον. "Ορα ποίους λαϊκοὺς ὁ ἀποστολικὸς οὗτος κανὼν οὐ βούλεται παρ' αὐτὰ χειροτονεῖσθαι καὶ σκόπει ὅτι ὁ μὲν δεύτερος τῶν ἐν Νικαίᾳ κανόνων ἕπεται τούτῳ, ὁ δὲ ι τῶν ἐν Σαρδικῇ μάχεται οὐ δι' ὅλου, ἀλλὰ

1 οὕτω C. — ἀπαντήσοι (sed η super οι scripto) m, ἀπαντήσῃ HC, ὑπαντήσῃ P. — 3 προσδέχεσθαι HPrc. — 4 post ἕνα HPCr addunt μόνον. post μόνον C: φησὶ γὰρ ὁ νόμος, deleto γὰρ a nobis ante δύο posito et in mg. ad φησὶ adscripsit „*aliter in aliis*". — καὶ pro ἢ C, sed c=M. Deut. xix 15. Matth. xviii 16. Timoth. I v 19. — 6 "Οτι οὐ χρὴ omisso τὸν HP: m=M. ad ἢ prius c: „*al.* ἢ τῷ συγγενεῖ". — *τῷ ∾ H. — pro ἑτέρῳ m τῷ, sed idem in mg. ἑτέρῳ. — 7 χαρίζεσθαι H. — τὸ-χαριζ. vers. 9 ∾ H, inveniuntur in m. — εἰς τὸ Pc. — ὃν βούλεται χειροτονεῖν P. pro ὃν C οὓς αὐτός, sed c=M. — 8 ante ποι. C addit αὐτοῦ, c=M. — 9 θεοῦ c, Χριστοῦ C. — 10 κληρονόμους HPc. — ὠφείλει H, quod emendavit Spangenb. — ποιήσοι C. — 10. 11 ἄκ. μενέτω HP, ἄκ. μένετω c. — 12 'Εάν τις C. — ἢ pro ᾖ P. — 13 ἐπισκοπῆς etiam m, idem in mg. ἐπίσκοπος, atque ita H, distinctione post ἔστιν posita. — 15. 16 ὡς βεβλαμμένος Hc. — 16 παρεμποδίζηται C. — 17 μὴ γιν. κληρ. P. — 18 καθαρθεὶς P. — ᾖ ∾ H, habet m. — 20 ἐξ ἐθνῶν πρ. C, c ut nos. ἐθνηκοῦ M. — καὶ βαπτ. „*desunt in quibusdam*" c. — φαύλου H, φαύλης etiam m. — 21 πάραυτα m, παραυτὰ C, παραυτίκα Hc. — πρ. εἰς ἐπισκοπήν C, πρ. ἐπίσκοπον c. — μηδὲ προπεῖραν H, sed Spangenb. ut nos. — 22 ἐπιδεξάμενον c. — 23 γίνεται H, γένοιτο Cr.

πα Εἴπομεν ὅτι μὴ χρὴ ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις. ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν ἢ καθαιρείσθω. οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν κατὰ τὴν κυριακὴν παρακέλευσιν.

πβ Οἰκέτας εἰς κλῆρον προχειρίζεσθαι ἄνευ τῆς τῶν δεσποτῶν γνώμης οὐκ ἐπιτρέπομεν ἐπὶ λύπῃ τῶν κεκτημένων. οἴκων γὰρ ἀνατροπὴν τὸ τοιοῦτον ἐργάζεται. εἰ δέ ποτε καὶ ἄξιος φανείη οἰκέτης πρὸς χειροτονίαν βαθμοῦ, οἷος καὶ ὁ ἡμέτερος Ὀνήσιμος ἐφάνη, καὶ συγχωρήσουσιν οἱ δεσπόται καὶ ἐλευθερώσουσι καὶ τοῦ οἴκου ἑαυτῶν ἐξαποστείλωσι: γινέσθω.

πγ Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος στρατείᾳ σχολάζων καὶ βουλόμενος ἀμφότερα κατέχειν, ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν: καθαιρείσθω. τὰ γὰρ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.

πδ Ὅστις ὑβρίσει βασιλέα ἢ ἄρχοντα παρὰ τὸ δίκαιον, τιμωρίαν τιννύτω· καὶ εἰ μὲν κληρικός, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφοριζέσθω.

πε [a] Ἔστω δὲ ὑμῖν πᾶσι κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς βιβλία σεβάσμια καὶ ἅγια τῆς μὲν παλαιᾶς διαθήκης Μωϋσέως πέντε· γένεσις, ἔξοδος, λευϊτικόν, ἀριθμοί, δευτερονόμιον· Ἰησοῦ Ναυὴ ἕν· κριτῶν ἕν· Ῥοὺθ ἕν· βασιλειῶν δ· παραλειπομένων τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν δύο. Ἔσδρα δύο· Ἐσθὴρ ἕν· Μακκαβαίων ἕν· Σολομῶντος τρία, παροιμίαι,

μερικῶς, ὅτι μηδὲ πάντα κωλύει λαϊκόν, ἀλλ᾽ ὡρισμένως πλούσιον καὶ σχολαστικοὺς ἀγοραίους. in margine: ἴδε τῆς ἐν Νικαίᾳ κανόνα β, τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ κανόνα ιβ, τῆς ἐν Λαοδικείᾳ κανόνα γ καὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ κανόνα ι, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει α καὶ β κανόνα ιζ.

α) ἀναγίνωσκε τῆς ἐν Λαοδικείᾳ κανόνα νθ καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ κανόνα κδ.

1 οὐ pro μὴ HP. — ἢ πρεσβ. ∾ C, habet c. — καθεῖναι C, c=M. — 4 δυσὶν m. — τὴν ∾ H. — 5 συγγνώμης Pc. — 6 οὐκ-γὰρ ∾ H, habet m, nisi quod λοίπῃ τῶν δεσπότων τῶν κεκτ. scriptum ibi est. — post τῶν, ante κεκτ. *al.* apud c addunt δεσποτῶν. — 7 τοιοῦτο m. — κατεργάζεται C, c=M. — 7 φαν. ὁ οἰκ. HP. — 8 οἷος Ὀνήσιμος ὁ ἡμέτερος ἀνεφάνη C; ἐφάνη etiam c. — M καὶ συγχωροῦσιν, sed in mg. γρ. καὶ συγχωρήσουσιν. sed συγχωροῦσιν C. — 9 ἐλευθεροῦσι C. — ἑαυτῶν ∾ H, habet m. — ἐξαποστελοῦσι H, ἐξαποστέλλουσι C, m=M. — 11 ἱεραρχικὴν H. — 12 τοῦ Καίσαρος H. — τῷ ∾ H. — 13 Ὥς τις P. — παρὰ τὸ δίκ. ∾ H, habet m. — 15 Ἔστω πᾶσιν ὑμῖν H. δὲ ∾ etiam P, m=M. quae ex r ad hunc canonem annotavi, nimis incerta mihi videntur, quam ut proferre audeam. librum Judithae in r non nominari certum est. — 16 Μώσεως H, Μωσέως P, m=M. — 17 ἀρ. καὶ δευτ. C. — Ἰ. τοῦ Ναυὴ C, Ἰ. Ναυῆ Pc, Ἰ. υἱοῦ Ναβὴ c, Ἰ. υἱοῦ Ναυῆ H. — τῶν κρ. C. — τῆς Ῥοὺθ C. — 18 βασ. τέσσαρα HPC. — β′ pro δύο P. — 19 Ἔσδρα δύο ∾ H. — Ἐσδὴρ C, Ἑστὴρ H, Εσθὴρ P. ex m notatur: „ἔσδρα δύο, ἔσθηρ — Μακκαβαίων.“ sed ante Μακκ. C Ἰουδεὶθ, ἕν. „Ἰουδεὶθ ἕν.] *Deeſt in aliis Editionibus. Codices quoque manu exarati quos vidi (vidi autem in Gaza Regia octo) omnes omittunt, excepto uno, non malæ tamen notæ, atque membraneo, qui numeratur* 1326. *Zonaras denique expreſsè dicit librum Judithæ hoc Apoſtolico catalogo non contineri.*“ Cotelerius. — *(o)* Μακκαβαίων. τρία. Ἰώβ, ἕν· *(p)* ψαλμοὶ ἑκατὸν πεντήκοντα. *(q)* Σολομῶνος βιβλία τρία, C ubi in c ad *(o)*: *al.* Μακκαβαϊκῶν *vel* Μαχαβαϊκῶν, ad *(p)*: *al.* ψαλτήριον, ἕν· ad *(q)*: *al.* Σολομῶντος *vel* Σολομών. τρία. ad vocem τρία versus 19 adscriptum a Spangenbergio: *Haec et quae ſequuntur ad* Δανιὴλ *vſque in margine Codicis ſed eadem ſaltem antiqua manu ſcripta ſunt.* — Μαχαβαϊκῶν

ἐκκλησιαστής, ᾆσμα ᾀσμάτων· προφητῶν δεκαδύο· ἓν Ἠσαΐου, Ἱερεμίου ἕν, Ἰεζεκιὴλ ἕν, Δανιὴλ ἕν. ἔξωθεν δὲ ὑμῖν προσιστορείσθω μανθάνειν ὑμῶν τοὺς νέους τὰς σοφίας τοῦ πολυμαθοῦς Σιράχ. ἡμέτερα δέ, τοῦτ' ἔστι τῆς καινῆς διαθήκης, εὐαγγέλια δ, Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ, Ἰωάννου· Παύλου ἐπιστολαὶ ιδ· Πέτρου ἐπιστολαὶ δύο· Ἰωάννου τρεῖς· Ἰακώβου μία· Ἰούδα μία· Κλήμεντος ἐπιστολαὶ δύο καὶ αἱ διαταγαὶ ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις δι' ἐμοῦ Κλήμεντος ἐν ὀκτὼ βιβλίοις προσπεφωνημέναι, ἃς οὐ χρὴ δημοσιεύειν ἐπὶ πάντων διὰ τὰ ἐν αὐταῖς μυστικά· καὶ αἱ πράξεις ἡμῶν τῶν ἀποστόλων. Ταῦτα δὲ περὶ κανόνων διατετάχθω ὑμῖν παρ' ἡμῶν, ὦ ἐπίσκοποι· ὑμεῖς δὲ ἐμμένοντες αὐτοῖς σωθήσεσθε καὶ εἰρήνην ἕξετε, ἀπειθοῦντες δὲ κολασθήσεσθε καὶ πόλεμον μετ' ἀλλήλων αΐδιον ἕξετε, δίκην τῆς ἀνηκοΐας τὴν προσήκουσαν τιννύντες. ὁ θεὸς δὲ ὁ μόνος αΐδιος* καὶ τῶν ὅλων ποιητὴς ἅπαντας ὑμᾶς διὰ τῆς εἰρήνης ἐν πνεύματι ἁγίῳ σθενώσει καὶ καταρτήσει εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀτρέπτους, ἀμέμπτους, ἀνεγκλήτους καὶ καταξιώσει τῆς αἰωνίου ζωῆς σὺν ἡμῖν διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ ἠγαπημένου παιδὸς αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, μεθ' οὗ ἡ δόξα αὐτῷ τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ πατρὶ σὺν ἁγίῳ πνεύματι τῷ παρακλήτῳ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

τρία. Ἰὼβ ἓν. ψαλτήριον ἓν. Σολ. H. Μακκαβαίων, τρία. Ἰώβ, ἕν. Ψαλτήριον ἕν. Σολ. P. „Μακκαβαίων. τρία.] *Idem MS* 1326. Μακκαβαίων δ'. *non ita bene.*“ Cotelerius. Σολομῶντος δ'. προφητῶν βιβλία μὲν ιβ'. τῶν μικρῶν, τῶν μεγάλων δὲ δ'. liber reg. paris. 1326 Cotelerii.

1 προφῆται δεκαέξ C, sequentibus usque ad ἔξωθεν praetermissis. c: „*al.* προφήτων δεκαδύο, ἕν· Ἡσαΐου, ἕν· Ἱερεμίου, ἕν· Ἰεζεκιήλ, ἕν· Δανιήλ, ἕν.“ — Ησαΐου, ἕν. P. — 2 προϊστορείσθω M. — προσιστορείσθω ὑμῖν H, προσιστορείσθωσαν ὑμῖν P, m=M, nisi quod προσιςορ. scribitur. — 3 τὴν σοφίαν HPC. — Συράχ H. — 4 (τῆς κ. διαθ.) P. — τέσσαρα pro δ HPC. — 5 δεκατέσσαρες pro ιδ HC. — 8 δεῖ pro χρὴ H. — 10 Ταῦτα·⊱20 ∾ H, qui subscripsit Τέλος τῶν ἀποστολικῶν κανόνων. habent Pm, sed additis in margine P verbis hisce: *Hæc in nõnullis editionibus adduntur, quæ à textu Zonaræ aberãt.* — 13 τίνοντες Pc. — 14 * ἀγέννητος C, c=M. — 15 σθεν. καὶ etiam c, sed C nihil nisi ἑνώσει. — καταρτίσει PC. — 16 ἀν. καταξιώσει τε τῆς C. — 18 μετ' οὗ P. — 19 Θεῷ καὶ πατρὶ ἐν (c σὺν) ἁγ. C. — 20 νῦν τε καὶ C. — „*Vltima verba* (in m) *recentior manus in margine adſcripſit*“. anne inde a ὁ θεός v. 13? — ἀμὴν ∾ Pm. — Ἀποστόλων εὕροντο κανόνες τέλος P.

Numeri coteleriani a nostris ita differunt, ut regula prima Cotelerii ex nostris α et β, illius secunda ex nostris γ et δ conflata sit, apud illum III·⊱IX vocentur qui nobis ε·⊱ια audiunt, regula decima nostras ιβ et ιγ comprehendat, undecima nostram ιδ, duodecima nostras ιε et ις complectatur, XIII·⊱XVI apud nos ιζ·⊱κ numerentur, regula XVII Cotelerii e nostris κα·⊱κδ composita sit. jam XVIII·⊱XXXIV illius nobis κε·⊱μα, illius XXXV nobis μβ et μγ. deinde Cotelerii XXXVI·⊱LXVIII=μδ·⊱ος. nostrae regulae οζ et οη junctae coteleriaman LXIX efficiunt. Cotelerii denique LXX·⊱LXXVI nobis οθ·⊱πε.

Haloander canones numerat octoginta quatuor. nam inde a canone nostro ιδ singulorum capitum numeri eis, quos liber monacensis adscriptos habet, uno minores sunt, quum regulam quam nos tertiam decimam habemus canoni duodecimo adnexuisset „ὁ Ζουΐκκαεύς“. conspirat cum monacensi editio Zonarae parisina, nisi quod et Haloander et Zonarae editor Fronto Ducaeus (?) canones nonnullos transponunt:

V.

Ὅρος κανονικὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

α Εἴ τις ἐν τῇ ἑβδομάδι τῆς λαμπροφόρου ἀναστάσεως ἤγουν τῆς διακαινησίμου σμικρύνει μίαν τῶν ἡμερῶν καὶ οὐ τιμήσει ὅλην τὴν ἑβδομάδα ὡς μίαν ἡμέραν, ἑορτάζων ϑ . . . . ικῶς καὶ οὐ πανηγυρικῶς, ἢ ἐφάψηται καμάτου: ἔχει τὴν μερίδα μετὰ Ἰούδα τοῦ προδότου καὶ καταγέσϑω μετὰ Ἰουδαίων τῶν ϑεοκτόνων.

β Εἴ τις οὐ καταδέχεται παρ' ἑτέρου νίψασϑαι τοὺς πόδας, ἀνάϑεμα ἔστω.

γ Εἴ τις μεταλάβῃ τὸ σῶμα τοῦ κυρίου καὶ λούσεται, ἐπικατάρατος ἔστω, καϑὼς εἶπεν ὁ κύριος.

δ Εἴ τις εἰσφέρει ὕδωρ εἰς τὸ στόμα καὶ οὕτως κοινωνήσει, ἐπικατάρατος ἔστω.

ε Εἴ τις ἐν ὀνείρῳ πορνεύσει καὶ τὴν αὔριον κοινωνήσει, ἐπικατάρατος ἔστω.

ς Εἴ τις ἐξέλϑοι ἐκ τῆς ἐκκλησίας πρὶν ἀπολύσει ὁ ἱερεύς: ἐπικατάρατος ἔστω.

ζ Εἴ τις λέγει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μωρόν: καϑὼς εἶπεν ὁ κύριος, ἔνοχος ἔστω τῆς γεέννης τοῦ πυρός.

η Εἴ τις καταλαλεῖ πατρὸς ἢ μητρὸς ἢ ἀδελφοῦ, ἐπικατάρατος ἔστω. ἡ γὰρ καταλαλιὰ οὐ μὴ ἀφήσει τὸν ἄνϑρωπον σταϑῆναι ἔμπροσϑεν τοῦ ϑεοῦ.

ϑ Εἴ τις ἐν τῇ τραπέζῃ οὐκ ἐκδέχεται πάντας, ἀλλὰ πλεονεκτεῖ τὸν ἕτερον: ὡς φονεὺς κρίνεται.

ι Εἴ τις ἀλλάξει κύνα πρὸς πρόβατον καὶ τὸ πρόβατον ἀγάγῃ εἰς μνήμην ἁγίου ἢ τὴν τιμὴν τοῦ κυνός: ἐπικατάρατος ἔστω, καϑὼς ἐνετείλατο ὁ ϑεὸς τῷ Μωϋσῇ.

monacensis ξγ	Haloandro est ξβ,	F. Ducaeo ξγ
ξδ	ξε	ξς
ξε	ξγ	ξδ
ξς	ξδ	ξε
ξζ	ξς	ξζ.

liber meermannianus nostrum ordinem exhibere videatur, v. can. ιγ. ad canonem Haloandri ξγ Spangenbergius adscripsit: *Ordo canonum paululum immutatur in Cod. Meerm. nam Canon hic 63. eſt 64. et canon 64. eſt 65. et canon 65. eſt can. 63.*

1 Primus e codice vindobonensi (hist. graec. 45 cf. Lambecii comment. viii p. 904 ed. Kollar) haec edidit Bickellius, quem recte semper legisse codicem dubito. rogaveram virum aliquem doctum Vindobonae viventem, ut librum manu scriptum denuo inspiceret. promisit ille, sed promissis non stetit. — 2 τῇ ἑβδομάδα cod.? — 3 διαχαινισήμου cod. cf. Coteler. eccl. graec. monum. I p. 726 AB. — σμικρυνεῖ? — 4 ϑητικῶς edidit Bickellius, qui quid in codice scriptum sit legi non posse auctor est. — 5 ἐπάψηται cod. — 15 ἀπολύσῃ edidit contra codicis auctoritatem Bickellius, v. Bernhardy wissenschaftliche syntax d. griech. spr. p. 400. — 17 Matth. v 22. — 24 ἀγάγει. — 26 Deut. xxiii 18 Const. apost. IV vii.

Ὁ τῶν τριχῶν ἁπτόμενος καὶ τὸ πρόσωπον τύπτων καὶ ἐπὶ ζωῆς ια
καὶ ἐπὶ θανάτου ἀνάθεμα ἔστω.

Ὁ λύων ὅρον γονέων καὶ ἐπὶ ζωῆς καὶ ἐπὶ θανάτου ἀνάθεμα ἔστω. ιβ

Εἴ τις φάγει αἷμα κτηνῶν: ἐπικατάρατος ἔστω. ιγ

Εἴ τις συντυγχάνει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν θείαν λει- ιδ
τουργίαν: ἐπικατάρατος ἔστω.

Εἴ τις τὰ στάχυα τὰ ἀποπίπτοντα οὐκ ἀφήσει συλλέγειν τοῖς πτω- ιε
χοῖς: ἐπικατάρατος ἔστω.

Εἴ τις ἀπαρχὰς ἅλωνος ἢ τῆς ληνοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Μωσῇ, ις
οὐ δώσει τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ τῷ πτωχῷ: ἐπικατάρατος ἔστω.

Εἴ τις διδοῖ* ἀντίψυχα τοῖς μάντεσιν ἢ λαμβάνει γραπτὰ ἢ διδοῖ*: ιζ
οὐκέτι πιστοί, ἀλλ' οὐδὲ χριστιανοί.

Εἴ τις ἀδελφὸν διαβάλλει, σὺν τῷ διαβόλῳ κατακέκριται. ιη

VI.

Τῆς γενομένης συνόδου ἐπὶ Κυπριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Καρχηδόνος ἐπισκόπων πδ, συναχθέντων εἰς τὴν αὐτὴν Καρχηδόνα, περὶ τοῦ δεῖν βαπτίζεσθαι τοὺς αἱρετικούς, ἥτις σύνοδος προγενεστέρα μὲν ἔστι τῆς ἐν Νικαίᾳ, δευτερεύει δὲ διὰ τὴν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου αὐθεντίαν: Ἀπόφασις ἐπισκόπων, ἀριθμῷ πδ, ἑρμηνευθεῖσα ἑλληνιστὶ ἐκ τῶν ῥωμαϊκῶν, περὶ τοῦ δεῖν βαπτίζεσθαι τοὺς αἱρετικούς, συναχθέντων εἰς Καρχηδόνα καλάνδαις σεπτεμβρίαις ἀπὸ Ἀφρικῆς καὶ Νουμιδίας καὶ Μαυρητανίας, μετὰ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, παρόντος καὶ τοῦ πλείονος μέρους τοῦ λαοῦ. ἀναγνωσθέντων γραμμάτων Ἰουβιανοῦ ἐπισκόπου πρὸς Κυπριανὸν καὶ Κυπριανοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν Ἰουβιανὸν περὶ τοῦ δεῖν βαπτιζεσθαι τοὺς αἱρετικούς. ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, ὦ Θεόφιλε, δηλῶσαί σοι οὐ μόνον ὡς ὁ μακάριος ἀπεκήρυξε τοὺς σχισματικοὺς καὶ τὸ βάπτισμα ἀνεθεμάτισεν αὐτῶν, ἀλλά γε καὶ ἐξ ἀρχαίων ἱκανοὶ τέλειοι καὶ ἔμφρονες ἐπίσκοποι περὶ τούτου συνελθόντες καὶ κοινῇ σκεψάμενοι ὥρισαν τοὺς σχισματικοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀναβαπτίζεσθαι, ἀκυροῦντες καὶ ἀναθεματίζοντες τὸ παρὰ τῶν αἱρετικῶν ἤτοι σχισματικῶν διδόμενον βάπτισμα, καὶ περὶ τούτου σύνοδον συνεκάλεσαν εἰς τὴν Καρχηδόνα ἐπισκόπων τὸν ἀριθμὸν πδ, μεθ' ὧν καὶ Κυπριανὸς ὁ ἀρχαῖος καὶ διάσημος ἐπίσκοπος καὶ τὰς ἀποφάσεις ἑκάστου δηλῶσαί σοι ἐσπούδασα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπισκόπων ἐπιστολὴν γραφεῖσαν παρ' αὐτῶν περὶ τοῦ βαπτίσματος, ἔτι καὶ τοῦ μεγάλου Κυπριανοῦ ἀποστεῖλαί σοι ἐσπούδασα.

Ἐπιστολὴ γραφεῖσα παρὰ τινῶν ἐπισκόπων. ὧν εἷς ἦν Κυπριανὸς ὁ ἀρχαῖος καὶ διάσημος ἐπίσκοπος πρὸς ἑτέρους ἐπισκόπους

1 τύπτον. — 4 κτίνων. — 11 * δίδει. — 14 p. 49—59 M. ΣΥΝΟΔΟΣ Η ΓΕΝΟΜΕΝΗ ἐπὶ Κυπριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Καρχηδόνος καὶ μάρτυρος inscripsit Zonarae editio parisiensis (anni 1618) i. e. P. ἡ ἐν Καρχηδόνι γινομένη σύνοδος, ἧς ἐξῆρχεν ὁ μέγας Κυπριανός. ὁ ἱερόμαρτυς ἐπίσκοπος ὢν Καρχηδόνος g. — 20 Νουμηδίας M. — 30 διάσϊμος καὶ ἀρχαῖος M, sed literis α et β impositis ordo emendatus est. — 34 Ἐπιστολὴ τοῦ μεγάλου Κυπριανοῦ πρὸς τὸν Ἰοβιανὸν καὶ ἐκείνου συνεπισκόπους inscripsit P. ceterum Zonaras se κατ' ἐπιτομὴν tantum canones concilii carthaginiensis sub Cypriano habiti allaturum dixit p. 275 B ed. paris. licet

περὶ τοῦ δεῖν βαπτίζεσθαι τοὺς αἱρετικούς. Κυπριανός, Λιβεράλιος, Καλδώνιος, Ἰουλιανός, Πρίμος, Κιλίκιος, Πολύκαρπος, Νικόδημος, Φίλιξ, Μαρούκιος, Σούκεσσος, Λουκιανός, Ὀνοράτος, Φουρτουνάτος, Οὐΐκτωρ, Δονάτος, Λούκιος, Ἠρκουλάνεθος, Πομπόνιος, Δημήτριος, Κουΐντος, Σατουρνῖλος, Ἰαννουάριος, Μάρκος, ἄλλος Σατουρνῖλος, ἄλλος Δονάτος, Ῥογοτιανὸς καὶ Σιδάτος Οὐανουαρίῳ, Μαξιμίνῳ καὶ Σατουρνίλῳ, Μαξιμιανῷ, Οὐΐκτορι, Κασίῳ, Προκούλῳ, Μολιανῷ, Γαργιλίῳ, ἄλλῳ Σατουρνίλῳ, Νεμεσιανῷ, Ναμπύλῳ, Ἀντωνιανῷ, Ῥογοτιανῷ καὶ Ὀνοράτῳ, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, χαίρειν. Ἐν κοινοβουλίῳ ὄντες, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀνέγνωμεν γράμματα ἀφ' ὑμῶν ἀποσταλέντα περὶ τῶν παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς ἢ σχισματικοῖς δοκούντων βεβαπτίσθαι ἐρχομένων πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἥτις ἐστὶ μία, ἐν ᾗ βαπτιζόμεθα καὶ ἀναγεννώμεθα· περὶ ὧν καὶ πεποίθαμεν καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἐκεῖνα πράττοντας τὴν στερρότητα τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κανόνος κρατεῖν. ὅμως, ἐπεὶ συγκοινωνοὶ ἡμῶν ἐστε καὶ συζητῆσαι περὶ τούτου διὰ τὴν κοινὴν ἀγάπην ἐθελήσατε, οὐ πρόσφατον γνώμην οὐδὲ νῦν ἡδρασμένην προσφέρομεν, ἀλλὰ τὴν πάλαι ὑπὸ τῶν προγενεστέρων ἡμῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας δεδοκιμασμένην καὶ ὑφ' ἡμῶν παρατηρηθεῖσαν κοινωνοῦμεν ὑμῖν καὶ συζεύγνυμεν, τοῦτο καὶ νῦν χειροτονοῦντες, ὅπερ διὰ παντὸς ἀσφαλῶς κρατύνομεν, μηδένα βαπτίζεσθαι δύνασθαι ἔξω τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἑνὸς ὄντος βαπτίσματος καὶ ἐν μόνῃ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὑπάρχοντος. γέγραπται γάρ· ἐμὲ ἐγκατέλιπον, πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὤρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους τοὺς μὴ δυναμένους ὕδωρ συσχεῖν. καὶ πάλιν ἡ ἁγία γραφὴ προμηνύουσα λέγει· ἀπὸ ὕδατος ἀλλοτρίου ἀπέχεσθε καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πίητε. δεῖ δὲ καὶ καθαρίζεσθαι καὶ ἁγιάζεσθαι τὸ ὕδωρ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ἵνα

enim verba κατ' ἐπιτομὴν absint a libro Augusti Gallandii (g), quem editor parisiensis Zonarae contulit, leguntur tamen in regio utroque, medicaeo scilicet et henriciano(h). qui libri nisi varietatem lectionis enotavero, cum editione parisiensi consentire censendi sunt, etsi editorem gallicum munere suo conferendi accurate functum esse dubito. — 35 διάσῖμος M.

1 neque in nominibus neque in eis qui nominibus impositi sunt accentuum apicibus quidquam mutavi: quum saeculo septimo exeunte, quo haec in graecum sermonem versa sunt, haud scio an vocales corripi soluerint, quae antea producebantur. certum erat Πρῖμος, Ὀνωρᾶτος, similia restituenda fuisse, si morem romanum sequi vellemus: quem utrum cognitum habuerint graeculi interpretes necne ignorare me fateor. — 9 ΚΑΝΩΝ Α inscripsit P (cf. pag. 41, 19), qui si rubricas jam allatas exceperis, quae ante p. 38, 9 Ἐν apud nos leguntur, omnia praetermisit. — 10 σταλέντα P. — 11 παρὰ τῶν τοῖς ejecto περὶ P, περὶ τῶν g. — 11. 12 βαπτίζεσθαι P. — 13 ἀναγεννόμεθα M. — 14 τοῦ ~ P. — 15 κανόνος ~ P. — κατακρατεῖν P. — 15. 16 συζητῆτε M, ζητῆσαι P. — 16 ἠθελήσατε P. — 19 ὑμῶν P. — κοινούμεθα P. — 20 συζεύγνοιμεν M. — ὅπως διὰ P. — ἰσχυρῶς καὶ ἀσφαλῶς P. — 27 κρατοῦντες μηδ. P. — 23 Jerem. ii 13. — 24 καὶ pro τοὺς P. — 25 Proverb. ix 18 graec. — 26 ἀπόσχεσθε P, ἀπέσχεσθε g, ἀπέχεσθαι M. — καὶ alterum ~ P. — 27 ἀπὸ P, sed ὑπὸ g.

δυνηθῇ τῷ ἰδίῳ βαπτίσματι τὰς ἁμαρτίας τοῦ βαπτιζομένου ἀνθρώπου ἀποσμῆξαι. διά τε Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου λέγει ὁ κύριος· καὶ ῥαντίσω ὑμᾶς ὕδατι καθαρῷ καὶ καθαριῶ ὑμᾶς καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ἐν ὑμῖν. πῶς δὲ δύναται καθαρίσαι καὶ ἁγιάσαι ὕδωρ αὐτὸς ἀκάθαρτος ὢν καὶ παρ' ὃν πνεῦμα ἅγιον οὐκ ἔστιν; λέγοντος τοῦ κυρίου ἐν τοῖς ἀριθμοῖς· καὶ πάντων ὧν ἂν ἅψεται ὁ ἀκάθαρτος ἀκάθαρτα ἔσται. πῶς βαπτίζων δοῦναι ἄλλῳ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν δύναται ὁ μὴ δυνηθεὶς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἀποθέσθαι; ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐρώτησις ἡ ἐν τῷ βαπτίσματι γινομένη μάρτυς ἐστὶ τῆς ἀληθείας. λέγοντες γὰρ τῷ ἐξεταζομένῳ· πιστεύεις εἰς αἰώνιον ζωὴν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν; οὐκ ἄλλο τι λέγομεν εἰ μὴ ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ δοθῆναι δύνασθαι. παρὰ δὲ τοῖς αἱρετικοῖς, ὅπου ἐκκλησία οὐκ ἔστιν, ἀδύνατόν ἐστιν ἄφεσιν λαβεῖν τὰ ἁμαρτήματα καὶ διὰ τοῦτο οἱ τῶν αἱρετικῶν συνήγοροι ἢ τὴν ἐπερώτησιν ὀφείλουσιν ἀλλάξαι ἢ τὴν ἀλήθειαν ἐκδικῆσαι, εἰ μή τι αὐτοῖς καὶ τὴν ἐκκλησίαν προσνέμουσιν, οὓς βάπτισμα ἔχειν διαβεβαιοῦνται. ἀνάγκη δὲ ἔστι καὶ χρίεσθαι τὸν βεβαπτισμένον, ἵνα λαβὼν χρίσμα μέτοχος γένηται χαρίσματος χριστοῦ. εὐχαριστία δὲ ἔστιν ὅθεν χρίονται οἱ βαπτισθέντες ἔλαιον ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἡγιασμένον. ἁγιάσαι δὲ ἔλαιον οὐ δύναται αἱρετικὸς ὁ μήτε θυσιαστήριον ἔχων μήτε ἐκκλησίαν· ὅθεν οὐ δύναται χρίσμα τὸ παρὰ πᾶν παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς εἶναι. πρόδηλον γὰρ ἔστιν ἡμῖν μηδαμῶς δύνασθαι παρ' ἐκείνοις ἁγιάζεσθαι ἔλαιον εἰς εὐχαριστίαν. εἰδέναι γὰρ καὶ μὴ ἀγνοεῖν ὀφείλομεν ὅτι γέγραπται· ἔλαιον ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλήν μου, ὃ δὴ καὶ πάλαι ἐμήνυσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν ψαλμοῖς, μήπως ἐξιχνιασθείς τις καὶ ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ πλανηθεὶς παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς τοῖς τοῦ χριστοῦ ἀντιπάλοις χρισθῇ. πῶς δὲ εὔξηται ὑπὲρ τοῦ βαπτισθέντος οὐχ ἱερεύς, ἀλλ' ἱερόσυλος καὶ ἁμαρτωλός, λεγούσης τῆς γραφῆς· ὁ θεὸς ἁμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει; διὰ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας νοοῦμεν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· τίς δὲ δύναται δοῦναι, ὅπερ αὐτὸς οὐκ ἔχει; ἢ πῶς δύναται πνευματικὰ ἐργάζεσθαι ὁ ἀποβαλὼν πνεῦμα ἅγιον; διὰ τοῦτο καὶ βαπτίζεσθαι

2 ἀποσμίξαι M. — ὁ ∾ P. — Ezech. xxxvi 25, 26. — 3 καθαρῷ ὕδατι P. — 4-6 πῶς-ἔστιν ∾ P. quae praetermissa sunt in editione habent gh, sed ὢν αὐτὸς καὶ παρ' ᾧ πν. gh. — 6 Num. xix 22. — 7 ἂν ∾ P. — 7. 8 β. δύναται ἄλλῳ δοῦναι ἄ. ἁ. ὁ μὴ P, sed g=mon. — 11 εἰς ∾ P. — ἁμαρτιῶν λαμβάνειν P. — 12 εἰ μὴ ὅτι P. — δύναται P. — 13. 14 ἀδύνατον ἁμαρτημάτων ἄφεσιν λαβεῖν καὶ P. — 15 ἀλλάξαι ὀφείλουσιν P. — 18 χαρίσματος ∾ P, χρίσματος gh: quod editor parisiensis e Cypriano χάριτος scribi vult. — εὐχάριστα M. — 18. 19 εὐχαρ.-ἡγιασμένον ∾ P. — Psalm. cxli 5. — 20 δύν. ὁ αἱρ. P. — 27 εὔξεται P. — οὐχὶ P. — 28 γρ. ὅτι ὁ P. — Johann. ix 31. — 32 βαπτίζεσθαι καὶ ∾ P, habet etiam g.

καὶ ἀνανεοῦσθαι ὀφείλει ὁ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν κενὸς ἐρχόμενος, ἵνα ἔσω διὰ τῶν ἁγίων ἁγιασθῇ. γέγραπται γάρ· ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι, λέγει κύριος· ἵνα καὶ ἐπὶ πλάνῃ βουκοληθεὶς ἐν τῷ ἀληθεῖ καὶ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσματι καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀποδύσεται, ὅτι πρὸς θεὸν ἐρχόμενος ἄνθρωπος καὶ ἱερέα ἐπιζητῶν ἐν πλάνῃ εὑρεθεὶς ἱεροσύλῳ προσέπεσε[ν]. δοκιμάζειν γὰρ ἔστι τὸ τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν βάπτισμα τὸ συνευδοκεῖν τοῖς ὑπ᾽ ἐκείνων βεβαπτισμένοις. οὐ γὰρ δύναται ἐν μέρει ὑπερισχύειν. εἰ ἐδυνήθη βαπτίσαι, ἴσχυσε καὶ ἅγιον πνεῦμα δοῦναι. εἰ οὐκ ἐδυνήθη, ὅτι ἔξω ὢν πνεῦμα ἅγιον οὐκ ἔχει, οὐ δύναται τὸν ἐρχόμενον βαπτίσαι, ἑνὸς ὄντος τοῦ βαπτίσματος καὶ ἑνὸς τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ μιᾶς ἐκκλησίας ὑπὸ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἐπάνω Πέτρου τοῦ ἀποστόλου ἀρχῆθεν λέγοντος τῆς ἑνότητος τεθεμελιωμένης. καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν γινόμενα, ψευδῆ καὶ κενὰ ὑπάρχοντα, πάντα ἐστὶν ἀδόκιμα. οὐδὲν γὰρ δύναται δεκτὸν καὶ αἱρετὸν εἶναι παρὰ τῷ θεῷ τῶν ὑπ᾽ ἐκείνων γινομένων, οὓς ὁ κύριος πολεμίους καὶ ἀντιπάλους αὐτοῦ λέγει ἐν τῷ εὐαγγελίῳ· ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ κατ᾽ ἐμοῦ ἐστι καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ σκορπίζει. καὶ ὁ μακάριος ἀπόστολος Ἰωάννης ἐντολὰς κυρίου τηρῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ προσέγραψεν· ἠκούσατε ὅτι ἀντίχριστος ἔρχεται. νῦν δὲ ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν, ὅθεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ᾽ οὐκ ἦσαν ἐξ* ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ᾽ ἡμῶν. ὅθεν καὶ ἡμεῖς συνιέναι καὶ νοεῖν ὀφείλομεν, εἰ οἱ ἐχθροὶ κυρίου καὶ οἱ ἀντίχριστοι ὠνομασμένοι δυνατοὶ εἶεν χάριν δοῦναι τῷ κυρίῳ. καὶ διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ σὺν κυρίῳ ὄντες καὶ ἑνότητα κυρίου κρατοῦντες καὶ κατὰ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ χορηγούμενοι τὴν ἱερατείαν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λειτουργοῦντες ὅσα οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, τοῦτ᾽ ἔστι πολέμιοί τε καὶ ἀντίχριστοι ποιοῦσιν, ἀποδοκιμάσαι καὶ ἀποποιῆσαι καὶ ἀπορρῖψαι καὶ ὡς βέβηλα ἔχειν ὀφείλομεν· καὶ τοῖς ἀπὸ πλάνης καὶ ἀπὸ στρεβλότητος ἐρχομένοις ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθινῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς πίστεως δοῦναι, καθ᾽ ὅλου θείας δυνάμεως μυστήριον, ἑνότητός τε καὶ πίστεως ἀληθείας.

1 καὶ videtur adfuisse: codex M hoc loco lacer. — κενός ∾ P. — 2 Levit. xix 2 xx 26. — γὰρ ὅτι ἅγιοι ἔσ., καθὼς P. — 3 καὶ ὁ ἐπὶ P. — πλάνης P, sed πλάνῃ hg. — 4 αὐτὸς hg. — ἀποδύσηται ὅς τις P. — 6 προσέπεσε P. — 8 ἠδυνήθη P. — 9 ἢ οὐκ M. — ἠδυνήθη P. — 10 τὸν ut καὶ vers. 1. — 11 ἑνὸς ὄντος τοῦ P. — 13 τῆς ∾ P. — 14 οὐδὲ P. — 15 αἰνετὸν P. — τῷ ∾ P. — 16 ἀντιπάλλους M. — Luc. xi 23. — 16. 17 τοῖς εὐαγγελίοις P. — 19 Johann. I ii 18 19. — προέγραψεν P. — ὅτι ὁ ἀντ. P. — 20 καὶ νῦν δὲ P. — 21 ἦλθον P, hg=P. — * μεθ᾽ P, sed ἐξ hg. — 21. 22 εἰ γὰρ-ἡμῶν ∾ P. — 22 μεμενήκησαν M. — 22. 23 συν. ὀφείλομεν καὶ νοεῖν ὡς οἱ P. — 23 ὀνομασμένοι M. — 25 ἰόντες P, sed ὄντες hg. — κ. τὴν ἀξίαν P, sed g=mon. — 26 χωρηγούμενοι M. — 27 τε ∾ P. — 29 ἀπὸ alterum ∾ P. — 30 ἐπὶ γνώσει P, ἐπίγνωσιν etiam hg. — 31 post πίστεως add. καὶ P.

Κυπριανὸς εἶπεν· Ἠκούσατε, ἀγαπητοὶ συνεπίσκοποι, τί μοι ἔγραψεν α Ἰουβιανὸς ὁ συνεπίσκοπος ἡμῶν, συμβουλὴν παρὰ τῆς μετριότητός μου βουλόμενος λαβεῖν περὶ τοῦ ἀνοσίου καὶ ἀνόμου βαπτίσματος τῶν αἱρετικῶν καὶ τί αὐτῷ ἐγὼ ἀντέγραψα, δογματίζων ὃ ἅπαξ καὶ δεύτερον καὶ πολλάκις ἐκρίναμεν, τοὺς αἱρετικοὺς τοὺς προσερχομένους τῇ ἐκκλησίᾳ βαπτίσματι βαπτίζεσθαι δεῖν καὶ ἁγιάζεσθαι. ἔπειτα ἀνεγνώσθη ὑμῖν καὶ ἄλλα γράμματα Ἰουβιανοῦ, δι' ὧν κατὰ τὸ αὐτοῦ εὐσεβὲς ἀντιγράφων ἡμῖν οὐ μόνον συνεπευδόκησεν, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐπιγνώσει τοῦ ἀληθοῦς χάριν ὡμολόγησεν. ὑπόλοιπον οὖν περὶ αὐτοῦ τὸ τί ἕκαστος ὑμῶν φρονεῖ εἰπεῖν, μηδενὸς ἀφ' ἡμῶν ἐν τούτῳ κρινομένου, μηδὲ εἰ ἐναντία φρονοίη, καὶ ἀκοινωνήτου γινομένου. οὔτε γάρ τις ἐπίσκοπον ἑαυτὸν καθίστησιν οὐδὲ τυραννικῇ αὐθαδείᾳ εἰς ἀνάγκην τοῦ ἕπεσθαι αὐτῷ τοὺς συνεπισκόπους βιάζεται, ὁπότε εἷς ἕκαστος ἐπίσκοπος ἐξουσίαν ἔχει πράττειν ἐλευθερίως ἃ φρονεῖ. ὡς γὰρ αὐτὸς ἄλλον κρῖναι οὐ δύναται, οὕτως οὐδὲ ὑπὸ ἄλλου κριθῆναι. περιμένομεν γὰρ πάντες τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ κρίσιν, ὃς καὶ μόνος ἐξουσίαν ἔχει ἐπισκόπους καθιστᾶν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ ἑνὸς ἑκάστου τὴν πρᾶξιν ἐξετάζειν καὶ δοκιμάζειν.

Κεκίλιος ἀπὸ Θισπόλεως εἶπεν· Ἐγὼ ἓν βάπτισμα [ἐν] μόνῃ τῇ ἐκκλησίᾳ β οἶδα καὶ ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας οὐδαμοῦ· ἔνθα γὰρ ἔστι τὸ ἓν βάπτισμα, ὄντως καὶ ἐλπὶς ἀληθείας ἐστὶ καὶ πίστις. οὕτως γὰρ γέγραπται· μία πίστις, [μία] ἐλπίς, ἓν βάπτισμα οὐχὶ παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς, παρ' οἷς οὐδεμία ἐλπὶς καὶ πίστις, ὅπου πάντα ψευδῆ, ὅπου ἐξορκίζει δαιμονιζόμενος, μυστήριον ἐρωτᾷ οὗ τὸ στόμα λοιμώδη καὶ ἰώδη φθέγγεται, πίστιν δὲ δίδωσιν ἄπιστος, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν παρέχει ἁμαρτωλὸς καὶ εἰς ὄνομα χριστοῦ βαπτίζει ἀντίχριστος, ὑπισχνεῖται ζωὴν νεκρός, εἰρήνην δίδωσιν εἰρήνης ἀλλότριος, θεὸν ἐπικαλεῖται βλάσφημος, ἱερατείᾳ κέχρηται ἀσεβής, θυσιαστήριον προτίθησιν ἱερόσυλος, θεῷ θυσίαν προσφέρει ὁ διαβόλῳ ὑπηρετῶν. οἱ αὐτοῖς συνηγοροῦντες εἰπάτωσαν ταῦτα πάντα ψευδῆ εἶναι περὶ τῶν αἱρετικῶν, εἴγε τισὶν ἀναγκάζεται ἡ ἐκκλησία συνευδοκεῖν*, ἵνα χωρὶς βαπτίσματος καὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν

1 in marg. ὅρος α. M. — 2 Ἰοβιανὸς P. — 4 ἐγὼ αὐτῷ P. — 6 ἔπειτα δὲ ἀν. P. — 7 Ἰοβιανοῦ P. — 8 εὐσ. ἀντίγραμμα οὐ μόνον ἡμῖν συνευδόκησεν P, συνεπευδόκησεν g. — 9 τῆς ἀληθείας P. — τὸ ∾ P. — 16 ὑμῶν P. — ὑμον P. — 16 καὶ ∾ P. — μόνον M. — 17 ἐπίσκοπον P. — αὐτοῦ P. — 19 capitum numeri non adduntur in P. — Καικίλλιος Λιβεράριος εἶ. P, Λιβέριος g. — Ἐγὼ ∾ P. — ἓν ut καὶ p. 40, 1 M. — [ἐν] ∾ PM. — 21 οὕτω P. — Ephes. iv 5. — 22 [μία] ἐλπίς ∾ P, add. μία ἐλπίς g, μία hoc loco ∾ M. — οὐ γὰρ τοῖς P, οὐχὶ παρ' abjecto articulo hg. — 23 πίστις καὶ ἐλπίς P. — 30 τῶν ∾ gh. — παρὰ αἱρετικῶν var. lect. in fine libri P. — ἰδοὺ τίσιν P, sed hg=M, nisi quod εἰ γέ τισιν scribunt. — 31 * συνδραμεῖν codex vaticanus, cujus lectiones margini libri gallandini inscriptae habentur, hg=M.

τοιούτοις κοινωνεῖ· ὅθεν, ἀδελφοί, φεύγειν καὶ ἐκκλίνειν ὀφείλομεν καὶ χωρίζειν ἑαυτοὺς ἀπὸ τοιούτων πλημμελημάτων καὶ ἓν βάπτισμα κατέχειν τὸ μόνον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ θεοῦ δεδωρημένον.

γ Πρίαμος ἀπὸ Μαστρίππης εἶπε[ν]· Δογματίζω πάντα ἄνθρωπον ἀπὸ αἱρέσεως ἐρχόμενον δεῖν βαπτίζεσθαι. μάτην γὰρ αὐτὸν ἐκεῖ βαπτίζεσθαι, μὴ ὄντος εἰ μὴ ἑνὸς βαπτίσματος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μόνῃ, ἐπεὶ καὶ ὁ θεὸς εἷς καὶ βάπτισμα ἓν καὶ ἐκκλησία μία, ἐν ᾗ ἐστι τὸ βάπτισμα καὶ ὁ ἁγιασμὸς καὶ ὅσα ἄλλα εἰς σωτηρίαν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον ἐπιτελεῖται. τὰ γὰρ ἔξω τῆς ἐκκλησίας γινόμενα εἰς οὐδὲν τούτων ἀφικνεῖται.

δ Πολύκαρπος ἀπὸ Ἀδραμύντου εἶπεν· Οἱ τὸ τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα δοκιμάζοντες τὸ ἡμέτερον ἀδόκιμον ποιοῦσιν.

ε Νούσατος ἀπὸ Θάννου βασιλέως εἶπεν· Ἐπεὶ πᾶσαι αἱ γραφαὶ μαρτυροῦσι περὶ ἑνὸς καὶ μόνου τοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σωτηρίου βαπτίσματος, ὀφείλομεν τὴν ἡμετέραν πίστιν ὁμολογῆσαι, ἵνα τοὺς αἱρετικοὺς καὶ σχισματικοὺς προσερχομένους τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τὸ ψευδὲς ἐκείνων βάπτισμα τῷ ἀληθεῖ βαπτίσωμεν. καὶ διὰ τοῦτο ἐγὼ τοὺς ἐκεῖθεν ἐλθόντας πάντας ἐβάπτισα καὶ τοὺς ἀπὸ κλήρου αὐτῶν λαϊκοὺς ἔστησα.

ς Νεμεσιανὸς ἀπὸ Θουβούνων εἶπεν· Ὃ διδόασιν αἱρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ μὴ εἶναι ἀληθὲς πᾶσαι αἱ ἀληθεῖς γραφαὶ μαρτυροῦσιν, ἐπεὶ αὐτοὶ οἱ προεστῶτες αὐτῶν ψευδόχριστοί εἰσι καὶ ψευδοπροφῆται, λέγοντος τοῦ κυρίου διὰ τοῦ Σολομῶντος· ὃς ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, οὗτος ποιμανεῖ ἀνέμους. ὁ δ' αὐτὸς διώξεται ὄρνεα πετώμενα. ἀπέλειπε γὰρ ὁδοὺς τοῦ ἑαυτοῦ ἀμπελῶνος, τοὺς δὲ ἄξονας τοῦ ἰδίου γεωργίου πεπλάνηται. διαπορεύεται δὲ δι' ἀνύδρου ἐρήμου καὶ γῆν ἐπιτεταγμένην διψώδεσιν, συνάγει δὲ χερσὶν ἀκαρπίαν. καὶ πάλιν· ἀπὸ ὕδατος ἀλλοτρίου ἀπόσχου καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας ἀπόσχου, ἵνα πολὺν ζήσῃς χρόνον, προστεθῇ δέ σοι ἔτι ζωῆς. καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ὁ κύριος εἶπεν· ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· τοῦτ' ἔστι τὸ πνεῦμα τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐπιφερόμενον. οὐδὲ γὰρ δύναται οὔτε πνεῦμα χωρισθῆναι τοῦ ὕδατος οὔτε τὸ ὕδωρ τοῦ πνεύματος. κακῶς οὖν προστίθενται οἱ λέγοντες μόνῃ τῇ χειροθεσίᾳ λαβόντας αὐτοὺς τὸ ἅγιον πνεῦμα κοινωνεῖν τῇ

1 συγκοινωνήσῃ P, κοινωνῇ g. — 2 τούτων ἁμαρτημάτων g. — 3 τοῦ pro ὑπὸ ∾ P. — δωρούμενον g. — 4 μαστρίπης P. — εἶπε P. — 5. 6 βεβαπτίσθαι P. — 7 ἐστι ∾ P. — 10 ἀπὸ ∾ P. — Αδραμέντου P, sed Αδραμύντου g. — 11 ποιοῦσι P. — 12 Νουσάτος P, Νουβάτος P var. lect. — Ἐπεὶ ∾ P, ἐπειδὴ g. — 13 βαπτίσματος σωτηρίου P. — 17 κληρικῶν g et P var. lect. — 19 εἶπε P. — Βάπτισμα ὃ δίδωσιν αἱρετικὸς καὶ σχισματικὸς P, sed g=M. — 20 ἀληθεῖς ∾ P, habet etiam g. — 21 inde a voce λέγοντος usque ad can. ζ omnia praetermissa in P. — 22 Proverb. ix 12. — 23 διόξεται M. — 26 Proverb. ix 18. — 29 Johann. iii 5.

ἐκκλησίᾳ, ὁπότε σαφές ἐστιν ἑκάτερον μυστήριον τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ πνεύματος δεῖν αὐτοὺς ἀναγεννηθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἵνα υἱοὶ γένωνται θεοῦ, λέγοντος τοῦ ἀποστόλου Παύλου· σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, ταῦτα πάντα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λέγει. καὶ πάλιν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ λέγει ὁ κύριος· τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστι καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστι[ν]· πνεῦμα ὁ θεός, ὥστε πάντα τὰ ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν πραττόμενα σαρκικά ἐστι, λέγοντος τοῦ ἀποστόλου· φανερὰ δὲ ἔστι τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστι πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, διχοστασίαι, φθόνοι, αἱρέσεις καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. κατακρίνει οὖν ὁ μακάριος ἀπόστολος σὺν αὐτοῖς τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ τοὺς αἱρετικούς. καὶ διὰ τοῦτο, ἂν μὴ τύχωσι τοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἁγίου βαπτίσματος, σωτηρίας τυχεῖν οὐ δύνανται, ἀλλὰ μετὰ τῶν λοιπῶν ἁμαρτωλῶν καὶ αἱρετικῶν εἰσιν. ἐν ἡμέρᾳ ᾗ κρινεῖ ὁ κύριος κατακριθήσονται.

Ἰανουάριος ἀπὸ Λαβῆς εἶπε[ν]· Κατὰ τὰ προστάγματα τῶν ἁγίων ζ
γραφῶν κρίνω δεῖν πάντας τοὺς αἱρετικοὺς βαπτίζεσθαι καὶ οὕτως εἰς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν προσδέχεσθαι.

Λούκιος ἀπὸ Καστρογάλβας εἶπεν· Ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εἶπεν*· η
ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἑαυτοῦ ἀποστέλλων τοὺς ἰδίους ἀποστόλους λέγει· ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁπότε οὖν σαφές ἐστι τοὺς αἱρετικούς, τοῦτ' ἔστιν ἐχθροὺς τοῦ χριστοῦ* μὴ ὀρθὴν ἔχειν τοῦ σωτηρίου μυστηρίου τὴν παράδοσιν* μηδὲ** δύνασθαι ζωοποιῆσαί τινα πνευματικῇ ὁμολογίᾳ, μωρανθέντας αὐτοὺς καὶ ἔξω ὄντας τῆς ἐκκλησίας ἁγίῳ βαπτίσματι βαπτίζειν ἐρχομένους ὀφείλομεν.

Κρήσκης ἀπὸ Κρήτης εἶπεν· Ἐν τοσούτῳ πλήθει ἁγίων ἱερέων θ
ἀναγνωσθέντων γραμμάτων τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν καὶ συνεπισκόπου

3 Ephes. iv 3 4. — 8 Johann. iii 6. — 10 Galat. v 19—21. — 18 Ιαννουάριος P. — εἶπε P. — 21 Γαστρογαλβῆς P. — * φησὶν P. — 22 Matth. v 13. — 23 quae inter εἰς οὐδὲν et πνεύματος vers. 28 media sunt, non leguntur in P. — 25 Matth. xxviii 18 19. — 29 * θεοῦ Phg, verba proxima μὴ-παράδ. v. 30, quae absunt a P, leguntur in hg. — 30 * φανέρωσιν hg. — ** μὴ δεῖν P. — 32 β. αὐτοὺς ἐρχομένους P. — 33 Κρίσκης P. — εἶπε P. — ἱερῶν M. — quae inter Ἐν et p. 44 v. 2 κοίνω media ... P

Κυπριανοῦ πρὸς Ἰουβιανόν, ἔτι καὶ πρὸς Στέφανον, καὶ τοσαύτῃ μαρτυρίᾳ χρησαμένων ἁγίων γραφῶν, ὡς ἀξίως πάντας πεισθῆναι, κρίνω καὶ αὐτὸς τοὺς αἱρετικοὺς καὶ σχισματικούς, ὁπόταν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν καθολικὴν ἐλθεῖν θέλωσι, μὴ πρότερον δεχθῆναι πρὶν ἐξορκισθῶσι καὶ βαπτισθῶσι, χωρὶς ἐκείνων τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ βαπτισθέντων καὶ ἀποστάντων. οὐ γὰρ ὀφείλουσι μετανοήσαντες χειροθεσίας μόνης τυχεῖν.

ι Νικομήδης ἀπὸ Σεργεμέων εἶπεν· Ἡ ἐμὴ ἀπόφασίς ἐστιν αὕτη, ἵνα οἱ αἱρετικοὶ τῇ ἐκκλησίᾳ προσερχόμενοι βαπτισθῶσιν, ἐπειδὴ μηδεμίαν ἔξω ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰλήφασιν ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν βαπτισθέντες.

ια Σεκουνδιανὸς ἀπὸ Καρινδίας εἶπεν· Ὁπότε ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς λέγει· ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ κατ᾽ ἐμοῦ ἐστι, καὶ Ἰωάννης ὁ ἀπόστολος τοὺς ἐξερχομένους τῆς ἐκκλησίας ἀντιχρίστους ὀνομάζει: ἀδιστάκτως ἐναντίους καὶ ἐχθροὺς τοῦ χριστοῦ ὄντας καὶ ἀντιχρίστους ὀνομασθέντας ἀδύνατόν ἐστιν ὑπηρετῆσαι χάριτι θεοῦ καὶ σωτηρίῳ βαπτίσματι. καὶ διὰ τοῦτο κρίνω τοὺς τὰ σπήλαια τῶν αἱρετικῶν ἐκφυγόντας καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ προσελθόντας βαπτισθῆναι παρ᾽ ἡμῶν, οὓς ὁ κύριος ἠξίωσεν ὀνομάσαι φίλους.

ιβ Φίλιξ ἀπὸ Γαβετῶν εἶπεν· Ὡς τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγῶν ἅμα αὐτῷ εἰς βόθυνον ἐμπίπτει, οὕτως καὶ αἱρετικὸς αἱρετικὸν βαπτίζων τῷ βαπτιζομένῳ συναποθνήσκει. καὶ διὰ τοῦτο παρ᾽ ἡμῖν τὸν αἱρετικὸν βαπτισθῆναι δεῖ, ἵνα μὴ ἡμεῖς οἱ ζῶντες νεκροῖς κοινωνήσωμεν.

ιγ Σούκεσσος ἀπὸ Ἀββιργενμανικῆς εἶπεν· Αἱρετικοῖς ἢ οὐδὲν ἔξεστιν ἢ πάντα ἔξεστιν. εἰ δύνα[ν]ται βαπτίσαι, δύνα[ν]ται καὶ πνεῦμα ἅγιον δοῦναι· ἐπεὶ μὴ ἔχουσιν, οὐδὲ πνευματικῶς βαπτίζουσι καὶ διὰ τοῦτο κρίνομεν δεῖν τοὺς αἱρετικοὺς βαπτίζεσθαι.

ιδ Φουρτουνάτος ἀπὸ Θουκχαβὸρ εἶπεν· Ὁ κύριος Ἰησοῦς ὁ χριστὸς καὶ θεὸς ἡμῶν ἐπάνω τοῦ Πέτρου ᾠκοδόμησε τὴν ἐκκλησίαν, οὐκ ἐπάνω τῆς αἱρέσεως καὶ ἐξουσίαν τοῦ βαπτίζειν ἐπισκόποις ἔδωκεν, οὐχ αἱρετικοῖς· δι᾽ ὅπερ οἱ ἔξω τῆς ἐκκλησίας ὄντες καὶ ἐναντίοι τῷ χριστῷ τὰ πρόβατα καὶ τὴν ἀγέλην αὐτοῦ σκορπίζοντες βαπτίζειν ἔξω οὐ δύνανται.

2 Κρίνω agnoscunt hg. — 4 καθ. ἔλθωσι, μὴ P. — 5 ἐν ∾ P. — 6 οὗτοι pro οὐ P. — 8 Νικόδημος g. — Σεργομέων P. — αὕτη ἐστιν P. — 9 ἐπεὶ P. — 11 Ὅτι P, ἐπεὶ g pro Ὁπότε. — 12 Matth. xii 30. — 13 Johann. I ii 18 19. — 13→15 ἀδιστάκτως→ὀνομασθέντας ∾ P. — 15 ἀδ. γάρ ἐστιν αὐτοὺς ὑπηρετ. P. — 16. 17 τὰ σπήλ.→καὶ ∾ P. — 18 Johann. xv 14. — 17. 18 οὓς→φίλους ∾ P. — 19 Φίληξ P, Φήλιξ P var. lect. — Γαμετῶν P, γαβετῶν g. Matth. xv 14. — αὐτῷ ∾ P. — 20 βόθρον P, βόθυνον g. — ἐμπίπτουσιν· οὕτω P. — 23 Σουκέντιος P. — Αβιργεμανικιανῆς P. — 24 ἔξεστιν ∾ P. πάντα ἐστίν M. — [ν] habet P. — 25 δὲ μὴ P. — 26 κρίνω P. — 27 Θουκχαβὼρ P, Θακχαβῶν g. — Ὁ→30 διόπερ ∾ P. — 28 Matth. xvi 18. — 30. 31 ἐναντία τῷ Χρ. φρονοῦντες g, Χρ. ὡς τὰ P.

ιε Θηδάτος ἀπὸ Θουρβουρβῶν εἶπεν· Ἐφ' ὅσον τὸ ὕδωρ τῇ τοῦ ἱερέως ἐπικλήσει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἁγιαζόμενον ἀποπλύνει τὰ ἁμαρτήματα, ἐπὶ τοσοῦτον τῷ αἱρετικῷ λόγῳ ὡς φθορᾷ τινι διεφθαρμένον πολυπλασιάζει τὰς ἁμαρτίας· δι' ὃ πάσῃ εἰρήνῃ καὶ δυνάμει ἀγωνιστέον, μή τις τὴν τῶν αἱρετικῶν πλάνην ἀφεὶς τὸ μόνον τῆς ἐκκλησίας βάπτισμα διστάσῃ λαβεῖν, ὅ* τις μὴ βαπτισθεὶς ἀλλοτριοῦται τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

ις Προυατινὸς ἀπὸ Σοφετίης εἶπεν· Ὁ λέγων τοὺς αἱρετικοὺς ἐξουσίαν ἔχειν βαπτίζειν εἰπάτω πρότερον τίς εἴη ὁ κτίστης τῆς αἱρέσεως. εἰ γὰρ ἀπὸ θεοῦ ἡ αἵρεσίς ἐστι, δύναται ἔχειν αἱρετικὸς καὶ δωρεὰν θεοῦ· εἰ δὲ μὴ ἔστιν ἀπὸ θεοῦ, πῶς δύναται αὐτὸς ἔχειν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἢ* ἄλλῳ διδόναι;

ιζ Μονούαλλος ἀπὸ Γίρβης εἶπεν· Ἡ ἀλήθεια τῆς μητρὸς ἡμῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀεὶ παρ' ἡμῖν ἦν καὶ ἔστι καὶ μάλιστα ἐν τῷ βαπτίσματι τῆς τριάδος, τοῦ κυρίου ἡμῶν λέγοντος· πορεύεσθε καὶ βαπτίσατε πάντα τὰ ἔθνη εἰς ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁπότε οὖν σαφῶς οἴδαμεν τοὺς αἱρετικοὺς μήτε πατέρα ἔχειν μήτε υἱὸν μήτε ἅγιον πνεῦμα, δεῖ ἐρχομένους αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν μητέρα βαπτίζειν, ἵνα ἁγιασθέντες ἀναγεννηθῶσιν ἀποπιασάμενοι καὶ ἀποβαλόντες τὰς καρκινώδεις αὐτῶν ἁμαρτίας.

ιη Πολιανὸς ἀπὸ Μιλέως εἶπεν· Ὀρθόν ἐστι τὸν ἀπὸ αἱρέσεως ἐρχόμενον ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ βαπτίζεσθαι.

ιθ Θέογνις ἀπὸ Ἱππῶνος Ῥηγίου εἶπεν· Ἀκολούθως τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ τῆς οὐρανίου χάριτος ἧς* εἰλήφαμεν βάπτισμα ὅ ἐστιν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ οἴδαμεν.

κ Διατίους ὁ Σαιάδης εἶπεν· Ἡμεῖς, ὃ ἐφ' ἡμῖν ἐστιν, αἱρετικῷ οὐ κοινωνοῦμεν, ἐὰν μὴ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ βαπτισθῇ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λάβῃ.

κα Προβάτος ἀπὸ Σουφίου εἶπεν· Ὁ δοκιμάζων παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς ἀληθὲς βάπτισμα εἶναι, τί ἄλλο ἢ τοῖς αἱρετικοῖς κοινωνεῖ;

1 Θήδατος P. — Θουρβῶν εἶπε P. — Ἐφ'-δι' ὃ vers. 4 ∾ P. — 4 εἰρήνῃ καὶ ∾ P. — 5 ἵνα μὴ ὁ τὴν P. — 6 διστάσει M. — * ᾧ P, sed ὅ g. — 7 τῶν οὐρανῶν βασιλείας P. — 8 Προβατιανὸς P. — Ὁ-°σεως vers. 10 ∾ P. — 10 γὰρ ∾ P. — ἐστιν, ἕξει αἱρετ., P. ἕξει ὁ P var. lect. — 12 * καὶ P. — 13 Μονούαλος P. — Γέρβης εἶπε P. — Ἡ-τριάδος vers. 15 ∾ P. — 15 ἡμῶν ∾ P. — πορεύεσθε καὶ ∾ P. — Matth. xxviii 19. — 16 εἰς τὸ ὄνομα P. — 17 ὁπότε οὖν ∾ P. — οἴδαμεν σαφῶς P. — 18 πνεῦμα ἅγιον P. — δεῖ οὖν ἐρχομένους P, αὐτοὺς ∾ P. — 19 τὴν μητέρα ∾ P. — ἁγιασθέντες ∾ P. — ἀναγενηθῶσιν P. — 19. 20 ἀποπιασάμενοι-ἁμαρτίας ∾ P. — 21 Πολιτιανὸς P. — Μίλεως P. codicem M Μιλέως habuisse affirmare nequeo, quum charta lacera nihil supersit nisi ιλέως. M ex edit. paris. petii. — 22 ἁγίᾳ ∾ P. — 23 Θέογνης M. — 24 θεοῦ καὶ pro χρ. P. — * ἣν Pg. — ἐλάβομεν g. — 26 Σεάδης P. — αἱρετικοῖς P. — 27 βαπτισθῶσι g. — λάβωσιν g. — 28 Σοφιστοῦ P, Σοφιβοῦ g. — 29 verba ἀληθὲς ∾ P. — τί-κοινωνεῖ non habentur in libro monacensi, verum eis adscribendis spatium vacuum relictum est. ego ea ex editione parisiensi petii.

χβ Ὀρτισιανὸς ἀπὸ Λαβούρης εἶπεν· Ὄψονται οἱ αἱρετικοὶ καὶ οἱ συνήγοροι τῶν αἱρετικῶν· ἡμεῖς ἓν βάπτισμα, ὅπερ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οἴδαμεν· τοῦτο τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκδικοῦμεν. πῶς δύναται ἐν ὀνόματι χριστοῦ λέγειν ἐναντίους χριστοῦ εἶναι;

χγ Κάσιος ἀπὸ Κομάζων εἶπεν· Ἐπειδὴ δύο βαπτίσματα εἶναι οὐ δύνανται, ὁ συγχωρῶν τοῖς αἱρετικοῖς βάπτισμα ἑαυτὸν τοῦ βαπτίσματος ἀποστερεῖ· δι' ὃ ἐπικυρῶ ἀσθενεῖς τε καὶ ἐξιτήλους τοὺς αἱρετικοὺς βαπτίζειν δεῖν, ὅταν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἔρχωνται, καὶ θείῳ καὶ ἁγίῳ λούτρῳ λουσαμένους καὶ φωτὶ τῆς ζωῆς φωτισθέντας οὐ πολεμίους, ἀλλὰ εἰρηνικούς, οὐδὲ μὴν ἀλλοτρίους, ἀλλὰ τῇ πίστει τοῦ κυρίου οἰκείους, οὐ νόθους, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ υἱούς, οὐκέτι πλάνους, ἀλλὰ τῆς ζωῆς γινομένους εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑποδέχεσθαι, χωρὶς τούτων μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ πιστῶν πτερνισθέντων καὶ ἑαυτοὺς τῷ σκότει τῆς αἱρέσεως προδόντων, οὓς δεῖ ἐπανελθόντας μόνῃ τῇ χειροἐπιθεσίᾳ προσλαβέσθαι.

χδ Ἰανουάριος ἀπὸ Οὐβίβου εἶπεν· Εἰ μὴ συγκατατίθεται ἡ πλάνη τῇ ἀληθείᾳ, πολὺ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια οὐ συγκατατίθεται τῇ πλάνῃ. καὶ διὰ τοῦτο ἡμεῖς συνιστάμεθα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ καὶ προκαθηδράσθημεν, ἵνα τὸ βάπτισμα αὐτῇ ἑαυτῇ μόνῃ ἐκδικοῦντες τοὺς ἐν αὐτῇ μὴ βαπτισθέντας βαπτίσωμεν.

χε Σεκουνδῖνος ἀπὸ Κάλπων εἶπεν· Αἱρετικοὶ χριστιανοί εἰσιν ἢ οὔ. εἰ χριστιανοί εἰσι, διὰ τί ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ εἰσιν; εἰ δὲ μὴ χριστιανοί εἰσι, γενέσθωσαν. ἢ ποῦ μένει ὁ λόγος τοῦ θεοῦ λέγοντος· ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστι καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει; ὅθεν δῆλόν ἐστιν ἐπάνω υἱῶν ἀλλοτρίων καὶ σπορᾶς ἀντιχρίστου διὰ μόνης χειρεπιθεσίας μὴ δύνασθαι ἅγιον πνεῦμα κατελθεῖν, αἱρετικῶν βάπτισμα ἐχόντων.

χϛ Οὐϊκτωρῖνος ἀπὸ Θαμβράκων εἶπεν· Εἰ ἔξεστι τοῖς αἱρετικοῖς βαπτίσαι καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν δοῦναι, τί αὐτῶν καταψευδόμεθα, ἵνα αὐτοὺς αἱρετικοὺς ὀνομάσωμεν;

χζ Ἄλλος Φίλιξ ἀπὸ Θυΐνης εἶπεν· Οὐδεὶς διστάζει τὴν ἀνθρωπίνην ἀλαζονίαν καὶ ὑπεροψίαν μὴ τοσοῦτον δύνασθαι ὅσον τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἀνίκητον μεγαλειότητα. μεμνημένοι οὖν τοῦ

1 Ορτησιανὸς P. — Λαβούρνης εἶπε P. — 1. 2 Ὄψονται-αἱρετικῶν ∾ P. — 2 Καὶ ἡμεῖς P. — 3. 4 πῶς-εἶναι ∾ P. — 5 Κομαζῶν P. — Ἐπεὶ P. — δύναται P. — 7 ἀσθενεῖς-τούς ∾ P. — 8-12 καὶ θ.-ὑποδέχεσθαι ∾ P. — 12. 13 χωρὶς τῶν τῆς ἐκκλησίας τῶν πιστῶς χωρισθέντων καὶ ἑ. P. — 14 χειροθεσίᾳ P. — 15 Ιαννουάριος P. — οὐβικοῦ P. — 16 πολλὺ M. — πλ. διὸ καὶ P. — 17 τοῦτο ∾ P. — προκατϊδράσθημεν M. — τό-ἐκδικοῦντες ∾ P. — 20 Σ. ὁ ἀπὸ Καλπῶν P. Καρπῶν g. — Αἱρετικοί-οὔ ∾ P. — 21 εἰσιν οἱ αἱρετικοί, διὰ P. — 22 γινέσθωσαν P. — μένει meo periculo scripsi, κλίνει M. — Matth. xvi 30. — 22. 23 ἢ-ὅθεν ∾ P. — 24 οὖν pro ἐστιν P. — 24. 25 χειροθεσίας g. — 25 αἱρετ.-ἐχόντων ∾ P. — 26 Οὐικτερῖνος P, sed g=M. — Θαβάχων P, Θαβράκων g, Βαθράκων h. — 27 καὶ ἅγιον πνεῦμα δοῦναι καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν τι P. — 29 Φίληξ P. — 29 Οὐδείς-p. 47, 1 κυρίου ∾ P.

κινδύνου, εἰ μὴ ἀκολουθήσαιμεν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ κυρίου, ὀφείλομεν μὴ μόνον διαφυλάξαι, ἀλλὰ καὶ διαβεβαιῶσαι, ἵνα πάντες οἱ αἱρετικοὶ οἱ προσερχόμενοι τῇ ἐκκλησίᾳ βαπτισθῶσιν, ὅπως ἡ οἴησις καὶ ἡ διαστροφὴ ἡ ἔξω γενομένη ἐπανορθωθῇ παρ' ἡμῖν καὶ ἁγιασθῇ.

Κούϊντος ἀπὸ Οὐροὺκ εἶπεν· Οἱ πίστει ζῶντες τούτοις πείθεσθαι ὀφεί- κη
λομεν οἷς καὶ ἐδιδάχθημεν. γέγραπται γὰρ παρὰ τῷ Σαλομῶνι· ὁ βαπτιζόμενος ἀπὸ νεκροῦ τί ὀφελεῖται ἐν τῷ λούτρῳ αὐτοῦ; ὅπερ περὶ τῶν ἐν τῇ αἱρέσει βαπτιζομένων καὶ βαπτιζόντων λέγει. εἰ γὰρ οἱ παρ' αὐτοῖς βαπτιζόμενοι διὰ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν αἰωνίου ζωῆς τυγχάνουσι, τί πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἔρχονται; εἰ δὲ ἀπὸ νεκροῦ ζωὴ οὐ λαμβάνεται καὶ διὰ τοῦτο ἐπιγινώσκουσι τῆς πρότερον πλάνης τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰς μετάνοιαν ἔρχονται, ἐν ᾗ ζωοποιοῦνται βαπτίσματι, ὅπερ ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἐστί, καὶ* βαπτισθῆναι καὶ ἁγιασθῆναι ὀφείλουσι[ν].

Κάστος ἀπὸ Δίκης εἶπεν· Ὁ παραπεμπόμενος τὴν ἀλήθειαν καὶ συνη- κθ
θείᾳ ἑπόμενος ἢ περὶ τοὺς ἀδελφοὺς φθονερός ἐστιν, οἷς ἡ ἀλήθεια οὐκ ἀπεκαλύφθη ἢ πρὸς* τὸν θεὸν τὸν ἀποκαλύψαντα ἀχάριστος.

Εὐκράτιος ἀπὸ Θένων εἶπεν· Τὴν πίστιν ἡμῶν καὶ τὴν τοῦ βαπτίσματος λ
χάριν καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ νόμου τὴν τάξιν ὁ θεὸς καὶ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς τοὺς ἀποστόλους διδάσκων εἶπεν· πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ψευδὲς οὖν καὶ ἀνόσιον τὸ τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα καὶ ἀφ' ἡμῶν ἐξωστέον ἐστίν. ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν οὐ ζωή, ἀλλὰ θάνατος, οὐ χάρις οὐρανία, ἀλλὰ βλασφημία ἐκπέμπεται. διὰ τοῦτο τοὺς αἱρετικοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὀρθῷ καὶ καθολικῷ βαπτίσματι βαπτίζεσθαι δεῖ, ἵνα ἀπονιψάμενοι τὰς ἁμαρτίας ἁγιασθῶσιν.

Λίβωσος ἀπὸ Σουργάσης εἶπεν· Ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ὁ κύριός φησιν· λα
ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια, ὥστε ἀποκαλυφθείσης τῆς ἀληθείας παραχωρείτω ἡ συνήθεια, ἵνα, εἰ καὶ τὸ πρότερόν τις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς αἱρετικοὺς μὴ ἐβάπτισε, νῦν βαπτίσῃ.

1. 2 μὴ μόνον-καί ∾ P. — 3. 4 ὅπως ἡ ἔξω γενομένη διαστροφὴ ἐπ. P. — 4 παρ' ἡμῖν ∾ P. — 5-8 Οἱ λέγει ∾ P. — 6 Sirac. xxxiv 30. cf. Corinth. I xv 29. — 7 ὠφελεῖται M. — 8 γάρ ∾ P. — 8. 9 παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς β. P. — 9 διὰ τῆς et τῶν ∾ P. — ἁμ. καὶ αἰωνίου P. — 10-12 ἀπό-καί ∾ P. — 11 τοῦτο bis M. — 12 ἢ καὶ ζ. P. — 13* καί ∾ P. — 14 ὀφείλουσιν P. — 15 αρα in vocabulo παραπεμπόμενος ex editione parisiensi petitum, codex lacer hoc loco. — και τῇ συνηθ. P. — 16 ἐστιν ∾ P, habet g. — 17 οὐκ ∾ P. οὐκ videtur in M adfuisse, codex hoc loco lacer. — * πρό P. — τόν ∾ P. — 18 Θενῶν P. — πεν in vocabulo εἶπεν abest a codice, qui hoc loco lacer est. εἶπε P. — 18-25 Τὴν-τοῦτο ∾ P. — 20 Matth. xxviii 19. — 28 Λίβυσσος P. — Ουργάσης P. — Ἐν τῷ εὐαγγ. ∾ P. — 29 Johann. xiv 6.

λβ Λευκῖνος ἀπὸ Θηουίστου εἶπεν· Τοὺς αἱρετικοὺς ὡς βλασφήμους καὶ ἀνοσίους πλάνοις λόγοις τὰς θείας γραφὰς παραχαράσσοντας ἀναθεματίζειν δεῖ*. καὶ διὰ τοῦτο ἐξορκίζειν καὶ βαπτίζειν τοὺς τοιούτους ὀφείλομεν.

λγ Εὐγένιος Ἀμμεδάρων εἶπεν· Κἀγὼ τοῦτο κρίνω, δεῖν τοὺς αἱρετικοὺς βαπτίζεσθαι.

λδ Ἄλλος Φίλιξ ἀπὸ Μεκόρας εἶπεν· Καὶ αὐτὸς ἑπόμενος τῷ κανόνι τῶν θείων γραφῶν τοὺς αἱρετικοὺς καὶ σχισματικοὺς βαπτίζεσθαι ἀποφαίνομαι. εἰ γὰρ κατὰ τὴν γραφὴν ὁ χριστὸς ἰδία ἡμῶν πηγή ἐστιν, γινωσκέτωσαν οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας, μᾶλλον δὲ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι ἄλλο οὐ δύναται οὐδὲ δυσὶ λαοῖς ζωοποιοῦν ὕδωρ χορηγεῖν ὁ μιᾶς ἀγέλης ποιμήν. καὶ διὰ τοῦτο πρόδηλόν ἐστι μήτε αἱρετικοὺς μήτε σχισματικοὺς δύνασθαί τι ἐξ οὐρανοῦ λαβεῖν τοὺς παρὰ ἁμαρτωλῶν καὶ ἔξω τῆς ἐκκλησίας ὄντων μόνην τὴν πλάνην λαμβάνοντας. ὅπου γὰρ οὐκ ἔστι τόπος τῷ διδόντι, οὐδὲ τῷ λαμβάνοντι.

λε Ἰανουάριος ἀπὸ Μουζουκῆς εἶπεν· Θαυμάζω ὡς πάντων ὁμολογούντων ἓν εἶναι βάπτισμα οὐ πάντες ὁμολογοῦσι τὴν τοῦ βαπτίσματος ἑνότητα· ἐκκλησία γὰρ καὶ αἵρεσις δύο διάφοροί εἰσιν. εἰ αἱρετικοὶ ἔχουσι βάπτισμα, ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν· εἰ δὲ ἡμεῖς ἔχομεν, αἱρετικοὶ ἔχειν οὐ δύνανται. ἀμφισβητήσιμον δὲ οὐκ ἔστι τὴν ἐκκλησίαν τὴν καθολικὴν τοῦ χριστοῦ βάπτισμα κεκτῆσθαι, τὴν μόνην κεκτημένην χάριν καὶ ἀγάπην καὶ ἀλήθειαν τοῦ χριστοῦ.

λς Ἀδελφιὸς ἀπὸ Θασβεσθῆς εἶπεν· Μάτην τινὲς ψευδεῖ καὶ ἐπιφθόνῳ ῥήματι τῇ ἀληθείᾳ πολεμοῦσι, λέγοντες ἡμᾶς ἀναβαπτίζειν, ὁπότε ἡ ἐκκλησία τοὺς αἱρετικοὺς οὐκ ἀναβαπτίζει, ἀλλὰ βαπτίζει.

λζ Δημήτριος ἀπὸ Πτολεμίνου εἶπεν· Ἓν βάπτισμα ἡμεῖς φυλάσσομεν οἱ τῇ ἐκκλησίᾳ μόνῃ τὸ ἴδιον ἀπονέμοντες. οἱ δὲ λέγοντες ὅτι οἱ αἱρετικοὶ ἀληθῶς καὶ νομίμως βαπτίζουσιν, οὗτοί εἰσιν οἱ οὐ μόνον δύο, ἀλλὰ πολλὰ προβαπτίσματα εἰσάγοντες. ὁπότε γὰρ διάφοροι καὶ πολλαὶ αἱρέσεις εἰσί, κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν καὶ τὰ βαπτίσματα συναριθμεῖται.

1 Λευκ.-εἶπεν ∾ P. rubricae canonis λβ adscribendae spatium in editione parisiensi vacuum relictum; g=M nisi quod Θιουίστου exhibet, Θηουίστης vaticanus. — Τοὺς γὰρ αἱρετ. P. — 3* ἀεὶ M. — τοὺς τοιούτους ante ἐξορκίζειν P. — 5 εἶπε P. — Καὶ μετὰ τοῦτο κἀγὼ g. — 7 Φίληξ P. — Μεκκόρας P. — εἶπε P. — 9 Prov. v 18. — 9-15 εἰ γὰρ-λαμβάνοντι ∾ P. — 10. 11 locus corruptus, v. infra. — 11 χωρηγεῖν M. — 16 Μουκούζης P. — 16-18 Θαυμ.-εἰ ∾ P. — 18 Εἰ οἱ αἱρετικοὶ hg. — 19 δὲ ∾ P. — 20 κ. τῷ τοῦ P. — 21 βαπτίσματι κεχρῆσθαι P. κεχρῆσθαι et κ quidem serius addito etiam M. — 23 Ἀδέλφιδος P, Ἀδέλφιος hg. — Θασβέθης hg, Θασβέλθης P. — εἶπε P. — ψευδῆ M. — ψευδ.-ῥήμ. vs. 24 ∾ P. — 24 ἡ γὰρ pro ὁπότε ἡ P. — 26 Πολεμόνου P. — Ἓν-ἀπονέμ. vs. 27 ∾ P. — 27 δὲ ∾ P. — 28 εἰσιν οἱ ∾ P. — 29 καὶ πολλὰ βαπτίσματα εἰσάγουσιν P. — 30 ἀριθμεῖται P.

Οὐϊκέντιος ἀπὸ Οἰβάρει εἶπεν· Τοὺς αἱρετικοὺς οἴδαμεν χείρονας τῶν λη
σχισματικῶν. ἐὰν δὲ μετανοήσαντες θέλωσιν ἐλθεῖν, ἔχομεν κανόνα τῆς ἀληθείας, ὃν ὁ κύριος οἰκείᾳ διδαχῇ προσέταξε τοῖς ἀποστόλοις λέγων· ὑπάγετε, τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβάλλετε, καὶ ἀλλαχοῦ· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὥστε πρότερον ἐξορκίζειν, ἔπειτα βαπτίζειν αὐτοὺς δεῖ. τότε γὰρ δύνανται τῆς χριστοῦ ἐπαγγελίας τυχεῖν.

Μάρκος ἀπὸ Μαχθαρῶν εἶπεν· Οὐ θαυμαστόν, εἰ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι λθ
τῆς ἀληθείας ἑαυτοῖς ἐκδικήσουσιν ἐξουσίαν καὶ δωρεὰν ἀλλοτρίαν· ἀλλ' ἐκεῖνο θαυμαστόν ἐστιν, εἰ τῶν ἡμετέρων τινὲς προδόται τῆς ἀληθείας τοῖς αἱρετικοῖς συναίρονται καὶ οὐκ ἐναντιοῦνται τοῖς ἐχθροῖς. καὶ διὰ τοῦτο κρίνομεν ὡς μηδὲν ἔχοντας τοὺς αἱρετικοὺς δεῖν βαπτισθῆναι.

Σάπιος ἀπὸ Σικιλίμβης εἶπεν· Εἰ τοῖς αἱρετικοῖς ἐν τῷ βαπτίσματι μ
αὐτῶν ἄφεσις ἁμαρτιῶν γίνεται, μάτην τῇ ἐκκλησίᾳ προσέρχονται. εἰ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως τὰ ἁμαρτήματά ἐστι τὰ τὴν κόλασιν ἐπιφέροντα, οὐδέν ἐστι τὸ δυνάμενον φοβῆσαι αὐτοὺς τοὺς αἱρετικοὺς ἐν τῇ κρίσει τοῦ χριστοῦ, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰληφότας.

Αὐρήλιος ἀπὸ Οὐτικῆς εἶπεν· Λέγοντος τοῦ ἀποστόλου ἀλλοτρίαις μα
ἁμαρτίαις μὴ κοινωνεῖν, τί ἄλλο ἢ ἁμαρτίαις κοινωνεῖ ἀλλοτρίαις ὁ τοῖς αἱρετικοῖς ἄνευ τοῦ τῆς ἐκκλησίας βαπτίσματος κοινωνῶν. διὰ τοῦτο κρίνω βαπτίζεσθαι τοὺς αἱρετικούς, ἵνα λάβωσι πρότερον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ οὕτως αὐτοῖς κοινωνήσωμεν.

Ἴαμος ἀπὸ Γερμανικῆς εἶπεν· Οἱ τὸ τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα δοκιμά- μβ
ζοντες τὸ ἡμέτερον ἀποδοκιμάζουσιν, ἵνα τοὺς ἔξω τῆς ἐκκλησίας οὐ καθαρισθέντας. ἀλλὰ ῥυπωθέντας ἀρνῶνται δεῖν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ βαπτίζεσθαι.

Λουκιανὸς ἀπὸ Ῥουκούμης εἶπε[ν]· Γέγραπται· καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ φῶς μγ
ὅτι καλὸν καὶ διεχώρισεν ἀπὸ τοῦ φωτὸς καὶ ἀπὸ τοῦ σκότους. εἰ δύναταί τις φωτὶ καὶ σκότει κοινωνεῖν, δύναται ἡμῖν καὶ τοῖς αἱρετικοῖς εἶναί τι κοινόν. καὶ διὰ τοῦτο κρίνω τοὺς αἱρετικοὺς βαπτίζεσθαι.

1 Οὐιγκέντιος vaticanus. — Θἰβαρῆς P, Οἰβαρῆς vaticanus, Ὑβαρνης g. — εἶπε P. — 2 θελήσωσιν P, sed g=M. — ἔχομεν lat., ἔχουσι syr., εἰς graeci. — 3 ὃν·+ὥστε vs. 6 ∼ P. — 4 Matth. x 8. — Matth. xxviii 19. — 9 Μαθάρων P, Μαχθάρων hg. — εἶπε P. — 9 Οὐ.·+τοῦτο vs. 13 ∼ P. — 13 Κρίνω P. — δεῖν ∼ P. — 13. 14 βαπτίζεσθαι P. — 15 Σάτιος P. — Σαχιλιβύης P. — 16 εἰ·+18 ἐπιφ. ∼ P. — 18 οὐδ. γαρ ἐστι P. — τοὺς αἱρ. ∼ P. — 20 Αττικῆς P. — εἶπε P. — 21 ἄλλο εἰ M. — τί·+23 τοῦτο ∼ P. — 24 οὕτω P, sed P var. lect. = M. — 25 Ἰαμβός P. — Γερμανικείας P. — βάπτισμα post δοκ. P. — 26 ἵνα·+28 βαπτ. ∼ P. — 27 οὐ καθαρισθέντας bis ser. M. — 29 εἶπεν P. — Γεγρ.·+σκότους v. 30 ∼ P. Genes. i 3. — 30. 31 δυνατὸν φῶς καὶ σκότος P. — δύν. καὶ ἡμῖν P. — 32 κοινόν, κρίνω οὖν τους P.

μδ Πελαγίων ἀπὸ Λουπερκιανῆς εἶπεν· Γέγραπται· ἢ γὰρ ὁ θεὸς θεός ἐστιν ἢ Βάαλ θεός. οὕτως καὶ νῦν ἢ ἡ ἐκκλησία ἐκκλησία ἐστὶν ἢ ἡ αἵρεσις ἐκκλησία. εἰ δὲ αἵρεσις οὐκ ἔστιν ἐκκλησία, πῶς δύναται παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς εἶναι τὸ τῆς ἐκκλησίας βάπτισμα;

με Ἰάδερ ἀπὸ Μιδίας εἶπεν· Μία πίστις, ἓν βάπτισμα· ἀλλὰ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἔξεστι βαπτίζειν μόνῃ.

μς Ἄλλος Φίλιξ ἀπὸ Μαρδιανῆς πόλεως εἶπεν· Μία πίστις, ἓν βάπτισμα, ἀλλὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ᾗ μόνῃ ἔξεστι βαπτίζειν.

μζ Παῦλος ἀπὸ Σαβᾶς εἶπεν· Ἐμὲ οὐ κινεῖ ὅστις τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἐκδικεῖ. ὁ πιστὸς ἀπόστολος λέγει· τί γάρ; εἰ ἠπίστησάν τινες, μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει; μὴ γένοιτο. ἔστι γὰρ ὁ θεὸς ἀληθινός, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης. εἰ ὁ θεὸς ἀληθής ἐστι, πῶς δύναται* παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς εἶναι ἀληθὲς βάπτισμα, παρ' οἷς θεὸς οὐκ ἔστιν;

μη Πομπόνιος ἀπὸ Διονυσιανῆς εἶπεν· Πρόδηλόν ἐστι τοὺς αἱρετικοὺς μὴ δύνασθαι βαπτίζειν μηδὲ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν δοῦναι τοὺς* μὴ ἔχοντας ἐξουσίαν λῦσαί τι ἐπὶ γῆς ἢ δῆσαι.

μθ Οὐηνάτιος ἀπὸ Θηνήσης εἶπεν· Εἰ ἀνὴρ ἀποδημῶν παρακατάθοιτο φίλῳ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα φυλάττειν, τὴν παρατιθεμένην αὐτῷ ὁ φίλος πάντως πάσῃ ἐπιμελείᾳ φυλάττει, ὅπως μὴ ὑπό τινος ἡ σωφροσύνη αὐτῆς διαφθαρῇ. ὁ κύριος καὶ θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ χριστὸς πρὸς τὸν πατέρα ἀνερχόμενος τὴν νύμφην ἑαυτοῦ ἡμῖν παρεκατέθετο, πότερον ἵνα καθαρὰν αὐτὴν καὶ ἄφθορον φυλάσσωμεν ἢ τὴν σωφροσύνην αὐτῆς καὶ τὴν ἁγνότητα μοιχοῖς καὶ φθορεῦσι προδιδῶμεν; ὁ γὰρ τὸ βάπτισμα τῆς ἐκκλησίας τοῖς αἱρετικοῖς κοινωνῶν τὴν νύμφην τοῦ χριστοῦ μοιχοῖς παραδίδωσιν.

ν Λυμμὸς ἀπὸ Ἀσσυάγης εἶπεν· Ἡμεῖς ἓν βάπτισμα εἰλήφαμεν καὶ τούτῳ ἐξακολουθοῦμεν. ὁ δὲ λέγων· καὶ τοῖς αἱρετικοῖς ἔξεστι βαπτίζειν: οὗτος δύο βαπτίσματα εἰσάγει.

να Σατουρνῆλος ἀπὸ Ἰουκτοριανῆς εἶπεν· Εἰ ἔξεστι τοῖς αἱρετικοῖς βαπτίζειν, ἀνέγκλητοι καὶ ἀκατηγόρητοί εἰσιν ἄνομα ποιοῦντες οὐδὲ εὑρίσκω*

1 Πελάγιος P. — Γέγρ.→ vs. 3 ἐκκλησία pr. ∾ P. — Reg. III xviii 21. — 3 Εἰ omisso δὲ P. — ἔστιν ἐν ἐκκλησίᾳ P. — 5 Μηδείας εἶπε P. — 6 μόνῃ ∾ P. — 7 Φίληξ P, Φήλιξ ἄλλος g. — πόλεως ∾ P. — εἶπε τὰ αὐτὰ g, εἶπε. Τὰ αὐτὰ P. uterque reliquis omissis a Μία vs. 7→βαπτ. vs. 8. — 9 Ἐμὲ→12 ψεύστης ∾ P. — 10 Rom. iii 3. — 13 * ἔσται P. — εἶναι ∾ P. — 14 οὐκ ἔστι θεός P. — 15 Πομπώνιος P. — 15. 16 εἶπεν. Οἱ αἱρετικοὶ οὐ δύνανται βαπτίζειν οὐδὲ ἄφ. P. — * οἱ P. — 17 ἔχοντες P. — ἐπὶ τῆς γῆς P. — 18 Οὐινάτος P, Οὐήνατος g. — ΘηνίσηςP. — Εἰ→προδιδ. vs. 24 ∾ P. — 19 γ. καὶ φυλάττειν παρατιθ. M. — 23 φυλάσσομεν M. — 24 προδίδομεν M. — γὰρ ∾ P. — 25 κοινῶν P. — 27 ἀσυάγης P. — 28 τοῦτο M. — 29 οὗτος ∾ P. — 30 Σατορνῖλος P, Σατορνῖνος P var. lect. — Οὐικτοριανῆς g. — 31 ἀνέγκλητός P. — καὶ ἀκ. ∾ P. — * εὑρήσεις P.

διὰ τί αὐτοὺς ὁ χριστὸς ἐναντίους ἢ ὁ ἀπόστολος ἀντιχρίστους ὀνομάζει.

νβ Σατουρνῆλος ἄλλος ἀπὸ Σούκκης εἶπεν· Οἱ ἐθνικοί, εἰ καὶ εἴδωλα σέβονται, ὅμως τὸν θεὸν πατέρα καὶ κτίστην ἐπιγινώσκουσι καὶ ὁμολογοῦσι δεσπότην. εἰς τοῦτον Μαρκίων βλασφημεῖ καὶ τινὲς* οὐκ αἰσχύνονται τὸ* Μαρκίωνος βάπτισμα δοκιμάζοντες. πῶς οὖν οἱ τοιοῦτοι ἱερωσύνην τοῦ θεοῦ ἢ φυλάσσουσιν ἢ ἐκδικοῦσιν οἱ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ θεοῦ μὴ βαπτίζοντες καὶ οὕτως αὐτοῖς κοινωνοῦντες;

νγ Μάρκελλος ἀπὸ Μάζης εἶπεν· Ὁπότε ἄφεσις ἁμαρτιῶν οὐδαμῆ εἰ [μὴ] ἐν μόνῃ τῇ ἐκκλησίᾳ δίδοται, ὁ αἱρετικὸν μὴ βαπτίζων ἁμαρτωλῷ κοινωνεῖ.

νδ Εἰρηναῖος ἀπὸ Οὐλῶν εἶπεν· Εἰ διὰ τοῦτο ἡ ἐκκλησία τὸν αἱρετικὸν οὐ βαπτίζει, ὅτι ἤδη λέγεται βεβαπτίσθαι: προκρίνει ἡ αἵρεσις καὶ μείζων γίνεται.

νε Δωνάτος ἀπὸ Κιβαλιανῆς εἶπεν· Ἐγὼ μίαν ἐκκλησίαν καὶ ἓν βάπτισμα οἶδα. εἰ ἔστιν ὁ λέγων παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς χάριν βαπτίσματος εἶναι, πρότερόν ἐστιν ἵνα ἀποδείξῃ ἐκεῖ ἐκκλησίαν.

νς Ζώσιμος ἀπὸ Θαραζοῦ εἶπεν· Ἀποκαλυφθείσης τῆς ἀληθείας παραχωρείτω ἡ πλάνη τῇ ἀληθείᾳ. καὶ γὰρ ὁ Πέτρος πρότερον περιτεμνόμενος παρεχώρησε Παύλῳ τὴν ἀλήθειαν κηρύσσειν.

νζ Ἰουλιανὸς ἀπὸ Φιλίππης εἶπεν· Γέγραπται· οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. εἰ ἡ αἵρεσις ἐξ οὐρανοῦ ἐστι, δύναται καὶ οὐράνιον βάπτισμα δοῦναι.

νη Φαῦστος ἀπὸ Θημίδης Ῥηγίας εἶπεν· Μὴ χλευαζέτωσαν ἑαυτοὺς οἱ βοηθοῦντες τοῖς αἱρετικοῖς. οἱ γὰρ τὸ τῶν αἱρετικῶν πρὸς τὸ τῆς ἐκκλησίας βάπτισμα ἐνιστάμενοι ἐκείνους μὲν χριστιανούς, ἡμᾶς δὲ αἱρετικοὺς ποιοῦσιν.

νθ Γέμινος ἀπὸ Φόρμης εἶπεν· Τινὲς τῶν συνεπισκόπων τοὺς αἱρετικοὺς προκρῖναι ἑαυτῶν βούλονται καὶ διὰ τοῦτο, [ὃ] ἅπαξ ἐκρίναμεν, τοῦτο καὶ κατέχομεν, ἵνα τοὺς ἀπὸ αἱρέσεων ἐρχομένους τούτους βαπτίσωμεν.

ξ Ῥογοτιανὸς ἀπὸ Οὔσης εἶπεν· Τὴν ἐκκλησίαν χριστὸς ᾠκοδόμησε, τὴν αἵρεσιν διάβολος. πῶς οὖν δύναται ἔχειν βάπτισμα χριστοῦ ἡ συναγωγὴ τοῦ διαβόλου;

3 Σατορνῖλος P. — Συκῆς P. — εἴδολα P. — 5 *πῶς P. — 6 *οἱ τὸ P. — πῶς÷κοιν. vs. 8 ∾ P. — 9 Ζάμης P. — ἄφεσις P, ἀπόφασις M. — οὐδαμοῦ P. — μὴ ∾ M, habet P. — 10 μόνῃ ∾ P. — αἱρετικοὺς P. sed ὁ αἱρετικὸν P var. lect. — 14 Δονάτος P. — Κιβαλινῆς P, sed g=M. — Ἐγὼ÷ἔστιν vs. 15 ∾ P. — 16 πρότερον ἀποδειξάτω P. — 18 καὶ÷κηρ. vs. 19 ∾ P. — 20 Φιλίππου P. — εἶπε P. — 21 αὐ. ἀπ' οὐ. g. — 23 Φαῦστος P. — Ῥηγίας ∾ P, Θημίδος ῥιγίας g. — Μὴ÷24 αἱρετικοῖς ∾ P. — 24 γὰρ ∾ P. — 25 β. ἐξισοῦντες ἐκείνοις g. — 27 Γεμῖνος P. — Τινὲς÷τοῦτο vs. 28 ∾ P. — 28 ὅ, quod O scribit, agnoscit P. — 29 βαπτίζωμεν P. — 30 Ρογατιανός P. — εἶπε P. — ὁ Χριστὸς P. — 31 ὁ διάβολος P.

ξα Θεράπιος ἀπὸ Βουλλισμίου εἶπεν· Ὁ τοῖς αἱρετικοῖς τὸ βάπτισμα τῆς ἐκκλησίας παραχωρῶν καὶ προδιδοὺς τί ἄλλο ἢ τῆς νύμφης χριστοῦ Ἰούδας* γίνεται;

ξβ Λούκιος ἀπὸ Μεβερέσης εἶπεν· Γέγραπται· ὁ θεὸς ἁμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει· ὁ αἱρετικός, ὢν ἁμαρτωλός, πῶς ἀκούεται ἐν τῷ βαπτίζειν;

ξγ Ἄλλος Φίλιξ ἀπὸ Οὐαγλακηνῆς εἶπεν· Ἐν τῷ προσδέχεσθαι τοὺς αἱρετικοὺς ἄνευ τοῦ τῆς ἐκκλησίας βαπτίσματος μηδεὶς τὴν συνήθειαν τοῦ* λόγου καὶ τῆς ἀληθείας προκρινέτω, ὅτι ἀεὶ τὴν συνήθειαν ὁ λόγος καὶ [ἡ] ἀλήθεια ἐκκρίνει.

ξδ Ἄλλος Σατουρνῆλος ἀπὸ Πλουτίνης εἶπεν· Εἰ δύναται ἀντίχριστος δοῦναί τινι τὴν χάριν τὴν τοῦ χριστοῦ, δύνανται καὶ αἱρετικοὶ βαπτίζειν οἱ ὀνομασθέντες ἀντίχριστοι.

ξε Κουΐντος ἀπὸ Ὀγβᾶς εἶπεν· Ἐκεῖνος δύναταί τι δοῦναι ὁ καὶ ἔχων τι. αἱρετικοὶ δὲ πῶς δύνανται δοῦναι οἱ μηδὲν ἔχοντες;

ξϛ Ἰουλιανὸς ἀπὸ Μαρκελλιανῆς εἶπεν· Εἰ δύναται ἄνθρωπος δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, θεῷ καὶ μαμωνᾷ: δύναται καὶ τὸ βάπτισμα δυσὶν ὑπηρετεῖν.

ξζ Τέναξ ἀπὸ Ὁρίων Κελλίων εἶπεν· Βάπτισμα ἕν ἐστιν, ἀλλὰ τῆς ἐκκλησίας, ἧς καὶ τὸ βάπτισμα ἀληθῶς.

ξη Ἄλλος Οὐΐκτωρ ἀπὸ Ἀσσούρας εἶπεν· Γέγραπται· ὁ θεὸς εἷς ἐστι καὶ χριστὸς εἷς καὶ ἐκκλησία μία καὶ ἓν βάπτισμα. πῶς οὖν δύναταί τις βαπτισθῆναι ἐκεῖ, ὅπου οὔτε θεὸς οὔτε χριστὸς οὔτε ἐκκλησία ἐστιν;

ξθ Δωνατοῦλος ἀπὸ Κάμψης εἶπε[ν]· Καὶ ἀεὶ τοῦτο ἐγὼ ἐφρόνησα, ἵνα οἱ αἱρετικοὶ μηδὲν ἔξω λαβεῖν δυνάμενοι, ὅταν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἔλθωσι, βαπτισθῶσιν.

ο Οὐηροῦλος ἀπὸ Ῥουσσικάδα εἶπεν· Ἄνθρωπος αἱρετικὸς [εἰ] δύναται δοῦναι ὃ μὴ ἔχει, πολλῷ* μᾶλλον σχισματικὸς ὅπερ εἶχεν ἀπώλεσεν.

οα Πουδεντιανὸς ἀπὸ Κουϊνκούλει εἶπεν· Ἐπεὶ μὴ πάλαι τὴν ἐπισκοπὴν ἔλαβον, περιέμε[ι]να τὴν τῶν πρὸ ἐμοῦ κρίσιν. τῷ γὰρ ὄντι τὰς αἱρέσεις οὔτε ἔχειν [τι] οὔτε ἰσχύειν δῆλόν ἐστιν. καὶ διὰ τοῦτο, ἐάν τις ἀπὸ αἱρέσεως ἔλθῃ, βαπτισθῆναι αὐτὸν ὀρθῶς καὶ δικαίως κέκριται.

1 Βουλισμίου P. — 2 παραχ. καὶ ∾ P. — ν. τοῦ Χριστοῦ P. — 3 * προδότης P. — 4 Μεμερέσης P, sed g=M. — εἶπε. Γέγ. ὅτι ὁ P. — Johann. ix 31. — 5 ὁ δὲ αἱρ. P. — 6 Φίληξ P. — 7 * τοῦ ∾ P. — 8. 9 ὅτι-ἐκ. ∾ P. — 10 Σατορνῖλος P, Σατορνῖνος g. — Πλουτίμνης P, sed g=M. — 11 τινι et τὴν alterum ∾ P. — καὶ οἱ αἱρ. P. — 13 Κοίντος P. — Οὐγβᾶς P. Quinto adscripsit P Victoris verba can. ξη: ὁ θεὸς-ἐστιν. hoc loco Ἐκ.-ἔχοντες ∾ P. — τι ὁ καὶ ἔχων τι δοῦναι M. — 17 εἶπε P. — 18 καὶ ∾ P. — ἀληθές P. — 19 Ἀσούρας εἶπεν. Ὁμοίως P. v. supra ξε. — 19. 20 καὶ χρ. εἷς ∾ P. — 20 καὶ πῶς δύν. P. — 21 ἐστί. P. — 22 Δουνατοῦλος P. — εἶπεν P. — Καὶ ∾ P. — 25 Οὐήρουλος P. — Ρουσιυκάδας P. — [εἰ] ∾ MP. — 26 ἔχῃ M. — * πολὺ P. — ἀπολέσας P. — 27 Κουινκόλης P. — Ἐπεὶ-29 τοῦτο ∾ P.

Πέτρος ἀπὸ Ἱππῶνος διαρρύτου εἶπεν· Ὁπότε βάπτισμα ἕν* ἐστιν ἐν οβ
μόνῃ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, πρόδηλόν ἐστι μηδένα δύνασθαι ἔξω τῆς ἐκκλησίας βαπτισθῆναι. καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἀπὸ τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν ἐλθόντας καὶ* μηδὲν ἐκεῖθεν εἰληφότας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ βαπτίζεσθαι κρίνω.

Ἄλλος Λούκιος ἀπὸ Αὐσαφῆς εἶπεν· Κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην καὶ τὸ ογ
πρόσταγμα τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἑνὸς ὄντος θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ χριστοῦ καὶ μιᾶς ἐλπίδος, καὶ μιᾶς ἐκκλησίας ἐστὶ τὸ βάπτισμα. καὶ διὰ τοῦτό φημι τὰ παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς πραττόμενα λύεσθαι δεῖν καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν ἐρχομένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ βαπτίζειν.

Ἄλλος Φίλιξ ἀπὸ Τουρίτων εἶπεν· Ἐγὼ κρίνω, ἵνα ἀκολούθως ταῖς οδ
θείαις γραφαῖς πράττοντες ἀνόμους παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς βαπτισθέντας, ἂν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καταφύγωσι, τῷ τῆς ἐκκλησίας βαπτίσματι, ἔνθα πᾶσα ἐξουσία παρὰ τοῦ θεοῦ δέδοται, βαπτίσωμεν.

Πλουσιανὸς ἀπὸ Λαβάνης εἶπεν· Ἐγὼ πιστεύω βαπτίσματος σωτη- οε
ρίαν μὴ εἶναι, εἰ μὴ ἐν μόνῃ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ὅταν ἔξω τῆς ἐκκλησίας γένηται, πιθηκισμὸν εἶναι.

Σαλουϊανὸς ἀπὸ Ζυφάλης εἶπεν· Τοὺς αἱρετικοὺς μηδὲν ἔχειν συνέστηκε ος
καὶ διὰ τοῦτο πρὸς ἡμᾶς ἔρχονται, ἵνα λάβωσιν ὃ μὴ ἔχουσιν.

Ὀνωρᾶτος ἀπὸ Θούγγης εἶπεν· Ὁπότε ὁ χριστὸς ἀλήθειά ἐστιν, οζ
μᾶλλον τῇ ἀληθείᾳ ἢ τῇ συνηθείᾳ ἕπεσθαι ὀφείλομεν, ἵνα τοὺς αἱρετικοὺς τοὺς διὰ τοῦτο πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένους, ὅτι ἔξω μηδὲν λαβεῖν ἠδυνήθησαν, τῷ τῆς ἐκκλησίας βαπτίσματι ἁγιάσωμεν.

Οὐήκτωρ ἀπὸ Ὀκτάβγου εἶπεν· Ὅπερ καὶ ὑμεῖς ἴστε, νεωστὶ ἐπίσκοπος οη
κατεστάθην καὶ διὰ τοῦτο περιέμενον τὴν τῶν πρὸ ἐμοῦ γνώμην. τοῦτο οὖν καὶ αὐτὸς φρονῶ, ἵνα οἱ ἀπὸ τῶν αἱρέσεων ἐρχόμενοι ἀδιστάκτως βαπτισθῶσιν.

Κλάριος ἀπὸ Μασκούλης εἶπεν· Πρόδηλός ἐστιν ἡ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ οθ
χριστοῦ ἀπόφασις ἀποστέλλοντος τοὺς ἑαυτοῦ ἀποστόλους καὶ αὐτοῖς μόνοις τὴν ἐξουσίαν ἐπιτρέποντος, οἷς ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν, τῇ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ κυβερνῶντες καὶ τοὺς πιστεύσαντας βαπτίζοντες. καὶ διὰ τοῦτο οἱ αἱρετικοὶ οἱ μήτε τὴν ἐξουσίαν ἔχοντες

1 * Ἐπεὶ ἓν βάπτισμά P. — 2 μόνῃ τῇ ἐκκλ. P. — πρόδηλον ÷ 3 καὶ prius ∾ P. — 4 * ὡς P. — 6 Κατὰ ÷ 7 πνεύμ. ∾ P. — 6 Αὐσάφης P. — 8 loco χριστοῦ P καὶ ἁγίου πνεύματος. — ἐστὶ ÷ 9 φημι ∾ P. — 9 δεῖν φημι, καὶ P. — 11 Φίληξ P. — Τουριτῶν P. — 12 πράττ. ∾ P et mox ἄνομοι. — 12. 13 βαπτισθέντες P. — 13. 14 βαπτίσμασι P. — βαπτισθῶσιν MP. — 15 Πλουτιανὸς P. — βαπτίσματι P. — 17 πϊθύχημον M. — 18 εἶπε P. — 19 ἔχωσιν M. — 20 Ὀνωράτος P. — Λούγκης P, Θουγγῆς g. — ἀληθής P, sed g ἀλήθεια. — ἐστι Pg. — 22 τοὺς ∾ P. — 24 Οὐίκτωρ P. — Ὀκτύβου P. — εἶπε P. — Ὅπερ ÷ 25 γνώμην ∾ P. — νεοστὶ M. — 26 οὖν ∾ P. — ἀπὸ αἱρέσεως P. — 27 βαπτισθῶσι P. — 28 εἶπε P. — 30 αὐτῶν P. — 31 πιστεύοντας P.

μήτε τὴν ἐκκλησίαν οὐδὲ βαπτίζειν τῷ τῆς ἐκκλησίας βαπτίσματι δύνανται.

π Σεκουνδιανὸς ἀπὸ Θάμβης εἶπεν· Οὐκ* ὀφείλομεν τοὺς αἱρετικοὺς τῇ ἡμετέρᾳ φιλονεικίᾳ ἐνεδρεύειν, ἵνα οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ βαπτισθέντες καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν λαβόντες, ὁπόταν ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως ἔλθῃ, ἡμᾶς αἰτιάσωνται, ὅτι δι' ἡμᾶς οὐκ ἐβαπτίσθησαν οὐδὲ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἔλαβον. δι' ὅπερ μιᾶς οὔσης τῆς ἐκκλησίας καὶ ἑνὸς βαπτίσματος, ὅταν πρὸς ἡμᾶς ἔλθωσι, μετὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ βαπτίσματος ὀφείλουσι τυχεῖν.

πα Αὐρήλιος ἀπὸ Χολλαβὴν εἶπεν· Ἰωάννης ὁ ἀπόστολος ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ εἶπεν·* εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ τὴν διδαχὴν** τοῦ θεοῦ οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. ὁ λέγων αὐτῷ χαίρειν κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς. πῶς οὖν οὗτοι εἰσδεχθῆναι εἰς οἰκίαν τοῦ θεοῦ δύνανται, οἳ καὶ ἰδιωτικὴν ἡμῶν οἰκίαν εἰσελθεῖν κεκώλυνται; ἢ πῶς αὐτοῖς χωρὶς τοῦ τῆς ἐκκλησίας βαπτίσματος κοινωνῆσαι δυνάμεθα, εἰ μὴ τοῖς πονηροῖς αὐτῶν ἔργοις κοινωνοῦμεν;

πβ Μίητος ἀπὸ Γεμελῶν εἶπεν· Τυφλὸς τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπίπτουσιν.* ὁπότε** οὖν σαφές ἐστι μὴ δύνασθαι αἱρετικόν τινα φωτίσαι, ἅτε δὴ τυφλοῦ αὐτοῦ ὄντος, τῶν τοιούτων τὸ βάπτισμα οὐδέν ἐστιν.

πγ Νατόλιος ἀπὸ Οἴας εἶπε[ν]· Κἀγὼ παρὼν καὶ Πόμπιος ἀπὸ Σαβράτων καὶ Δίογας ἀπὸ Λεπτιμάγνης, ὅπερ καὶ ἐνετείλαντό μοι σώματι μὲν ἀπόντες, τῷ δὲ πνεύματι παρόντες, κρίνομεν ὅπερ καὶ πολλοὶ συνεπίσκοποι ἡμῶν, τοὺς αἱρετικοὺς κοινωνεῖν ἡμῖν μὴ δύνασθαι, ἐὰν μὴ παρ' ἡμῖν βαπτισθῶσιν.

πδ Ἰούνιος ἀπὸ Νεαπόλεως εἶπεν· Ἀπ' ἐκείνου [οὗ] ἅπαξ ἐκρίναμεν οὐ χωρίζομαι,* ἵνα τοὺς αἱρετικοὺς τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν ἐκκλησίαν βαπτίζωμεν.

[πε] Κυπριανὸς ἀπὸ Καρχηδόνος εἶπεν· Τὴν ἐμὴν ἀπόφασιν ὁλοκλήρως δείκνυσιν ἐπιστολὴ πρὸς Ἰοβιανὸν συνεπίσκοπον ἡμῶν γραφεῖσα, τοὺς

3 * Οὐδαμῶς P. — 4 ἐν ∾ P, habet P in erratis. — 5 μὴ βαπτισθέντες Pg. — 5. 6 καὶ-λαβόντες ∾ P. verba praetermissa in P habet g, sed μὴ λαβόντες scribit. — 6 αἰτιάσονται M. — 9 τυχεῖν ὀφείλουσιν P. — 10 Χολλαβῆς P. — 11 * ἔφη P. — Johann. II i 10, 11. — ** διαδοχὴν P, sed g et P in erratis = M. — 13 κοιν. τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ τοῖς ἔργ. P. — αὐτοῦ ∾ P. τοι pro οὗτοι P, sed οὗτοι P in erratis. — 14 οἳ-15 κεκώλ. ∾ P. — 17 Βίητος g et P var. lect., Βίκτωρ P. — Γεμέλλων P. — Matth. xv 14. — 18 * πεσοῦνται P. — ** ἐπεὶ P. — 19 τυφλῶν αὐτῶν ὄντων P. — 20 ἔστι P. — 21 Ματόλιος P. — Οἴας P. — εἶπε P. — Πόμπηιος P. — διογαξ P. — 22 οἵπερ P. — καὶ ∾ P. — 25 ἡμὶν M, sed eadem manu apex ille literae μ impositus est, quo syllaba ων scribi solet. ἡμῶν P. — 26 οὗ agnoscit P. — 26. 27 * οὐχ ὁρίζομεν M. — 29 εἶπε P. — ὁλόκληρος P, sed g = M. — 30 ἐπιστολὴν M. — γραφεῖσαν M.

αἱρετικοὺς κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν καὶ ἀποστολικὴν μαρτυρίαν ἐναντίους τοῦ χριστοῦ καὶ ἀντιχρίστους ὀνομασθέντας, ὁπόταν τῇ ἐκκλησίᾳ προσέλθωσι, τῷ ἑνὶ τῆς ἐκκλησίας βαπτίσματι βαπτίζεσθαι δεῖν, ἵνα δυνηθῶσι γενέσθαι ἀντὶ ἐχθρῶν φίλοι καὶ ἐξ ἀντιχρίστων χριστιανοί.

VII.

Τοῦ μακαρίου Διονυσίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας.

Διονύσιος Βασιλείδῃ τῷ ἀγαπητῷ μου υἱῷ καὶ ἀδελφῷ, συλλειτουργῷ καὶ θεοπρεπεῖ, ἐν κυρίῳ χαίρειν. Ἐπέστειλάς μοι, πιστότατε καὶ λογιώτατε υἱέ μου, πυνθανόμενος καθ' ἣν ὥραν ἀπονηστίζεσθαι[α] δεῖ τῇ τοῦ πάσχα περιλύσει. τινὰς μὲν γὰρ τῶν ἀδελφῶν λέγειν φὴς ὅτι χρὴ τοῦτο ποιεῖν πρὸς τὴν ἀλεκτοροφωνίαν, τινὰς δὲ ὅτι ἀφ' ἑσπέρας χρή. οἱ μὲν γὰρ ἐν Ῥώμῃ ἀδελφοί, ὥς φασι, περιμένουσι τὸν ἀλέκτορα, περὶ δὲ τῶν ἐνταῦθα ἔλεγες ὅτι τάχιον· ἀκριβῆ δὲ ὅρον ἐπιτιθέναι ζητεῖς καὶ ὥραν πάνυ μεμετρημένην, ὅπερ καὶ δύσκολον καὶ σφαλερόν ἐστι[ν]. τὸ μὲν γάρ, ὅτι μετὰ τὸν τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου

Ἰστέον ὅτι γέγονε μὲν ὁ μακάριος Διονύσιος οὗτος ἀκροατὴς Ὠριγένους, ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ τῆς βασιλείας ἔτει Φιλίππου τοῦ μετὰ Γορδιανὸν βασιλεύσαντος, τὸν βίον μεταλλάξαντος Ἡρακλᾶ τοῦ τρισκαιδεκάτου τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας [ἐπισκόπου adde cum codice Beveregii] τὴν προστασίαν ταύτης ὅδε ὑπολαμβάνει καὶ προστὰς ἐπὶ δέκα καὶ ἑπτὰ ἔτεσιν, ἤτοι τοῖς λοιποῖς τρισὶ Φιλίππου καὶ τῷ ἑνὶ Δεκίου καὶ τῷ ἑνὶ Γάλλου καὶ Βολουσιανοῦ τοῦ υἱοῦ Δεκίου καὶ τοῖς δώδεκα Οὐαλεριανοῦ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, πρὸς κύριον ἐξεδήμησεν. ὁ δὲ Βασιλείδης ἦν τῶν κατὰ τὴν Πεντάπολιν τῆς Λιβύης παροικιῶν ἐπίσκοπος, ὥς φησιν Εὐσέβιος ἔν τε τῷ ς καὶ τῷ ἑβδόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λόγῳ. eadem e codice Zonarae et Balsamonis amerbachiano Beveregius attulit, nisi quod nonnulla haud dubie recte scripta perverse legit. inter Οὐαλ. et τοῦ Beveregius καὶ Γαλλίου addidit. Routhius Pearsonis laudat annal. cyprian. ad annum CCLII 11.

α) Περὶ τοῦ πότε χρὴ ἀπονηστίζεσθαι ζήτει τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ κανόνα πθ.

5 capita VII—X collata a me sunt cum p i. e. editione epistolarum canonicarum Zonarae commentariis explicatarum, quae Parisiis anno 1622 Gregorii thaumaturgi, Macarii et Basilii Isauri operibus adnexa prodiit: item a Routhio, qui in reliquiis sacris ediderat, cum pedalio (z) i. e. *Codice ecclesiæ Græcæ recens edito* v. rel. sacr. IV pg. 385 anni 1818. — pg. 310—313 M. — Τοῦ μακαρίου Διονυσίου πάπα Ἀλεξανδρείας ἐκ τῆς πρὸς Βασιλείδην ἐπιστολῆς περὶ τοῦ μεγάλου σαββάτου πότε χρὴ ἀπονηστίζεσθαι inscripsit Routhius, baroccianum 86 sequutus. alius in aliis titulus, plerique ita fere: Ἐπιστολὴ τ. μ. Δ. ἀρχιεπισκόπου Ἀ. πρὸς Β. ἐπίσκοπον, ἐρωτήσαντα περὶ διαφόρων κεφαλαίων, πρὸς ἃ διὰ τῆς ἐπιστολῆς ὁ Διονύσιος ἀποκρίσεις ἐποιήσατο, αἳ καὶ ὡς κανόνες ἐδέχθησαν (p). Aristinus: Τοῦ ἁγίου Δ. Ἀλεξανδρείας περὶ τοῦ πότε χρὴ τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ ἀπονηστίζεσθαι. — 6. 7 καὶ συλλ. rawlinsonianus 625, coisliniani 37 et 222. — 7 καὶ θεοπρεπεῖ bodleiani quatuor et coislinianus uterque: καὶ θεοπειθεῖ, quod in horum vocabulorum loco edi solebat (p), Routhius uncis inclusit: συλλ. ἐν nulla voce interposita rawl. 625, bodl. 26 et 86. — post χαίρειν pR: Κανὼν ά. — ἀπέστειλας p, v. Coteler. ad const. apost. V xv, laudatum post Gallandium a Routhio. — 9 τῇ τ. π. περιλ. septem bodleiani et paris. reg. 1038 Harduini: τὴν τοῦ πάσχα ἡμέραν zp atque ut videtur barocc. 158 et 205. — 12. 13 ἀκρ. δὲ ὥραν τιθέναι ἐπιζητεῖς p et bodl. 205. — 13 τιθέναι ἐπιζητεῖς etiam z. — 14 ἐστι. Rp.

ἡμῶν καιρὸν χρὴ τῆς ἑορτῆς καὶ τῆς εὐφροσύνης ἐνάρχεσθαι, μέχρις ἐκείνου τὰς ψυχὰς ταῖς νηστείαις ταπεινοῦντας, ὑπὸ πάντων ὁμοίως ὁμολογηθήσεται· κατεσκεύασας δὲ δι' ὧν ἔγραψάς μοι πάνυ ὑγιῶς καὶ τῶν θείων εὐαγγελίων ἠσθημένος ὅτι μηδὲν ἀπηκριβωμένον ἐν αὐτοῖς περὶ τῆς ὥρας καθ' ἣν ἀνέστη φαίνεται. διαφόρως μὲν γὰρ οἱ εὐαγγελισταὶ τοὺς ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἐλθόντας ἔγραψαν κατὰ καιροὺς ἐνηλλαγμένους καὶ πάντες ἀνεστηκότα ἤδη τὸν κύριον ἔφασαν εὑρηκέναι καὶ ὀψὲ σαββάτων, ὡς ὁ Ματθαῖος εἶπε[ν]· καὶ πρωΐας ἔτι σκοτίας οὔσης, ὡς ὁ Ἰωάννης γράφει· καὶ ὄρθρου βαθέος, ὡς ὁ Λουκᾶς· καὶ λίαν πρωΐ, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, ὡς ὁ Μάρκος. καὶ πότε μὲν ἀνέστη, σαφῶς οὐδεὶς ἀπεφήνατο· ὅτι δὲ ὀψὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ μιᾷ σαββάτων μέχρις ἀνατολῆς ἡλίου τῆς μιᾶς σαββάτων οἱ ἐπὶ τὸ μνημεῖον παραγενόμενοι οὐκέτι κείμενον αὐτὸν ἐν αὐτῷ κατέλαβον: τοῦτο ἀνωμολόγηται καὶ μηδὲ διαφωνεῖν μηδὲ ἐναντιοῦσθαι τοὺς εὐαγγελιστὰς πρὸς ἀλλήλους ὑπολάβωμεν. ἀλλ' εἰ καὶ μικρολογία τις εἶναι δόξει περὶ τὸ ζητούμενον, εἰ συμφωνοῦντες πάντες ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸ τοῦ κόσμου φῶς τὸν κύριον ἡμῶν ἀνατεταλκέναι, περὶ τὴν ὥραν διαφέρονται: ἀλλ' ἡμεῖς εὐγνωμόνως τὰ λεχθέντα καὶ πιστῶς ἁρμόσαι προθυμηθῶμεν. τὸ μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ Ματθαίου λεχθὲν οὕτως ἔχει· ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων ἦλθε Μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών. ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς οἱ νεκροί. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξί· μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς. οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. οὐκ ἔστιν ὧδε. ἠγέρθη γάρ, καθὼς εἶπε[ν]. τοῦτο δὲ τὸ λεχθὲν ὀψὲ οἱ μὲν τινὲς οἰήσονται κατὰ τὴν κοινότητα τοῦ ῥήματος τὴν ἑσπέραν δηλοῦν τοῦ σαββάτου, οἱ δέ, σοφώτερον ἐξακούοντες, οὐ τοῦτο, ἀλλὰ νύκτα βαθεῖαν ἐροῦσιν εἶναι, βραδύτητα καὶ μακρὸν χρόνον τοῦ

3 κατασκευάσας M. — 4 εὐαγγελιστῶν pz, sed bodleiani ut nos. — αἰσθόμενος pz. libri scripti sex ἠσθημένως. Cobet var. lect. p. 153. — 6 ἀνέγραψαν Rp. — 8 Matth. xxviii 1. — εἶπε Rp. — Johann. xx 1. — 9 Luc. xxiv 1. — 10 Marc. xvi 2. — καὶ pro ὡς p. — 11 τῇ ἐπιφ. εἰς μίαν σ. R, barocc. 158, coisl. 222: ∼ bodl. 86 et 205. μιᾶς z? — 12 μέχ.·+σαββ.∼ p. — 16 ζητ.· ὡς μὴ συμφωνούντων πάντων ἐν·+ ἀνατ. τὴν αὐτὴν ὥραν, καὶ ἐν τούτῳ διαφέρονται R, sequutus bodl. 26, 86 rawl. 625, nisi quod ἀνατ. περὶ τὴν rawl. 625 a correctore, καὶ ἐν τοῦτο διαφ. bodl. 26. zp=M. — 19 οὖν primus addidit R, libros scriptos septem sequutus, quum tres alii et zp omitterent, τοι edidissent Labbeus, Harduinus, alii. — Matth. xxviii 1—6. — ὀψὲ σαββ. octo scripti et Rz, ὀψὲ δὲ σ. bodl. 185, 715 et p. — 22 οὐρ. προσελθ. zp, bodl. 185, 205. coisl. 37, 222; οὐρ. καὶ πρ. septem bodl. — 23 ἐπ. αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς Rp. — 25 καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί Rp. — 27 εἶπε Rp. — 28. 29 δηλοῦσθαι M. — 29 σοφώτεροι liber Harduini.

ῥήματος τοῦ ὀψὲ δηλοῦντος. καὶ ὅτι νύκτα λέγει καὶ οὐχ ἑσπέραν, ἐπήγαγε· τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων. καὶ ἧκον οὔπω, ὡς οἱ λοιποί φασι, τὰ ἀρώματα φέρουσαι, ἀλλὰ θεωρῆσαι τὸν τάφον καὶ εὗρον τὸν σεισμὸν γεγονότα καὶ καθήμενον τὸν ἄγγελον ἐπὶ τοῦ λίθου καὶ ἀκηκόασι παρ' αὐτοῦ· οὐκ ἔστιν ὧδε, ἠγέρθη. ὁμοίως Ἰωάννης· ἐν μιᾷ τῶν σαββάτων, φησί, Μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἦλθε πρωΐ, ἔτι σκοτίας οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου, πλὴν παρὰ τοῦτο σκοτίας οὔσης ἔτι, πλὴν τὸ πρὸς ἔω, τοῦ μνημείου προεληλύθει. ὁ δὲ Λουκᾶς φησι· τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν, τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέος ἐπὶ τὸ μνῆμα ἦλθον, φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα. εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου. ὁ βαθὺς ὄρθρος ἴσως προϋποφαινομένην αὐγὴν ἑωθινὴν ἐμφανίζει τῆς μιᾶς σαββάτων. διὰ τοῦτο παρῳχηκότος ἤδη τελείως σὺν τῇ μετ' αὐτὸ νυκτὶ πάσῃ τοῦ σαββάτου καὶ ἑτέρας ἀρχομένης ἡμέρας ἦλθον τὰ ἀρώματα καὶ τὰ μύρα φέρουσαι. ὅθεν δῆλον ὡς ἀνειστήκει πρὸ πολλοῦ. τούτῳ κατακολουθεῖ καὶ ὁ Μάρκος λέγων· ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. καὶ λίαν πρωΐ μιᾷ σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. λίαν μὲν γὰρ πρωΐ καὶ οὗτος εἶπεν, ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ βαθέος ὄρθρου. καὶ ἐπήγαγεν· ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. ἡ μὲν γὰρ ὁρμὴ καὶ ὁδὸς αὐτῶν δῆλον ὡς ὄρθρου βαθέος καὶ λίαν πρωΐ κατήρξαντο· παρέτειναν δὲ κατά τε τὴν πορείαν καὶ περὶ τὸ μνημεῖον διατρίβουσαι μέχρις ἀνατολῆς ἡλίου· καὶ λέγει καὶ τότε ταύταις ὁ νεανίσκος ὁ λευχείμων· ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε. τούτων οὕτως ἐχόντων, τοῦτο τοῖς ἀκριβολογουμένοις ἀποφαινόμεθα

1 ῥήμ. τοῦ non habetur in pz, bodl. 205. — 5 ὁμ. καὶ ὁ Ἰ. R, bodl. 205 et uterque coislinianus. ὁμ. ὁ Ἰ. pz. — Joh. xx 1, 2. — 6 σκοτ. ἔτι Rp. — 7 ἀπὸ pro ἐκ Rp. — bodl. 26, 185, 196 =M. πλὴν παρὰ τοῦτο σκοτίας οὔσης ἔτι πρὸς ἔω τῷ μνημείῳ π. bodl. 3385; πλὴν παρὰ τούτῳ σκοτίας οὔσης ἔτι (iam nescio quid deletum in codice) τοῦ πρὸς ἔω τοῦ μνημείου ἐληλύθει bodl. 86; πλὴν παρὰ τοῦτο σκ. οὔ. ἔ. πλὴν τὸ πρόσθω τοῦ μνημείου προεληλύθει bodl. 715, rawl. 625 nisi quod in rawl. ἐληλύθει fuerat, προ alia manu additum est. πλὴν παρὰ τοῦτο σκ. ἔτι οὔσης προεληλύθει p, ita etiam bodl. 158, 205, nisi quod π. τούτῳ scribunt. adiciunt εἰς τὸ μνημεῖον etiam coisliniani. Routhius vs. 7 πλὴν ∾, vs. 8 τὸ ∾ et τῷ μνημείῳ. sed z: πλὴν παρὰ τούτῳ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνήμειον προεληλύθει. — 9 Luc. xxiii 56, xxiv 1—3. — 12 ὁ βαθ. οὖν ὄ. bodl. 26, 625. — 13 ἐμφαινίζει R. — αὐτὴν p, αὐγὴν e scriptis omnibus et z R. — ἑωθινὴν ἡμέραν ἐμφ. bodl. 26. — μιᾶς τῶν σ. Rp. — διὰ τοῦ π. p, διὰ τὸ παρῳχηκέναι bodl. 26, 86, 158, z: contra bodl. quatuor et uterque coisl. cum nostro consentiunt. — 14 αὐτὸν M. — ν. παντὸς τοῦ σαββάτου bodl. 26, 86: ν. πᾶν τὸ σάββατον (ita etiam z) καὶ ἑτέραν ἄρχεσθαι ἡμέραν bodl. 158. in rawlinsoniano 625 Routhius *scripturam mutatam* esse dicit, quei sit non dicit. — 15 ὅθεν coisliniani, bodl. 158, z; ὅτε M et reliqui ut videtur omnes, Routhio non excepto. — 17 πρ. τῆς μιᾶς σ. Rp. — 20 γὰρ habent scripti omnes et z, ∾ p. — καὶ ἡ ὁδ. Rp. — 21 κατήρξατο nonnulli, κατήρχθη R(z?), κατήρθη bodl. 158, προήρχθη p(z?). — 22 ἀν. τοῦ ἡλίου bodl. 158. — 24 ἀκρ. ἀπολογούμεθα bodl. 158. in margine z: ἐν ἄλλ. ἀπολογούμεθα. — ei versui cuius ἀποφαινόμεθα vocabulum primum est, in codicis M margine κεφάλαιον α adscriptum est: ubi vero „*caput*“ incipiat, accuratius indicatum non est. etiam deinceps semper κεφάλαια, non κανόνες, singulae sectiones vocantur.

κατὰ ποίαν ὥραν ἢ καὶ ποῖον ἡμιώριον ἢ ὥρας τέταρτον ἄρχεσθαι προσῆκε τῆς ἐπὶ τῇ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἐκ νεκρῶν ἀναστάσει χαρᾶς. τοὺς μὲν λίαν ἐπιταχύνοντας καὶ πρὸ νυκτὸς ἐγγὺς ἤδη μεσούσης ἀνιέντας ὡς ὀλιγώρους καὶ ἀκρατεῖς μεμφώμεθα, παρ᾽ ὀλίγον προκαταλύοντας τὸν δρόμον, λέγοντος ἀνδρὸς σοφοῦ· οὐ μικρὸν ἐν βίῳ τὸ παρὰ μικρόν: τοὺς δὲ ἐφυστερίζοντας καὶ διαρκοῦντας ἐπὶ πλεῖστον καὶ μέχρι τετάρτης φυλακῆς ἐγκαρτεροῦντας, καθ᾽ ἣν καὶ τοῖς πλέουσιν ὁ σωτὴρ ἡμῶν περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐπεφάνη, ὡς γενναίους καὶ φιλοπόνους ἀποδεξόμεθα: τοῖς δὲ μεταξύ, ὡς ἐκινήθησαν ἢ ὡς ἐδυνήθησαν ἀναπαυσαμένοις μὴ πάνυ διοχλῶμεν, ἐπεὶ μηδὲ τὰς ἓξ τῶν νηστειῶν ἡμέρας ἴσως μηδὲ ὁμοίως πάντες διαμένουσιν. ἀλλ᾽ οἱ μὲν καὶ πάσας ὑπερτιθέασιν ἄσιτοι διατελοῦντες, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ τρεῖς, οἱ δὲ τέσσαρας, οἱ δὲ οὐδὲ μίαν. καὶ τοῖς μὲν πάνυ διαπονηθεῖσιν ἐν ταῖς ὑπερθέσεσιν, εἶτα ἀποκαμοῦσι καὶ μονονουχὶ ἐκλείπουσι συγγνώμη τῆς ταχυτέρας γεύσεως. εἰ δέ τινες οὐχ ὅπως ὑπερθέμενοι, ἀλλὰ μηδὲ νηστεύσαντες, ἀλλὰ καὶ τρυφήσαντες τὰς προαγούσας τέσσαρας, εἶτα ἐλθόντες ἐπὶ τὰς τελευταίας δύο καὶ μόνας αὐτὰς ὑπερτιθέντες, τήν τε παρασκευὴν καὶ τὸ σάββατον, μέγα τι καὶ λαμπρὸν ποιεῖν νομίζουσιν, ἂν μέχρι τῆς ἕω διαμένωσιν, οὐκ οἶμαι τὴν ἴσην ἄθλησιν αὐτοὺς πεποιῆσθαι τοῖς τὰς πλείονας ἡμέρας προησκηκόσι. ταῦτα μὲν οὖν, ὡς φρονῶ καὶ συμβουλεύω, περὶ τούτων ἔγραψα.

β [a] Περὶ δὲ τῶν ἐν ἀφέδρῳ γυναικῶν, εἰ προσῆκεν αὐτὰς οὕτω διακειμένας εἰς τὸν οἶκον εἰσιέναι τοῦ θεοῦ, περιττὸν καὶ τὸ πυνθάνεσθαι νομίζω. οὐδὲ γὰρ αὐτὰς οἶμαι πιστὰς οὔσας καὶ εὐλαβεῖς τολμήσειν οὕτως

α) Ὅρα καὶ τὸν ζ κανόνα τοῦ ἁγίου Τιμοθέου.

2 προσῆκεν M. — 3 ἐπιταχύνοντας bodl. 625 *aliique*, ἐπιταχύναντας Rp. — 4 μεμφόμεθα ὡς παρ᾽ ὀλ. pz: omittunt ὡς scripti praeter bodl. 158. μεμφόμεθα etiam R. — 5 λέγ. τοῦ λόγου ἀ. σοφ. bodl. 26, 625. — 6 ἐπὶ τὸ πλεῖστον bodl. 196. — 7 ἐγκ. scripti omnes, διεγκαρτεροῦντας p. — 9 ἀποδεχόμεθα Rp. — ἠδυνήθησαν Rp. — 10 διενοχλῶμεν bodl. 185, coisl. 37, 222, R. — τοὺς ἓξ p. — 13 διακονηθεῖσι p. — 14 ἀποκάμνουσι scripti sex et R. — μόνον οὐκ R, μονονοὺ p. — 15 οὐχ ὅπως οὐχ ὑπερτιθέμενοι Rp. — 15. 16 νηστ. ἢ καὶ τρυφ. bodl. 158, Rp. — 17 μόνας ἡμέρας, αὐτὰς pz atque ipse Routhius, licet se ἡμέρας communem scriptorum omnium consensum sequutum delevisse dicat. — 19 διαμείνωσιν, τούτους οὐκ deleto αὐτοὺς R *per incuriam*, διαμείν. etiam p: οὓς οὐκ οἶ. τ. ἴ. ἄσκησιν πεποι. bodl. 26, 86. etiam in bodl. 625 adscriptum erat ante οὐκ nescio quid, nunc αὐτοὺς *manu recenti* adiectum est. idem etiam ἄσκησιν. — πεποιεῖσθαι z. — 20 οὖν R e novem scriptis adiecit, ∾ pz. — 20. 21 φρ. συμβουλεύων Rp. — 22 ultra canonem primum non procedunt coisliniani. inseruit R hoc loco ex Aristini synopsi (Bevereg. synod. II p. 4) petita haecce: Τοὺς προσδοκίᾳ θανάτου λυθέντας τῆς ἀκοινωνησίας ἄλογον, ἂν ἐπιβιῷεν, αὖθις δεσμεῖν, μηδὲν ἐν τῷ μεταξὺ ἐργασαμένους· εἰ μέντοι μετὰ τὸ ῥᾷσαι φάνοιτό τις πλείονος δεόμενος ἐπιστροφῆς καὶ νουθετούμενος ταπεινοῦν καὶ κακοῦν καὶ συστέλλειν ἑαυτὸν μὴ πείθοιτο, ἀλλ᾽ ἀντιλέγοι: τοῦτο αὐτῷ ἔγκλημα πρὸς ἀφορισμόν. praemittuntur hisce apud Aristinum: Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν ἀκοινωνήτων μὲν ὄντων, φόβῳ δὲ θανάτου κοινωνούντων, εἶτα ἐπιθυούντων (sic) — ἀφαίδρῳ M, φέδρῳ p. — 24 οὕτω R.

διακειμένας ἢ τῇ τραπέζῃ τῇ ἁγίᾳ προσελθεῖν ἢ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος χριστοῦ προσάψασθαι. οὐδὲ γὰρ ἡ τὴν δωδεκαετῆ ῥύσιν ἔχουσα πρὸς τὴν ἴασιν [σπεύδουσα] ἔθιγεν αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνου τοῦ κρασπέδου. προσεύχεσθαι μὲν γάρ, ὅπως ἂν ἔχῃ τις, καί, ὡς ἂν διάκειται, μεμνῆσθαι τοῦ δεσπότου καὶ δεῖσθαι βοηθείας τυχεῖν, ἀνεπίφθονον· εἰς δὲ τὰ ἅγια καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ὁ μὴ πάντη καθαρὸς καὶ ψυχῇ καὶ σώματι προσιέναι κωλυθήσεται.

[α] Αὐτάρκεις δὲ καὶ οἱ γεγαμηκότες ἑαυτῶν ὀφείλουσιν εἶναι κριταί. ὅτι γ
γὰρ ἀπέχεσθαι προσῆκον ἀλλήλων ἐκ συμφώνου πρὸς καιρόν, ἵνα σχολάσωσι τῇ προσευχῇ καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὦσιν, ἀκηκόασι Παύλου γράφοντος.

[β] Οἱ δὲ ἐν ἀπροαιρέτῳ [γ] νυκτερινῇ ῥύσει γενόμενοι καὶ οὗτοι τῷ δ
ἰδίῳ συνειδότι κατακολουθησάτωσαν καὶ ἑαυτοὺς εἴτε διακρίνονται περὶ τούτου εἴτε μὴ σκοπείτωσαν· ὡς ἐπὶ τῶν βρωμάτων ὁ διακρινόμενος, φησίν, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται. ταῦτα σὺ μὲν τιμῶν ἡμᾶς (οὐ γὰρ ἀγνοῶν), ἀγαπητέ, τὰ πύσματα ἡμῖν προσήγαγες, ὁμόφρονας ἡμᾶς (ὥσπερ οὖν ἐσμέν) καὶ ἰσοψύχους σεαυτῷ παρασκευάζων. ἐγὼ δὲ οὐχ ὡς διδάσκαλος, ἀλλ' ὡς μετὰ πάσης ἁπλότητος προσῆκον ἡμᾶς ἀλλήλοις διαλέγεσθαι, εἰς κοινὸν τὴν διάνοιαν ἐμαυτοῦ ἐξέθηκα, ἣν ἐπικρίνας καὶ σύ, συνετώτατέ μου υἱέ, ὅ τι ἂν σοι φανῇ βέλτιον ἢ καὶ οὕτως ἔχειν δοκιμάζεις περὶ αὐτῶν ἀντιγράψῃς. ἐρρῶσθαί σε, ἀγαπητὲ υἱέ μου, ἐν εἰρήνῃ λειτουργοῦντα τῷ κυρίῳ εὔχομαι.

α) ἀναγίνωσκε καὶ τὸν ε καὶ ιγ κανόνα τοῦ ἁγίου Τιμοθέου.

β) ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους α [vii 5]. Ὅρα καὶ τὸν ιβ κανόνα τοῦ ἁγίου Τιμοθέου.

γ) Ὑπὸ γὰρ τοῦ συνειδότος ἐλέγχεταί τις κἄν τε ἐμπαθὲς γέγονε τὸ ἐνύπνιον κἄν τε ἐκ φθόνου δαιμόνων. καὶ τὸ μὲν ἐμπαθὲς κωλύει τοῦ μὴ μεταλαμβάνειν. ἐὰν [cod. τὸ] δὲ καὶ ἀγωνιζομένου τινὸς καὶ παντοίῳ τρόπῳ φυλάσσοντος ἐξαίφνης γένηται τὸ δηλωθὲν ἐνύπνιον, οὗτος μετὰ ἐλπίδος τελείας προσερχέσθω τῷ κυρίῳ καὶ τῶν ἁγιασμάτων αὐτοῦ μεταλαμβανέτω.

2 τοῦ Χρ. Rp. — 3 σπεύδ. R adiecit sequutus bodl. 26, 86, 625. — 6 καὶ τὰ ἅγια ∾ pz, bodl. 86, 625. — 8 οἱ γεγηρακότες, ἑ. p, sed bodleiani septem et z cum M concinunt. — 9 ἀλλήλων προσῆκον, ἐκ συμφωνίας ἵνα πρὸς καιρὸν σχ. p. sed bodl. octo=M. ἐκ συμφώνου etiam bodl. 158. z=M, nisi quod προσῆκον ἀλλ. scribitur. — 8. 9 σχ. τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσ. bodl. 625. — 12 Οἱ δ' ἐν Rp. — 13 κατακολουθείτωσαν Rp. — 14 καὶ ἐπὶ p. ὡς καὶ ἐπὶ z. — Rom. xiv 23. — 15 ante ταῦτα Rp: καὶ ἐν τούτοις εὐσυνείδητος ἔστω καὶ εὐπαρρησίαστος κατὰ τὸ ἴδιον ἐνθύμιον πᾶς ὁ προσιὼν τῷ Θεῷ. — 17 σεαυτῷ etiam bodl. tres et z, ἑαυτῷ Rp. — 18 διδάσκαλος καλός, ἀλλ' bodleiani duo; καλὸς additum, sed non a librario ipso, etiam in rawl. 625. — 20 ἐξήθηκα R. — 21 δίκαιον καὶ ante βέλτ. inserunt bodl. duo et pz. uncis inclus. etiam R. — 21 δοκιμάζῃς Rp. — ἀντιγράψεις zp.

VIII.

Ἐπιστολὴ κανονικὴ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας τοῦ θαυματουργοῦ περὶ τῶν ἐν τῇ καταδρομῇ τῶν βαρβάρων εἰδωλόθυτα φαγόντων ἢ καὶ ἕτερα πλημμελησάντων.

Οὐ τὰ βρώματα ἡμᾶς βαρεῖ, ἱερὲ πάπα, εἰ ἔφαγον αἰχμάλωτοι ταῦτα ἅπερ παρετίθεσαν αὐτοῖς οἱ κρατοῦντες αὐτῶν, μάλιστα ἐπειδὴ εἷς λόγος παρὰ πάντων τοὺς καταδραμόντας τὰ ἡμέτερα βαρβάρους εἰδώλοις μὴ τεθυκέναι. ὁ δὲ ἀπόστολός φησι· τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν, ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. ἀλλὰ καὶ ὁ σωτὴρ ὁ πάντα καθαρίζων τὰ βρώματα οὐ τὸ εἰσπορευόμενον, φησί, κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον. καὶ τὸ τὰς γυναῖκας τὰς αἰχμαλώτους διαφθαρῆναι, ἐξυβριζόντων τῶν βαρβάρων εἰς τὰ σώματα αὐτῶν, εἰ μὲν καὶ πρότερον κατέγνωστό τινος ὁ βίος πορευομένης ὀπίσω ὀφθαλμῶν τῶν ἐκπορνευόντων κατὰ τὸ γεγραμμένον, δῆλον ὅτι ἡ πορνικὴ ἕξις ὕποπτος καὶ ἐν καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ οὐ προχείρως δεῖ ταῖς τοιαύταις κοινωνεῖν τῶν εὐχῶν. εἰ μέντοι τὶς ἐν ἄκρᾳ σωφροσύνῃ ζήσασα καὶ καθαρὸν καὶ ἔξω πάσης ὑπονοίας ἐπιδεδειγμένη βίον τὸν πρότερον νῦν περιπέπτωκεν ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης ὕβρει: ἔχομεν παράδειγμα τὸ ἐν τῷ δευτερονομίῳ τὸ ἐπὶ τῇ νεάνιδι, ἣν ἐν τῷ πεδίῳ εὗρεν ἄνθρωπος καὶ βιασάμενος αὐτὴν ἐκοιμήθη μετ᾽ αὐτῆς. τῇ νεάνιδι, φησίν, οὐ ποιήσετε οὐδέν· οὐκ ἔσται τῇ νεάνιδι ἁμάρτημα θανάτου· ὅτι ὡς εἴ τις ἀναστῇ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ καὶ θανατώσει αὐτοῦ τὴν ψυχήν, οὕτως τὸ πρᾶγμα τοῦτο. ἐβόησεν ἡ νεᾶνις καὶ ὁ βοηθῶν οὐκ ἦν αὐτῇ. ταῦτα μέντοι τοιαῦτα. δεινὴ δὲ καὶ ἡ πλεονεξία καὶ οὐκ ἔστι δι᾽ ἐπιστολῆς μιᾶς παραθέσθαι τὰ θεῖα γράμματα, ἐν οἷς οὐ τὸ λῃστεύειν μόνον φευκτὸν καὶ φρικῶδες καταγγέλλεται, ἀλλὰ καθ᾽ ὅλου τὸ πλεονεκτεῖν καὶ ἀλλοτρίου ἐφάπτεσθαι ἐπὶ αἰσχροκερδείᾳ. καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος ἐκκήρυκτος ἐκκλησίας θεοῦ. τὸ δὲ ἐν καιρῷ τῆς καταδρομῆς ἐν τοσαύτῃ οἰμωγῇ καὶ τοσούτοις θρήνοις τολμῆσαί τινας τὸν καιρὸν τὸν πᾶσιν ὄλεθρον φέροντα

Pg. 319-321 M. — 1 ἐπ. post Νε. R. — ἀρχιεπισκόπου p, bodl. 158 et 205. — 2 τοῦ ∾ p, et θαυμ. post Γρ. vs. 1. — κατ. βαρβάρων τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ εἰδ. p. — 3 ἑτερά τινα pR. — 4 ἱερὲ bodl. omnes, ἱερώτατε pz. — Πάππα p, Πάπα z. — ἔφ. οἱ αἰχμ. pR. — 5 αὐτῷ, μάλ. p. — 6 ἡμ. μέρη β. pR. — 7 Corinth. I vi 3. — 9 Matth. xv 11. — 10 φησὶ ∾ z. — ἐκπ., λέγει z. — ὅμοιον καὶ τὸ suasit Routhius. — 11 τὰς αἰχμ. γυν. δι. p. τὰς alterum R praetermisit. — 12 αὐτῶν. ἀλλ᾽ εἰ pR. — 13 ὁ ∾ p. — πορευομένης bodleiani tres et z, πορνευομένης nescio quis apud R, πορευομένου p. — Num. xvi 39. — 14 ἐν τῷ κ. R. — 19 Deut. xxii 25—28. — 20 φ. post ποι. Rp. — οὐχ ἔστι Rp. — 22 οὕτω Rzp. sunt qui οὕτω καὶ praebeant, sed non agnoscunt καὶ nec bodleiani nec z. — 24 δὲ καὶ ∾ p, καὶ h. l. ∾ etiam R. — 25 φρικτὸν p, φευκτὸν debetur bodleianis sex et z. — 26 ἀλλοτρίου etiam bodleiani octo, ἀλλοτρίων zp. — 27 πᾶς τοιοῦτος bodl. 205, zp.

νομίσαι ἑαυτοῖς κέρδους καιρὸν εἶναι ἀνθρώπων ἐστὶν ἀσεβῶν καὶ θεοστυγῶν οὐδὲ ὑπερβολὴν ἀτοπίας* ἐχόντων. ὅθεν ἔδοξε τοὺς τοιούτους πάντας ἐκκηρύξαι, μήποτε ἐφ' ὅλον ἔλθῃ τὸν λαὸν ἡ ὀργὴ καὶ ἐπ' αὐτοὺς πρῶτον τοὺς προεστῶτας τοὺς μὴ ἐπιζητοῦντας. φοβοῦμαι γάρ, ὡς ἡ γραφὴ λέγει, μὴ συναπολέσῃ ὁ ἀσεβὴς τὸν δίκαιον. πορνεία γάρ, φησί, καὶ πλεονεξία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν. ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε (ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ φωτὸς ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ) δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν· τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται. τοιαῦτα μὲν ὁ Παῦλος. ἐὰν δὲ διὰ τὴν προτέραν πλεονεξίαν τὴν ἐν τῇ εἰρήνῃ γινομένην δίκην τιννύντες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς ὀργῆς πάλιν πρὸς τὴν πλεονεξίαν ἐκτραπῶσί τινες, κερδαίνοντες ἐξ αἵματος καὶ ὀλέθρου ἀνθρώπων ἀναστάτων γενομένων ἢ αἰχμαλώτων ἢ πεφονευμένων, τί ἕτερον προσδοκᾶν χρὴ ἢ ὡς ἐπαγωνιζομένους τῇ πλεονεξίᾳ ἐπισωρεῦσαι ὀργὴν καὶ ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ λαῷ; οὐκ ἰδοὺ Ἄχαρ ὁ τοῦ Ζαρᾶ πλημμελείᾳ ἐπλημμέλησεν ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος καὶ ἐπὶ πᾶσαν συναγωγὴν Ἰσραὴλ ἐγενήθη ἡ ὀργή; καὶ οὗτος εἷς μόνος ἥμαρτε· μὴ μόνος ἀπέθανεν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ; ἡμῖν δὲ πᾶν τὸ μὴ ἡμέτερον, ἀλλὰ ἀλλότριον τῷ καιρῷ τούτῳ κέρδος ἀνάθεμα νενομίσθαι προσήκει. κἀκεῖνος μὲν γὰρ ὁ Ἄχαρ ἐκ τῆς προνομῆς ἔλαβε καὶ αὐτοὶ νῦν ἐκ προνομῆς: κἀκεῖνος μὲν τὰ τῶν πολεμίων, οἱ δὲ νῦν τὰ τῶν ἀδελφῶν, κερδάναντες ὀλέθριον κέρδος. μηδεὶς ἐξαπατάτω ἑαυτὸν μήτε ὡς εὑρών. οὔτε γὰρ εὑρόντα κερδαίνειν ἔξεστι[ν]. φησὶ τὸ δευτερονόμιον· μὴ ἰδὼν τὸν μόσχον τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ τὸ πρόβατον πλανώμενον ἐν τῇ ὁδῷ περιΐδῃς αὐτά. ἀποστροφῇ ἀποστρέψεις αὐτὰ τῷ ἀδελφῷ σου. ἐὰν δὲ μὴ ἐγγίζῃ ὁ ἀδελφός σου πρὸς σὲ μηδὲ ἐπίστῃ αὐτόν, συνάξεις αὐτὰ καὶ

1 νομίσαι αὐτοῖς bodl. 26, rawl. 625. — καιρὸν εἶναι κέρδους bodl. 205 et p contra bodl. reliquos. — 2 θ. καὶ ὑπερβ. R, sequutus bodl. 158 et 195; neque καὶ neque οὐδὲ praebet bodl. 26, utrumque (καὶ οὐδὲ) z. καὶ πολλὴν ὑπερβολὴν rawl. 625. — * ἀσεβείας rawl. 625, ἀσωτίας bodl. 158. — 5 Genes. xviii 23. — ὁ ∾ Rp. — 6 Eph. v 3, 6—13. — πλεον. μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, δι' ἃ R atque ita Gregorii ed. princeps. e libris scriptis ne unus quidem nec pz agnoscunt. — 9 κ. τοῦ πνεύματος ἐν rawl. 625. — ἀγαθοσύνῃ Rp. — 10 ἐστιν ∾ bodl. 205 et p. — συγκοινωνῆτε M. — 13 μὲν ὁ ἀπόστολος. ἐὰν δὲ Rp. — 14 πρότερον p. — γενομένην Rp. — 17 ἢ alterum ∾ bodleiani et pz. — 20 ἀναθήματος p. — 21 οὗτος post μόνος p. — in mg. Gregorii vossiani: ἄλλως. ἀλλὰ μὴ μόνος ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀπέθανεν. — 25 κερδαίνοντες Rp. — 26 μήποτε ὡς editio Gregorii princeps. — 27 ἔξεστι Rp. — φ. γὰρ τὸ p. — 28 Deut. xxi 1—3. — πλανώμενα zp. — 30 ἐπίστῃ Gregorius voss., bodleiani septem et R, ἐπίστασαι bodl. unus et pz, a bodl. 715 verba absunt. ἐπιστῇ M. ἔπεγνως (ita R) in mg. Gregorii vossiani. — αὐτῶν M.

ἔσται μετὰ σοῦ, ἕως ἂν ἐκζητήσῃ αὐτὰ ὁ ἀδελφός σου καὶ ἀποδώσεις αὐτά· καὶ οὕτως ποιήσεις τὴν ὄνον αὐτοῦ καὶ οὕτως ποιήσεις τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ οὕτως ποιήσεις κατὰ* πᾶσαν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὅσα ἂν ἀπόληται παρ' αὐτοῦ καὶ εὕρῃς αὐτά. ταῦτα τὸ δευτερονόμιον. ἐν δὲ τῇ ἐξόδῳ οὐ μόνον ἐὰν τὰ τοῦ ἀδελφοῦ τις εὕρῃ, ἀλλὰ καὶ ἐχθροῦ, ἀποστροφῇ, φησίν, ἀποστρέψεις αὐτὰ εἰς τὸν οἶκον τοῦ κυρίου αὐτῶν. εἰ δὲ ἐν εἰρήνῃ ἄρα ῥᾳθυμοῦντος καὶ τρυφῶντος καὶ τῶν ἰδίων ἀμελοῦντος ἀδελφοῦ ἢ ἐχθροῦ κερδᾶναι οὐκ ἔξεστι, πόσῳ μᾶλλον δυστυχοῦντος καὶ πολεμίους φεύγοντος καὶ κατὰ ἀνάγκην τὰ ἴδια ἐγκαταλείποντος; ἄλλοι δὲ ἑαυτοὺς ἐξαπατῶσιν ἀντὶ τῶν ἰδίων τῶν ἀπολομένων ἃ εὗρον ἀλλότρια κατέχοντες, ἵν' ἐπειδὴ αὐτοὺς Βοράδοι καὶ Γότθοι τὰ πολέμου εἰργάσαντο, αὐτοὶ ἄλλοις Βοράδοι καὶ Γότθοι γένωνται. ἀπεστείλαμεν οὖν τὸν ἀδελφὸν καὶ συγγέροντα Εὐφρόσυνον διὰ ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, ἵνα κατὰ τὸν ἐνθάδε τύπον καὶ αὐτοῦ δώῃ ὁμοίως καὶ ὧν δεῖ τὰς κατηγορίας προσίεσθαι καὶ οὓς ἐκκηρύξαι τῶν εὐχῶν. ἀπηγγέλη δέ τι ἡμῖν καὶ ἄπιστον ἐν τῇ χώρᾳ ὑμῶν γενόμενον καὶ πάντως που ὑπὸ ἀπίστων καὶ ἀσεβῶν καὶ μὴ εἰδότων μηδὲ ὄνομα κυρίου ὅτι ἄρα εἰς τοσοῦτόν τινες ἀπανθρωπίας καὶ ὠμότητος προεχώρησαν, ὥστε τινὰς τοὺς διαφυγόντας αἰχμαλώτους βίᾳ κατέχειν. ἀποστείλατέ τινας εἰς τὴν χώραν, μὴ καὶ σκηπτοὶ πέσωσιν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. τοὺς μὲν οὖν ἐγκαταλεχθέντας τοῖς βαρβάροις καὶ μετ' αὐτῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὄντας, ἐπιλαθομένους ὅτι ἦσαν Ποντικοὶ καὶ χριστιανοί, ἐκβαρβαρωθέντας δέ, ὡς καὶ φονεύειν τοὺς ὁμοφύλους ἢ ξύλῳ ἢ ἀγχόνῃ, ὑποδεικνύναι δὲ ἢ ὁδοὺς ἢ οἰκίας ἀγνοοῦσι τοῖς βαρβάροις καὶ τῆς

1 ἀποδόσεις M. — 2 οὕτω pR. — 3 οὕτω pR. — * μετὰ p. — 4 εὕρῃς bodleiani septem, εὑρήσῃς pz. — 6 Exod. xxiii 4. — 7 ἄρα ∼ p. — 8 ἔξεστιν p. — 9 ἐγκαταλιπόντος p. — 10 ἀπολωμένων M, ἀπολλυμένων R. — 11 αὐτοῖς R. — ad Borados et Gotthos Routhio in cod. bodl. 86 Γέται additi videntur, qua de re Jacobus Grimmius viderit. noluit certe tres populos significare librarius, sed Gotthorum nomen notiore e veterum Graecorum monimentis vocabulo explicare. Borados quamvis apud Zosimum esse scirem, quum primum ad haec legenda accessi, Quadorum nomen hoc loco reponendum credideram, nam β et κ literarum in libris ante haec sex septemve saecula scriptis discrimen paene nullum est: sed quum in Bardesanis codicem londinensem incidissem, verebar ne idem hoc loco nomen lateret, quod apud Bardesanem (p. 17 syr. v. 4: p. 25 v. 3 angl.) Brusa scribitur; qui Bardesanes Brusae sculptores pictoresque vivere negat. cf. p. 60, 7. — τὰ τοῦ πολέμου bodl. 205 et p: bodleiani reliqui monacensis lectionem tuentur. τὰ τῶν πολεμίων z. — 12 γίνωνται p. — 14 καὶ αὐτόθι bodl. duo, καὶ αὐτὸς bodl. 196 (?) et p, καὶ αὐτοῦ bodl. quinque. — καὶ ὧν δὴ M. — 15 καὶ οὓς δεῖ ἐκκηρ. pz praeter librorum scriptorum auctoritatem. — ἀπηγγέλθη pz. quae de librariorum notis attulit Routhius in margine scriptis, quibus lectores quanam de re sermo esset monerentur, eis transscribendis neque hic neque alio loco chartam perditum ire decrevi. — 16 γεν. πάντως pR. — 17 μηδὲ ὄνομα pR, bodl. 205 et alii duo, quorum tamen de testimonio dubitare editor anglicus videtur. μήτε τὸ ὄν. nescio quis, μήτε ὄνομα zM. — 18 προσεχώρησαν M. — 19 ἀποστ. οὖν τινας rawl. 625. — 22 ὄντας quatuor libros bodleianos sequutus delevit R, ἐπελθόντας zp et bodl. 205. ἐν αἰχμ. γενομένους ἐπιλανθανομένους τε bodl. quatuor.

ἀκροάσεως ἀπεῖρξαι δεῖ, μέχρις ἂν κοινῇ περὶ αὐτῶν τι δόξῃ συνελθοῦσι τοῖς ἁγίοις καὶ πρὸ αὐτῶν τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τοὺς δὲ οἴκοις ἀλλοτρίοις ἐπελθεῖν τολμήσαντας, ἐὰν μὲν κατηγορηθέντες ἐλεγχθῶσι, μηδὲ τῆς ἀκροάσεως ἀξιῶσαι. ἐὰν δὲ ἑαυτοὺς ἐξείπωσι καὶ ἀποδῶσιν, ἐν τῇ τῶν ὑποστρεφόντων τάξει ὑποπίπτειν αὐτούς. τοὺς δὲ ἐν τῷ πεδίῳ εὑρόντας τι ἢ ἐν ταῖς ἑαυτῶν οἰκίαις καταλειφθέντα ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἐὰν μὲν κατηγορηθέντες ἐλεγχθῶσιν, ὁμοίως ἐν τοῖς ὑποπίπτουσιν· ἐὰν δὲ αὐτοὺς ἐξείπωσι καὶ ἀποδῶσι, καὶ τῆς εὐχῆς ἀξιῶσαι. τοὺς δὲ τὴν ἐντολὴν πληροῦντας ἐκτὸς αἰσχροκερδείας πάσης πληροῦν δεῖ, μήτε μήνυτρα ἢ σῶστρα ἢ εὕρητρα ἢ ᾧ ὀνόματι καλοῦσιν ἀπαιτοῦντας.

IX.

Τοῦ ἁγίου Πέτρου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ μάρτυρος κανόνες φερόμενοι ἐν τῷ περὶ μετανοίας αὐτοῦ λόγῳ.

Ἐπεὶ τοίνυν τέταρτον ἤδη πάσχα ἐπικατείληφε τὸν διωγμόν, αὐτάρ- α
κως ἔχει τοῖς μὲν προσενεχθεῖσι καὶ φυλακισθεῖσι, βασάνους τε ἀνηκέστους ὑπομεμενηκόσι καὶ ἀφορήτους μάστιγας καὶ πολλὰς ἑτέρας δεινὰς ἀνάγκας, ὕστερον δὲ προδεδομένοις ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκός· εἰ καὶ μὴ ἐξ ἀρχῆς παρεδέχθησαν διὰ τὴν παρακολουθήσασαν μεγίστην πτῶσιν, ὅμως διὰ τὸ πολλὰ αὐτοὺς ἠθληκέναι καὶ ἐπὶ πολὺ ἀντιμάχεσθαι (οὐ γὰρ κατὰ προαίρεσιν ἐν τούτῳ ἐληλύθασιν, ἀλλὰ καταπροδοθέντες ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκός), ἐπειδὴ καὶ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐνδείκνυνται ἐν τοῖς σώμασιν ἑαυτῶν, καὶ ἤδη τινὲς τρίτον ἔτος ἔχουσι καταπενθοῦντες, προσεπιτιμηθῆναι αὐτοῖς ἀπὸ τῆς

5 αὐτοὺς ∾ p R; bodleiani 3385 et 625 agnoscunt. — τῷ ∾ p. e bodl. octo et z adjecit R. idem τινά e conjectura loco τι. — οἰκίας p. — καταλειφθὲν zp. — 8 ὑποπ. ἔστωσαν. ἐὰν tres bodleiani. — δὲ ἑαυτοὺς R. — 9 πάσης αἰσχρ. p. — 10 ἢ σῶστρα bodl. novem et zp: nonnulli μήτε σ. — εὕρετρα nonnulli: εὕρητρα Gregorius vossianus, zp, libri scripti omnes. — ταῦτα καλοῦσιν bodl. 258 et in margine editionis suae Vossius. ἢ ᾧ ὀνόματι ἑτέρῳ ταῦτα καλοῦσιν bodl. 195 et 625. ἢ ᾧ τινι ὀν. καλ. volebat Routhius. in margine libri monacensis scholium habetur, quo vocabula μήνυτρα σῶστρα εὕρητρα explicantur: quum vero versus unus cultro resectus, reliqui aut tineis corrosi sint aut propter atramenti livorem legi nequeant, cum lectoribus communicare non possum. — 11 ἀπαιτοῦντος M. — epistola Gregorii canones decem complectitur in editione routhiana: β pg. 60, 24. — γ pg. 61, 19. — δ pg. 61, 26. — ε pg. 62, 9. — ς pg. 62, 15. — ζ pg. 62, 21. — η pg. 63, 2. — ϑ pg. 63, 5. — ι pg. 63, 9. in p vero duodecim: β pg. 60, 10. — γ pg. 60, 15. — δ pg. 60, 24. — ε pg. 61, 19. — paris. ς-ιβ = δ-ι routh. — 12 p. 313-318 M. rubricam eodem modo exhibent libri bodleiani septem Routhii. ἐμφερόμενοι p. — περὶ τῶν ἐν καιροῖς διωγμῶν παραπεπτωκότων, εἶτα μετανοησάντων addit p. — 14 Τεσσάρων ἤδη χρόνων ἐπιπαρωχηκότων [sic] τῷ διωγμῷ synopsis Aristini teste Harduino apud Routhium. — 15. 16 τε ἀνυποίστους p; cum monacensi faciunt libri bodleiani octo et z. — ὑπομεμνηκόσι R. — 17 δεινὰς ἀνάγκας codices Routhii omnes, ἀνάγκας δεινὰς p. — προδιδομένοις Rp. — 18 παραδέχθησαν R. — 20 εἰς τοῦτο ἐληλ. Routhius e quatuor bodleianis, verba absunt a bodl. 715. — 22 Galat. vi 17. — αὐτῶν Rp.

προσελεύσεως καθ᾽ ὑπόμνησιν ἄλλας τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἃς καίπερ νηστεύσας ὁ κύριος καὶ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ χριστὸς μετὰ τὸ βαπτισθῆναι ἐπειράσθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου· εἰς ἃς καὶ αὐτοὶ κατὰ περισσὸν διαγυμνασθέντες, εὐτονώτερόν τε νήψαντες γρηγορήσουσιν εἰς προσευχὰς τοῦ λοιποῦ, καταμελετῶντες τὸ λελεγμένον ὑπὸ τοῦ κυρίου πρὸς τὸν πειράζοντα αὐτὸν ἵνα προσκυνήσῃ αὐτῷ· ὕπαγε σατανᾶ. γέγραπται γάρ· κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

β Τοῖς δὲ μετὰ τὸ φυλακισθῆναι μόνον καὶ ὑπομεμενηκέναι τὰς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὡς ἂν ἐν πολιορκίᾳ θλίψεις τε καὶ δυσωδίας, ὕστερον δὲ χωρὶς πολέμου βασάνων γενομένοις αἰχμαλώτοις κατὰ πολλὴν πτωχείαν δυνάμεως καὶ κατά τινα τυφλότητα τεθραυσμένοις, ἐπαρκέσει ἐνιαυτὸς πρὸς τῷ ἑτέρῳ χρόνῳ· ἐπεὶ ὅλως καὶ αὐτοὶ ἐπιδεδώκασιν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου θλιβῆναι· εἰ καὶ ἀπήλαυσαν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τῆς παρὰ τῶν ἀδελφῶν πολλῆς ἀναπαύσεως· ἅπερ πολλαπλασίονα ἀποδώσουσι, ποθοῦντες λυτρωθῆναι ἀπὸ τῆς πικροτάτης αἰχμαλωσίας τοῦ διαβόλου, μεμνημένοι μάλιστα τοῦ λέγοντος· πνεῦμα κυρίου ἐπ᾽ ἐμέ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με· εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτὸν καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως.

γ Τοῖς δὲ μηδ᾽ ὅλως μηδέν τι τοιοῦτον πεπονθόσι μηδὲ ἐνδειξαμένοις καρπὸν πίστεως, ἀλλ᾽ αὐτομολήσασι πρὸς τὴν κακίαν, προδεδομένοις ὑπὸ δειλίας καὶ φόβου, νῦν δὲ εἰς μετάνοιαν ἐρχομένοις, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ἁρμόζον τὴν τῆς ἀκάρπου συκῆς παραβολὴν παραθέσθαι, ὡς ὁ κύριος λέγει· συκῆν εἶχέ τις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ καὶ ἦλθε ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ εὗρεν. εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν· ἰδοὺ τρία ἔτη ἀφ᾽ οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν. ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· κύριε ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω τὰ περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κόπρια, κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψῃς αὐτήν. ἣν πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες

1 Matth. iv 2. — 2 ὁ alterum ∾ Rp. — 3 κατὰ τὸ περ. bodl. 205, zp. — ἐντονώτερον zp, R e „*codicibus multis*“ et canone VIII εὐτον. scripsit. — 4 Petr. I v 8. Coloss. iv 2? — 5 λεγόμενον Rp. — 6 Matth. iv 10. — ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ pz. ὀπ. μ. Routhius librorum quinque bodleianorum auctoritate nisus expunxit. — 9 μόνον ∾ p, agnoscunt bodl. et z. — ὑπομεμνηκέναι R. — 11 γενομένων contra octo bodleianorum et pedalii fidem p. quae inter πολέμου et πτω. media absunt a bodl. 86. — 14 τοῦ κυρίου etiam bodl. 158 et 86, κυρίου bodl. 3385, τοῦ Χριστοῦ bodl. 205, pz: ὀν. θλιβ. voce nulla interposita bodl. quinque et R. editi quidam etiam τοῦ θεοῦ. — 15 ἅπερ z et bodleiani, οἵπερ p. — 18 Esaj. lxi 1, 2. — πνεύματος ἐπ᾽ p. — τοῦ κυρίου vel τοῦ θεοῦ nonnulli. — 22 τοιοῦτο R. — 26 Luc. xiii 6—9. — 32 ἐκκόψεις Rp.

ἐνδειξάμενοί τε καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας ἐν τῷ διαστήματι τοῦ τοσούτου χρόνου μᾶλλον ὠφεληθήσονται.

δ Τοῖς γὰρ παντάπασιν ἀπεγνωσμένοις ἀμετανοήτοις δέρμα τε Αἰθίοπος ἀμετάβλητον κεκτημένοις καὶ ποικίλματα παρδάλεως, λεχθήσεται τὸ τῆς ἑτέρας συκῆς· μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. δι' ὃ καὶ παραχρῆμα ξηραίνεται. ἀποπληροῦται γοῦν ἐπ' αὐτοῖς καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστοῦ εἰρημένον· διεστραμμένον οὐ δυνηθήσεται ἐπικοσμηθῆναι καὶ ὑστέρημα οὐ δυνήσεται ἀριθμηθῆναι. εἰ μὴ γὰρ πρότερον τὸ διεστραμμένον διορθωθῇ, ἀδύνατόν ἐστιν αὐτὸ ἐπικοσμηθῆναι· καὶ εἰ μὴ πρότερον τὸ ὑστέρημα ἀναπληρωθῇ, ἀδύνατόν ἐστιν αὐτὸ ἀριθμηθῆναι. ὅθεν καὶ ἐπὶ τέλους συμβήσεται αὐτοῖς τὸ λελεγμένον ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἠσαΐου· καὶ ὄψονται γάρ, φησί, τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί. ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται καὶ ἔσονται εἰς ὅρασιν πάσῃ σαρκί. ἐπεὶ καὶ ὡς προλέλεκται ὑπ' αὐτοῦ· οἱ δὲ ἄδικοι οὕτω κλυδωνισθήσονται. οὐκ ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν, εἶπεν ὁ θεός.

ε Τοῖς δὲ καθυποκριναμένοις κατὰ τὸν ἐπιληπτευσάμενον Δαβὶδ ἵνα μὴ ἀποθάνῃ οὐκ ὄντα ἐπίληπτον καὶ μὴ γυμνῶς ἀπογραψαμένοις τὰ πρὸς ἄρνησιν, ἀλλὰ διαπαίξασι κατὰ πολλὴν στενοχωρίαν (ὡς ἂν παιδία βουλευτικὰ ἔμφρονα ἐν παιδίοις ἄφροσι) τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλάς, ἤτοι ὡς διελθόντες βωμούς, ἤτοι ὡς χειρογραφήσαντες, ἤτοι ὡς ἀνθ' ἑαυτῶν βάλλοντες ἐθνικούς, εἰ καὶ τισὶν αὐτῶν συνεχώρησάν τινες τῶν ὁμολογητῶν, ὡς ἤκουσα, ἐπεὶ μάλιστα κατὰ πολλὴν εὐλάβειαν ἐξέφυγον αὐτόχειρες γενέσθαι τοῦ πυρὸς καὶ τῆς ἀναθυμιάσεως τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων· ἐπεὶ τοίνυν ἔλαθεν αὐτοὺς ἀνοίᾳ τοῦτο πράξαντας: ὅμως ἑξάμηνος αὐτοῖς ἐπιτεθήσεται τῆς ἐν μετανοίᾳ ἐπιστροφῆς. οὕτω γὰρ μᾶλλον καὶ αὐτοὶ ὠφεληθήσονται, καταμελετῶντες τὸ προφητικὸν ῥητὸν καὶ λέγοντες· παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος. ὅπερ (ὡς ἴστε) ἐν τῷ ἕκτῳ μηνὶ τῆς συλλήψεως τοῦ ἑτέρου

3 post ἀπεγν. Routhius καὶ addidit sumptum e bodl. 26, 158, 3385. ita etiam z. — Jerem. xiii 23. — 5 Marc. xi 14. — 7 Eccl. i 14. — δύναται p, δυνηθήσεται sex libri bodleiani, δυνήσεται tres et zR. — 8 ὑστήρημα R. — 11. 12 λεγόμενον Rp. — 12 Esaj. lxvi 24. — 15 πᾶσι M. — Esaj. lvii 20, 21. — 16 κλωδωνισθήσονται καὶ ἀναπαύσασθαι οὐ μὴ δυνήσονται. οὐχ R. ita etiam p, sed κλυδ. scribitur. — Reg. I xxi 13. — 17 καθυποκρικαμένοις R. — 18 ἐπιγραψαμένοις legi vult P. Maranus (v. editionem Cypriani baluzianam p. liv) primum laudatus a Routhio. — 22 βαλόντες bene Rp. — 24 ὁμολογησάντων Rp. — 25 ἔλαθον suasit R. — τοῦτο πράξαντας cum bodleianis octo etiam z, τοῦ πράξαντος p. canonibus a quinto usque ad decimum omnibus caret bodl. 86. — 28 Esaj. ix 6. — ἐγενήθη R. — quae inter verba ἐδόθη ἡμῖν et finem canonis intercedunt absunt a codice 625 bodl. — 30 ὥσπερ zp, R ὅπερ e septem bodleianis recepit. — Luc. i 36.

παιδίου τοῦ προκηρύξαντος πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ μετάνοιαν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν συνελήφθη καὶ αὐτὸ κηρύξαι μετάνοιαν. καὶ γὰρ καὶ τῶν ἀμφοτέρων ἀκούομεν ἐν πρώτοις κηρυσσόντων οὐ μόνον περὶ μετανοίας, ἀλλὰ καὶ περὶ βασιλείας οὐρανῶν, ἥτις (καθὼς μεμαθήκαμεν) ἐντὸς ἡμῶν ἐστι τῷ ἐγγὺς ἡμῶν εἶναι τὸ ῥῆμα ὃ πιστεύομεν ἐν τῷ στόματι ἑαυτῶν καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτῶν, περὶ ἧς καὶ αὐτοὶ ὑπομνησθέντες μαθήσονται ὁμολογεῖν ἐν τῷ στόματι ἑαυτῶν ὅτι κύριος Ἰησοῦς, πιστεύοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτῶν ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν· ἅτε δὴ ἀκούοντες ὅτι καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.

ς Τοῖς δὲ δούλους χριστιανοὺς ἀνθ' ἑαυτῶν ὑποβεβληκόσιν — οἱ μὲν δοῦλοι ὡς ἂν ὑποχείριοι ὄντες καὶ τρόπον τινὰ καὶ αὐτοὶ φυλακισθέντες ὑπὸ τῶν δεσποτῶν, καταπειληθέντες δὲ ὑπ' αὐτῶν καὶ διὰ τὸν φόβον αὐτῶν εἰς τοῦτο ἐληλυθότες καὶ ὀλισθήσαντες, ἐν ἐνιαυτῷ τὰ τῆς μετανοίας ἔργα ὑποδείξωσι, μανθάνοντες τοῦ λοιποῦ ὡς δοῦλοι χριστοῦ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ φοβεῖσθαι αὐτόν· ἀκούοντες μάλιστα ὅτι ἕκαστος, ἐάν τι ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομίσεται παρὰ κυρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος:

ζ οἱ δὲ ἐλεύθεροι ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἐξετασθήσονται ἐν μετανοίᾳ καὶ ὡς ὑποκρινάμενοι καὶ ὡς καταναγκάσαντες τοὺς ὁμοδούλους θῦσαι, ἅτε δὴ παρακούσαντες τοῦ ἀποστόλου τὰ αὐτὰ θέλοντος ποιεῖν τοὺς δεσπότας τοῖς δούλοις, ἀνιέντας τὴν ἀπειλήν. εἰδότες, φησίν, ὅτι καὶ ὑμῶν καὶ αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς καὶ προσωποληψία παρ' αὐτῷ οὐκ ἔστιν. εἰ δὲ ἕνα κύριον ἔχομεν οἱ πάντες ἀπροσωπόληπτον, ἐπεὶ καὶ πάντα καὶ ἐν πᾶσίν ἐστιν ὁ χριστός, ἔν τε βαρβάροις καὶ Σκύθαις, δούλοις καὶ ἐλευθέροις, σκοπεῖν ὀφείλουσιν ὃ κατειργάσαντο θελήσαντες τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν σῶσαι, οἱ τοὺς συνδούλους ἡμῶν ἑλκύσαντες ἐπὶ εἰδωλολατρίαν, δυναμένους καὶ αὐτοὺς ἐκφυγεῖν, εἰ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα ἦσαν αὐτοῖς παρασχόντες, ὡς πάλιν ὁ ἀπόστολος λέγει.

1 Act. xiii 24. — 2 αὐτὸ e septem libris bodleianis R: αὐτὸς pz. — 3 κηρυττόντων Rp. — 5 μεμάθηκεν p. — Luc. xvii 21. — Rom. x 8—10. — 6 περὶ-7 ἑαυτῶν ∾ p, habet z. — 8 κύριος Ἰησοῦς Χριστός bodl. 205, reliqui libri bodleiani septem ut M et „*MS. Reg.* [Paris.] *2038*" Harduini. — 10 σητηρίαν R. — 13 δὲ ∾ Rp. — 14 ἐν ∾ bodl. 205, p. sed z=M. — 15 δείξωσι R e libris bodleianis sex: δείξουσι pz. — ὡς δοῦλοι ∾ p. — 16 θέλ. τοῦ θεοῦ etiam bodleiani tres quatuorve et z, θέλ. τοῦ Χριστοῦ R, θέλ. καὶ p. — 17 Eph. vi 8. — κομίσεται quatuor libr. bodleiani, κομίσηται p, κομιεῖται rawlinson. 625, z. — 18 ἐλεύθερος ἐστιν z, ἐλ. ἐστί p. — 20 ὑποκρινόμενοι p. — ὁμολούλους R. — 21 Eph. vi 9. — 22 εἰδότας Rp. — ἡμῶν bodl. 205, pz. sed in z ἐν ἄλλοις, καὶ ἡμῶν αὐτῶν additum legitur. — 22. 23 καὶ αὐτῶν καὶ ὑμῶν bodl. 625. — 23 καὶ prius ∾ bodl. 158: in bodl. 205 serius additum est. — 24 quae a verbis οὐκ ἔστιν usque ad finem canonis habentur rawlinsonianus 625 teste Routhio „*omisit*". — ἔχομεν Rzp cum bodleianis septem; ἔχωμεν non nemo. — ἀπροσοπόληπτον R. — Col. iii 11. — 26 θηλήσαντες R. — 27 δὲ τήν M. — 28 εἰδωλολατρείαν Rp. — Coloss. iv 1.

η Τοῖς δὲ παραδεδομένοις καὶ ἐκπεπτωκόσι, τοῖς τε ἑαυτοῖς προσεληλυθόσιν εἰς τὸν ἀγῶνα ὁμολογοῦσιν εἶναι χριστιανοῖς, ἐμβεβλημένοις τε ἐν τῇ φυλακῇ μετὰ βασάνων, εὔλογόν ἐστιν ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας συνεπισχύειν καὶ κοινωνεῖν ἐν πᾶσιν, ἔν τε ταῖς προσευχαῖς καὶ τῇ μεταλήψει τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ λόγου· ἵνα εὐτονώτερον ἀγωνισάμενοι καταξιωθῶσι καὶ αὐτοὶ τοῦ βραβείου τῆς ἄνω κλήσεως. καὶ γὰρ ἑπτάκις, φησί, πεσεῖται ὁ δίκαιος καὶ ἀναστήσεται. ὅπερ εἰ καὶ πάντες οἱ ἐκπεπτωκότες πεποιήκεσαν, τελειοτάτην καὶ ὁλοκάρδιον μετάνοιαν ἐνεδείξαντο.

ϑ Καὶ τοῖς δὲ ὡς ἐξ ὕπνου ἑαυτοῖς παραπηδῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, ὠδίνοντα καὶ μέλλοντα ἑλκῦσαι, ἑαυτοῖς δὲ πειρασμὸν ἐπισπασαμένοις θαλαττομαχίας καὶ πολλῆς κυματώσεως, μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς προσεκκαίουσιν ἄνθρακα ἁμαρτωλῶν, καὶ αὐτοῖς κοινωνητέον, ἅτε δὴ ἐν ὀνόματι χριστοῦ παρερχομένοις εἰς τοῦτο, εἰ καὶ μὴ προσέχουσιν αὐτοῦ τοῖς λόγοις διδάσκοντος προσεύχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. καὶ πάλιν ἐν εὐχῇ λέγει τῷ πατρί· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ἴσως δὲ ἀγνοοῦσι τὰς γενομένας πολλάκις ἀναχωρήσεις τοῦ οἰκοδεσπότου καὶ διδασκάλου ἡμῶν ἀπὸ τῶν θελόντων ἐπιβουλεύειν καὶ ὅτι ἔσθ᾽ ὅτε οὐδὲ παρρησίᾳ περιεπάτει δι᾽ αὐτοὺς καὶ ὅτι καὶ ὅτε ὁ καιρὸς τοῦ πάθους αὐτοῦ προσήγγισεν, οὐχ ἑαυτὸν παρέδωκεν, ἀλλ᾽ ἐδέξατο ἕως ἦλθον ἐπ᾽ αὐτὸν μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων. λέγει οὖν πρὸς αὐτούς· ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; οἳ καὶ παρέδωκαν αὐτόν, φησί, Πιλάτῳ. καθ᾽ ὁμοιότητα γοῦν αὐτοῦ καὶ οἱ κατὰ σκοπὸν αὐτοῦ βαίνοντες πεπόνθασι μεμνημένοι τῶν θείων αὐτοῦ λόγων, δι᾽ ὧν ἐπιστηρίζων ἡμᾶς περὶ τῶν διωγμῶν λέγει· προσέχετε ἑαυτοῖς. παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς. παραδώσουσι δὲ εἶπεν, ἀλλ᾽ οὐχί· ἑαυτοὺς παραδώσετε. καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δέ, φησί, καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε διὰ τὸ ὄνομά μου, ἀλλ᾽ οὐχί· ἑαυτοὺς ἄξετε. ἐπεὶ καὶ μεταπηδᾶν ἡμᾶς βούλεται ἀπὸ τόπων εἰς

1 ἑαυτοῖς tres libri bodl., αὐτοῖς Rp. (ἐκπ.) εἰθ' οὕτως τε ἑαυτοῖς προσεληλυθόσιν bodl. 26, 625. — 2 καὶ ὁμολογ. pz, sed καὶ abest a bodleianis sex. — 7 κληρώσεως p. sed z=M. — Prov. xxiv 16. — 8. 9 ἀνεδείξαντο ἂν τελειοτάτην μετάνοιαν Zonaras, ἐνεδείξαντο ἂν τ. μ. Balsamo, ἐνεδείκνυντο bodl. 625. ἂν post μετάνοιαν addere suadet Routhius. z=M. — 11 ὡς ἂν ἐξ Rp. — 13 προσεκκαίοντες M. — ἄνθρακας Routhius e Zonara et Balsamone petiit. pz≠M. — Prov. xxv 22. Rom. xii 20. — ἅτε δὲ nescio quis: pz, bodleiani omnes et coislinianus 38 cum monacensi concinunt. — 15 Marc. xiv 38. — 16 λέγειν Rp. — Matth. vi 53. — 17 δὲ καὶ ἀγν. Rp. — πολλάκις γινομένας Rp. — 19 οὔτε p. — 21 Rz e quinque libris manu scriptis ἐξεδέξατο. — 22 Matth. xxvi 55. — 23 Matth. xxvii 2. — 26 Matth. x 17. — M παραδώσωσι, sed ου pr. m. inter versus additum. — 28 et 30 οὐχ p: R οὐχὶ e libris nonnullis bodleianis se sumpsisse dicit. z=R. — Matth. x 18. — 29 φησὶ ∾ p. — 30 ἀπὸ τόπου εἰς τόπον pz, sed quatuor bodleiani et coislinianus 38=M. ἀπὸ τόπων εἰς τόπων (sic) bodl. 205: bodl. 196 „τόπους *pro* τόπον“.

τόπους διωκομένους διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ὡς πάλιν ἀκούομεν αὐτοῦ λέγοντος· καὶ ὅταν διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν. οὐ γὰρ θέλει αὐτομολεῖν ἡμᾶς πρὸς τοὺς τοῦ διαβόλου ὑπασπιστὰς καὶ δορυφόρους, ὅπως μὴ πλειόνων θανάτων αἴτιοι αὐτοῖς γενώμεθα, ὡς ἂν καταναγκάζοντες αὐτοὺς μᾶλλον κατατραχύνεσθαι καὶ τελεσιουργεῖν τὰ θανατηφόρα ἔργα· ἀλλ' ἐκδέχεσθαι καὶ προσέχειν ἑαυτοῖς, γρηγορεῖν τε καὶ προσεύχεσθαι, ἵνα μὴ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμόν. οὕτω Στέφανος πρῶτος κατ' ἴχνος αὐτοῦ μαρτύριον ἀναδεξάμενος ἐν Ἱεροσολύμοις, συναρπασθεὶς ὑπὸ τῶν παρανόμων καὶ ἀχθεὶς ἐν τῷ συνεδρίῳ, λιθοβολούμενος ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ ἐδοξάσθη παρακαλῶν καὶ λέγων· κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν. οὕτως Ἰάκωβος δεύτερος συλληφθεὶς ὑπὸ Ἡρώδου μαχαίρᾳ τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη. οὕτως ὁ πρόκριτος τῶν ἀποστόλων Πέτρος πολλάκις συλληφθεὶς καὶ ἀποκλεισθεὶς καὶ ἀτιμασθεὶς ὕστερον ἐν Ῥώμῃ ἐσταυρώθη. ὁμοίως καὶ ὁ περιβόητος Παῦλος πλεονάκις παραδοθεὶς καὶ ἕως θανάτου κινδυνεύσας, πολλά τε ἀθλήσας καὶ καυχησάμενος ἐν πολλοῖς διωγμοῖς καὶ θλίψεσιν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ αὐτὸς μαχαίρᾳ τὴν κεφαλὴν ἀπεκείρατο, ὃς ἐν οἷς ἐκαυχήσατο κατέλεξε καὶ ὅτι ἐν Δαμασκῷ σπυρίδι ἐχαλάσθη διὰ τοῦ τείχους νυκτὸς καὶ ἐξέφυγε τὰς χεῖρας τοῦ ζητοῦντος αὐτὸν πιάσαι. τὸ γὰρ προκείμενον ἦν αὐτοῖς ἐν πρώτοις εὐαγγελίζεσθαι καὶ διδάσκειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἐν οἷς ἐπιστηρίζοντες τοὺς ἀδελφοὺς ἐμμένειν τῇ πίστει καὶ τοῦτο ἔλεγον ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἐζήτουν γὰρ οὐ τὸ ἑαυτῶν συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι[ν]. καὶ ἦν πολλὰ λέγειν αὐτοῖς εἰς ταῦτα πρὸς τὸ κατὰ λόγον πράσσειν, εἰ μή, ὡς λέγει ὁ ἀπόστολος, ἐπιλείψει δ' ἂν ἡμᾶς διηγουμένους ὁ χρόνος.

ι Ὅθεν οὐκ ἔστιν εὔλογον οὐδὲ τοὺς ἀπὸ κλήρου αὐτομολήσαντας ἐκπεπτωκότας τε καὶ ἀναπαλαίσαντας ἔτι ἐν τῇ λειτουργίᾳ εἶναι, ἅτε δὴ καταλείψαντας τὸ ποίμνιον κυρίου καὶ μωμησαμένους ἑαυτούς· ὅπερ οὐδεὶς τῶν ἀποστόλων πεποίηκε[ν]. καὶ γὰρ ὁ πολλοὺς διωγμοὺς ἐξαντλήσας

2 Matth. x 23. — ὅταν liber Bernardi Nanii Veneti a Gallandio inspectus, quinque bodleiani, coislinianus 38, ὅθεν p, ὅτε z. — ἐκ τῆς πόλεως ταύτης pz, sed bodleiani sex et coislin.=M. — 4 μὴ καὶ πλ. Rp. — 5 γινώμεθα Rp. — 7 Matth. xxvi 14. — 10 Act. vi 12. — εἰς τὸ συνέδριον volebat R. — Χριστοῦ pro Ἰ. Rp. — 11 Act. vii 60. — ταύτην τὴν Rp. — 12 Act. xii 2. — 14 συλλ. καὶ φυλακισθεὶς καὶ ἀτ. Rp. — ὁμ. ∾ p. — 17 κεφ. ἀπετμήθη pz, sed bodleiani sex et coislinianus=M. — 18 κατέληξε pz, bodleiani omnes=M. — Corinth. II xi 32, 33. — 21 Act. xi 35. — καὶ φυλάττειν nanianus Gallandii, bodl. 196, 715. — Act. xiv 22. — 22 ἐ. ἐν τῇ pz, sed abest ἐν a naniano Gallandii, bodl. 158, 3385, coislin. 38. — 23 ἡμᾶς εἰςελθ. Rz e naniani, bodleianorum 158, 3385 et coisliniani fide. — Corinth. I x 33. — 24 σωθῶσι Rp. — 26 Hebr. xi 32. — ἐπιλίποι Rp. — 30 πεποίηκε Rp. — ἐξανύσας pz, ἐξαντλ. bodleiani septem, coislin., nanianus Gallandii.

πολλά τε ἆθλα ἀγωνισμάτων ἐνδειξάμενος ὁ μακάριος ἀπόστολος [Παῦλος] ἐγνωκώς τε ὅτι κάλλιόν ἐστιν ἀναλῦσαι καὶ σὺν χριστῷ εἶναι ἐπιφέρει καὶ λέγει· τὸ δὲ ἐπιμεῖναι τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. σκοπῶν γὰρ οὐ τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν ἵνα σωθῶσιν, ἀναγκαιότερον τῆς ἑαυτοῦ ἀναπαύσεως ἡγήσατο τὸ παραμένειν τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν, ὃς καὶ τὸν διδάσκοντα θέλει εἶναι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τύπον γινόμενον τῶν πιστῶν. ὅθεν οἱ ἐν τῇ εἱρκτῇ ἐπιδικαζόμενοι τῆς λειτουργίας, ἐκπεπτωκότες καὶ ἀναπαλαίσαντες, πάνυ ἀναισθητοῦσι[ν]. πῶς γὰρ αἰτοῦσιν ὃ κατέλειψαν, δυνάμενοι τοῖς ἀδελφοῖς εὔχρηστοι εἶναι ἐν καιρῷ τοιούτῳ; ἕως μὲν οὖν ἄπταιστοι ἦσαν, συγγνώμην εἶχον ἐπὶ τῇ παρὰ λόγον αὐτῶν πράξει. ὅτε δὲ ἔπταισαν ὡς ἂν περπερευσάμενοι καὶ ἑαυτοὺς μωμησάμενοι οὐκέτι δύνανται λειτουργεῖν. δι' ὃ φροντιζέτωσαν μᾶλλον ἐν ταπεινοφροσύνῃ πῶς ἐκτελέσουσι παυσάμενοι τῆς κενοδοξίας. ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς ἡ κοινωνία, μετ' ἐπιστάσεως καὶ ἀκριβείας πρὸς ἀμφότερα γινομένη — καὶ ἵνα μὴ δόξωσι λυπεῖσθαι μετὰ βίας περιδρασσόμενοι τῆς ἐντεῦθεν ἀναλύσεως καὶ ἵνα μή τινες ἐκπεσόντες προφασίσωνται ὡς ἂν διὰ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἐπιτιμίας ὑπεκλελυμένοι — οἵτινες πλέον ἁπάντων αἰσχύνην καὶ ὄνειδος ἕξουσι κατ' ἐκεῖνον τὸν τεθεικότα θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύσαντα ἐκτελέσαι. ἄρξονται γάρ, φησί, πάντες οἱ παραπορευόμενοι ἐμπαίζειν αὐτῷ λέγοντες· οὗτος ὁ ἄνθρωπος θεμέλιον τέθεικε καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.

ια Οἱ γὰρ πρῶτοι παραπηδήσαντες ἐν τῷ βράσματι τοῦ διωγμοῦ περιεστῶτες εἰς τὸ δικαστήριον καὶ θεωροῦντες τοὺς ἁγίους μάρτυρας σπεύδοντας ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως, ἐν καλῷ τῷ ζήλῳ προθυμούμενοι ἐπεδίδουν ἑαυτοὺς εἰς τοῦτο πολλῇ τῇ παρρησίᾳ χρώμενοι, ἐμβλέποντες μάλιστα τοὺς ὑποσυρομένους καὶ ἐκπίπτοντας, δι' οὓς ὑποθερμαινόμενοι ἔσωθεν καὶ ἐνηχούμενοι καταπολεμῆσαι τὸν ὑπεραιρόμενον καὶ ἀντικείμενον ἔσπευδον εἰς τοῦτο, ἵνα μὴ δοκῇ παρ' ἑαυτῷ φρόνιμος εἶναι ἐφ' οἷς καὶ πανουργίαν ἔδοξεν ἡττᾶν, εἰ καὶ ἐλάνθανεν ἑαυτὸν νικώμενον ὑπὸ τῶν ἐγκαρτερούντων τὰς τῶν ξυστήρων καὶ μαστίγων βασάνους, τήν τε ὀξύτητα τῆς μαχαίρας καὶ τὰς φλέξεις τοῦ πυρὸς καὶ τὰς τῶν ὑδάτων καταποντώσεις. καὶ τοῖς κατὰ πίστιν

2 [Π.] habent Rp. — Philipp. i 23, 24. — 3 δι' ἡμᾶς p. — 4 σκωπῶν R. — Cor. 1 x 33. — 6 ὡς R. — 7 Timoth. I iv 12. — ἐπιδοκιμαζόμενοι M. — 9 ἀναισθητοῦσι Rp. — 11 τῇ παραλόγῳ αὐ. Rp. — 12 ἑαυτοῖς M. — 13 ἐκτελέσωσι M. — 15 ἀμφότερον p, sed Routhius ut Mz, sequutus bodleianos quatuor et coislinianum. — γινομένης p, γινομένη M (?) Rz et bodl. novem. z in mg. ἐν ἄλλοις, γινομένης. — 17 προφασίζωνται Rp. — ἂν ∾ p. — 19 Luc. xiv 29, 30. — 20 αὐτὸν pz, R sex bodl. sequutus αὐτῷ. — 21 ἔθηκε Rp. — 24 Phil. iii 11. — 25 ἐπιδίδουν R. — 26 ἐμβλ. bodl. quinque, βλέποντες pz. — ὑποσυρουμένους R. — 27 ὑπερθερμ. R, rawl. 625. z=M. — 28 μὴ καὶ δ. Rp. — 29 οἷς κατὰ π. Rp. — 31 καταφλέξεις Rp et bodl. omnes. z=M.

ὑπεξιοῦσιν εὐχὰς καὶ δεήσεις γίνεσθαι — ἤτοι ὑπὲρ τῶν ἐν φυλακῇ καταιμωρηθέντων καὶ προδεδομένων ὑπὸ λιμοῦ καὶ δίψους, ἤτοι ὑπὲρ τῶν ἔξωθεν τῆς φυλακῆς ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου καταβασανισθέντων ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκὸς — ἄξιόν ἐστιν ἐπινεῦσαι. συμπάσχειν γὰρ καὶ συναλγεῖν τοῖς ὀδυρομένοις καὶ στενάζουσιν ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ ἀγῶνι ἡττηθέντων ὑπὸ τῆς πολλῆς βίας τοῦ κακομηχάνου διαβόλου ἤτοι ὑπὲρ γονέων ἢ ἀδελφῶν ἢ τέκνων οὐδένα οὐδὲν καταβλάπτει. ἴσμεν γὰρ καὶ δι' ἑτέρων πίστιν ἀπολαύσαντάς τινας τῆς τοῦ θεοῦ ἀγαθότητος ἐπί τε ἀφέσει ἁμαρτιῶν καὶ ὑγείᾳ σώματος καὶ ἀναστάσει νεκρῶν. μεμνημένοι τοίνυν τῶν πολλῶν αὐτῶν καμάτων ὧν προϋπήνεγκαν ἐν ὀνόματι χριστοῦ καὶ τῶν ταντελισμῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν μεταγνόντων αὐτῶν καὶ ἀποδυρομένων τὸ πεπραγμένον αὐτοῖς κατὰ προδοσίαν ἐν ἀτονίᾳ καὶ νεκρότητι τοῦ σώματος, ἔτι τε καὶ μεμαρτυρημένων εὐπολιτεύτων γενομένων ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν συνε[υ]χόμεθα καὶ συμπαρακαλοῦμεν ὑπὲρ ἱλασμοῦ αὐτῶν μετὰ τῶν ἄλλων καθηκόντων διὰ τοῦ γινομένου ὑπὲρ ἡμῶν παρακλήτου πρὸς τὸν πατέρα ἱλασκομένου ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. ἐάν τις γάρ, φησίν, ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα Ἰησοῦν χριστὸν δίκαιον, καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστιν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.

ιβ Τοῖς γὰρ ἀργύρια δεδωκόσι πρὸς τὸ ἀνενοχλήτους αὐτοὺς παντάπασι γενέσθαι ἀπὸ πάσης κακίας, οὐκ ἔστιν ἔγκλημα προσάγειν. ζημίαν γὰρ καὶ ἀπώλειαν χρημάτων ὑπήνεγκαν, ἵνα μὴ τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν ζημιωθῶσιν ἢ ἀπολέσωσιν, ὅπερ ἄλλοι κατ' αἰσχροκέρδειαν οὐ πεποιήκασι, καίτοιγε τοῦ κυρίου λέγοντος· τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ ἢ ἀπολέσῃ; καὶ ὅτι οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. ἐφάνησαν γὰρ παρ' ἐκείνους τῷ θεῷ δουλεύοντες, τὰ ἀργύρια μισήσαντες καὶ κατα-

1 ὑπεξουσιοῦσιν p, ἐπαξιοῦσιν suasit R. — 2 προδιδομένων Rp. — 3 δίψης pz, Routhius δίψους testatius esse auctor est. — post καταβ. Rp: διὰ ξυστήρων καὶ μαστίγων, ὕστερον δὲ ἡττηθέντων. — 5 τῷ ∾ p. — 9 ἐπεί τε M. — 11 τοῦ χριστοῦ pz, R articulum sex librorum bodleianorum auctoritate fretus delevit. — ταλανισμῶν Rp. — 12 τῶν ∾ Rp. — 14 libri bodleiani plerique aut μεμαρτυρημένων aut μεμαρτυρουμένων, sed rawlinsonianus 625 μαρτυρημένων atque ita olim etiam bodl. 26, ubi nunc syllaba με atramento recentiore adjecta habetur. μεμαρτυρουμένων edidit R. μαρτυρουμένων pz, bodl. 205. — ἀπολιτεύτων pz, cum monacensi faciunt libri bodleiani quinque, abest vox a bodl. 158. — 14. 15 συνευχόμεθα Rp. — 16 γενομένου Rp. — 17 καὶ ἐὰν Rp. — 18 Johann. I ii 1, 2. — πρὸς ∾ p. — 20 a bodleiano 86 canon XII et qui sequuntur absunt. — 21 ὑπὸ π. pz, cum monacens consentiunt nanianus et bodleiani. — 23 κατὰ Rp. — 24 Marc. viii 36. — erat quum Routhius aut ἄνθρωπον aut ὠφελεῖται scribi vellet, sed in consensu librorum nihil mutandum. Petrus si scripsisset: τί ὄφελος ἀνθρώπου; idem dixisset. — 26 Matth. vi 24. — μαμμωνᾷ Rp. — 27 παρ' ἐκείνων nanianus Gallandii, παρ' ἐκεῖνον rawlinsonianus, παρ' ἐκείνοις pz et Routhius, qui παρ' ἐκεῖνο suasit, quamvis legi a quibusdam παρ' ἐκείνους sciret: scilicet quid esset παρὰ πάντας apud Lucam xiii 2 non meminerat. — τῷ debetur bodleianis et naniano, ∾ pz. — τὰ γὰρ nanianus. — μισ. καὶ καταπατήσαντες καὶ καταφρ. Rp praeter codices.

φρονήσαντες αὐτῶν, ἀπεπλήρωσάν τε καὶ ἐν τούτῳ τὸ γεγραμμένον· λύτρον ἀνδρὸς ψυχῆς ὁ ἴδιος πλοῦτος· ἐπεὶ [καὶ] ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων ἀνέγνωμεν τοὺς συρέντας ἀντὶ Παύλου καὶ Σίλα ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας [μετὰ πλησμονῆς ἀπολυθέντας. μετὰ γὰρ τὸ καταβαρῆσαι αὐτοὺς πολλὰ διὰ τὸ ὄνομα καὶ ταράξαι τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας,] λαβόντες, φησί, τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς. οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέρροιαν.

Ὅθεν οὐδὲ τοῖς καταλείψασι πάντα διὰ τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν ιγ
καὶ ἀναχωρήσασιν ἐστὶν ἐγκαλεῖν ὡς ἂν ἑτέρων δι᾽ αὐτοὺς κατασχεθέντων. καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ Ἐφέσῳ ἀντὶ Παύλου πάλιν συνήρπασαν Γάϊον εἰς τὸ θέατρον καὶ Ἀρίσταρχον, συνεκδήμους Παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον· ἐπεὶ καὶ δι᾽ αὐτὸν πείσαντα καὶ μεταστήσαντα πολὺν ὄχλον ἐπὶ τὴν θεοσέβειαν ἡ στάσις ἦν γινομένη· οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί, φησίν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τινὲς τῶν ἀσιαρχῶν, ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον· εἰ δὲ ἐπιμένοιέν τινες ἐρεσχολοῦντες τοῖς εἰλικρινῶς προσέχουσι τῷ λέγοντι· σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχήν· μὴ περιβλέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω· ὑπομνησθήτωσαν καὶ τοῦ προκρίτου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, βεβλημένου τε ἤδη εἰς φυλακὴν καὶ παραδοθέντος τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, οὗ ἐν νυκτὶ φυγόντος καὶ ῥυσθέντος ἐκ χειρὸς τοῦ φονώδους Ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων κατ᾽ ἐντολὴν ἀγγέλου κυρίου — γενομένης, φησίν, ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο. Ἡρώδης δὲ

2 Prov. xiii 8. — καὶ habent Rp. — 3 τοὺς συρρεύσαντας M. — Act. xvii 8÷10. — 4 μετὰ καὶ π. pz, R bodleianos et nanianum sequutus καὶ delevit. in bodl. 158 verba non habentur, etiam z: ἐν ἄλλοις οὐ κεῖται. μετὰ πολλῆς ὠνῆς Routhius, qui non multum aberat quin librum tilianum Herveti has cupedias praebuisse diceret. scribe μετὰ πεισμονῆς et si inde ab Hadriani temporibus ita Graecos loqui solitos fuisse nescias, vel ea quae tironum in manibus sunt λεξικὰ exempla suppeditaverint. — 4 μετὰ÷6 πολιτ. deceptus ὁμοιοτελεύτῳ praetermisit codicis monacensis librarius: ego a Routhio petivi. — 8 τότε pro τόν τε p. — 11 πάλιν e bodleianis quinque adjecit Routhius, ∾ pz. — 13 σ. Π. οὐ βουλ. bodl. 26, σ. Π. καὶ βουλ. bodl. 158, σ. οὐ βουλομένου Παύλου rawlins. 625: Παύλου· καὶ Παύλου β. Routhius suaserat: καὶ βουλόμενον idem ex z enotavit. — 18 εἰ δ᾽ ἐπ. R. — 19 λέγοντι πεισθήτωσαν nanianus probante Gallandio, qui locum geminum ad finem canonis xiv obvium contulit. Gen. xix 17. — 20 καὶ μὴ περιβλέψῃς Rp. — καὶ περὶ τοῦ Rp, sed abest περὶ a naniano et bodleianis quatuor. — 22 τέταρσι Rp. — 23 ῥυσθ. post χειρὸς p. verba τοῦ φον. ÷ 24 λαοῦ ∾ p, agnoscunt nanianus et bodleiani omnes, uno ducentesimo quinto excepto. eadem in z vocabulo ῥυσθ. praemittuntur. — φυνώδους R. — 25 Act. xii 18, 19. — p vocem φησὶ post ἀγγέλου ponit, z ante ἦν; bodleiani Routhio auctores fuere ut eodem quo monacensis loco exhiberet.

ἐπιζητήσας καὶ μὴ εὑρών, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι, δι' οὓς οὐδεμία αἰτία τῷ Πέτρῳ προσάπτεται. ἐξῆν γὰρ καὶ αὐτοὺς ἑωρακότας τὸ γενόμενον ἐκφυγεῖν, ὡς καὶ πάντα τὰ παιδία τὰ ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, εἰ ἐγνώκεισαν οἱ γονεῖς αὐτῶν τὸ μέλλον ἔσεσθαι, ἅπερ ἀνῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ μιαιφόνου Ἡρώδου διὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ζητούμενον ἀπολέσαι ἓν παιδίον, ὅπερ καὶ αὐτὸ κατ' ἐντολὴν ἀγγέλου κυρίου ἐξέφυγεν, ἤδη ἀρξάμενον ταχέως σκυλεύειν καὶ ὀξέως προνομεύειν κατὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος, καθὼς γέγραπται· κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον, δι' ὅτι πρὶν γνῶναι καλεῖν τὸ παιδίον πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ καὶ τὰ σκύλα Σαμαρείας ἔναντι βασιλέως Ἀσσυρίων. οἱ γοῦν μάγοι ὡς ἤδη σκυλευθέντες ὑποτεταγμένως καὶ τιμητικῶς προσκυνοῦσι τῷ παιδίῳ ἀνοίγοντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν καὶ προσφέροντες αὐτῷ καιριώτατα καὶ πρεπωδέστατα δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν, ὡς βασιλεῖ καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ· ὅθεν οὐκέτι πρὸς τὸν Ἀσσύριον ἠξίωσαν ὑποστρέψαι, συνεργούμενοι ὑπὸ τῆς προνοίας. χρηματισθέντες κατ' ὄναρ, φησίν, μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. ἔνθεν ἰδὼν ὁ αἱμοβόρος Ἡρώδης ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν καὶ ἀποστείλας, φησίν, ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων· μεθ' ὧν καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ γεννηθὲν ἕτερον παιδίον ζητήσας ἀποκτεῖναι καὶ μὴ εὑρὼν τὸν πατέρα αὐτοῦ Ζαχαρίαν ἐφόνευσε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐκφυγόντος τοῦ παιδὸς μετὰ τῆς μητρὸς Ἐλισάβετ· ἐφ ὧν οὐδεμίαν μέμψιν ἔσχοσαν.

1. 2 ἐπαχθῆναι bodl. 158, ἀχθῆναι bodl. 625, ἀποκτεῖναι nanianus, ἀπαχθῆναι bodleiani sex et z in margine, ἀπαγχθῆναι pz, bodl. 205. — 3 γινόμενον pz, R γενόμενον e bodleianis sex recepit. — 5 Matth. ii 16. — 6 ἀπολέσθαι Rp. cf. Krüger griech. sprachl. 1852 p. 412, 8; Bernhardy syntax p. 360. — 7 ἐξέφυγε nan. — omnia quae inter ἤδη et μάγων p. 72, 23 media sunt non habet nanianus. — 9 Esaj. viii 3, 4. — 10 πρινὴ Rp. — καλ. post παιδ. Rp. — 12. 13 σκυλ. καὶ προνομευθέντες ὑπ. Rp. — 13 Matth. ii 11, 12. — τῷ παιδίῳ etiam bodleiani quatuor, τὸ παιδίον pz. — 14. 15 καιριώτερα καὶ πρεπωδέστερα p, sed bodleiani sex et z = M. καιριώτατα rawl. 625, vocibus κ. πρ. ut videtur socordia librarii praetermissis. — 16 τὸν Ἀσσύριον βασιλέα Rp, Ἡρώδην τὸν βασιλέα bodl. 158. adscriptum etiam in monacensi: σημείωσαι ὅτι τὸν Ἡρώδη ἀσσύριον βασιλέα ὠνόμασεν. — ἠξίωσαν bodl. quinque et z, ἠξιώθησαν p. — 17 συνειργούμενοι Rp. — 17. 18 χρ. γάρ, φησι, κατ' ὄναρ μὴ Rp. — 19 ἔνθεν bodl. sex, ὅθεν pz. — Ἡρ. ∾ p. — 20 Matth. ii 16. — 24 ἀποκτῆναι M. — Matth. xxiii 35. — 26 ἀφ' ὧν p, bodleiani omnes et z ἐφ' ὧν, ἐφ' ᾧ nanianus. — Ἐλιζάβετ Rp. — 27 ἔχοσαν bodl. 715, 3385: ἔσχον bodl. 158, rawl. 625 nan.: ἔχουσιν Rp.

Εἰ δὲ τινὲς βίαν πολλὴν καὶ ἀνάγκην πεπόνθασι, χάμον λαβόντες ιδ ἐν τῷ στόματι καὶ δεσμοὺς καὶ ἐπιμείναντες καρτερῶς τῇ διαθέσει τῆς πίστεως [ὡς] καὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν καῆναι προσαγομένων ἀκοντὶ τῷ ἀνιέρῳ θύματι (ὥσπεροῦν ἔγραψάν μοι οἱ ἀπὸ τῆς φυλακῆς τρισμακάριοι μάρτυρες, περὶ τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ καὶ ἕτεροι δὲ συλλειτουργοί): οἱ τοιοῦτοι, συμμαρτυρούντων αὐτοῖς μάλιστα καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, δύνανται εἶναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ ταχθέντες ἐν τοῖς ὁμολογηταῖς, ὡς καὶ οἱ κατανεκρωθέντες ἐν ταῖς πολλαῖς βασάνοις καὶ μηκέτι ἐξισχύοντες λαλῆσαι ἢ φθέγξασθαι ἢ κινηθῆναι εἰς τὸ ἀντιστῆναι τοῖς εἰς μάτην ἐκβιαζομένοις. οὐδὲ γὰρ συγκατέθεντο τῇ βδελυρίᾳ αὐτῶν, ὥσπεροῦν παρὰ συλλειτουργῶν πάλιν ἤκουσα. ταχθήσεται δὲ ἐν τοῖς ὁμολογηταῖς καὶ πᾶς ὁστισοῦν κατὰ Τιμόθεον πολιτεύεται, πειθόμενος καὶ αὐτὸς τῷ λέγοντι· δίωκε δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραϋπάθειαν*, ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων.

X.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸ πάσχα.

Οὐκ ἐγκαλέσει τις ἡμῖν παρατηρουμένοις τετράδα καὶ παρασκευήν, ἐν αἷς καὶ νηστεύειν ἡμῖν κατὰ παράδοσιν εὐλόγως προστέτακτο· τὴν μὲν τετράδα διὰ τὸ γενόμενον συμβούλιον ὑπὸ Ἰουδαίων ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ τοῦ κυρίου, τὴν δὲ παρασκευὴν διὰ τὸ πεπονθέναι αὐτὸν ὑπὲρ ἡμῶν. τὴν γὰρ κυριακὴν χαρμοσύνης ἡμέραν ἄγομεν διὰ τὸν ἀναστάντα ἐν αὐτῇ, ἐν ᾗ οὐδὲ γόνατα κλίνειν παρειλήφαμεν.

1 scio esse qui χάνον (p) et qui χάβον exhibeant: nihil literis ν β μ in libris saeculi tertii decimi similius. — 3 ὡς habet R. atque ita bodl. 158, 3385, nan. ὡς ∾ Mp. — post καῆναι z καρτερήσαντες. — προσαγόμενοι ἄκοντες nanianus et bodl. 158, προσαγομένων bodleiani quinque, προσαγομένας Rp. — 4 sunt qui θυμιάματι praebeant. — 5 ἐν Λιβ. bodl. 625 et zp, bodleiani reliqui et nanianus cum monacensi concinunt. — 6 αὐτοῖς libri bodl. sex et z, αὐτῶν bodl. 196, utrumque abest a p. — 8. 9 ἐξισχύσαντες Rp. — 10 βιαζομένοις Rp. — 11 loco medentem manum admovit primus Routhius, ante quem ὥςπερ οὖν (ita enim sejunctis vocabulis scribebatur) integrae enunciationis initium erat, mox ἤκουσα, πάλιν ταχθήσονται ἐν τοῖς p. bodleiani omnes et z consentiunt cum monacensi. — δὲ ∾ nan. — 13 Tim. I vi 11, 12. — 14 *πρᾳότητα z. — 15 ἐκλήθης, ὡμολογήσας Rp. — 17 Routhius ante 17, p ante 18 ΚΑΝΩΝ ΙΕ. quae proxime sequuntur eodem quo in monacensi modo etiam in parisino 2038 Harduini et bodleianis 715 et 3385 Routhii. *similia his* habere bodleianos ceteros edocemur a Routhio. — 19 παράδωσιν M. cf. constitutt. VII xxiii. — 19. 20 προσετέτακτο p, προστέτακται bodleiani sex, z et paris. 2038 Harduini et hos sequutus Routhius. — 20 τὴν μὲν γὰρ τετρ. zp cf. Cotelerium ad constit. apost. II lix. — γινόμενον z. — ὑπὸ τῶν Ἰ. Rp. — 21 παρασκ., ὅτι αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθε. κυριακὴν δὲ χαρμ. non nemo: contra libri bodleiani, coislinianus, parisinus Harduini, z eadem quae monacensis praebent. — 21 διά ⇢ 22 κυρ. ∾ p. — 22 Τὴν δὲ Κυρ. z: sed in margine idem: ἐν ἄλλοις, τὴν γὰρ Κυριακήν. cf. Constit. apost. V xv.

XI.

Αἱ διαταγαὶ αἱ διὰ Κλήμεντος καὶ κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

Χαίρετε, υἱοὶ καὶ θυγατέρες, ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. Ἰωάννης καὶ Ματθαῖος καὶ Πέτρος καὶ Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος καὶ Σίμων καὶ Ἰάκωβος καὶ Ναθαναὴλ καὶ Θωμᾶς καὶ Κηφᾶς καὶ Βαρθολομαῖος καὶ Ἰούδας Ἰακώβου.

α Κατὰ κέλευσιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος συναθροισθέντων ἡμῶν, καθὼς διέταξεν πρὸ τοῦ· μέλλετε κληροῦσθαι τὰς ἐπαρχίας, καταλογίσασθαι τόπων ἀριθμούς, ἐπισκόπων ἀξίας, πρεσβυτέρων ἕδρας, διακόνων παρεδρείας, ἀναγνωστῶν νουνεχίας, χηρῶν ἀνεγκλησίας καὶ ὅσα δέοι πρὸς θεμελίωσιν ἐκκλησίας, ἵνα τύπον τῶν ἐπουρανίων εἰδότες φυλάσσωνται ἀπὸ παντὸς ἀστοχήματος, εἰδότες ὅτι λόγον ὑφέξουσιν ἐν τῇ μεγάλῃ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως περὶ ὧν ἀκούσαντες οὐκ ἐφύλαξαν — καὶ ἐκέλευσεν ἡμᾶς ἐκπέμψασθαι τοὺς λόγους εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην:

β ἔδοξεν οὖν ἡμῖν πρὸς ὑπόμνησιν τῆς ἀδελφότητος καὶ νουθεσίαν, ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἀπεκάλυψε, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, διὰ πνεύματος ἁγίου, μνησθεῖσι λόγου ἐντείλασθαι ὑμῖν.

γ Ἰωάννης εἶπεν· ἄνδρες ἀδελφοί, εἰδότες ὅτι λόγον ὑφέξομεν περὶ τῶν διατεταγμένων ἡμῖν εἷς ἑνὸς πρόσωπον μὴ λαμβάνωμεν: ἀλλ' ἐάν τις δοκῇ συμφέρον ἀντιλέγειν, ἀντιλεγέσθω αὐτῷ. ἔδοξε δὲ πᾶσι πρῶτον Ἰωάννην εἰπεῖν.

δ Ἰωάννης εἶπεν· ὁδοὶ δύο εἰσί, μία τῆς ζωῆς καὶ μία τοῦ θανάτου, διαφορὰ δὲ πολλὴ μεταξὺ τῶν δύο ὁδῶν. ἡ μὲν γὰρ ὁδὸς τῆς ζωῆς ἐστιν αὕτη· πρῶτον, ἀγαπήσεις τὸν θεὸν τὸν ποιήσαντά σε ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ δοξάσεις τὸν λυτρωσάμενόν σε ἐκ θανάτου, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη: δεύτερον· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ δευτέρα, ἐν οἷς ὅλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται.

ε Ματθαῖος εἶπεν· πάντα ὅσα μὴ θέλεις σοι γενέσθαι μηδὲ σὺ ἄλλῳ ποιήσεις. τούτων δὲ τῶν λόγων τὴν διδαχὴν εἰπέ, ἀδελφὲ Πέτρε.

1 Positi huius non suo loco libelli culpa ego non teneor: nam veritus ne Bickellius codicem vindobonensem hist. graec. 45, unde hunc librum primus edidit, interdum non satis recte legisset, Vindobonam scripseram, ut denuo conferri codicem curarem. ad trinas literas responsum non est: tandem aliquis se novam codicis collationem instituturum promittit, sed, dum continuo moras nectit opusque differt, febri intercipitur. cf. pg. 9, 6. — 8 μέλλεται vind. — 9 ἐπ' ἀρχείας. — καταλογήσασθαι. — 11 ἀνεκκλησίας — 12 φυλάσσονται. — 16 οὖν deletum vellem. — νουθεσίας — 17 τοῦ θεοῦ serius add. — 18 μνησθεὶς. — 19 ὑφέξωμεν. — 25 et 27 αγαπήσῃς. — Matth. xxii 40. — 26 δοξάσῃς. — 27 δευτέρα. — 29 Const. I i 4 Luc. vi 31 Matth. vii 12. Clemens alex. p. 181, 33 Sylb. τοῦτο βραχέως ἡ γραφὴ δεδήλωκεν εἰρηκυῖα· ὃ μισεῖς, ἄλλῳ οὐ ποιήσεις. — θέλῃς vind. — σὺ vind. ante μηδὲ, sed non a librario ipso scriptum.

Πέτρος εἶπεν· οὐ φονεύσεις. οὐ μοιχεύσεις. οὐ πορνεύσεις. οὐ φαρμα- ς
κεύσεις. οὐ φονεύσεις τέκνον ἐν φθορᾷ οὐ [δὲ] γεννηθὲν [αὐτὸ] ἀποκτενεῖς. οὐ ψευδομαρτυρήσεις. οὐ κακολογήσεις οὐδὲ μνησικακήσεις. οὐκ ἔσῃ δίγνωμος οὐδὲ δίγλωσσος. παγὶς γὰρ θανάτου ἐστὶν ἡ διγλωσσία. οὐκ ἔσται ὁ λόγος σου κενὸς οὐδὲ ψευδής. οὐκ ἔσῃ πλεονέκτης οὐδὲ ἅρπαξ οὐδὲ ὑποκριτὴς οὐδὲ κακοήθης οὐδὲ ὑπερήφανος οὐδὲ λήψῃ βουλὴν πονηρὰν κατὰ τοῦ πλησίον σου. οὐ μισήσεις πάντα ἄνθρωπον, ἀλλ' οὓς μὲν ἐλέγξεις, οὓς δὲ ἐλεήσεις, περὶ ὧν δὲ προσεύξῃ, οὓς δὲ ἀγαπήσεις ὑπὲρ τὴν ψυχήν σου.

Ἀνδρέας εἶπεν· τέκνον μου, φεῦγε ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καὶ ἀπὸ παντὸς ζ
ὁμοίου αὐτοῦ. μὴ γίνου ὀργίλος. ὁδηγεῖ γὰρ ἡ ὀργὴ πρὸς φόνον. ἔστι γὰρ δαιμόνιον ἀρρενικὸν ὁ θυμός. μὴ γίνου ζηλωτὴς μηδὲ ἐριστικὸς μηδὲ θυμαντικός. ἐκ γὰρ τούτων φόνος γεννᾶται.

Φίλιππος εἶπεν· τέκνον, μὴ γίνου ἐπιθυμητής. ὁδηγεῖ γὰρ ἡ ἐπιθυμία η
πρὸς τὴν πορνείαν καὶ ἕλκει τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἑαυτήν. ἔστι γὰρ θηλυκὸν δαιμόνιον τῆς ἐπιθυμίας καὶ ὃ μὲν μετ' ὀργῆς, ὃ δὲ μεθ' ἡδονῆς ἀπόλλυσι τοὺς εἰσδεχομένους αὐτά. ὁδὸς δὲ πονηροῦ πνεύματος ἁμαρτία ψυχῆς καὶ ὅταν βραχεῖαν εἴσδυσιν σχῇ ἐν αὐτῷ, πλατύνει αὐτὴν καὶ ἄγει ἐπὶ πάντα τὰ κακὰ τὴν ψυχὴν ἐκείνην καὶ οὐκ ἐᾷ διαβλέψαι τὸν ἄνθρωπον καὶ ἰδεῖν τὴν ἀλήθειαν. ὁ θυμὸς ὑμῶν μέτρον ἐχέτω καὶ ἐν βραχεῖ διαστήματι αὐτὸν ἡνιοχεῖτε καὶ ἀνακρούετε, ἵνα μὴ ἐμβάλλῃ ὑμᾶς εἰς ἔργον πονηρόν. θυμὸς γὰρ καὶ ἡδονὴ πονηρὰ ἐπὶ πολὺ παραμένοντα κατὰ ἐπίτασιν δαιμόνια γίνεται καὶ ὅταν ἐπιστρέψῃ αὐτοῖς ὁ ἄνθρωπος, οἰδαίνουσιν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ καὶ γίνονται μείζονες καὶ ἀπάγουσιν αὐτὸν εἰς ἔργα ἄδικα καὶ ἐπιγελῶσιν αὐτῷ καὶ ἥδονται ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν ἀνθρώπων.

2 ubi equidem αὐτὸ exhibui, in libro vindob. nescio quid radendo deletum. — ἀποκτείνῃς. — 3 μνησικακίσεις. — 6 κακοήθες. — 11 cf. εἰς ἔκστασιν ἄγει testam. Symeonis 4 p. 155 Grabe et locos ab Astio lex. platon. I p. 22 allatos. ὁδὸς ἐπὶ ἀναισχυντίαν ἡ αἰσχρολογία Clemens alex. p. 182, 36: τῶν ἀπαγόντων εἰς τὴν τελείωσιν τῆς σωτηρίας ὁδοὶ εὑρίσκοντο δύο idem p. 210, 8: αἱ ὁδοὶ αἱ ἐπὶ τοῦτο ἄγουσαι Lucian. rhetor. praeceptor 1. — 15 ex evangelio κατ' Αἰγυπτίους attulit Clemens alex. Strom. III p. 194, 25 εἶπεν ὁ σωτήρ· ἦλθον καταλῦσαι τὰ ἔργα τῆς θηλείας· θηλείας μὲν (haec explicaturus addit Clemens) τῆς ἐπιθυμίας, ἔργα δὲ γένεσιν καὶ φθοράν. cf. p. 191, 17. eodem pertinent quae ex eodem evangelio sumpta Clemens romanus in epistola ad Corinthios altera cp. 12 habet coll. Clemente alex. Strom. IV p. 200, 7. ceterum theologi meminerint etiam Platonis mei conviv. p. 191 D ὁ ἔρως . . . ἐπιχειρῶν ποιῆσαι ἓν ἐκ δυοῖν καὶ ἰάσασθαι τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην. videntur haec Carpocratianis et Epiphani opponi Clemens alex. p. 184, 34 Sylbg. — literae vocis ἑαυτὴν primae commode legi in libro vind. nequeunt. — 19 cf. διορατικός Lucian. saltat. 4 Clem. alex. p. 122, 49: 235, 32: 308, 4: 80, 49. διορᾶν idem p. 37, 13: 136, 45: 154, 11: 155, 3: 158, 18: 167, 13: 178, 7: 249, 11: 266, 42: 271, 15: 281, 52: 289, 3: 299, 36: 306, 11: 308, 38: 309, 42: 323, 3. διαθρεῖν Clem. 12, 9: 21, 31: 233, 6: 286, 8: 288, 51: 296, 6. — 20 εἰδεῖν. — 21 ἡνιοχεῖται.

θ Σίμων εἶπεν· τέκνον, μὴ γίνου αἰσχρολόγος μηδὲ ὑψηλόφθαλμος. ἐκ γὰρ τούτων μοιχεῖαι γίνονται.

ι Ἰάκωβος εἶπεν· τέκνον, μὴ γίνου οἰωνοσκόπος, ἐπειδὴ ὁδηγεῖ πρὸς τὴν εἰδωλολατρείαν, μηδὲ ἐπαοιδὸς μηδὲ μαθηματικὸς μηδὲ περικαθαίρων μηδὲ θέλε αὐτὰ εἰδέναι μηδὲ ἀκούειν. ἐκ γὰρ τούτων ἁπάντων εἰδωλολατρεῖαι γεννῶνται.

ια Ναθαναὴλ εἶπεν· τέκνον, μὴ γίνου ψεύστης, ἐπειδὴ ὁδηγεῖ τὸ ψεῦσμα ἐπὶ τὴν κλοπήν, μήτε φιλάργυρος μήτε κενόδοξος. ἐκ γὰρ τούτων ἁπάντων κλοπαὶ γεννῶνται. τέκνον μὴ γίνου γόγγυσος, ἐπειδὴ ἄγει πρὸς τὴν βλασφημίαν, μήτε αὐθάδης μήτε πονηρόφρων. ἐκ γὰρ τούτων ἁπάντων βλασφημίαι γεννῶνται. ἴσθι δὲ πραΰς, ἐπεὶ πραεῖς κληρονομοῦσι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. γίνου μακρόθυμος, ἐλεήμων, εἰρηνοποιός, καθαρὸς τῇ καρδίᾳ ἀπὸ παντὸς κακοῦ, ἄκακος καὶ ἡσύχιος, ἀγαθὸς καὶ φυλάσσων καὶ τρέμων τοὺς λόγους οὓς ἤκουσας. οὐχ ὑψώσεις σεαυτὸν οὐδὲ δώσεις τὴν ψυχήν σου μετὰ ὑψηλῶν, ἀλλὰ μετὰ δικαίων καὶ ταπεινῶν ἀναστραφήσῃ. τὰ δὲ συμβαίνοντά σοι ἐνεργήματα ὡς ἀγαθὰ προσδέξῃ, εἰδὼς ὅτι ἄτερ θεοῦ οὐδὲν γίνεται.

ιβ Θωμᾶς εἶπεν· τέκνον, τὸν λαλοῦντά σοι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ παραίτιόν σοι γινόμενον τῆς ζωῆς καὶ δόντα σοι τὴν ἐν κυρίῳ σφραγῖδα ἀγαπήσεις ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ σου, μνησθήσῃ δὲ αὐτοῦ νύκτα καὶ ἡμέραν. τιμήσεις αὐτὸν ὡς τὸν κύριον. ὅθεν γὰρ ἡ κυριότης λαλεῖται, ἐκεῖ κύριός ἐστιν. ἐκζητήσεις δὲ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ τοὺς λοιποὺς ἁγίους, ἵνα ἐπαναπαύσῃ τοῖς λόγοις αὐτῶν κολλώμενος. ὡς ἅγιος γὰρ ἁγίοις ἁγιασθήσῃ. τιμήσεις αὐτόν, καθ' ὃ δυνατὸς εἶ, ἐκ τοῦ ἱδρῶτός σου καὶ ἐκ τοῦ πόνου τῶν χειρῶν σου. εἰ γὰρ ὁ κύριος δι' αὐτοῦ ἠξίωσέν σοι δοθῆναι πνευματικὴν τροφὴν καὶ ποτὸν καὶ ζωὴν αἰώνιον, σὺ ὀφείλεις πολὺ μᾶλλον τὴν φθαρτὴν καὶ πρόσκαιρον προσφέρειν τροφήν. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ καὶ βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις καὶ οὐδεὶς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει.

ιγ Κηφᾶς εἶπεν· οὐ ποιήσεις σχίσματα, εἰρηνεύσεις δὲ μαχομένους. κρινεῖς δικαίως. οὐ λήψῃ πρόσωπον τινὰ ἐλέγξας ἐπὶ παραπτώματι. οὐ γὰρ ἰσχύει πλοῦτος παρὰ κυρίῳ (οὐ γὰρ ἀξίας προκρίνει) οὐδὲ κάλλος ὠφελεῖ, ἀλλὰ ἰσότης ἐστὶ πάντων παρ' αὐτῷ. ἐν προσευχῇ σου μὴ

3 ὁδηγῆ. — 5 αὐτάς. — 7 magno gaudio implebar, quum apud Clementem p. 138, 14. 15 Sylburg. (Strom. I) haec legerem: οὗτος κλέπτης ὑπὸ τῆς γραφῆς λέγεται· φησὶ γ' οὖν, Υἱέ, μὴ γίνου ψεύστης· ὁδηγεῖ γὰρ τὸ ψεῦσμα πρὸς τὴν κλοπήν. — 9 ante τέκνον versio aethiopica: Ἰούδας εἶπεν, quae verba neque memphiticus neque sahidicus liber agnoscit. — 11 ἁπάντως. — Matth. v 4. — 24 ἁγιασθήσει. — 26 δοδεῖναι. — 28 Luc. x 7 Timoth. I v 18 Cor. I ix 9 Deut. xxv 4. — 29 ἀλωῶντα. — 32 λέψει. — ἐλέγξαι.

διψυχήσῃς πότερον ἔσται ἢ οὔ. μὴ γίνου πρὸς μὲν τὸ λαβεῖν ἐκτείνων τὰς χεῖρας, πρὸς δὲ τὸ δοῦναι συσπῶν. ἐὰν ἔχῃς, διὰ τῶν χειρῶν σου δώσεις λύτρωσιν τῶν ἁμαρτιῶν σου. οὐ διστάσεις διδόναι οὐδὲ διδοὺς γογγύσεις. γνώσῃ γάρ τίς ἐστιν ὁ τοῦ μισθοῦ καλὸς ἀνταποδότης. οὐκ ἀποστραφήσῃ ἐνδεόμενον, κοινωνήσεις δὲ ἁπάντων τῷ ἀδελφῷ σου καὶ οὐκ ἐρεῖς ἴδια εἶναι. εἰ γὰρ ἐν τῷ ἀθανάτῳ κοινωνοί ἐστε, πόσῳ μᾶλλον ἐν τοῖς φθαρτοῖς;

ιδ Βαρθολομαῖος εἶπεν· ἐρωτῶμεν ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὡς ἔτι καιρός ἐστι καὶ ἔχετε εἰς οὓς ἐργάζεσθε μεθ' ἑαυτῶν, μὴ ἐκλίπητε ἐν μηδενὶ ἐξ οὗ ἂν ἔχητε. ἐγγὺς γὰρ ἡ ἡμέρα κυρίου, ἐν ᾗ συναπολεῖται πάντα σὺν τῷ πονηρῷ. ἥξει γὰρ ὁ κύριος καὶ ὁ μισθὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. ἑαυτῶν γίνεσθε σύμβουλοι ἀγαθοί, διδακτοί· φυλάξεις ἅπερ ἔλαβες μήτε προσθεὶς μήτε ὑφαιρῶν.

ιε Πέτρος εἶπεν· ἀδελφοί, τὰ περὶ τῶν λοιπῶν νουθεσιῶν αἱ γραφαὶ διδάξουσιν, ἡμεῖς δὲ ἃ ἐκελεύσθημεν διατάξωμεν. πάντες εἶπαν· Πέτρος λεγέτω.

ις Πέτρος εἶπεν· ἐὰν ὀλιγανδρία ὑπάρχῃ καὶ μήπου πλῆθος τυγχάνῃ τῶν δυναμένων ψηφίσασθαι περὶ ἐπισκόπου ἐντὸς δεκαδύο ἀνδρῶν: εἰς τὰς πλησίον ἐκκλησίας, ὅπου τυγχάνει πεπηγυῖα, γραφέτωσαν, ὅπως ἐκεῖθεν ἐκλεκτοὶ τρεῖς ἄνδρες παραγενόμενοι δοκιμῇ δοκιμάσωσι τὸν ἄξιον ὄντα, εἴ τις φήμην καλὴν ἔχει ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, εἰ ἀναμάρτητος ὑπάρχει, εἰ φιλόπτωχος, εἰ σώφρων, μὴ μέθυσος, μὴ πόρνος, μὴ πλεονέκτης ἢ λοίδωρος ἢ προσωπολήπτης καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. καλὸν μὲν εἶναι ἀγύναιος*: εἰ δὲ μή, ἀπὸ μιᾶς γυναικός. παιδείας μέτοχος, δυνάμενος τὰς γραφὰς ἑρμηνεύειν: εἰ δὲ ἀγράμματος, πραΰς ὑπάρχων. καὶ τῇ ἀγάπῃ εἰς πάντας περισσευέτω, μή ποτε περὶ τινὸς ἐλεγχθεὶς ἐπίσκοπος ἀπὸ τῶν πολλῶν γενηθείη.

ιζ Ἰωάννης εἶπεν· ὁ κατασταθεὶς ἐπίσκοπος, εἰδὼς τὸ προσεχὲς καὶ φιλόθεον τῶν σὺν αὐτῷ, καταστήσει οὓς ἂν δοκιμάσῃ πρεσβυτέρους δύο.

ιη Πάντες ἀντεῖπον ὅτι οὐ δύο, ἀλλὰ τρεῖς. εἴκοσι γὰρ καὶ τέσσαρές εἰσι πρεσβύτεροι, δώδεκα ἐκ δεξιῶν καὶ δώδεκα ἐξ εὐωνύμων. Ἰωάννης εἶπεν· καλῶς ὑπεμνήσατε, ἀδελφοί. οἱ μὲν γὰρ ἐκ δεξιῶν δεχόμενοι ἀπὸ τῶν ἀρχαγγέλων τὰς φιάλας προσφέρουσι τῷ δεσπότῃ, οἱ δὲ ἐξ ἀριστερῶν ἐπέχουσι τῷ πλήθει τῶν ἀγγέλων. δεῖ οὖν εἶναι τοὺς πρεσβυτέρους ἤδη κεχρονικότας ἐπὶ τῷ κόσμῳ τρόπῳ τινί, ἀπεχομένους

Sir. iv 31. — 2 ἔχεις. — 3 δώσῃς. — 4 γογγύσῃς. — 7 πόσον. — 9 ἐξοῦ ἐὰν codex, ἐξουσίαν ἐὰν Bickellius. Johann. xii 8. — 11 Esaj. xl 10. — 17 ὑπάρχει et τυγχάνει. — 20 δοκιμάσαντες. — 22 ὑπάρχῃ. — 24 Krüger gr. 55, 2. 2. — 29 ἐὰν pro ἄν. — 30 Apoc. iv 4. τυχεῖν τῶν δεξιῶν μερῶν τοῦ ἁγιάσματος dixit Clemens alex. p. 206, 24: 208, 23 coll. Ezech. x 3.

τῆς πρὸς γυναῖκας συνελεύσεως, εὐμεταδότους εἰς τὴν ἀδελφότητα, πρόσωπον ἀνθρώπου μὴ λαμβάνοντας, συμμύστας τοῦ ἐπισκόπου καὶ συνεπιμάχους, συναθροίζοντας τὸ πλῆθος, προθυμουμένους τὸν ποιμένα. οἱ ἐκ δεξιῶν πρεσβύτεροι προνοήσονται τῶν ἐπισκόπων πρὸς τὸ θυσιαστήριον, ὅπως τιμήσωσι καὶ ἐντιμηθῶσιν εἰς ὃ ἂν δέῃ. οἱ ἐξ ἀριστερῶν πρεσβύτεροι προνοήσονται τοῦ πλήθους, ὅπως εὐσταθήσῃ καὶ ἀθόρυβον ᾖ, πρῶτον μεμαθηκὸς ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. εἰ δέ τις νουθετούμενος αὐθάδως ἀποκριθῇ, τὸ ἓν ποιήσαντες οἱ ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ τὸν τοιοῦτον μετὰ ἴσης βουλῆς, ὃ ἂν ᾖ ἄξιον, δικασάτωσαν, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι, μή ποτε ἑνὸς πρόσωπον λάβωσι καὶ ἐπὶ πλεῖον νεμηθῇ ὡς γάγγραινα καὶ αἰχμαλωτισθῶσι[ν] οἱ πάντες.

ιθ Ἰάκωβος εἶπεν· ἀναγνώστης καθιστανέσθω πρῶτον δοκιμῇ δεδοκιμασμένος, μὴ γλωσσοκόπος, μὴ μέθυσος μήτε γελωτολόγος,, εὔτροπος, εὐπειθής, εὐγνώμων, ἐν ταῖς κυριακαῖς συνόδοις πρῶτος σύνδρομος, εὐήκοος, διηγητικός, εἰδὼς ὅτι εὐαγγελιστοῦ τόπον ἐργάζεται. ὁ γὰρ ἐμπιπλῶν ὦτα μὴ νοοῦντος ἔγγραφος λογισθήσεται παρὰ τῷ θεῷ.

κ Ματθαῖος εἶπεν· διάκονοι καθιστάσθωσαν. γέγραπται· ἐπὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα κυρίου. ἔστωσαν δεδοκιμασμένοι πάσῃ διακονίᾳ, μεμαρτυρημένοι παρὰ τοῦ πλήθους, μονόγαμοι, τεκνοτρόφοι, σώφρονες, ἐπιεικεῖς, ἥσυχοι, μὴ γόγγυσοι, μὴ δίγλωσσοι, μὴ ὀργίλοι (ὀργὴ γὰρ ἀπόλλυσιν ἄνδρα φρόνιμον), μὴ πρόσωπον πλουσίου λαμβάνοντες μηδὲ πένητα καταδυναστεύοντες μηδὲ οἴνῳ πολλῷ χρώμενοι, εὔσκυλτοι, τῶν κρυφίων ἔργων καλοὶ προτρεπτικοί, ἐπαναγκάζοντες τοὺς ἔχοντας τῶν ἀδελφῶν ἁπλοῦν τὰς χεῖρας, καὶ αὐτοὶ εὐμετάδοτοι, κοινωνικοί, πάσῃ τιμῇ καὶ ἐντροπῇ καὶ φόβῳ τιμώμενοι ὑπὸ τοῦ πλήθους, ἐπιμελῶς προσέχοντες τοῖς ἀτάκτως περιπατοῦσιν, οὓς μὲν νουθετοῦντες, οὓς δὲ ἐπιτιμῶντες, τοὺς δὲ καταφρονοῦντας τελέως παραπεμπόμενοι, εἰδότες ὅτι οἱ ἀντίλογοι καὶ καταφρονηταὶ καὶ λοίδοροι χριστῷ ἀντετάξαντο.

κα Κηφᾶς εἶπεν· χῆραι καθιστανέσθωσαν τρεῖς, αἱ δύο προσμένουσαι τῇ προσευχῇ, περὶ πάντων [τῶν] ἐν πείρᾳ καὶ πρὸς τὰς ἀποκαλύψεις περὶ οὗ ἂν δέῃ, μία δὲ παρεδρεύουσα ταῖς ἐν ταῖς νόσοις πειραζομέναις εὐδιάκονος ᾖ, νηπτική, τὰ δέοντα ἀπαγγέλλουσα τοῖς πρεσβυτέροις, μὴ αἰσχροκερδής, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχουσα, ἵνα δύνηται νήφειν πρὸς τὰς νυκτερινὰς ὑπηρεσίας καὶ εἴ τινα ἕτερα βούλοιτο ἐργαγαθεῖν. καὶ γὰρ ταῦτα πρῶτα κυρίου θησαυρίσματά εἰσιν ἀγαθά.

6 εὐσταθὴς ᾖ codex (?) et Bickellius. eidem mox ἀθόρυβος et μεμαθηκώς. — 7 ἀθ. εἴῃ. — 9 ὃ ἂν εἰ codex, ὃ ἂν εἴη Bickellius. — 10 ἔχουσι. — 13 γελοτολόγος. — 14 εὐπειθεῖς. — 17 Cor. II xiii 1 Deut. xvii 6 xix 5 Matth. xviii 15 Joh. viii 17 Timoth. I v 19. — 25 τιμ. ἀπὸ τ. — 33 δύναται. — 34 εἴ τις ἑτέρα cod. et Bick.

Ἀνδρέας εἶπεν· διάκονοι ἐργάται τῶν καλῶν ἔργων νυχθήμερον ἐπε- κβ
λεύσοντες πανταχοῦ, μήτε πένητα ὑπεροπτεύοντες μήτε πλούσιον προ-
σωποληπτοῦντες ἐπιγνώσονται τὸν θλιβόμενον καὶ ἐκ τῆς λογίας οὐ
παραπέμψονται, ἐπαναγκάσουσι [δὲ] τοὺς δυναμένους ἀποθησαυρίζειν
εἰς ἔργα ἀγαθά, προορῶντας τοὺς λόγους τοῦ διδασκάλου ἡμῶν· εἴδετέ
με πεινῶντα* καὶ οὐκ ἐθρέψατέ με. οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες καὶ
ἀμέμπτως τόπον ἑαυτοῖς περιποιοῦνται τὸν ποιμενικόν.

Φίλιππος εἶπεν· ὁ λαϊκὸς τοῖς λαϊκοῖς πράγμασι περιπειθέσθω ὑπο- κγ
τασσόμενος τοῖς παρεδρεύουσι τῷ θυσιαστηρίῳ. ἕκαστος τῷ ἰδίῳ
τόπῳ ἀρεσκέτω τῷ θεῷ, μὴ φιλεχθροῦντες ἀλλήλοις περὶ τῶν τετα-
γμένων, ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη παρὰ τῷ θεῷ. ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου τὸν
δρόμον μὴ παρατεμέτω. οὐδὲ γὰρ οἱ ἄγγελοι παρὰ τὸ διατεταγμένον
αὐτοῖς οὐδὲν ἕτερον ἐξελίσσουσιν.

Ἀνδρέας εἶπεν· εὔχρηστόν ἐστιν, ἀδελφοί, ταῖς γυναιξὶ διακονίαν κδ
καταστῆσαι.

Πέτρος εἶπεν· ἐφθάσαμεν τάξαντες· περὶ δὲ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώμα- κε
τος καὶ τοῦ αἵματος ἀκριβῶς μηνύσωμεν.

Ἰωάννης εἶπεν· ἐπελάθεσθε, ἀδελφοί, ὅτε ᾔτησεν ὁ διδάσκαλος τὸν κϛ
ἄρτον καὶ τὸ ποτήριον καὶ ηὐλόγησεν αὐτὰ λέγων· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά
μου καὶ τὸ αἷμα: ὅτι οὐκ ἐπέτρεψε ταύταις συστῆναι ἡμῖν. Μάρθα
εἶπεν· διὰ Μαριάμ, ὅτι εἶδεν αὐτὴν μειδιῶσαν. Μαρία εἶπεν· οὐκέτι ἐγέ-
λασα. προέλεγε γὰρ ἡμῖν, ὅτε ἐδίδασκεν, ὅτι τὸ ἀσθενὲς διὰ τοῦ ἰσχυροῦ
σωθήσεται. Κηφᾶς εἶπεν· ἐνίων μέμνησθε δὲ [λεγόντων] ὅτι ταῖς γυναιξὶ κζ
μὴ ὀρθαῖς [πρέπει] προσεύχεσθαι, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς γῆς καθεζομέναις.

Ἰάκωβος εἶπεν· πῶς οὖν δυνάμεθα περὶ γυναικῶν διακονίας ὁρίσαι, κη
εἰ μή τι διακονίαν ἵνα ἐπισχῶσι ταῖς ἐνδεομέναις;

Φίλιππος εἶπεν· τοῦτο, ἀδελφοί, περὶ τῆς μεταδόσεως. ὁ ποιῶν ἔργον κθ
καλὸν ἑαυτῷ θησαυρὸν περιποιεῖται. ὁ γὰρ θησαυρίζων ἐν τῇ βασι-
λείᾳ ἔγγραφος ἐργάτης λογισθήσεται παρὰ τῷ θεῷ.

Πέτρος εἶπεν· ταῦτα, ἀδελφοί, οὐχ ὡς ἐξουσίαν τινὸς ἔχοντες πρὸς λ
ἀναγκην, ἀλλ' ἐπιταγὴν ἔχοντες παρὰ κυρίου ἐρωτῶμεν ὑμᾶς, φυλάξαι
τὰς ἐντολὰς μηδὲν ἀφαιροῦντας ἢ προστιθέντας ἐν τῷ ὀνόματι [τοῦ]
κυρίου ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

6 * πίνοντα. — διακονίσαντες. — 8 περιποιθέσθω cod. et Bick. — 9 Lucian. iudic. vocal. 4 καλὸν ἕκαστον μένειν ἐφ' ἧς τετύχηκε τάξεως. constitutt. VIII xlvi 1 Corinth. I vii 20 Tertullian. de idololatr. 5: *tum quod et de scripturis audent argumentari, dixisse apostolum: ut quisque fuerit inventus, ita et perseveret.* id. de corona 11: *si quos militia praeventos fides posterior invenit, alia conditio est.* — 12 παρατεμνείτο. — 21 μηδιῶσαν. — 26 ἐπισχύσωσι cod. et Bick. — 20 μεταδώσεως, ὁποῖον quod Bickellius intactum reliquerat. — 28 καλὸν post θησ. codex et Bick.

XII.

Βιβλίον Κλήμεντος πρῶτον τὸ καλούμενον διαθήκη τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ· οἱ λόγοι οὓς μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἐλάλησε τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ.

Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀναστῆναι τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν καὶ ὀφθῆναι ἡμῖν καὶ ψηλαφισθῆναι ὑπὸ Θωμᾶ καὶ Ματθαίου καὶ Ἰωάννου καὶ πεισθῆναι ἡμᾶς ὅτι ἀνέστη ἀληθῶς ὁ διδάσκαλος ἡμῶν ἐκ νεκρῶν: πεσόντες ἐπὶ τὰ πρόσωπα ἡμῶν ηὐλογοῦμεν τὸν κόσμου καινοῦ* πατέρα θεὸν τὸν διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ῥυσάμενον ἡμᾶς καὶ ἐν φόβῳ πολλῷ λίαν τρέμοντες ἐμείναμεν βεβλημένοι* ὡς τέκνα ἄφωνα. ἐπιθεὶς δὲ τὴν χεῖρα ἑνὶ ἑκάστῳ ἡμῶν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ἔστησεν ἡμᾶς λέγων· ἱνατὶ οὕτως ἐξέπεσεν ἡ καρδία ὑμῶν καὶ σφόδρα ἐπλήγητε θάμβει; οὐκ οἴδατε ὅτι δύναται ὁ ἀποστείλας με θαυμαστὰ ποιῆσαι εἰς σωτηρίαν τῶν ἐκ καρδίας πεπιστευκότων εἰς αὐτόν; μὴ οὖν οὕτως ὡς ξενοὶ αἰδούμενοι καὶ ὀκνοῦντες στῆτε, ἀλλ᾽ ὡς υἱοὶ φωτὸς αἰτεῖτε παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τὸ πνεῦμα τῆς δόξης καὶ τῆς τελειότητος καὶ ἐμπλήσει ὑμᾶς πνεύματος ἁγίου καὶ δώσει ὑμῖν μετ᾽ ἐμοῦ εἶναι εἰς τὸν αἰῶνα.

α Καὶ ἀπεκρίθημεν λέγοντες· κύριε ἡμῶν, τί ἔστι τὸ ἅγιον πνεῦμα ἢ τίς [ܠ] ἡ δύναμις αὐτοῦ, ἣν εἶπες ἡμῖν αἰτεῖν; καὶ εἶπεν ἡμῖν ὁ κύριος ἡμῶν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκ ἔσεσθε υἱοὶ φωτός, εἰ μὴ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος. καὶ ἀπεκρίθημεν αὐτῷ καὶ εἴπομεν· κύριε ἡμῶν, δὸς ἡμῖν ἐκεῖνο. καὶ εὐθέως ἐνεφύσησεν εἰς ἡμᾶς ὁ Ἰησοῦς [ὁ κύριος ἡμῶν]* καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν ἡμᾶς τὸ ἅγιον πνεῦμα εἶπεν ἡμῖν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ μαθητευθέντες τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν*, οἱ ἐν καρδίᾳ μὴ μεμερισμένῃ πιστεύσαντες εἰς ἐμέ καὶ ἀκολουθήσαντές μοι μετ᾽ ἐμοῦ ἔσεσθε· καὶ πάντες οἱ δι᾽ ὑμῶν γιγνώσκοντες καὶ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου καὶ τηροῦντες τοὺς λόγους μου καὶ γιγνώσκοντες τὰ παθήματά μου, οὗτοι ἁγιασθήσονται καὶ ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ πατρός μου οἰκήσουσι καὶ σωθήσονται ἐκ τῶν ἡμερῶν τῶν πονηρῶν τῶν μελλουσῶν ἔρχεσθαι καὶ ἔσομαι μετ᾽ αὐτῶν, φανερῶν αὐτοῖς τὰς ὁδούς μου, ἐν αἷς ζήσονται.

β Ἐρωτήματα τῶν ἀποστόλων πρὸς τὸν κύριον ἡμῶν περὶ τοῦ τέλους.

Καὶ ὑπέλαβον Πέτρος καὶ Ἰωάννης καὶ εἶπον αὐτῷ· κύριε ἡμῶν, εἰπὲ ἡμῖν τὰ σημεῖα τοῦ τέλους καὶ πάντα τὰ πράγματα τὰ γινόμενα τότε ἐν αὐτῷ ὑπὸ τῶν οἰκούντων ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἵνα καὶ ἡμεῖς γνωρίσωμεν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομά σου ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα τηρήσωσι καὶ ζήσωσιν αἱ φυλαὶ αὗται. ὑπέλαβε δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· οὐχὶ πρὸ τοῦ με παθεῖν ὑπὲρ τῶν οἰκούντων ἐπὶ τῆς γῆς εἶπον ὑμῖν τινα περὶ τοῦ τέλους; καὶ ἀπεκρίθημεν καὶ εἴπομεν· κύριε ἡμῶν, ἀλλὰ νῦν δεόμεθα ἵνα γνῶμεν τὰ πράγματα ταῦτα τῶν σημείων τῆς συντελείας τοῦ κόσμου τούτου, εἴπερ κρίνει ὁ κύριος ἡμῶν συμφέρειν ἡμῖν ἵνα γνῶμεν τοῦτο, ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἀκροωμένοις.

γ Περὶ τῶν σημείων τοῦ τέλους.

Ὑπέλαβε δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· ἐν μὲν τῷ καιρῷ μου πρὸ τοῦ δοξασθῆναί με εἶπον ὑμῖν τὰ σημεῖα ὡς ἐγγιζούσης [ܕ] τῆς συντελείας οὕτως ὅτι ἔσονται ἐπὶ τῆς

7 * nota pluralis in oratione syriaca haud scio an delenda sit. nam adiectivum καινός pluralem excludere videatur, quum uni veteri foederi unum tantum novum foedus opponi queat. ut redderem quae in codice syriaco sunt, κόσμων vel αἰώνων καινῶν ponere debebam. cf. Tischend. act. apost. apocr. p. 169. — 8 * cf. Matth. viii 6 fab. aesop. 284 ed. Halm. — 20 * quae uncis inclusi, in codice syriaco a secunda manu sunt inter versus scripta. — 21 * Matth. xiii 52.

γῆς λιμοὶ καὶ λοιμοί*, συγχύσεις καὶ ἀταξίαι, στάσεις ἐθνῶν πρὸς ἔθνη καὶ τὰ λοιπὰ ἄλλα ἃ εἶπον ὑμῖν. προσέταξα δὲ ὑμῖν νήφειν καὶ προσεύχεσθαι. νῦν δέ, υἱοὶ φωτός, ἀκούσατε. ὅτι γοῦν προώρισεν ὁ πατήρ μου ὁ ἀποστείλας με εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ καὶ προγνοὺς ὅτι μέλλει ἔσεσθαι σκεύη ἅγια καὶ τίμια καὶ ἐκλεκτὰ ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκ τῶν ἐσχάτων φυλῶν: διὰ τοῦτο δι' ἀκριβείας γνωρίζω ὑμῖν τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι καὶ πότε ἐγείρεται ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας ὁ ἐχθρὸς καὶ ἀντίπαλος καὶ ποῖός ἐστιν.

Ἔσται οὖν σημεῖα ἐγγισάσης τῆς βασιλείας τοιαῦτα. μετὰ τοὺς λιμοὺς καὶ τοὺς δ
λοιμοὺς καὶ τὰς συγχύσεις τὰς ἐν τοῖς ἔθνεσι τότε κυριεύσουσι καὶ ἐγερθήσονται πρῶτον ἄρχοντες φιλάργυροι, μισοῦντες τὴν ἀλήθειαν, ἀδελφοκτόνοι, ψεῦσται, μισοῦντες τοὺς πιστούς, ἀλαζόνες, φιλόχρυσοι, ὁμογενεῖς ἀλλ' οὐχ ὁμοπαθεῖς. εἷς γὰρ ἕκαστος αὐτῶν τὸν τοῦ πλησίον αὐτοῦ βίον ζητεῖ καταστρέψαι. ἔσται δὲ ἐν ταῖς δυνάμεσιν αὐτῶν θλῖψις πολλὴ καὶ φυγὴ καὶ ἔκχυσις αἱμάτων

Περὶ βασιλέως ἀλλοφύλου. ε

Ἐγερθήσεται δὲ καὶ ἐν τῇ δύσει βασιλεὺς ἀλλόφυλος, ἄρχων μηχανῆς πολλῆς, ἄθεος, ἀνθρωποκτόνος, πλάνος, φιλόχρυσος, πολύφρων, κακός, μισῶν τοὺς πιστούς, διώκτης. κυριεύσει δὲ καὶ ἐθνῶν βαρβάρων καὶ ἐκχυνεῖ αἵματα πολλά. τότε ἔσται τὸ ἀργύριον καταφρονούμενον* καὶ τιμηθήσεται ὁ χρυσός. ἔσται δὲ ἐν πάσῃ πόλει καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἁρπαγὴ καὶ ἐπιδρομὴ* λῃστῶν καὶ ἐκχύσεις αἱμάτων.

Περὶ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ σημείων. ς

Τότε ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ σημεῖα. τόξον [קשת] ὀφθήσεται καὶ κέρας καὶ λαμπὰς καὶ ἦχοι* ἄκαιροι καὶ φωναὶ καὶ βράσματα θαλάσσης καὶ μυκηθμοὶ γῆς.

Περὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. ζ

Καὶ ἐπὶ δὲ τῆς γῆς ἔσται σημεῖα· γεννήσεις κητῶν ἐξ ἀνθρώπων, ὁμοίως καὶ θηρίων ἀγρίων. καὶ κόραι νεωστὶ συνῳκηκυῖαι ἀνδράσι* τέξονται τέκνα λαλοῦντα ῥήματα τέλεια καὶ παραγγέλλοντα καιροὺς ἐσχάτους καὶ δεόμενα ἀναιρεθῆναι. ἡ δὲ ὄψις αὐτῶν γενήσεται ὡς τῶν προβεβηκότων ἐν τοῖς ἔτεσιν*. πολιοὶ γὰρ ἔσονται οἱ τικτόμενοι. ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τέξονται τέκνα τετράποδα, αἱ δὲ πνεύματα μόνον τέξονται, αἱ δὲ παρὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων τέξονται τὰ βρέφη αὐτῶν. ἄλλαι δὲ ἐγγαστριμάντεις καὶ ἐγγαστρίμυθοι ἔσονται. καὶ πολλὰ ἄλλα σημεῖα φοβερὰ ἔσται.

Περὶ τῆς ταραχῆς καὶ τῆς συγχύσεως τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν ποιμένων. η

Ἐν δὲ τῇ συναγωγῇ τῶν ἐθνῶν καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις συγχύσεις πολλαὶ ἔσονται. ἐγερθήσονται γὰρ ποιμένες ἄνομοι, ἄδικοι, καταφρονηταί, πλεονέκται, φιλήδονοι,

1 * sumptum hoc ex evangelio Matthaei xxiv 7. similes paronomasias multas habes apud Clementem alexandrinum: φλυαρία θεωρία p. 127, 34 Sylb.; ἵματα χρίματα p. 126, 52; κτῆσις χρῆσις p. 231, 45. 46: 282, 7: 309, 13; χρώζων κλώζων p. 29, 24; τροφὴ τρυφὴ p. 60, 47; ἁπαλότης ἁπλότης p. 38, 17; ἀταλὸς ἁπαλὸς ἁπλοῦς p. 39, 29; σύντομος σύντονος p. 37, 18; ῥύψεις στύψεις p. 87, 45. 46; ἁφὴ βαφὴ p. 97, 43. 44; ῥῆμα σχῆμα p. 99, 17; μέλη μέρη; p. 107, 9; κλεπτέτω κοπιάτω p. 113, 35; ἀνόνητος ἀνόητος p. 26, 39. hoc ultimo loco posui quo faciliorem ad epistolam Philemoni missam transitum haberem, cuius versu 20 ὀναίμην explicandum est ex lucianeis hisce: οὕτως ὄναιο Icaromen. 20 Pseudolog. 22 dialog. meretr. iv 1 xiv 4 Lapith. 23 merced. conduct. 34 οὕτως ὀναίμην Philopseud. 27 ὤνησο Halcyon. 20. — 18 * Reg. γ x 21. — 19 * פאדרא scriptum est: quum ἐφέδρα non conveniat, donec meliora edocear אפדרמא legendum esse censeo. — 22 * ? זמם τομὴ Geopon. 10 A 4: זם ἀποτέμνει ib. 3. — 25 * γενόμεναι ἀνδράσι nolui scribere. si quis miraculis delectatur, verba syriaca non obstant, quominus γενόμεναι εἰς ἄνδρας fuisse credat. cf. hebr. Genes. ii 7 Nehem. vi 6. etiam *Spoleti* quondam *ex muliere vir factus,* teste Livio xxiv 10, ut de Tiresia taceam. Agrell supplem. § 36. sed νεωστὶ additum non placeret. — 27 * cf. Luc. i 7. 18.

φιλοκερδεῖς, φιλάργυροι, πολύλαλοι, ἀλαζόνες, ὑπεραιρόμενοι, λαρυγγιταί, στρεβλοί, προπετεῖς, ϑρυπτικοί, κενόδοξοι, ἐναντιούμενοι πρὸς τὰς ὁδοὺς τοῦ εὐαγγελίου καὶ φεύγοντες ἀπὸ τῆς στενῆς πύλης* καὶ ἀπωϑούμενοι ἀφ' ἑαυτῶν πᾶσαν συντριβὴν καὶ μὴ πάσχοντες ἐπὶ τῇ συντριβῇ τοῦ λαοῦ μου* καὶ ἀϑετοῦντες πάντα τὰ ῥήματα τῆς ἀληϑείας καὶ ἀτιμάζοντες πᾶσαν τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας καὶ μὴ πενϑοῦντες ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν. καὶ ἐκχυϑήσονται τότε ἐν τοῖς ἔϑνεσιν ἀπιστία, μισαδελφία, κακία, πικρία, καταφρόνησις, ζῆλος, [ϛ] ἔχϑρα, ἔριδες, κλοπαί, πλεονεξίαι, μέϑαι, ἀσωτίαι, ἀσελγεῖαι, ἀκολασία, πορνεία καὶ πᾶσαι αἱ πράξεις αἱ ἐναντιαζόμεναι πρὸς τὰς ἐντολὰς τῆς ζωῆς. φεύξεται γὰρ ἀπὸ πολλῶν πένϑος καὶ ταπεινοφροσύνη καὶ εἰρήνη καὶ πραΰτης καὶ πτωχεία καὶ ἔλεος καὶ κλαυϑμός, ὅτι οἱ ποιμένες ἤκουσαν αὐτὰ καὶ οὐκ ἐποίησαν οὐδὲ ἐφανέρωσαν τὰς ἐντολάς μου, αὐτοὶ ὄντες τύποι τῆς ἀδικίας ἐν τῷ λαῷ. ἐλεύσεται δὲ χρόνος, ὅταν τινὲς αὐτῶν ἀρνήσωνταί με καὶ ἀκαταστασίας ἐν τῇ γῇ ποιήσωσι καὶ ἐλπίσωσιν ἐπὶ βασιλεῦσι φϑαρτοῖς· οἱ δὲ ἐλπίζοντες ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου εἰς τέλος ζήσονται. τότε ϑήσουσιν ἐντολὰς τοῖς ἀνϑρώποις οὐχὶ κατὰ τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἐντολὴν ἐν οἷς ὁ πατὴρ ἐβουλήϑη καὶ ἀποβληϑήσονται παρ' αὐτῶν οἱ ἐκλεκτοί μου καὶ οἱ ἅγιοί μου καὶ ὡς μεμιασμένοι ὀνομασϑήσονται ἐν μέσῳ αὐτῶν, αὐτοὶ δέ εἰσιν εὐϑεῖς, καϑαροί, συντετριμμένοι, ἐλεήμονες, πραεῖς, χρηστοί, ἐπιστάμενοι πάντοτε ὅτι ἀεί ἐστιν ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ μανικοὶ κληϑήσονται δι' ἐμὲ τὸν διατάξαντα αὐτοῖς. καὶ γενήσεται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, συναϑροίσει ὁ πατήρ μου ἐκ τῆς γενεᾶς ταύτης τοὺς καϑαροὺς καὶ τὰς ψυχὰς τὰς καϑαρὰς καὶ τὰς πιστάς, οἷς ἐγὼ ὀφϑήσομαι καὶ μονὴν παρ' αὐτοῖς ποιήσομαι καὶ ἀποστελῶ αὐτοῖς φρόνησιν γνώσεως καὶ ἀληϑείας καὶ φρόνησιν ἁγιωσύνης καὶ οὐ παύσονται δοξάζοντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν ϑεὸν αὐτῶν, τὸν πατέρα μου τὸν ἀποστείλαντά με, καὶ πάντοτε τὴν ἀλήϑειαν λαλήσουσι καὶ διδάξουσι τούτους ὅτι, ἐὰν δοκιμάσωσι τὸ πνεῦμα αὐτῶν, εὐϑεῖς εἰσι καὶ χρήσιμοι ὡς εἰς τὴν βασιλείαν καὶ ἀπαγγελοῦσιν αὐτοῖς γνῶσιν καὶ ἀρετὴν καὶ σύνεσιν. καὶ οἱ διωκόμενοι διὰ τὸ ζῆσαι αὐτοὺς ἐν εὐσεβείᾳ μισϑὸν λήψονται [!] τῆς δόξης* αὐτῶν. καὶ ἔσται ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς, ταραχϑήσονται πᾶσαι αἱ βασιλεῖαι καὶ πᾶς ὁ κόσμος. ἔτι ϑλῖψις καὶ ἔνδεια. καὶ πᾶς ὁ κόσμος οὗτος οὐδὲν λογισϑήσεται καὶ πᾶν τὸ κτῆμα αὐτοῦ ἀπολεῖται ἀπὸ πολλῶν καὶ ἀπορία καρπῶν ἔσται μεγάλη καὶ χειμὼν ἐπιταϑήσεται κρατερὸς καὶ ἔσονται ἄρχοντες ὀλίγοι καὶ μικροὶ δυνατοὶ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εὐϑαλεῖς. καὶ κρατήσουσιν οἱ υἱοὶ τοῦ κόσμου τούτου τῶν ταμείων αὐτῶν καὶ τῶν ἀποϑηκῶν αὐτῶν καὶ κυριεύσουσι τῶν ἀγορῶν τῆς πωλήσεως καὶ τῆς ἀγοράσεως. καὶ ϑλιβήσονται πολλοὶ καὶ τότε ἐπικαλέσουσι τὸν ϑεὸν αὐτῶν ἵνα σωϑῶσιν. μακάριοι οἱ μὴ γενόμενοι ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καὶ οἱ γιγνόμενοι καὶ ὑπομένοντες. ὅταν γὰρ γένηται ταῦτα, ἤδη ἐγγύς ἐστιν ἡ ὠδίνουσα τοῦ τεκεῖν, ὅτι ἐπληρώϑη ὁ καιρὸς αὐτῆς.

ϑ Περὶ τῆς παρουσίας τοῦ διαβόλου.

Τότε ἐλεύσεται ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας ὁ ἀντίπαλος καὶ ὑψούμενος καὶ ἐπαιρόμενος, ποιῶν σημεῖα καὶ δυνάμεις πολλὰς πρὸς τὸ πλανῆσαι ὅλην τὴν γῆν καὶ ἐνδυναμωϑήσεται τοὺς χρόνους τοὺς ἁγίους μου. μακάριοι οἱ ὑπομένοντες ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, οὐαὶ δὲ ἔσται τοῖς πλανωμένοις.

3 Matth. vii 13. — 4 Amos vi 6. — 21 masculinum οἷς prudens posui. — 27 Syrus δόξαν *gloriam* interpretatus est, quum sit *opinio*.

Περὶ τῆς ἀπωλείας τῶν κλιμάτων. ι

Ἡ δὲ Συρία ἔσται αἰχμάλωτος καὶ κλαύσεται τοὺς υἱοὺς αὐτῆς. ἡ Κιλικία ἀρεῖ τὸν τράχηλον αὐτῆς ἕως ἂν ὀφθῇ ὁ κρίνων αὐτήν. ἀναστήσεται ἐκ τοῦ θρόνου τῆς δόξης αὐτῆς ἡ θυγάτηρ Βάβελ, ἵνα πίῃ τὸν κρατῆρα* τὸν κερασθέντα αὐτῇ. Καππαδοκία, Λυκία, Λυκαονία κάμψει νῶτον, ὅτι συναγωγαὶ πολλαὶ βλαβήσονται τῇ φθορᾷ τῆς ἀνομίας αὐτῶν. τότε ἀνοιγήσονται αἱ παρεμβολαὶ τῶν βαρβάρων. ἐκπορευθήσεται γὰρ ἅρματα [ܣܘ] πολλά, ὥστε καλύψαι τὴν γῆν Ἀρμενίας πᾶσαν καὶ Πόντου καὶ Βιθυνίας. αἱ νῆσοι ἐν μαχαίρᾳ πεσοῦνται, υἱοὶ καὶ θυγατέρες αἰχμάλωτοι ἔσονται, ὅτι οἱ Λυκαώνιοι* αἵματι κερασθήσονται, ἡ Πισιδία ἡ ἀλαζονεύουσα καὶ ἐπὶ τῷ πλούτῳ πεποιθυῖα καταβληθήσεται ἐπὶ τῇ γῇ, εἰς τὴν Φοινίκην μάχαιρα εἰσελεύσεται. υἱοὶ γὰρ φθορᾶς εἰσιν. ἡ Ἰουδαία πένθος ἐνδυθήσεται καὶ ἑτοιμασθήσεται εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἀπωλείας διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῆς. τότε συσταθήσεται τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως· ἡ ἀνατολὴ ἀνοιγήσεται αὐτῷ καὶ αἱ ὁδοὶ ἀναπετασθήσονται αὐτῷ· μάχαιρα καὶ φλὸξ* ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ· καίεται θυμῷ καὶ ὀργῇ πυρός: οὗτός ἐστιν ὅπλον* κρίσεως φθαρτικὸν γηγενῶν καὶ ἐξαλειπτικὸν πιστῶν. ὁδὸς [αἱματ] ἐκχυσίας, ὅτι ἡ ὁδὸς αὐτοῦ ἐν δόλῳ καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν βλασφημίᾳ καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ πλάνη* καὶ ἡ δεξιὰ αὐτοῦ ἐν ταλαιπωρίᾳ καὶ ἡ ἀριστερὰ αὐτοῦ ἐν σκότει.

Περὶ τῶν σημείων τῆς ὄψεως καὶ τῶν εἰδῶν τοῦ διαβόλου, ποῖά ἐστιν. ια

Καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα αὐτοῦ· ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός, ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ὁ δεξιὸς αἵματι ἀνακεκραμένος, ὁ δὲ ἀριστερός ἐστι γλαῦκος, δύο κόρας ἔχων. αἱ ὀφρῦς αὐτοῦ λευκαί, τὸ χεῖλος αὐτοῦ τὸ κατώτερον μέγα, ὁ δὲ μηρὸς αὐτοῦ ὁ δεξιὸς λεπτός, οἱ πόδες αὐτοῦ πλατεῖς, κατεαγὼς καὶ ἰσχνὸς ὁ δάκτυλος αὐτοῦ ὁ μέγας. οὗτός ἐστιν ὁ πύργος* τῆς ἐρημώσεως.

4 * מזגתא κοτύλη Geopon. γ 8: armen. *bažak*? cf. מזמך ἐπαρυστήρ = armen. *bazmakal* Exod. xxv 38. בנפשג viola = armen. *manovšak*, pers. *banafšah*: מוקא = βαυκίς. — 9 * in vocabulo syriaco ribbui addendum videtur. — 14 * una literula mutata si scribimus דשלהביתא, habemus μάχαιρα φλογίνη Genes. iii 24. — 15 * haud scio an σκεῦος ponendum fuerit. inveni ὅπλον δυναστείας Nahum ii 3, ὅπλον λειτουργίας Sap. xviii 2, ὅπλον εὐδοκίας Psalm. v 15: sed σκεῦος ὀργῆς Ierem. l 25 et notissimum illud σκεῦος ἐκλογῆς. at σκεῦος vulgo מאן, unde nomen diaboli Μανσημάτ (Tischendf. acta apost. apocr. p. 98) explicandum; est enim מאן חמתא σκεῦος ὀργῆς, litera ח per sibilantem expressa v. Larsow dialect. syr. p. 4. hinc Epiphanius Manis haeresiarchi nomen dictum esse vult, quod Cyrillus hierosolymitanus ὁμιλίαν vel ὁμιλητής significare ait. indice *samâna* similis aequalis: *sâmânya* communis, quae vocabula secundum legem notissimam ab E. Burnoufio inventam S in lingua persica mutare debebant in H. pers. *hamân* idem. ceterum זין est ind. *ǵayana*, ut זיק Hebraeis et Syris usitatum forma durior est vocabuli persici *zih*, armenici *žig* (Ierem. hebr. arm. 50, graec. 27, vs. 14), quod ad indicum *ǵyâ* et graecum βιός referendum. — 17 πλάνη auctori libri huius erat, ni fallor, femininum adiectivi πλάνος: v. H. Stephani thes. tom. vi p. 1140 med. paris. sed interpres syriacus substantivum esse credidit. — 23 in margine codicis syriaci lectionis varietas notata est, sed ita ut equidem extricare nequeam quid voluerit indicare librarius. de מגל δρέπανον Geopon. ια 7 Marc. iv 29 Apoc. xiv 17—19 vix quisquam cogitaverit. arm. *mangal* δρέπανον Deut. xvi 9 servato Nun radicis, quod in voce *margarê* προφήτης in R abiit. nam *margarê*, cuius terminatio statum emphaticum Syrorum reddit, videtur participium coniugationis septimae. radix גר [= indic. *gr* = graec. γηρύειν (de ἄγγελος v. Boehtlingk-Roth sanskritwörterb. I 55) = lat. *garrire*] in linguis semiticis marcida, sed late florent rami. aeth. גרגר ἐγόγγυσε psalm. lxviii 16, hebr. גרון guttur. postea e coniugatione septima radicis גר efficta est nova radix נגר apud Aethiopes sensu loquendi frequens. et nihil obstat, quominus *margarê* a radia נגר dictum esse credamus, formatum ut מלאך angelus a לאך = הלך ire. alternantium literarum liquidarum exempla crebro obvia. v. zur urgeschichte der Armenier vs. 33 et 638. sumpsisse hoc videntur Armeni e lingua assyriaca, cuius et apud Mesrobi cives et in pentateucho samaritano sat multa vocabula latent.

ιβ Περὶ τοῦ ἐγγίσαι τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως.

Διὰ τοῦτο λέγω [†] ὑμῖν, οἱ υἱοὶ τοῦ φωτός, ὅτι καὶ ὁ καιρὸς ἤγγισεν καὶ ὁ θερισμὸς ἦλθεν, ἵνα θερισθῶσιν οἱ ἔνοχοι ἐν κρίσει καὶ ἐπὶ πολλοὺς ὡς ἐν ἐπιθεσίᾳ* σταθῇ ὁ κριτὴς καὶ παραστήσῃ αὐτοῖς τὰ ἔργα αὐτῶν. ἀλλὰ ἐγγίσαντος αὐτοῦ τοῦ ἐλθεῖν, δοθήσεται σημεῖον μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν τῶν τηρούντων τὸν νόμον τοῦ πατρός μου.

[ιγ] Τότε οἱ φοβούμενοι τὰ ῥήματά μου καὶ ποιοῦντες αὐτὰ ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν διανοίᾳ πιστῇ νήψουσι καὶ προσεύξονται ἀδιαλείπτως, ἔργον ἡγησάμενοι τὴν πάντοτε δέησιν, μηδ' ἐν ἑνὶ ῥεμβόμενοι ἢ περιερχόμενοι ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ καὶ περὶ μηδενὸς φροντίζοντες, ἀλλὰ ψυχῇ στερρᾷ καὶ διανοίᾳ μὴ μεμερισμένῃ καθ' ἡμέραν τὸν σταυρὸν ἄραντες ἐφ' ἑαυτῶν, τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐν καρδίᾳ ταπεινῇ. ὁ γὰρ φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος τῶν πεποιθότων ἐπὶ τῇ ἀληθείᾳ κύριός ἐστι καὶ πέμπει αὐτοῖς τὰ πρέποντα καὶ τὰ συμφέροντα ἃ οἶδε καὶ δι' ὧν οἶδεν*.

ιδ Εἶπον οὖν ταῦτα ὑμῖν, ἵνα, ὅποι ἂν πορευθῆτε, δοκιμάσητε τὰς ψυχὰς τὰς ὁσίας καὶ λαλήσητε αὐτοῖς* τὰ συμφέροντα καὶ τὰ πρέποντα καὶ τὰ μέλλοντα καὶ πάντα ἃ πρὸ τοῦ δοξασθῆναί με ἐνετειλάμην ὑμῖν, ἵνα ἀληθῶς πιστεύοντες ζήσωσιν. ἀπὸ τοῦ νῦν γὰρ ἡ ἀρχὴ τῶν ὠδίνων ποιεῖται καὶ τοῦ μυστηρίου τῆς ἀπωλείας. Στρεφόμενοι οὖν πρὸς τὰς ἐκκλησίας διορθοῦτε.

λε Περὶ τοῦ ἐπισκέψασθαι πρεσβύτερον τοὺς ἀρρώστους καὶ μάλιστα τοὺς πιστούς.

Πρεσβύτερος ὡς πρέπει καὶ καθήκει περιερχέσθω ἐπὶ τὰς τῶν ἀρρώστων οἰκίας μετὰ διακόνου καὶ ἐπισκεπτέσθω αὐτοὺς καὶ τὰ καθήκοντα καὶ συμφέροντα διανοείσθω καὶ λεγέτω αὐτοῖς, μάλιστα [,] τοῖς πιστοῖς. τοῖς πτωχοῖς οὖσι τῶν ἀρρώστων παρὰ τῆς ἐκκλησίας βοηθεῖσθαι παρακαλείτω, ἵνα καὶ οἱ ποιοῦντες ἐλεημοσύνην εἰσέλθωσιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου αὐτῶν χαράν.

λς Πάλιν, πῶς ἀναστρέφεσθαι δεῖ πρεσβύτερον καὶ πῶς διδάσκειν καὶ ἵνα μὴ καταφρονῇ* τῶν προσευχῶν αὐτοῦ.

Τοὺς νεωστὶ κατηχηθέντας στηριζέτω τοῖς προφητικοῖς καὶ εὐαγγελικοῖς λογίοις ἐν λόγῳ διδασκαλικῷ. τῶν προσευχῶν αὐτοῦ μὴ καταφρονείτω*. εἰκὼν γὰρ τῶν ἀρχαγγέλων ἐστίν. ἴστω* δὲ ὅτι ἀγγέλων ἁμαρτησάντων ὁ θεὸς οὐκ ἐφείσατο**. νηστευέτω καὶ ἐὰν συμφέρῃ, λαμβανέτω ἐκ τοῦ ποτηρίου*. οἶνος ἀρκείτω αὐτῷ ὅσον κρίνει ὠφέλιμον ἑαυτῷ εἶναι καὶ χρήσιμον, ἵνα μὴ τὸν γενόμενον εἰς θεραπείαν πότον εἰς βλάβην λάβῃ. ἐν νόσῳ λάχανον καὶ ἰχθὺν ἐσθιέτω καὶ πάλιν τοῦ ἔργου ἑαυτοῦ φροντιζέτω. ἐν πᾶσιν ἔστωσαν τύποι οἱ ἱερεῖς τοῖς πιστοῖς τοῦ ἔργου τῆς ἁγιωσύνης.

λζ Περὶ διακόνου.

Διάκονος δὲ προχειριζέσθω ἐκλεχθεὶς καθ' ἃ προερρέθη, εἰ ἔστιν εὔτροπος, εἰ ἔστι καθαρός, εἰ διὰ τὴν καθαρότητα αὐτοῦ ἐξελέχθη καὶ διὰ τὸ ἀπηλλάχθαι ἀπὸ

3 * סים אידא est χειρεπιθεσία, hinc סים ἐπιθεσία Aquila Psalm. xxxiv 23, sed significatione irruptionis subitae accipiendum. cf. Thessal. α v 2 Petr. β iii 10 Apoc. iii 3 xvi 15. — 13 * solenne Graecis est pronomen relativum hoc modo repetere: Clemens alex. p. 102, 14 εἰς ἃ χρὴ καὶ ἐφ' ὅσον χρή. Pseudo-Origenes vii 24 p. 237, 7 Miller: ὅτε δεῖ καὶ οἷα δεῖ καὶ ὡς δεῖ, ubi codicis ὅτε δικαιοῖ ἃ δεῖ emendavit Scottius (T. K. Arnold, the theological critic, Lond. 1852 iv). hoc recipere ab illo debebunt qui in Germania hunc librum edituri sunt, ut patrum apostolicorum nuperus editor a C. Wordsworthio in martyrio Polycarpi 16 sumere debuerat ἐξῆλθε περὶ στύρακα πλῆθος αἵματος, ubi intactum reliquit ἐ. περιστερὰ καὶ π. ἁ. cf. στυράκιον Lucian. Toxaris 55. sed inspicienda erit eiusdem martyrii versio syriaca in cod. mus. brit. 14641 p. 146 A seqq. superstes. — 15 * ita Syr. — 17 ודראזא scripsi, sed cf. ἐνεργεῖται τὸ μυστήριον τῆς ἀπωλείας. — 26. 28 * καταφρονῶμεν? — 29 * εἰδῶμεν? — ** Petr. β ii 4. — 30 * librarius syriacus ἀργυρίου scripserat (כספא), sed erasa litera ף effecit כסא ποτηρίου.

περισπασμῶν. εἰ δὲ μή, κἂν ἀπὸ γάμου μιᾶς γυναικὸς ὢν * καὶ μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν πιστῶν, βιωτικαῖς χρείαις μὴ περιπλεκόμενος, τέχνην μὴ εἰδώς, πλοῦτον μὴ κεκτημένος, ἄτεκνος. εἰ δὲ ἔγγαμός ἐστι καὶ εἰ ἔχει τέκνα, διδαχθήτω τὰ τέκνα αὐτοῦ εὐσέβειαν ἐργάζεσθαι καὶ εἶναι καθαρά, ἵνα γένηται εὐάρεστα τῇ ἐκκλησίᾳ τῷ κανόνι τῆς λειτουργίας*. ἐπιμελείσθω δὲ αὐτῶν ἡ ἐκκλησία, ἵνα [ἐκεῖνα] μὲν προσκαρτερῇ τῷ νόμῳ καὶ τῇ διακονίᾳ τῆς λειτουργίας, αὐτὸς δὲ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπιτελέσῃ τὰ δέοντα. ἔστω δὲ ἡ λειτουργία τοιαύτη· πρῶτον μὲν τῶν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου κελευομένων ὡς ἐπὶ τροφῇ [ܟܢ] γενέσθω ἐργάτης μόνον καὶ παντὸς τοῦ κλήρου σύμβουλος ἔστω καὶ σύμβολον* τῆς ἐκκλησίας, διακονῶν τοῖς ἀρρώστοις, διακονῶν τοῖς ξένοις, συνεργῶν ταῖς χήραις, γινόμενος πατὴρ τῶν ὀρφανῶν, περιερχόμενος ἐν πάσαις ταῖς τῶν ἐνδεομένων οἰκίαις, μή τις ᾖ ἐν θλίψει ἢ ἐν νόσῳ ἢ ἐν ταλαιπωρίᾳ. ἐν ταῖς τῶν κατηχουμένων οἰκίαις περιερχέσθω, ἵνα ἐπιστηρίξῃ τοὺς διστάζοντας καὶ διδάξῃ τοὺς ὄντας ἰδιώτας. ἄνδρας προειμένους ἐνδυσάτω, κοσμῶν κρύους ὄντος τοὺς ξένους, ὁδηγῶν τοὺς ἐκ τῆς παροικίας αὐτῶν παρερχομένους ἢ φυγαδευομένους. περὶ τῆς τῶν ἐνδεομένων βοηθείας διαγγειλέτω τῇ ἐκκλησίᾳ. τὸν ἐπίσκοπον μὴ ὑπωπιασάτω, μόνον δὲ ἐν τῇ κυριακῇ αὐτὸν ἀναμιμνησκέτω περὶ πάντων ἵνα εἰδῇ. ἔστω δὲ νήφων τῇ ὥρᾳ τῆς συναγωγῆς, περιερχόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἔστω προνοῶν μή τις ᾖ πεφυσιωμένος ἢ εὐτράπελος ἢ στασιάστης ἢ ματαιολόγος. πάντα ἄνθρωπον ὁρῶν καὶ ἀκούων ἐλεγχέτω καὶ τὸν ὀφείλοντα τιμωρίαν ἀναδέξασθαι ἐξωθείτω, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν. καὶ εἰ ἐρωτῴη αὐτὸν ὅπως συγχωρήσῃ αὐτῷ κοινωνῆσαι, παράκλησιν ποιείσθω αὐτῷ. εἰ δὲ ἐπιμένοι τις ἐν τῇ πτώσει αὐτοῦ ἢ ἐν τῇ ἀταξίᾳ, ἀναφερέτω περὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον καὶ ἀφοριζέσθω ἡμέρας ἑπτὰ καὶ καλείσθω ἔπειτα, ἵνα μὴ αἰχμαλωτισθῇ. εἰ δὲ ἐλθὼν πάλιν ἀκολασταίνοι καὶ ἐπιμένοι ἐν τῷ παραπτώματι αὐτοῦ, ἀποβαλλέσθω, ἕως ἂν μετανοήσας ἀληθῶς πρὸς ἑαυτὸν ἔλθῃ δεόμενος. εἰ ἐν πόλει ἐπὶ αἰγιαλῷ θαλάσσης ἐστί, περιερχέσθω ἐν τοῖς περιθαλασσίοις τόποις, εἴποτέ ἐστί τις τεθνηκὼς ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἐνδυσάτω αὐτὸν καὶ θαψάτω. ὁμοίως καὶ τὸ [ܒܝ] δοχεῖον ἐρευνάτω, εἴποτέ ἐστί τις καταλύων που ἄρρωστος ἢ ἐνδεὴς ἢ νεκρός, καὶ ἀγγελλέτω τῇ ἐκκλησίᾳ, ἵνα τὰ δέοντα ἑνὶ ἑκάστῳ προνοήσηται. τοὺς παραλυτικοὺς καὶ τοὺς ἀσθενεῖς λουσάτω ὡς πρέπει, ἵνα γένηται αὐτοῖς ἀνάψυξις ἀπὸ τῶν ὀδυνῶν αὐτῶν. ἑνὶ ἑκάστῳ τὰ δέοντα διὰ τῆς ἐκκλησίας διδότω.

Περὶ τῶν βραδυνόντων ἥκειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅτι μὴ εἰσελθέτωσαν γενομένης τῆς μβ
λειτουργίας, ἀλλὰ ἔξω ἔστωσαν, ἕως ἂν τελεσθῇ.

Εἴ τις βραδέως ἔλθοι εἰς τὴν λειτουργίαν ἢ τοῦ στῶμεν καλῶς* λεγομένου ἢ τῆς προσφορᾶς προσφερομένης, ὅστις ἂν ᾖ, ἔξω μενέτω καὶ μὴ εἰσαγαγέτω αὐτὸν ὁ διάκονος. τύπος γάρ ἐστι τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως τῆς μελλούσης καὶ ἵνα μὴ διὰ τῆς φωνῆς τῆς εἰσελεύσεως ἐνέδρα τοῖς προσευχομένοις γένηται. ἐλθὼν δὲ καὶ εὑρὼν κεκλεισμένην τὴν θύραν μὴ κοψάτω διὰ τὰ προειρημένα. μετὰ δὲ τὸ τελεσθῆναι τὴν προκειμένην δοξολογίαν εἰσελθέτω πιστὸς ἢ πιστή. Διάκονος λεγέτω ἢ

1 * haec verba procul dubio aut a me male versa aut corrupta sunt, τοῖς συμφιλολογοῦσι μελήσει ταῦτά γε. in codice syriaco ea leguntur quae edidi. — 5 * ἵνα εὐαρεστοῦντα τῇ ἐκκλησίᾳ γένηται εἰς κανόνα τ. λ.? licet tum כד שפרין exspectaveris. cf. Genes. ii 7 ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. — 8. 9 * vehementer mihi displicent quae dedi, meliora appositurus, si habuissem. סיברתא est τροφή Matth. vi 25 xxiv 45 Luc. xii 23 Act. ii 46 ix 19 xxvii 33 Iac. ii 15: βρώματα Matth. xiv 15 Luc. ix 13 iii 11: ἐπισιτισμός Luc. ix 12. pro σύμβολον poni potuisset μυστήριον cf. constit. β xxviii. — 32 βραδέως ἡκόντων? — 34 * in codice syriaco: ἢ τῆς καλῆς λεγομένης, sed in margine στῶμεν καλῶς adscriptum.

ἐπὶ προσφοραῖς ἢ διὰ δοξολογίαν δεηθήτω, ἵνα ὁ κύριος ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς τὰς δεήσεις ἡμῶν γράφῃ καὶ ὁ ἀΐδιος θεὸς μνησθῇ ἡμῶν ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ φωτὸς ταῖς ἁγίαις αὐτοῦ. ὑπὲρ τοῦ χρονίσαντος ἀδελφοῦ δεηθήτω, ἵνα ὁ κύριος δῷ αὐτῷ σπουδὴν καὶ κόπον, ἀποστρέψῃ δὲ ἀπ' αὐτοῦ πάντα τὰ δεσμὰ τοῦ κόσμου τούτου καὶ δῷ αὐτῷ γνώμην φιλίας καὶ ἀγάπης καὶ ἐλπίδος. ὁμοίως ἢ ὑπὲρ ἀδελφῆς ἢ ὑπὲρ διακονίσσης, ὑπὲρ τῶν βραδυνασῶν ἢ ἔξω μενουσῶν παραγγελλέτω, ἵνα δεηθῇ πᾶς ὁ λαὸς ὑπὲρ αὐτῶν. οὕτω γὰρ τοῦ διακόνου μαρτυροῦντος καὶ παραγγέλλοντος περὶ αὐτῶν ἡ σπουδὴ κραταιοῦται καὶ ὁ δεσμὸς τῆς ἀγάπης πληροῦται καὶ ὁ καταφρονητὴς καὶ ὁ βραδὺς παιδεύεται.

μλ [[illegible]] Περὶ γυναικὸς βιαζομένης παρὰ ἀνδρός.

Εἴ τις γυνὴ ἐκ τῶν γυναικῶν βίαν παρὰ ἀνδρὸς πάθοι, ἐρευνάτω ἀκριβῶς ὁ διάκονος. καὶ ἀληθῶς βίαν ἔπαθεν, εἰ καὶ ὁ βιασάμενος αὐτὴν μή ἐστιν φιλῶν αὐτήν. καὶ εἰ ὄντως ἔστιν οὕτω καὶ πενθεῖ ἡ παθοῦσα περὶ τῆς βίας ἣ ἐγένετο ἐν αὐτῇ: ἀναφερέτω εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ ἐπισκόπου, ἵνα συγκοινωνὸς τῆς ἐκκλησίας ἐν πᾶσιν ἀναδειχθῇ. εἰ ὁ βιασάμενος αὐτὴν πιστὸς εἴη, μὴ εἰσαγαγέτω αὐτὸν ὁ διάκονος εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰς κοινωνίαν, κἂν μετανοήσῃ. εἰ δὲ κατηχούμενος εἴη καὶ μετανοήσαι, βαπτισθήτω καὶ κοινωνείτω. τοὺς μετανοοῦντας ὁ διάκονος κατηχείτω καὶ ἀπαγέτω αὐτοὺς πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους ἢ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, ἵνα κατηχηθῶσι καὶ διδαχθῶσι τὴν γνῶσιν. εἰ δὲ δυνατός ἐστι πληρῶσαι τὸν βαθμὸν τῆς διακονίας, τῇ προσευχῇ μόνον προσκαρτερείτω καὶ ἔργον ἡγησάσθω τὴν δέησιν καὶ τὴν μελέτην. ὀφείλημα τῆς ὁδοῦ * πένθος καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς φόβος καὶ υἱὸς φωτὸς κληθήσεται. ἡ δὲ προχείρισις διακόνου γινέσθω οὕτως· ὁ ἐπίσκοπος μόνος ἐπιτιθέτω χεῖρας αὐτῷ, ὅτι οὐκ εἰς ἱερατείαν προχειρίζεται, ἀλλ' εἰς διακονίαν ὑπηρεσίας τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῆς ἐκκλησίας.

νβ Περὶ παρθενίας.

Παρθένος* δὲ ὑπ' οὐδενὸς καθίσταται ἢ προχειρίζεται, ἀλλὰ ἀπὸ γνώμης ἀφορίζεται καὶ ὀνομάζεται. οὐ χειροθετεῖται δὲ ὡς εἰς παρθενίαν. γνώμης γὰρ ἰδίας ἐστὶ τὸ τάγμα τοῦτο. δεῖ δὲ τὰς* παρθένους τῷ παθήματι [[illegible]] τῆς ὑγιαινούσης σαρκὸς αὐτῶν νηστείαις καὶ προσευχαῖς ἐμπεπηγέναι τε καὶ προσδεδέσθαι. κλαυθμῷ καὶ πένθει καθ' ἡμέραν προσεχέτωσαν, πάντοτε δὲ τὴν ἐκ τῆς σαρκὸς ἔξοδον προσδεχέσθωσαν καὶ ὡς ἐν ἐξόδῳ ἀγωνιζέσθωσαν. μὴ λύσσαν ἢ ἀσωτίαν ἢ μέθην ἢ ματαιολογίαν ἐργασάσθωσαν ἢ ἐν ἔργῳ κοσμικῷ ἢ ἐν περισπασμῷ, ἀλλὰ ὡς ἐν σταυρῷ ὄντων αὐτῶν ἄνω γενέσθωσαν αὐτῶν αἱ καρδίαι μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ κοσμιότητος ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ἁγίων γραφῶν, ἐν διανοίαις πισταῖς, ἐν παρακλήσεσι χρησταῖς, ἵνα προσευχόμενοι σχολάζωσι πρὸς ἃ αἰτοῦσιν. οὓς θέλουσιν ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν πιστοὺς μὴ ἀθετησάτωσαν, ἵνα δι' αὐτῶν καὶ ἐκείνοις προσνεμηθῇ ἡ μερὶς τῆς ζωῆς. ἐν ἀγάπῃ καὶ χρηστότητι καὶ χάριτι ἀληθεῖ καὶ τελείᾳ ἔστωσαν βέβαιοι. ἐν παρακλήσει ἔστωσαν ἐκτενεῖς, παρακαλοῦντες τοὺς πλησίον αὐτῶν καὶ κατηχοῦντες καὶ διδάσκοντες τοὺς νεωστὶ πιστοὺς ἀποδεδειγμένους φρόνησιν καὶ γνῶσιν καὶ χρηστότητα. τοῖς λίαν νέοις ἐνεργείτωσαν *, τύποι ὄντες ἁγιωσύνης ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐν πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς. ὁμοίως καὶ αἱ γυναῖκες ποιείτωσαν. ἐν τάξει δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει λαλείτωσαν καὶ πρασσέτωσαν, ἵνα ἀληθῶς γένωνται τὸ ἅλας τῆς γῆς τῆς κληθείσης. αἱ παρθένοι καλυπτέσθωσαν τὰς

21 * דאורחא scripsi. — 26 * diligenter cavit interpres syriacus, ne unquam παρθένους mares etiam esse posse obliviseeremur; postea semper genus masculinum adhibuit atque ita ego quoque. — 28 * τοὺς Syr. — 40 * Polyb. II vi 7. peš. Gal. ii 8 Phil. ii 13.

κεφαλὰς αὐτῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τὰς δὲ τρίχας αὐτῶν μόνον περικαλυπτέτωσαν, τιμῆς δὲ παρὰ παντὸς ἀξιούσθωσαν πρὸς τὸ καὶ τὰς λοιπὰς βουλομένας παραζηλῶσαι ἐπ' αὐταῖς.

[ܚ] Ἐκ τοῦ δευτέρου βιβλίου τοῦ Κλήμεντος.

Τῷ βουλομένῳ γαμεῖν παρεμπόδισμα μηδὲν ἔστω *, ἵνα μὴ θηρευθῇ παρὰ τοῦ πονηροῦ ἐν πορνείᾳ. γαμείτω δὲ χριστιανὴν πιστὴν ἐκ γένους χριστιανῶν, ἱκανὴν ἐν πίστει τηρῆσαι τὸν ἄνδρα αὐτῆς· τοῦ ἐπισκόπου προστάσσοντος καὶ οὕτως αὐτοῦ μεριμνῶντος . . . . . *

αὐτοῦ.* καὶ πάλιν ἐρωτάσθω ὁ ἐγγίζων, εἰ δοῦλός ἐστιν ἢ ἐλεύθερος. καὶ ἐὰν μὲν πιστοῦ δοῦλος ᾖ καὶ ἐὰν καὶ ὁ δεσπότης αὐτοῦ συγχωρῇ αὐτῷ, ἀκουέτω. ἐὰν δὲ πιστὸς μὴ ᾖ ὁ δεσπότης αὐτοῦ καὶ μὴ συγχωρῇ: παρακαλείσθω συγχωρῆσαι. καὶ εἰ λέγει περὶ αὐτοῦ αἰτίας ἀληθῶς καὶ ὡς μισῶν τὸν δεσπότην αὐτοῦ παρίσταται ζητῶν εἶναι χριστιανός: ἐκβαλλέσθω. εἰ δὲ μηδεμία αἰτία φανεροῦται μισοδουλίας, θέλει δὲ εἶναι χριστιανός: ἀκουέτω. εἰ δὲ πιστός ἐστιν ὁ δεσπότης αὐτοῦ καὶ μὴ μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, ἐκβαλλέσθω. ὁμοίως εἰ καὶ γυνή τινός ἐστι, διδασκέσθω ἡ γυνὴ εὐαρεστεῖν τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς ἐν φόβῳ θεοῦ. εἰ δὲ οἱ δύο θέλουσιν ἐν εὐσεβείᾳ ἐργάζεσθαι καθαρότητα, μισθὸς ἔσται αὐτοῖς. ὁ ἄγαμος μὴ πορνευσάτω, ἀλλὰ νόμῳ γαμείτω. εἰ δὲ οὕτως διαμεῖναι θέλει, μενέτω ἐν κυρίῳ. εἴ τις δαίμονι θλίβεται, μὴ ἀκουσάτω τὸν λόγον παρὰ τοῦ διδασκάλου, ἕως ἂν καθαρισθῇ. ὁ γὰρ νοῦς πνεύματι ὑλικῷ βαρυνθεὶς οὐ δέχεται λόγον ἄνυλον καὶ ἅγιον. ἐὰν δὲ καθαρισθῇ, κατηχείσθω τῷ λόγῳ. εἴ τις πόρνη ἢ τις πορνοβόσκος ἢ μέθυσος ἢ εἰδωλοποιὸς ἢ ζωγράφος ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς [ܛ] ἢ ἡνίοχος ἢ ἀθλητὴς ἢ ἀγωνιστὴς ἢ πύκτης ἢ θηρευτὴς τοῦ δημοσίου ἢ εἰδώλων ἱερεὺς ἢ φύλαξ ἐστί: μὴ προσδεχθήτω. εἰ θέλει τοιοῦτός τις πιστὸς εἶναι, παυσάσθω τούτων καὶ μόγις πιστεύων καὶ βαπτιζόμενος προσδεχέσθω καὶ κοινωνείτω. καὶ εἰ μὴ παύεται, ἀποβαλλέσθω. εἴ τις παιδαγωγός ἐστιν ἐν σοφίᾳ κοσμικῇ, καλὸν εἰ παύεται. εἰ δὲ ἄλλο ἐπιτήδευμα πρὸς τὸ βιῶναι μὴ ἔχει, ἄνεσις ἔστω αὐτῷ. εἴ τις στρατιώτης ἐστὶν ἢ ἐν ἐξουσίᾳ, διδασκέσθω μὴ πλεονεκτεῖν μηδὲ φονεύειν μηδὲ ἁρπάζειν μηδὲ ἐπιθυμεῖν μηδὲ παροξύνεσθαι καὶ λυπεῖν τινα, ἀλλ' ἀρκείτω αὐτῷ τὰ διδόμενα αὐτῷ ὀψώνια. εἰ δὲ θέλουσι βαπτισθῆναι ἐν κυρίῳ, παυσάσθωσαν τῶν στρατιωτικῶν ἢ τῆς ἐξουσίας· καὶ εἰ δὲ μή, μὴ δεξάσθωσαν*. κατηχούμενος ἢ πιστὸς ἐκ τοῦ λαοῦ ἐὰν στρατεῦσαι θέλῃ, ἢ παυσάσθω τῆς ἐννοίας· εἰ δὲ μή, ἀποβαλλέσθω. κατεφρόνησε γὰρ ἐν τῷ διαλογισμῷ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ λιπὼν τὰ τοῦ πνεύματος κατέγνω καὶ παρωλιγωρήσατο τῆς πίστεως. πόρνη ἢ ἄσωτος ἢ μέθυσος, εἰ μηκέτι πράξαιεν, θέλοιεν δὲ πιστεύοντες κατηχηθῆναι, δύνανται. καὶ εἰ προκόπτουσι*, βαπτισθήτωσαν· εἰ δὲ μή, ἀποβαλλέσθωσαν. παλλακή τινος ἐὰν ᾖ, δούλη οὖσα καὶ θέλουσα

5 * τὸν βουλόμενον γαμεῖν μηδὲν κωλυέτω? cf. Act. viii 36. — 8 * quum syriaca ederem, speraveram fore, ut extricarem aliquando quid sibi voluisset auctor, nunc nihil auxilii video; sed quum צך' (edit. syr. p. ח' 5) sit extremum vocabulum in pagina codicis 194 vel צג B perscriptum, veri simile est intercidisse folium unum, licet ea pagina, cuius initium fit a voce דילה, numeretur 195 vel צד, ut E. Renaudotium et monachum syriacum, qui numeros foliorum syriacos adscripsit, vel me melius rem intellexisse vel iacturam ne suspicatos quidem esse certum sit. utrumque cur negem fieri potuisse non video. ceterum librarius syriacus annotavit in margine haec laudari a Severo patriarcha (antiocheno), sed quaenam verba paginae apud ἄνεσις ἔστω vs. 27 finientis? — 9 * cf. constit. VIII xxxii. canon. copt. 41. — 31 * nempe baptismum. — 35 * אשתושט Athanas. p. 40, 8: י' 21: ך 14: כא 7: לא 16: אושט ἐξέτεινε Didasc. 7, 21 Spicileg. syr. p. 40, 23 Curet.

πιστεῦσαι, εἰ μὲν τεκνοτροφεῖ καὶ ἀφίσταται τοῦ δεσπότου αὐτῆς ἢ αὐτῷ μόνῳ σύνεστι γάμῳ: ἀκουέτω καὶ βαπτιζομένη κοινωνείτω τῆς προσφορᾶς. εἰ δὲ μή, [ܠܐ] ἀποβαλλέσθω. ἀρρητοποιὸς ἢ μάντις ἢ μάγος ἢ νεκρόμαντις, οὗτοι μιαροί εἰσιν οὐδὲ εἰς κρίσιν ἔρχονται. ἐπαοιδὸς ἢ ἀστρολόγος ἢ ἐνυπνίων ἑρμηνεὺς ἢ ὀφιόμαντις ἢ ὀχλαγωγὸς ἢ ἀστροθεάμων ἢ ἀγαλματόμαντις* ἢ παυσάσθω καὶ παυόμενος ἐξορκιζέσθω καὶ βαπτιζέσθω· καὶ εἰ δὲ μή, ἀποβαλλέσθω. εἴ τις παλλακὴν ἔχει, ἀνιέτω αὐτὴν καὶ νόμῳ γαμείτω καὶ ἀκουέτω λόγον κατηχήσεως.

καὶ μετ' ὀλίγα·

Ἐν δὲ τῷ ὑστάτῳ σαββάτῳ προελθέτωσαν ἐν νυκτὶ καὶ ἐξορκιζόμενοι οἱ κατηχούμενοι μέχρι τοῦ σαββάτου ἐν μέσῳ νυκτός* . . . . . μηδὲν ἄλλο μετενεγκάτωσαν οἱ μέλλοντες βαπτισθῆναι, ἀλλ' ἢ ἄρτον ἕνα εἰς εὐχαριστίαν. βαπτιζέσθωσαν δὲ οὕτως. προσερχόμενοι τῷ ὕδατι (ἔστω δὲ τὸ ὕδωρ καθαρὸν καὶ ῥυτόν) πρῶτον τέκνα, ἔπειτα ἄνδρες, ἔπειτα γυναῖκες. εἰ δέ [τις] ὡς εἰς παρθενίαν θέλει προσελθεῖν, οὗτος πρῶτος βαπτιζέσθω διὰ τοῦ ἐπισκόπου. αἱ δὲ γυναῖκες βαπτιζόμεναι τὰς κόμας αὐτῶν λυέτωσαν. οἱ παῖδες πάντες οἱ δυνάμενοι ἀποκριθῆναι ἐν τῷ βαπτίσματι, ἀμειβέσθωσαν καὶ ἀποκρινέσθωσαν μετὰ τὸν ἱερέα. εἰ δὲ μὴ δύνανται, οἱ πατέρες αὐτῶν ἀντ' αὐτῶν ἀμειψάσθωσαν ἢ τις ἐκ τῶν οἰκιῶν* αὐτῶν. καταβαινόντων δὲ τῶν βαπτιζομένων μετὰ τὸ ἀποκριθῆναι καὶ εἰπεῖν, σκοπείτω ὁ ἐπίσκοπος, μήποτε ᾖ τις ἐν αὐτοῖς ἢ ἀνὴρ ἔχων δακτύλιον χρυσοῦν ἢ γυνὴ ἔχουσα ἐφ' ἑαυτῆς χρυσόν. οὐδένα γὰρ δεῖ ἔχειν τι μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τῷ ὕδατι ἀλλότριον, ἀλλὰ παραδιδότω τοῖς ἐγγὺς οὖσιν αὐτῷ.

καὶ μετ' ὀλίγα·

Οἱ ἐρχόμενοι εἰς ἑστίασιν [ܕܠܐ] καλούμενοι μὴ ἐπιβαλέτωσαν χεῖρα πρὸ τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἔσχατοι ἐσθιέτωσαν καὶ πρῶτοι παυέσθωσαν. οἱ ἐσθίοντες μὴ σκανδαλισθήτωσαν λόγῳ, ἀλλ' ἐν ἡσυχίᾳ ἐσθιέτωσαν. ἀλλ' εἴ τινα θέλει ἢ ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἐρωτᾶν, ἀποκρινέσθω. εἰπόντος δὲ τοῦ ἐπισκόπου λόγον ἕκαστος ἠρέμα δοξάζων ἡσυχίαν αἱρείσθω, ἕως ἂν πάλιν ἐρωτηθῇ. εἴ τις καρποὺς ἢ πρωτογεννήματα ὀπώρας ποιεῖ, τὰς ἀπαρχὰς προσφερέτω τῷ ἐπισκόπῳ. εἴ τις ἐξέρχεται ἐκ τοῦ κόσμου ἢ πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχοντες υἱούς, τὰ κτήματα αὐτῶν διδότωσαν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἵνα ἡ ἐκκλησία μεριμνῴη τῶν υἱῶν αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς πένητες ἀναπαύωνται, ἵνα δῷ ὁ θεὸς ἔλεος τοῖς υἱοῖς αὐτῶν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κοιμηθεῖσιν. εἰ δὲ ἄτεκνός ἐστί τις, πολυκτήμων μὴ ἔστω, ἀλλὰ τὰ πλείονα τῶν κτημάτων δοὺς τοῖς πένησι καὶ τῷ δεσμωτηρίῳ, τὰ δέοντα καὶ ἀρκοῦντα αὐτῷ μόνον κεκτήσθω. εἴ τις ἔχει κτήματα καὶ θέλει εἰς παρθενίαν ἐμπλέκεσθαι, τὰ κτήματα αὐτοῦ πάντα τοῖς πένησι διδοὺς προσκαρτερείτω καὶ προσμενέτω τῇ ἐκκλησίᾳ, προσευχαῖς προσκαρτερῶν καὶ εὐλογίαις.

καὶ μετ' ὀλίγα·

Ἐπίσκοπος παρακαλείτω κηρύσσειν μή τις γεύηταί τινος, ἕως ἂν τελεσθῇ ἡ προσφορὰ καὶ πᾶν τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας λάβῃ τροφὴν καινήν. τότε ἀπ' αὐτῆς τῆς ἑσπέρας οἱ βαπτιζόμενοι βαπτιζέσθωσαν μετ' ἀνάγνωσιν μίαν. εἰ δὲ πρὸ τοῦ προσενεχθῆναι καὶ λαβεῖν τῆς εὐχαριστίας ἕτερόν τι ἐσθίει τις, ἥμαρτε καὶ οὐ λογισθήσεται αὐτῷ ἡ νηστεία αὐτοῦ. κατηχουμένοις ἀπολυομένοις χεὶρ ἐπιτίθεται.

5 * hoc vocabulum ipse formare ausus sum cf. Porphyr. de philosophia ex oraculis haurienda ed. G. Wolff p. 206—213. — 10 * videtur pagina intercidisse. nam מרם p. ז' 10 est primum vocabulum paginae 197. — 18 * paene certum videtur οἰκείων legendum esse, quod a Syris per ביתיא reddi solet. — 25 πταισάτωσαν λόγῳ??

εἴ τις πιστὸς διὰ νόσον περιλείπεται, φερέτω [ܠܐ] αὐτῷ διάκονος τὴν προσφοράν. εἴ τις πρεσβύτερός ἐστιν ὁ μὴ δυνάμενος ἐλθεῖν, πρεσβύτερος φερέτω αὐτῷ. ὁμοίως εἰ γυνὴ ἐγκύμων εἴη ἐν νόσῳ καὶ μὴ δύναιτο νηστεῦσαι ταύτας τὰς δύο ἡμέρας, νηστευέτω τὴν μίαν ἡμέραν, λαμβάνουσα ἐν τῷ πρώτῳ ἄρτον καὶ ὕδωρ. καὶ ἐὰν μὴ δύνηται ἐλθεῖν, διακόνισσα φερέτω αὐτῇ. Περὶ τῶν ἀρρωστούντων ἀναφερέτωσαν εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ ἐπισκόπου, ἵνα εἰ δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ ἐπισκέψηται αὐτούς. πολὺ γὰρ παραμυθεῖται ὁ ἀρρωστῶν, μάλιστα πιστὸς ὤν, τοῦ ἀρχιερέως ἀναμνησθέντος αὐτοῦ.

XIII.

[ܠܒ] Ἐκ τῆς βίβλου τῆς διδαχῆς Ἀδδαίου τοῦ ἀποστόλου, ὃς ἐμαθήτευσε καὶ ἐδίδαξε τοὺς Ἐδεσσηνοὺς καὶ πάντας τοὺς ἐν τῷ κλίματι τῆς Μεσοποταμίας, πότε ἀνέβη ὁ χριστὸς πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ πῶς ἔλαβον τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ τὴν τάξιν καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς ἐκκλησίας οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι καὶ ποῖ ἐπορεύθη εἷς ἕκαστος αὐτῶν καὶ πόθεν ἔλαβε τὴν χειροθεσίαν τῆς ἱερατείας τὰ κλίματα τῶν Ἑλλήνων πάντα καὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἀρκτικὰ τὰ μαθητευθέντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

Ἔτει τμβ τῆς βασιλείας τῶν Ἑλλήνων μηνὶ Ἰουλίῳ *, τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ αὐτοῦ, ἡμέρᾳ κυριακῇ ἥτις ἦν ἡ συντέλεια τῆς πεντηκοστῆς, αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἦλθον οἱ μαθηταὶ ἐκ Ναζαρὲθ τῆς Γαλιλαίας, ὁπόθεν εὐηγγελίσθη ἡ σύλληψις τοῦ κυρίου ἡμῶν, εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν. καὶ ὁ κύριος ἡμῶν μετ' αὐτῶν ὢν οὐκ ὤφθη αὐτοῖς. καὶ τῷ καιρῷ τοῦ βαθέος ὄρθρου ἦρεν [ܠܓ] ὁ κύριος ἡμῶν τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ ἐπετίθει αὐτὰς ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ἕνδεκα μαθητῶν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν δωρεὰν τῆς ἱερατείας καὶ παραυτίκα νεφέλη φωτεινὴ ὑπελάμβανεν αὐτὸν καὶ εἶδον αὐτὸν ἀναβαίνοντα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ καθήμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν ὅτι εἶδον τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ καθὼς εἶπεν αὐτοῖς καὶ ἐλάμβανον παρ' αὐτοῦ χειρεπιθεσίαν ἱερατικὴν * τοῦ οἴκου Μωσέως καὶ Ἀαρών. καὶ ἐκεῖθεν ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον ὅπου ἤσθιεν ὁ κύριος ἡμῶν μετ' αὐτῶν τὸ πάσχα καὶ ἐν ᾧ τόπῳ ἦσαν ἐρωτήσαντες, τίς παραδιδοῖ τὸν κύριον ἡμῶν τοῖς σταυρωταῖς, ἐκεῖ ἦσαν ἐρωτήσαντες καὶ πῶς κηρύξοιεν τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ· καὶ ὡς ἐν μέσῳ τῷ ὑπερῴῳ ἤρξατο τὸ μυστήριον τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν βασιλεῦσαι ἐν τῷ κόσμῳ, οὕτως ἐκεῖθεν ἤρξατο καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ κρατυνθῆναι ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. καὶ τῶν μαθητῶν ἐν ἀπορίᾳ βεβλημένων πῶς κηρύξουσι τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ γλώσσαις ξενικαῖς, ἃς οὐκ ᾔδεσαν αὐτάς, καὶ οὕτω πρὸς ἀλλήλους διαλεγομένων ὅτι εἰ δυνάμεις καὶ τέρατα πεποίθαμεν ὅτι ποιεῖ ὁ χριστὸς δι' ἡμῶν ἐνώπιον τῶν ξένων ἐθνῶν ὧν οὐκ οἴδαμεν τὰς γλώσσας οὐδὲ ἐκεῖνα ἐπίσταται τὴν γλῶσσαν ἡμῶν: τί οὖν πείσομεν αὐτὰ καὶ ἀγγελοῦμεν αὐτοῖς ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ τοῦ ἐσταυρωμένου γίγνονται αἱ δυνάμεις καὶ τὰ τέρατα; — ἐν τούτοις τοῖς διαλογισμοῖς ὄντων τῶν μαθητῶν ἀνέστη Σίμων Πέτρος καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἄνδρες ἀδελφοί, οὐχ ἡμέτερόν ἐστι τοῦτο, πῶς κηρύξομεν τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. ἀλλὰ τοῦτο τοῦ κυρίου ἡμῶν ἐστιν, ὅτι αὐτὸς οἶδε πῶς δυνάμεθα κηρύξαι τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. πεποίθαμεν δὲ ἐπὶ τῇ αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς χάριτι καὶ ὅτι ὑπέσχετο [ܠܕ] ἡμῖν καὶ εἶπεν ὅτι ὅταν

16 * nomen mensis romanum posui, ne si macedonicum vel aegyptiacum adhiberem de loco quo haec scripta sunt viderer iudicare. — 24 pg. לג 6 הוד scr. — 25 * ubi Syrus χεῖρα τῆς ἱερατείας habet, semper χειρεπιθεσίαν ἱερατικὴν scripsi; fortasse ἐγχείρισις τῆς ἱερατε i

ἀναβῶ πρὸς τὸν πατέρα μου, πέμπω ὑμῖν τὸ πνεῦμα τὸ παράκλητον ὃ διδάξει ὑμᾶς πάντα ἃ δεῖ ὑμᾶς εἰδέναι καὶ ἀπαγγεῖλαι: ὅτι αὐτὸς ἐκτελεῖ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς. καὶ Σίμωνος Πέτρου ταῦτα τοῖς συναποστόλοις εἰπόντος καὶ διασαφήσαντος αὐτοῖς: φωνὴ κρυφία ἠκούσθη αὐτοῖς καὶ ὀσμὴ ἡδεῖα, ξένη οὖσα τῷ κόσμῳ, προσέπεσεν αὐτοῖς καὶ γλῶσσαι πυρὸς μεταξὺ τῆς φωνῆς καὶ τῆς ὀσμῆς κατέβησαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπ' αὐτοὺς καὶ κατέλυσαν ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν καὶ οὕτως ἡτοίμασε* τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πορεύεσθαι εἰς τὴν χώραν ἐν ᾗ ἐλαλεῖτο καὶ ἠκούετο ἡ γλῶσσα αὕτη. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ δωρεᾷ τοῦ πνεύματος τῇ δοθείσῃ αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἔθηκαν τάξεις καὶ νόμους τοὺς καθήκοντας καὶ πρέποντας τῷ εὐαγγελίῳ καὶ τῷ ἐξ αὐτῶν κηρύγματι καὶ ταῖς διδασκαλίαις ταῖς ἀληθέσι καὶ ταῖς πισταῖς τῆς διδαχῆς αὐτῶν.

α Ἔθηκαν* οὖν οἱ ἀπόστολοι πρῶτον πρὸς ἀνατολὴν** προσεύχεσθαι, ὅτι ὡς ἡ ἀστραπὴ* ἡ ἀστράπτουσα ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαινομένη ἕως δυσμῶν οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· καὶ ἐν τούτῳ εἴδωμεν καὶ γνῶμεν προσευχόμενοι ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν φαίνεται ἐξαίφνης.

[β] Πάλιν ἔθηκαν τῇ κυριακῇ εἶναι λειτουργίαν καὶ ἀνάγνωσιν τῶν ἁγίων γραφῶν καὶ προσφοράν, ὅτι τῇ κυριακῇ ἀνέστη ὁ χριστὸς ἐξ ᾅδου καὶ τῇ κυριακῇ ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τῇ κυριακῇ πάλιν φαίνεται εἰς τέλος μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων αὐτοῦ.

γ Πάλιν ἔθηκαν τῇ τετράδι εἶναι λειτουργίαν, ὅτι αὐτῇ ἐπεφανερώκει αὐτοῖς ὁ κύριος ἡμῶν περὶ τῆς κρίσεως καὶ τοῦ παθήματος καὶ τῆς σταυρώσεως καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ* καὶ διὰ τοῦτο ἐν λύπῃ ἐγένοντο οἱ μαθηταί.

δ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι [ܡܢܠ] τῇ παρασκευῇ, ὥρᾳ ἐνάτῃ, εἶναι λειτουργίαν, ὅτι, ὅπερ ἐρρέθη τῇ τετράδι περὶ τοῦ παθήματος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, τῇ παρασκευῇ ἐπράχθη, κινηθέντος τοῦ κόσμου καὶ πάντων τῶν κτισμάτων καὶ σκοτισθέντων τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ φωστήρων.

ε Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι γενέσθαι τοὺς πρεσβυτέρους ὡς τοὺς ἱερεῖς τοὺς υἱοὺς Ἀαρὼν καὶ τοὺς διακόνους ὡς τοὺς λευΐτας καὶ τοὺς ὑποδιακόνους ὡς τοὺς βαστάζοντας τὰ σκεύη τῆς σκηνῆς τοῦ ἱεροῦ* τοῦ κυρίου καὶ τὸν σκοπὸν** τὸν ὄντα ἡγεμόνα παντὸς τοῦ λαοῦ ὡς Ἀαρὼν τὸν ἀρχιερέα κεφαλὴν καὶ ἡγεμόνα πάντων τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευϊτῶν καὶ πάσης τῆς παρεμβολῆς.

ϛ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι ποιεῖν* τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἥ ἐστιν ἀρχὴ τῶν ἑορτῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ τῇ ἕκτῃ τοῦ Ἰαννουαρίου* κατ' ἀριθμὸν τῶν μηνῶν τῶν Ἑλλήνων.

ζ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι τεσσαράκοντα ἡμέρας πρὸ τῆς ἡμέρας τοῦ πάθους τοῦ σωτῆρος ἡμῶν νηστεύειν καὶ τότε ποιεῖν τὴν ἡμέραν τοῦ πάθους αὐτοῦ καὶ τὴν

7 * sc. lingua ignea eius capiti insidens. — 12 * notum est τίθεσθαι de populis, τιθέναι de legislatoribus adhiberi. cf. Xenoph. reip. laced. I 5 ἔθηκεν αἰδεῖσθαι. — ** Tertullian. ad nation. I 14: *alii solem christianum deum aestimant, quod innotuit ad orientis partem facere nos precationem*: idem apolog. 16 *innotuit nos ad orientis regionem precari*: Clemens alex. p. 307 41 πρὸς τὴν ἑωθινὴν ἀνατολὴν αἱ εὐχαί: Pseudo-Iustinus respons. ad orthodox. 118 p. 285 Steph: ἡ ἀνατολὴ ὡς τιμιώτερον μέρος τῆς κτίσεως εἰς προσκύνησιν θεοῦ ἀφώρισται. Constitt. II lvii: ἐπ' ἀνατολὰς κατανοήσαντες . . . . προσευξάσθωσαν. VII xliv προσευχέσθω κατὰ ἀνατολὰς laudato loco Paralip. II v 12. — 13 * Matth. xxiv 27. — 22 * Syrus αὐτοῦ post singulos genetivos repetiit. — 29 * nomen inusitatum: vulgo τοῦ μαρτυρίου. — ** דוקא σκοπὸς Didasc. p. 13, 7. 10 coll. Ezech. xxxiii 2. 6. — 32 * ποιεῖν ἑορτὴν dixit Plato Phaed. 61 A Reip. 327 A. — 33 * v. supra p. 89, 16.

ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν κύριος τῆς ἑορτῆς [ὢν] τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐνήστευσε καὶ Μωσῆς καὶ Ἠλίας οἱ τὸ μυστήριον τοῦτο ἐνδεδυμένοι* τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐνήστευσαν καὶ ἔπειτα ἐλαμπρύνθησαν.

η Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι ἐπὶ τέλους πάντων τῶν βιβλίων ἀναγιγνώσκεσθαι τὸ εὐαγγέλιον ὡς πάντων τῶν βιβλίων τελεσιουργὸν καὶ σταθέντα τὸν λαὸν ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἀκούειν αὐτό, ὅτι ἀγγελία τῆς σωτηρίας πάντων τῶν ἀνθρώπων ἐστίν.

θ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι ἐπὶ τέλους τεσσαράκοντα ἡμερῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ ποιεῖν μνήμην τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ τὸν δεδοξασμένον.

ι Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι εἰ μὴ [ܐܠܐ] τὴν παλαιὰν διαθήκην καὶ τοὺς προφήτας καὶ τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀνδραγαθιῶν αὐτῶν* μὴ ἀναγιγνώσκεσθαι ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

ια Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι τὸν μὴ εἰδότα τὴν πίστιν τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰς τάξεις καὶ τοὺς νόμους τοὺς τεθέντας ἐν αὐτῇ μὴ εἶναι ἡγεμόνα καὶ προστάτην* καὶ τὸν εἰδότα αὐτοὺς καὶ παραβαίνοντα μηκέτι λειτουργεῖν, ὅτι ἀληθὴς οὐκ ἔστιν ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ ψεύστης.

ιβ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι τὸν ἐπιορκοῦντα ἢ ψευδομαρτυροῦντα ἢ τὸν πορευόμενον πρὸς* ἐπαοιδοὺς καὶ μάντεις καὶ Χαλδαίους καὶ πληροφορούμενον ἐπὶ κλήροις καὶ ὡροσκοπίαις καὶ ἐφ᾽ ᾧτινι ἔχουσιν οἱ μὴ εἰδότες τὸν θεόν, καὶ αὐτὸν ὡς ἄνδρα μὴ εἰδότα τὸν θεὸν λύεσθαι τῆς λειτουργίας καὶ μὴ λειτουργεῖν ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτοῦ.

ιγ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι, εἰ εἴη τις διστάζων περὶ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ καὶ μὴ ἀληθὴς πρὸς αὐτόν, μηκέτι λειτουργεῖν αὐτόν, διότι οὐκ ἀληθὴς αὐτῷ ὁ κύριος τῆς λειτουργίας καὶ ἄνθρωπον ἀπατᾷ, ἀλλ᾽ οὐ θεόν, οὗ ἐπιτηδεύματα οὐ καθίστανται ἐνώπιον αὐτοῦ*.

ιδ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι τὸν δανείζοντα καὶ λαμβάνοντα τόκους ἢ τὸν χρώμενον ἐμπορίᾳ πλεονεξίας μηκέτι λειτουργεῖν μηδὲ ἐπιμένειν τῇ λειτουργίᾳ αὐτοῦ.

ιε Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι τὸν φιλοῦντα τοὺς Ἰουδαίους (ὡς Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ φιλῶν αὐτοὺς) ἢ τοὺς ἐθνικοὺς τοὺς λατρεύοντας τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα* μὴ εἰσέρχεσθαι ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ λειτουργεῖν. καὶ εἰ δὲ ἐν μέσῳ αὐτῶν εἴη, οὐκ ἐᾶν αὐτόν, ἀλλ᾽ ἀφορίζεσθαι αὐτὸν ἀπ᾽ αὐτῶν καὶ μὴ λειτουργεῖν μετ᾽ αὐτῶν.

ις Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι, εἴ τις τῶν Ἰουδαίων ἢ τῶν ἐθνικῶν ἔρχοιτο καὶ συναναμιγνύοιτο [ܠܐ] μετ᾽ αὐτῶν καὶ ἐλθὼν καὶ προσδεχθεὶς καὶ συναναμιγεὶς μετ᾽ αὐτῶν ἀνέρχοιτο πάλιν εἰς τὸ μέρος* ἐν ᾧ ἦν καὶ πάλιν ἐπανέρχοιτο πρὸς αὐτοὺς δεύτερον, μηκέτι προσδέχεσθαι αὐτόν, ἀλλὰ καθ᾽ ὃ μέρος ἦν τὸ πρότερον νοεῖν αὐτὸν τοὺς γιγνώσκοντας αὐτόν.

ιζ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι μὴ ἐξεῖναι τῷ ἡγεμόνι χωρὶς τῶν συλλειτουργούντων αὐτῷ πράσσειν τὰ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἐκ τῆς πάντων συμβουλίας διατάσσειν καὶ ἐνεργεῖσθαι τοῦτο ἐφ᾽ ᾧ ἀναπαύονται πάντες καὶ παντελῶς οὐκ ἀδημονοῦσιν ἐπ᾽ αὐτῷ.

3 * Cureton corp. ignat. p. 1, 6: 2, 7: 263 Iob viii 22 xxix 14 Psalm xcii 1 Sap. v 19. — 11 * peš. Maccab. α v 56. ceterum cf. testamentum Beniamini 11 (Grabe spicileg. I p. 252): ἐν βίβλοις ταῖς ἁγίαις ἔσται ἀναγραφόμενος (sc. Paulus), καὶ τὸ ἔργον καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ. — 14 * vocabuli פקוד per προστάτης versi exemplum habeo ne unum quidem. videatur vero interpres προστάτης ad προστάττειν retulisse. — 18 * *in domum incantatorum* etc. syr. — 24 * Reg. α ii 3 v. infra pg. 93, 21. — 29 * sumpta haec e Pauli, τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν, epistola ad Romanos data i 25. — 33 * Act. xxiii 9.

ιη Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι πάντων τῶν ἐκπορευομένων ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ἐν μαρτυρίᾳ ἀγαθῇ τῆς πίστεως Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ τῇ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ θλίψει ποιεῖν μνείαν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ φόνου αὐτῶν.

ιθ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι, ὅταν ἀνίστωνται εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς ἐκκλησίας λέγειν αὐτοὺς τὰς ᾠδὰς τοῦ Δαβὶδ ἑκάστῃ ἡμέρᾳ διὰ τό· εὐλογήσω τὸν κύριον ἐν παντὶ καιρῷ καὶ διὰ παντὸς αἱ αἰνέσεις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου* καὶ ἐν νυκτὶ μελετήσω καὶ ἐρῶ καὶ ἀκουστὴν ποιήσω τὴν φωνήν μου ἐνώπιόν σου.

κ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι τοὺς κενουμένους τοῦ μαμωνᾶ καὶ μὴ μεταδιώκοντας κέρδος ἀργυρίου ἐκλέγεσθαι καὶ προσεγγίζεσθαι* πρὸς λειτουργίαν ἡγεμόνος.

κα Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι ἱερέα δήσαντα ὡς ἂν τύχοι* ἀδίκως τιμωρίαν ἀναδέχεσθαι ἐνδίκως, τὸν δὲ δεθέντα ἀναδέχεσθαι τὸν δεσμὸν ὡς τὸν κατὰ λόγον* δεθέντα.

κβ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι τοὺς εἰωθότας δίκην ἀκοῦσαι εἰ φαίνοιτο ὅτι ἐπροσωπολήπτουν [ܠܡ] καὶ κατεδίκασαν τὸν ἀθῷον καὶ ἠθῴωσαν τὸν ἔνοχον, μηκέτι ἀκούειν δίκην ἑτέραν, καὶ ἐπιτίμησιν ἀναδεχομένους τῆς προσωποληψίας αὐτῶν.

κγ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι τοὺς ὑψηλόφρονας καὶ ἐπηρμένους φυσιώσει ἀλαζονείας μὴ προσδέχεσθαι εἰς λειτουργίαν, διότι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστι*, δι᾽ ἃ καὶ εἴρηται ὅτι ἀνταποδίδωσι τοῖς ὑπερηφάνοις**.

κδ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι εἶναι προστάτας ἐπὶ τοῖς πρεσβυτέροις τῶν ἐν ταῖς χώραις ἐκκλησιῶν, ἵνα γνωσθῇ ὁ αὐτῶν πάντων πρῶτος, δι᾽ οὗ αὐτοὶ πάντες ἐκζητοῦνται. καὶ γὰρ Σαμουὴλ οὕτως ἐπεσκέπτετο ἐκ τόπου εἰς τόπον καὶ διετάσσετο*.

κε Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι τοῖς βασιλεῦσι τοῖς μέλλουσι πιστεῦσαι εἰς τὸν χριστὸν ἐξεῖναι ἀναβᾶσις σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς ἐκκλησίας, διότι καὶ Δαβὶδ καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῦ γεγονότες ἀνέβαινον καὶ ἔστησαν ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου.

κϛ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι μηδένα παρατόλμως πράσσειν τι ἐν ἐξουσίᾳ ἱερατείας ἀδίκως καὶ μὴ κατὰ λόγον, ἀλλ᾽ ἐν δικαιοσύνῃ χωρὶς ἐγκλήματος προσωποληψίας.

κζ Πάλιν ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι τὸν ἄρτον τῆς προσφορᾶς αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ᾗ πέσσεται ἀναφέρεσθαι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ μὴ δι᾽ ἡμερῶν, ὅπερ οὐκ ἔξεστιν.

Ταῦτα οὖν πάντα οὐχ ἑαυτοῖς ἔθηκαν οἱ ἀπόστολοι, ἀλλὰ τοῖς μέλλουσιν ἔρχεσθαι μετ᾽ αὐτούς. εὐλαβοῦντο γάρ, ὅτι ᾔδεσαν ὅτι λύκοι ἔμελλον εἰσδυθῆναι δορὰν ἀμνῶν. αὐτοῖς γὰρ ἤρκεσε τὸ πνεῦμα τὸ παράκλητον ἐν αὐτοῖς ὅτι ὡς ἔθηκε [ܠܐ] δι᾽ αὐτῶν τούτους τοὺς νόμους, οὕτως ὁδηγήσοι αὐτοὺς ἐννόμως. οἱ γὰρ εἰληφότες παρὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν οὐκ ἐδέοντο ἵνα παρ᾽ ἑτέρων νόμοι αὐτοῖς τεθῶσιν. καὶ γὰρ Παῦλος καὶ Τιμόθεος περιερχόμενοι ἐν τῷ κλίματι τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας αὐτὰς τὰς ἐντολὰς καὶ τοὺς νόμους τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν γενομένων ὑπὸ χειρὸς τῶν ἀποστόλων παρεδίδοσαν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν κλιμάτων καὶ ἐκήρυσσον ἐν αὐτοῖς καὶ εὐηγγελίζοντο*. οἱ δὲ μαθηταὶ μετὰ τὰς τάξεις ἐκείνας καὶ τοὺς νόμους οὓς ἔθηκαν οὐκ ἐπαύοντο τοῦ κηρύγματος

6 * Psalm. xxxiii 2. sed quae sequuntur invenire non potui, cf. Psalm. lxxvi 7 lxxxviii 2. — 9 * Pseudo-Lucian. amor. 53. — 10 * e coniectura scriptum. — 11 * Act. xviii 14. — 18 * Luc. xvi 15. — ** Psalm. xxx 24. — 21 * Reg. α vii 16. — 36 τοὺς γενομένους? — 38 * Act. xvi 4. adeo non indigebant apostoli Pauli luminibus, ut Paulum et Timotheum certissimum sit antequam defecissent (videntur enim nostro homini paene haeretici fuisse) nihil egisse aliud quam ut traditas sibi ab apostolis leges non tantum non everterent, sed etiam aliis observandas imponerent.

τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῶν δυνάμεων τῶν θαυμαστῶν ἃς ἐποίει ὁ κύριος ἡμῶν δι' αὐτῶν. λαὸς γὰρ πολὺς ἠθροίζετο καθ' ἡμέραν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἤκουον καὶ ἐδέχοντο τοὺς λόγους αὐτῶν. Νικόδημος δὲ καὶ Γαμαλιὴλ ὁ ἀρχισυνάγωγος τῶν Ἰουδαίων πρὸς τοὺς ἀποστόλους ἐφοίτων λάθρα, παραδιδόντας τὴν διδαχὴν αὐτῶν. Ἰούδας δὲ καὶ Λευΐ καὶ Φερὶ καὶ Ἰωσὴφ καὶ Ἰοῦστος, οἱ υἱοὶ Ἀνανία καὶ Καϊάφα καὶ Ἀλεξάνδρου τῶν ἱερέων, ἐφοίτων καὶ αὐτοὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους νυκτός, ὁμολογοῦντες τὸν χριστὸν υἱὸν εἶναι τοῦ θεοῦ. καὶ ἀπὸ τοῦ ἔθνους αὐτῶν ἐφοβοῦντο φανερὰν ποιῆσαι τὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς διάνοιαν αὐτῶν. καὶ ἐδέξαντο αὐτοὺς οἱ ἀπόστολοι ἀγαπητικῶς λέγοντες αὐτοῖς ὅτι μὴ διὰ αἰδῶ καὶ φόβον ἀνθρώπων ἀπολέσητε τὴν ζωὴν ὑμῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ ἀπαιτηθῆτε μετὰ τῶν πατέρων ὑμῶν τὸ αἷμα τοῦ χριστοῦ, ὃ ἀνεδέχοντο ἐφ' ἑαυτοῖς. οὐ γὰρ δεκτόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὄντας μετὰ τῶν προσκυνησάντων αὐτὸν πορεύεσθαι ὑμᾶς [ܦܢ] καὶ ἀναμιγῆναι μετὰ τῶν ἀποκτεινάντων τὸν προσκυνητὸν υἱὸν αὐτοῦ. πῶς ὄντες μετὰ τῶν ψευστῶν περιμένετε δεχθῆναι τὴν πίστιν ὑμῶν μετὰ τῶν ἀληθῶν; ἀλλ' ἔδει ὑμᾶς ὡς ἄνδρας πιστεύοντας ἐν χριστῷ ὁμολογῆσαι φανερῶς τὴν πίστιν ταύτην ἣν κηρύσσομεν. καὶ ἐκεῖνοι ἀκούσαντες ταῦτα παρὰ τῶν μαθητῶν, ἔκραξαν πάντες κατὰ τὸ αὐτὸ οἱ υἱοὶ τῶν ἱερέων ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ τῶν ἀποστόλων ὅτι χριστὸν τὸν σταυρωθέντα ὁμολογοῦμεν καὶ πιστεύομεν, καὶ ὅτι ἀπ' αἰῶνός* ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁμολογοῦμεν, καὶ τοῖς παρατόλμως αὐτὸν σταυρώσασιν ἀποτασσόμεθα*. καὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ λαοῦ ὁμολογοῦσι τὸν χριστὸν λαθραίως καὶ διὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λαοῦ, ἣν φιλοῦσιν, οὐ θέλουσιν ὁμολογεῖν φανερῶς καὶ ἐπελάθοντο τοῦ γεγραμμένου* ὅτι γνώσεώς ἐστι κύριος καὶ οὐ καθίστανται ἐπιτηδεύματα ἐνώπιον αὐτοῦ. ἀκούσαντες οὖν ταῦτα οἱ ἱερεῖς παρὰ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἐνεῖχον αὐτοῖς δεινῶς, οὐχ ὅτι ἐπίστευσαν εἰς τὸν χριστὸν ἀλλ' ὅτι ἐφανέρωσαν καὶ διεσάφησαν τὴν διάνοιαν τῶν πατέρων αὐτῶν ἔμπροσθεν τοῦ ἔθνους αὐτῶν. οἱ οὖν πιστεύσαντες ἠκολούθουν τοῖς μαθηταῖς καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐ παρεχώρουν, ὅτι εἶδον αὐτοὺς διδάσκοντας πολλοὺς καὶ αὐτοὺς μόνον* ἔργῳ πράξαντας ὅπερ ἐδίδασκον, καὶ θλίψεως καὶ διωγμοῦ ἐπιστάντος τοῖς μαθηταῖς ἔχαιρον ὅτι συνεθλίβοντο αὐτοῖς καὶ ἐν χαρᾷ μάστιγας καὶ δεσμὰ ἐδέχοντο ὑπὲρ τῆς ὁμολογίας τῆς ἐν χριστῷ πίστεως αὐτῶν. πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν τὸν χριστὸν ἐκήρυσσον ἔμπροσθεν Ἰουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν καὶ μετὰ τὸν τῶν ἀποστόλων θάνατον αὐτοὶ ἦσαν ἡγεμόνες καὶ προστάται τῆς ἐκκλησίας καὶ ὅπερ παρεδεδώκεισαν αὐτοῖς οἱ ἀπόστολοι καὶ παρειλήφεισαν παρ' αὐτῶν, τοῦτο ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ [τῆς ζωῆς] αὐτῶν ἐδίδασκον πολλούς. ἔτι καὶ [ܒܪܐ] αὐτοὶ ἐν τῷ ἀποθανεῖν αὐτοὺς παρέδοσαν* τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν μετ' αὐτοὺς πάντα ἅπερ παρειλήφεισαν παρὰ τῶν ἀποστόλων καὶ ἅτινα ἔγραψεν Ἰάκωβος

18 * versae formulae ἀπ' αἰῶνος per מן מתום exemplum nullum habeo, sed nihilominus certus sum hoc in graeco fuisse. tria sunt quae hac fidei professione continentur; primum Iesu mortem ignominiosam nihil eius dignitati messianicae refragari credunt, mirum enim quantum Iudaeis Christi crux displicuerit: deinde hunc Iesum in crucem actum hominem tantum fuisse negant, sed divinae naturae participem fuisse ferunt: postremo e castris Iudaeorum secedendum sibi esse profitentur, intellecto ecclesiae christianae et synagogae iudaicae discrimine. — 19 * in syriaco est: καὶ τοὺς τολμήσαντας καὶ σταυρώσαντας αὐτὸν ἀρνούμεθα, sed v. Agrell. supplem. syntax. §. 9. radix כפר ἐξέμαξε Geopon. 81 B 9: כפר באספוגא ἐσπόγγισεν ibid. 81 A 18: כפר ב ἠρνήσατο frequentissimum ut Didasc. p. 3, 6. — 21 * Reg. α ii 3. sed versionem syriacam sequutus est interpres, nisi forte haec ipsa Aquilam expressit. — 27 * maluissem μόνους, sed non est in syr. — 34 * vocabulum unum graecum binis syriacis expressum.

ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ Σίμων ἀπὸ Ῥώμης τῆς πόλεως καὶ Ἰωάννης ἀπὸ Ἐφέσου καὶ Μάρκος ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀνδρέας ἀπὸ Φρυγίας καὶ Λουκᾶς ἀπὸ Μακεδονίας καὶ Ἰούδας Θωμᾶς ἀπὸ Ἰνδῶν, τὰς τῶν ἀποστόλων ἐπιστολὰς δεχθῆναι καὶ ἀναγνωσθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν παντὶ τόπῳ, ὡς ἀναγιγνώσκονται αἱ ἀνδραγαθίαι τῶν πράξεων αὐτῶν, ἃς ἔγραψε Λουκᾶς, ἵνα ἐν τούτῳ γνωσθῶσιν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται καὶ ἡ διαθήκη ἡ παλαιὰ καὶ ἡ καινὴ ὅτι μία ἀλήθεια ἐκηρύχθη ἐν πᾶσι καὶ παρ' ἑνὸς θεοῦ*, ὃν προσεκύνησαν πάντες καὶ εὐηγγελίσαντο πάντες. καὶ ἐδέξατο τὰ κλίματα τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν καὶ πάντα ἅπερ ἐρρέθη παρὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν τοῖς ἀποστόλοις καὶ οἱ ἀπόστολοι παρεδεδώκεισαν τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν ἐπιστεύθη καὶ ἐδέχθη ἐν παντὶ τόπῳ διὰ τοῦ συνεργήματος τοῦ κυρίου τοῦ εἰπόντος* αὐτοῖς ὅτι μεθ' ὑμῶν ἔσομαι ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. καὶ συνεζήτουν τοῖς Ἰουδαίοις οἱ ἡγεμόνες ἐκ τῶν βιβλίων τῶν προφητῶν καὶ ἐπολέμουν τοῖς πλανωμένοις ἐθνικοῖς ἐν τῇ δυνάμει ἣν ἐποίουν ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ. τὰ δὲ ἔθνη πάντα καὶ μὴν καὶ τὰ οἰκοῦντα ἐν τοῖς ἐσχάτοις* κλίμασιν ἐπαύσατο καὶ ἡσύχασεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ. καὶ οἱ ὁμολογοῦντες καὶ κεκραγότες διωγμόν, ὅτι ὁ σήμερον διωγμὸς ἡμῶν συνήγορος ἔσται ὑπὲρ ἡμῶν, ὅτι ἦμεν διῶκται τὸ πρότερον. ἦσαν γὰρ ἐκ τῶν μαθητῶν ἐφ' οἷς θάνατος μαχαίρας κατέγνωστο καὶ ἦσαν ἐξ αὐτῶν οἷς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς ἀφεῖλον καὶ ἔλειπον αὐτούς. καὶ τῆς θλίψεως ἐπιστάσης αὐτοῖς αἱ συναγωγαὶ αὐτῶν ἐπερίσσευον [כלב] καὶ ηὐξάνοντο καὶ ἐν τῇ χαρᾷ τῆς καρδίας αὐτῶν θανάτους παντοίους ὑπεδέχοντο καὶ διὰ τῆς ἱερατικῆς χειρεπιθεσίας, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν οἱ ἀπόστολοι, ταχέως ἔπτατο τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ κόσμου καὶ ἐπισκεπτόμενοι ἀλλήλους συνελειτούργουν ἀλλήλοις.

α ἔλαβε γὰρ τὴν χειρεπιθεσίαν ἱερατικὴν τῶν ἀποστόλων Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶν τὸ κλίμα τῆς Παλαιστίνης καὶ οἶκος Σαμαρειτῶν καὶ οἶκος Φυλιστιεὶμ καὶ τὸ κλίμα τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Φοινίκης παρὰ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὃς ἐγένετο ἡγεμὼν καὶ προστάτης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἀποστόλων τῇ οἰκοδομηθείσῃ ἐν Σιών.

β ἔλαβε χειρεπιθεσίαν ἱερατικὴν τῶν ἀποστόλων Ἀλεξάνδρεια ἡ μεγάλη καὶ ἡ Θηβαῒς καὶ ἡ Πεντάπολις καὶ πᾶν τὸ κλίμα τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τῶν ὁρίων τῆς Παλαιστίνης ἕως τῶν ὁρίων τῶν Αἰθιόπων παρὰ Μάρκου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὃς ἐγένετο ἐκεῖ ἡγεμὼν καὶ προστάτης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἣν ἔπηξεν ἐκεῖ καὶ ἐλειτούργησεν ἐν αὐτῇ.

γ ἔλαβε χειρεπιθεσίαν ἱερατικὴν τῶν ἀποστόλων ἡ Ἰνδία καὶ πάντα τὰ περὶ αὐτὴν κλίματα ἕως εἰς τὴν ἐσχάτην θάλασσαν* παρὰ Ἰούδα Θωμᾶ, ὃς ἐγένετο ἡγεμὼν καὶ προστάτης ἐν τῇ ἐκεῖ ἐκκλησίᾳ.

7 * Clemens alex. p. 241, 31. 32 προφήτας ἅμα καὶ δικαίους εἶναι τοὺς ἀποστόλους λέγοντες εὖ ἂν εἴποιμεν, ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐνεργοῦντος διὰ πάντων ἁγίου πνεύματος. cf. canonis muratoriani verba: *licet varia singulis evangeliorum libris principia doceantur, nihil tamen differt* [διαφέρει] *credentium fidei, cum uno ac principali spiritu declarata sint in omnibus omnia.* qui loci similiter gemini ac tertullianeus ille apolog. 21: *duobus enim eius adventibus significatis, primo qui iam expunctus est in humilitate condicionis humanae, secundo qui concludendo saeculo imminet in sublimitate divinitatis exertae* et alter eiusdem canonis muratoriani: *de gemino eius adventu, primo in humilitate dispectus, quod fo . ., secundum potestate regali praeclarum quod foturum est.* pertinent vero haec ad regulam fidei antiquissimam et tempus est ut colligantur. — 11 * omnino דאמר legendum. Matth. xxviii 20. — 14 * אחרנא codex, sed videtur אחריא legendum. — 15. 16? — 35 * εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης Psalm. 128, 9?

ἔλαβε χειρεπιθεσίαν ἱερατικὴν τῶν ἀποστόλων Ἀντιόχεια καὶ ἡ Συρία καὶ ἡ Κιλικία δ
καὶ ἡ Καππαδοκία ἕως ὁρίων Πόντου παρὰ Σίμωνος Πέτρου, ὃς ἐτίθει τὰ θεμέλια
ἐκεῖ καὶ ᾠκοδόμησε τὴν ἐκκλησίαν ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ ἱεράτευσε καὶ ἐλειτούργησεν
ἐκεῖ ἕως οὗ ἀνῆλθεν εἰς Ῥώμην τὴν πόλιν διὰ Σίμωνα τὸν μάγον τὸν πλανήσαντα ἐκεῖ.
ἔλαβε χειρεπιθεσίαν ἱερατικὴν τῶν ἀποστόλων Ῥώμη ἡ πόλις καὶ πᾶσα ἡ Ἰταλία ε
καὶ Ἱσπανία καὶ Βρεττανία καὶ Γαλλία μετὰ τῶν λοιπῶν ἄλλων* κλιμάτων τῶν
περὶ αὐτὰς παρὰ τοῦ αὐτοῦ Σίμωνος Πέτρου, ὃς ἐξ Ἀντιοχείας ἀνέβη ἐκεῖσε
[ܟܗܢ] καὶ ἐγένετο ἡγεμὼν καὶ προστάτης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἣν ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ.
ἔλαβε χειρεπιθεσίαν ἱερατικὴν τῶν ἀποστόλων Ἔφεσος καὶ πᾶσα ἡ Ἀσία καὶ ς
Θεσσαλονίκη καὶ πᾶσα ἡ Μακεδονία καὶ πᾶν τὸ κλίμα τῶν Κορινθίων καὶ ἡ Ἀχαία
πᾶσα καὶ τὰ περὶ αὐτὴν παρὰ Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὃς ᾠκοδόμησε τὴν ἐκ-
κλησίαν ἐκεῖ καὶ ἐλειτούργησεν ἐν αὐτῇ ἐν ἡγεμονίᾳ.
ἔλαβε χειρεπιθεσίαν ἱερατικὴν τῶν ἀποστόλων Νικαία καὶ Νικομήδεια καὶ πᾶν ζ
τὸ κλίμα τῆς Βιθυνίας καὶ τῆς ἐσωτέρας Γαλατίας καὶ πάντα τὰ κλίματα τὰ περὶ
αὐτὰς παρὰ Ἀνδρέου τοῦ ἀδελφοῦ Σίμωνος Πέτρου, ὃς ἐμαθήτευσε καὶ ἐδίδαξεν
ἐκεῖ καὶ ἐγένετο ἡγεμὼν καὶ προστάτης ἐκεῖ.
ἔλαβε χειρεπιθεσίαν ἱερατικὴν τῶν ἀποστόλων Βυζάντιον καὶ πᾶν τὸ κλίμα τῆς η
Θράκης καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἕως τοῦ ποταμοῦ Δανουβίου τοῦ διαιροῦντος μεταξὺ
Θράκης καὶ τῶν βαρβάρων παρὰ Λουκᾶ τοῦ μαθητοῦ τῶν ἀποστόλων, ὃς ἔπη-
ξεν ἐκεῖ ἐκκλησίαν καὶ ἐλειτούργησεν ἐν αὐτῇ ἐν ἡγεμονίᾳ.
ἔλαβε χειρεπιθεσίαν ἱερατικὴν τῶν ἀποστόλων Ἔδεσσα καὶ τὰ κλίματα πάντα τὰ θ
περὶ αὐτὴν καὶ πᾶσα ἡ Μεσοποταμία παρὰ Ἀδδαίου τοῦ ἀποστόλου, ἑνὸς τῶν
ἑβδομήκοντα, ὃς ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ ἐκκλησίαν καὶ ἐλειτούργησεν ἐν αὐτῇ ἐν ἡγεμονίᾳ
καὶ προστασίᾳ.
ἔλαβε χειρεπιθεσίαν ἱερατικὴν τῶν ἀποστόλων ἡ Περσὶς πᾶσα καὶ τὸ κλίμα τῶν ι
Ἀσσυρίων καὶ τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν Μήδων καὶ τὰ κλίματα Βαβυλῶνος καὶ
τὰ περὶ αὐτὴν καὶ οἶκος Κισσίων καὶ Γηλαίων* ἕως τῶν ὁρίων τῶν Ἰνδῶν παρὰ
Ἀγγαίου τοῦ σηρικοδιαστοῦ* τοῦ μαθητοῦ Ἀδδαίου τοῦ ἀποστόλου.
τοῦ δὲ λοιποῦ ἄλλοι ἑταῖροι καὶ μαθηταὶ τῶν ἀποστόλων ἐπορεύθησαν εἰς ἄλλα ια
κλίματα μακρὰν ἀπέχοντα καὶ βαρβαρικὰ καὶ ἐκ τόπου εἰς τόπον ἐμαθήτευον καὶ
παρέβαινον καὶ ἐκεῖ λελειτουργήκασι τὸ κήρυγμα αὐτῶν καὶ ἐκεῖ γέγονεν ἡ ἔξοδος
αὐτῶν ἐκ τοῦ κόσμου [ܟܗܢ] τούτου. καὶ οὕτως ἐδέξαντο παρ' αὐτῶν οἱ μαθηταὶ
αὐτῶν καὶ πορεύονται ὀπίσω αὐτῶν ἕως τοῦ σήμερον καὶ ἀλλαγὴν ἢ προσθήκην
οὐκ ἐποίησαν πρὸς τὸ κήρυγμα αὐτῶν. τῷ δὲ Λουκᾷ τῷ εὐαγγελιστῇ ἦν σπουδὴ
καὶ ἔγραψε τὰς ἀνδραγαθίας τῶν πράξεων τῶν ἀποστόλων καὶ τὰς τάξεις καὶ
τοὺς νόμους τῆς λειτουργίας τῆς ἱερατείας αὐτῶν καὶ ποῖ ἐπορεύθη εἷς ἕκαστος
αὐτῶν. σπουδῇ οὖν τοῦ Λουκᾶ ταῦτα καὶ πλείονα τούτων ἐγράφη*. καὶ ἔθηκε
διὰ Πρισκίλλης καὶ Ἀκύλα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τῶν κολλωμένων αὐτῷ μέχρι
τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὡς Παύλῳ ἐκεκόλλητο Τιμόθεος καὶ Ἔραστος ἐκ Λύστρας
καὶ Μάναος* ἀρχαῖοι μαθηταὶ τῶν ἀποστόλων ἕως οὗ ἀνῆλθεν εἰς Ῥώμην τὴν
πόλιν καὶ ἐκεῖ ἀνέστη κατ' αὐτοῦ Τέρταλλος καὶ ἐφόνευσεν ὁ Νέρων καὶ αὐτὸν καὶ
Σίμωνα Πέτρον, σταυρώσας αὐτὸν ἐπὶ ξύλου*.

6 * p. 81, 2. Tzetzes histor. vi 466. — 27 * Cissios posui quia accuratius reddere nomen הוזיא non poteram. idem *Uwaǵ* in lapidibus, nunc *Chuzistan:* de Gelaeis v. Cureton. spicileg. syr. p. 20. — 28 * hoc incertissimum. vocabulum ex Palladio petivi. — 37 * ἔγραφε Syrus, quod vereor ut recte emendaverim. — 40 * ? Act. xxi 16 xiii 1. — 42 * subscriptum in cod. syr. *explicit doctrina Addaei apostoli.*

In editione reliquiarum syriaca notari diligenter codicis scripturam rationi consentaneum erat. lingua enim syriaca ita nota non est, ut de quavis scriptura iudicium in promptu sit, possumusque etiam e librarii erroribus discere. ita e scriptura p. לו 21 (מו 19) נו 11 קא 2 קל 4 obvia videmus, vocalem illam furtivam, quam Šewa appellant Hebraeorum grammatici, sonum vocalis sequentis habuisse apud Syros. idem usu venisse apud Iudaeos constat e versione veteris testamenti alexandrina Σόδομα Σαβαώθ Ὀδολλάμ scribente. Aleph post ב et ל praepositiones pronunciatum non esse clarum e p. כב 21 סו 9 ף 17 קיט 24 קכו 5. 9 קלג 24. in editione graeca volui quidem Fabricii et Routhii errorem ne unum quidem tacere, sed rem non bene cessisse video. addatur igitur ad commentarium *lectionis varietas* haecce: 5, 17 ἀνεπίλεπτος: 8, 9 λειτουργικῶν: 8, 19 πρεβύτερον: 12, 3 δυσένιπτος: 17, 31 προεχειρεσάμεθα. addatur e Cotelerio p. 33, 12 πεπεπληγμένος, unde librarium codicis a Cotelerio vel Clerico adhibiti lingua haesitavisse et palpitavisse haud scio an possimus probare. τοῖς κριτικοῖς τοῦτο προπίνω τοῖς καλοῖς. corrigantur denique quae me ipsum male emendavisse invenio p. 13, 25 ἑσπέρας: p. 15, 7 φαμέν: p. 25, 5 ἤ: p. 28, 9 προσεδρεύοντας: p. 35, 32 τε: p. 37, 23 βαπτίζεσθαι: p. 41, 16 adn. — ὕμον P. — 16 ∾: p. 43, 14 τοῦτο: p. 47 adn. 3. 4 ἔξω ignoscantur cetera quae non dubito quin invito mihi exciderint.

DATE DUE

